

Σχολή Κοινωνικών Επιστήμων

Πρόγραμμα Σπουδών: Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων

Μεταπτυχιακή Εργασία

«Επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη του κοινού τους. Συγκριτική μελέτη δημοτικών βιβλιοθηκών»

ΣΟΦΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ψαρρού Μαρία

Πάτρα, 2026

© Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2026

Η παρούσα Εργασία καθώς και τα αποτελέσματα αυτής, αποτελούν συνιδιοκτησία του ΕΑΠ και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα της Εργασίας καθώς και το όνομα του ΕΑΠ όπου εκπονήθηκε.

«Επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη του κοινού τους. Συγκριτική μελέτη δημοτικών βιβλιοθηκών»

ΣΟΦΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Επιτροπή Επίβλεψης Μεταπτυχιακής Εργασίας

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:
Ψαρρού Μαρία
Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό
Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
Χαρίλαος Στυλιανός Λαβράνος
Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό
Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Πάτρα, 2026

Ευχαριστίες

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών μου στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) και αποτελεί το επιστέγασμα μιας απαιτητικής αλλά ιδιαίτερα δημιουργικής ακαδημαϊκής διαδρομής.

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα Ψαρρού Μαρία, Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, για την καθοδήγηση, την επιστημονική της υποστήριξη και τις ουσιαστικές της παρατηρήσεις καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Η συμβολή της υπήρξε καθοριστική τόσο στη διαμόρφωση της ερευνητικής προσέγγισης όσο και στη βελτίωση της τελικής μορφής του παρόντος έργου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω επίσης στον συν-επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Χαρίλαο Στυλιανό Λαβράνο, Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, για την επιστημονική συμβολή, την υποστήριξη και τις χρήσιμες παρατηρήσεις του κατά την πορεία ολοκλήρωσης της μεταπτυχιακής εργασίας.

Επιπλέον, ευχαριστώ θερμά όλους όσοι συνέβαλαν άμεσα ή έμμεσα στην ολοκλήρωση της μελέτης, παρέχοντας πολύτιμη βοήθεια, πληροφορίες και ενθάρρυνση.

Ιδιαίτερη μνεία οφείλω στην οικογένειά μου για τη διαρκή στήριξη, την υπομονή και την κατανόηση που επέδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών και της συγγραφής της εργασίας.

Τέλος, αφιερώνω την παρούσα εργασία σε όλους όσοι πιστεύουν στη σημασία της γνώσης, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού ως βασικών πυλώνων κοινωνικής ανάπτυξης.

Σόφης Κωνσταντίνος

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει τον ρόλο των δημοτικών βιβλιοθηκών στο σύγχρονο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, με έμφαση στις στρατηγικές επικοινωνίας και εξωστρέφειας που μπορούν να υιοθετήσουν, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο. Αρχικά, αναλύεται η εξέλιξη του θεσμού της δημοτικής βιβλιοθήκης από παραδοσιακό χώρο φύλαξης και δανεισμού υλικού σε δυναμικό φορέα γνώσης, πληροφόρησης και πολιτιστικής διαμεσολάβησης. Στη συνέχεια, διερευνάται η έννοια της πολιτιστικής επικοινωνίας και η σημασία της για την ενίσχυση της σχέσης μεταξύ βιβλιοθήκης και τοπικής κοινωνίας.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μικρές δημοτικές βιβλιοθήκες, όπως οι περιορισμένοι πόροι, η ανάγκη ψηφιακού μετασχηματισμού και η χαμηλή ορατότητα των υπηρεσιών τους. Μέσα από βιβλιογραφική επισκόπηση και κριτική ανάλυση, αναδεικνύονται καλές πρακτικές που σχετίζονται με τη χρήση ψηφιακών μέσων, την ανάπτυξη συνεργασιών με τοπικούς φορείς και την υλοποίηση δράσεων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες διαφορετικών ομάδων κοινού.

Τα αποτελέσματα της εργασίας δείχνουν ότι η αποτελεσματική επικοινωνιακή στρατηγική μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την επισκεψιμότητα και τη συμμετοχή των πολιτών, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην αναβάθμιση του ρόλου της βιβλιοθήκης ως πυρήνα πολιτιστικής και κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι ακόμη και με περιορισμένα μέσα, οι μικρές βιβλιοθήκες μπορούν να επιτύχουν ουσιαστική εξωστρέφεια μέσω στοχευμένων, χαμηλού κόστους παρεμβάσεων. Συνολικά, η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η στρατηγική αξιοποίηση της επικοινωνίας αποτελεί βασικό παράγοντα βιωσιμότητας και ανάπτυξης των δημοτικών βιβλιοθηκών στο σύγχρονο περιβάλλον.

Λέξεις - Κλειδιά

Δημοτικές βιβλιοθήκες, πολιτιστική επικοινωνία, τοπική κοινωνία, ψηφιακή προβολή, εξωστρέφεια, στρατηγική επικοινωνίας.

Abstract

This paper examines the role of municipal libraries in the contemporary social and cultural environment, with an emphasis on the communication and outreach strategies they can adopt, particularly at the local level. Initially, the evolution of the municipal library institution from a traditional place of storage and lending of material to a dynamic vehicle of knowledge, information and cultural mediation is analyzed. Subsequently, the concept of cultural communication and its importance for strengthening the relationship between the library and the local community is explored.

Particular emphasis is placed on the contemporary challenges faced by small municipal libraries, such as limited resources, the need for digital transformation and the low visibility of their services. Through a bibliographic review and critical analysis, good practices related to the use of digital media, the development of collaborations with local bodies and the implementation of actions that respond to the needs of different groups of audiences are highlighted.

The results of the study show that an effective communication strategy can significantly enhance the number of visitors and citizens' participation, while at the same time contributing to the upgrading of the library's role as a core of cultural and social cohesion. Furthermore, it is found that even with limited resources, small libraries can achieve substantial extroversion through targeted, low-cost interventions. Overall, the study concludes that the strategic use of communication is a key factor in the sustainability and development of municipal libraries in the modern environment.

Keywords

Municipal libraries, cultural communication, local society, digital outreach, extroversion, communication strategy.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες iv
Περίληψη v
Abstract vi
Περιεχόμενα vii
Κατάλογος Πινάκων - Σχημάτων - Εικόνων ix
Πίνακες ix
Σχήματα ix
Εικόνες ix
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια x
Α. Ελληνόγλωσσα x
Β. Ξενόγλωσσα (Διεθνή) x
Εισαγωγή 1
Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων 2
Σκοπός και προσδοκώμενα αποτελέσματα 3
Επιλογή ερευνητικών μεθόδων και παρουσίαση ερευνητικών εργαλείων 4
Δομή της εργασίας 5
Μέρος Α΄: Θεωρητική προσέγγιση 7
Κεφάλαιο 1ο : Οι δημοτικές βιβλιοθήκες: παρελθόν, παρόν και μέλλον 7
1.1 Η εξέλιξη και ο ρόλος των βιβλιοθηκών 7
1.2 Τύποι βιβλιοθηκών 11
1.3 Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή 16
1.3.1 Οικονομική και κοινωνική συνεισφορά στην τοπική κοινωνία 18
1.3.2 Πολιτιστική και πνευματική συνεισφορά στην τοπική κοινωνία 20
Κεφάλαιο 2ο: Πολιτιστική επικοινωνία και δημοτικές βιβλιοθήκες 22
2.1 Στρατηγικές επικοινωνίας και πολιτικές βιβλιοθηκών 22
2.2 Ρόλος των ψηφιακών μέσων στην επικοινωνιακή στρατηγική των βιβλιοθηκών 25
2.3 Προκλήσεις και προοπτικές στο σχεδιασμό επικοινωνιακής στρατηγικής 29
2.3.1 Προκλήσεις στην επικοινωνιακή στρατηγική 30
2.3.2 Προοπτικές στην επικοινωνιακή στρατηγική 33
Κεφάλαιο 3ο: Η ανάπτυξη του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών 37
3.1 Ιστορική Εξέλιξη 37
3.2 Σύγχρονες τάσεις και προκλήσεις 41
3.3 Μέσα και εργαλεία υλοποίησης της ανάπτυξης κοινού 46
3.4 Καλές πρακτικές 48
3.5 Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους 50
Εμπειρικό Μέρος Β΄ 53
Κεφάλαιο 4ο: Μελέτες Περίπτωσης 53
4.1 Κριτήρια επιλογής βιβλιοθηκών 53
4.1.1 Γεωγραφική διασπορά 53
4.1.2 Πληθυσμιακά δεδομένα 55
4.1.3 Ψηφιακή παρουσία 57
4.1.4 Δράσεις ανάπτυξης κοινού 59
4.2 Προφίλ Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας 61
4.2.1 Μέγεθος συλλογής και ανθρώπινο δυναμικό 63
4.2.2 Ψηφιακά κανάλια 63

4.2.3 Πολιτιστικές δράσεις 66
4.2.4 Κοινό-στόχος 67
4.3 Προφίλ Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας 68
4.3.1 Μέγεθος συλλογής και ανθρώπινο δυναμικό 68
4.3.2 Ψηφιακά κανάλια 69
4.3.3 Πολιτιστικές δράσεις 73
4.3.4 Κοινό-στόχος 74
4.4 Συγκριτική επισκόπηση 75
4.4.1 Διαφορές σε πόρους 76
4.4.2 Διαφορές ψηφιακής παρουσίας 77
Κεφάλαιο 5ο: Ερευνητικός σχεδιασμός 80
5.1.1 Ποιοτική προσέγγιση 82
5.1.2 Μελέτη περίπτωσης 84
5.1.3 Συγκριτική ανάλυση 85
5.2 Δείγμα 86
5.3 Εργαλείο συλλογής δεδομένων 87
5.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων 90
5.5 Μέθοδος ανάλυσης 92
Κεφάλαιο 6ο: Αποτελέσματα 93
6.1 Α΄ Θεματικός Άξονας: Καταγραφή της ταυτότητας των δημοτικών βιβλιοθηκών… 93
6.2 Β΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση του ρόλου των δημοτικών βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού 96
6.3 Γ΄ Θεματικός Άξονας: Χαρτογράφηση του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών…… 98
6.4 Δ΄ Θεματικός Άξονας: Αποτύπωση της επικοινωνιακής στρατηγικής των δημοτικών βιβλιοθηκών και της σχέσης της με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου…… 101
6.5 Ε΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση των προβλημάτων και προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες στο πλαίσιο της επικοινωνίας τους με το κοινό…… 104
6.6 Γενικά Συμπεράσματα 107
Κεφάλαιο 7ο: Συμπεράσματα 110
7.1 Γενικά Συμπεράσματα 110
7.2 Συζήτηση επί των αποτελεσμάτων 111
7.3 Αδυναμίες της έρευνας 113
7.4 Προτάσεις Πολιτικής 114
Βιβλιογραφία 118
Παράρτημα Α: «Οδηγός Δομημένης Συνέντευξης» 126
Παράρτημα Β: «Συνεντεύξεις» 129

Κατάλογος Πινάκων - Σχημάτων - Εικόνων

Πίνακες

Πίνακας 1: Κριτήριο MINERVA και αποτίμηση για τη ΔΒΠ. 65
Πίνακας 2: Μετρήσιμα στοιχεία των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης της ΔΒΟ. 71
Πίνακας 3: Συγκριτική αποτύπωση διαφορών ψηφιακής παρουσίας μεταξύ ΔΒΠ και ΔΒΟ. 78
Πίνακας 4: Δομή της έρευνας. 81
Πίνακας 5: Δομή οδηγού δομημένης συνέντευξη. 88
Πίνακας 6: Συνοπτικός Πίνακας Ευρημάτων Α΄ Θεματικού Άξονα. 94
Πίνακας 7: Συνοπτικός Πίνακας Ευρημάτων Β΄ Θεματικού Άξονα. 97
Πίνακας 8: Συνοπτικός συγκριτικός πίνακας ευρημάτων Γ΄ θεματικού άξονα. 100
Πίνακας 9: Συνοπτικός πίνακας ευρημάτων Δ΄ Θεματικού Άξονα. 103
Πίνακας 10: Συνοπτικός συγκριτικός πίνακας ευρημάτων Ε΄ Θεματικού Άξονα. 106

Σχήματα

Σχήμα 1: Προκλήσεις στην επικοινωνιακή στρατηγική. 30
Σχήμα 2: Προοπτικές στην επικοινωνιακή στρατηγική. 34

Εικόνες

Εικόνα 1: Οι πόλεις της Πρέβεζας και της Ορεστιάδας στον Ελλαδικό χώρο. 54
Εικόνα 2: Η ψηφιακή παρουσία της ΔΒΠ, με δημόσια πρόσβαση στον ηλεκτρονικό κατάλογό της μέσω OpenABEKT 58
Εικόνα 3: Η αρχική σελίδα της ιστοσελίδας της ψηφιακή παρουσία της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας. 62
Εικόνα 4: Ψηφιακή της εικόνα της ΔΒΠ φαίνεται να στηρίζεται περισσότερο στη λειτουργική πληροφόρηση και λιγότερο σε μια πολυκαναλική ή έντονα διαδραστική στρατηγική. 64
Εικόνα 5: Η ψηφιακή παρουσία της ΔΒΟ, με δημόσια πρόσβαση στον ηλεκτρονικό κατάλογό της μέσω OpenABEKT 70
Εικόνα 6: Αρχικές σελίδες των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης της ΔΒΟ. 72
Εικόνα 7: Επίσκεψη 3ου Δημοτικού Σχολείου Ορεστιάδας στην ΔΒΟ 74

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Α. Ελληνόγλωσσα

Συντομογραφία	Πλήρης όρος
ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΔΒ	Δημοτική Βιβλιοθήκη
ΔΒΟ	Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας
ΔΒΠ	Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας
ΔΚ	Τοπική/Δημοτική Κοινότητα
ΔΟΠ	Διοίκηση Ολικής Ποιότητας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
ΚΠΙΣΝ	Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών
ΥΠΠΟΑ	Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Β. Ξενόγλωσσα (Διεθνή)

Acronym	Full Term	Ελληνική Απόδοση
AI	Artificial Intelligence	Τεχνητή Νοημοσύνη
CRM	Customer Relationship Management	Διαχείριση Σχέσεων με Χρήστες
ICT	Information and Communication Technologies	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions	Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκών
IoT	Internet of Things	Διαδίκτυο των Πραγμάτων

KPI	Key Performance Indicators	Δείκτες Απόδοσης
LMS	Library Management System	Σύστημα Διαχείρισης Βιβλιοθήκης
MARC	Machine-Readable Cataloging	Μηχαναγνώσιμη Καταλογογράφηση
OA	Open Access	Ανοικτή Πρόσβαση
OPAC	Online Public Access Catalog	Ηλεκτρονικός Κατάλογος Βιβλιοθήκης
RFID	Radio Frequency Identification	Αναγνώριση μέσω Ραδιοσυχνοτήτων
SEO	Search Engine Optimization	Βελτιστοποίηση για Μηχανές Αναζήτησης
SM	Social Media	Κοινωνικά Δίκτυα
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό
UX	User Experience	Εμπειρία Χρήστη
UI	User Interface	Διεπαφή Χρήστη
Web 2.0	Second Generation Web	Διαδραστικό Διαδίκτυο

Εισαγωγή

Οι δημοτικές βιβλιοθήκες αποτελούν διαχρονικά θεσμούς γνώσης, πληροφόρησης, εκπαίδευσης και πολιτισμού, με ιδιαίτερη σημασία για την τοπική κοινωνία. Η λειτουργία τους δεν περιορίζεται πλέον στη συγκέντρωση, οργάνωση και διάθεση έντυπου ή ψηφιακού υλικού, αλλά επεκτείνεται στη διαμόρφωση σχέσεων με το κοινό, στην ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής, στην καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας, στην πρόσβαση στη γνώση και στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας κάθε τόπου. Στο σύγχρονο κοινωνικό και τεχνολογικό περιβάλλον, οι βιβλιοθήκες καλούνται να λειτουργήσουν ως ανοιχτοί, συμμετοχικοί και εξωστρεφείς οργανισμοί, ικανοί να ανταποκρίνονται στις διαφοροποιημένες ανάγκες των πολιτών.

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία εξετάζει τις επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη του κοινού. Το ενδιαφέρον εστιάζεται ιδιαίτερα στον τρόπο με τον οποίο οι βιβλιοθήκες οργανώνουν την επικοινωνία τους, προβάλλουν τις υπηρεσίες και τις δράσεις τους, αξιοποιούν τα ψηφιακά μέσα, συνεργάζονται με την τοπική κοινωνία και επιχειρούν να προσελκύσουν διαφορετικές ομάδες χρηστών. Η επικοινωνιακή στρατηγική δεν αντιμετωπίζεται ως απλή διαδικασία ανακοίνωσης εκδηλώσεων ή παροχής πληροφοριών, αλλά ως οργανωμένη πολιτική εξωστρέφειας, μέσω της οποίας η βιβλιοθήκη διαμορφώνει δημόσια εικόνα, ενισχύει τη σχέση της με τους πολίτες και διευρύνει τον κοινωνικό και πολιτιστικό της ρόλο.

Η εργασία αποκτά ιδιαίτερη σημασία επειδή εξετάζει δύο δημοτικές βιβλιοθήκες της ελληνικής περιφέρειας, τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας και τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας. Οι δύο περιπτώσεις παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά, καθώς λειτουργούν σε δήμους παρόμοιας πληθυσμιακής κλίμακας και εξυπηρετούν τοπικές κοινωνίες εκτός μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων. Παράλληλα, όμως, εμφανίζουν ουσιαστικές διαφοροποιήσεις ως προς την ιστορική τους διαδρομή, τη συλλογή, την ψηφιακή παρουσία, τις δράσεις ανάπτυξης κοινού και τον τρόπο με τον οποίο οργανώνουν την επικοινωνία τους. Η συγκριτική αυτή προσέγγιση επιτρέπει την ανάδειξη τόσο κοινών τάσεων όσο και διαφοροποιημένων πρακτικών, οι οποίες συνδέονται με το ιδιαίτερο θεσμικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον κάθε βιβλιοθήκης.

Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων

Η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων αποτελεί βασικό στάδιο του ερευνητικού σχεδιασμού, καθώς προσδιορίζει το πεδίο διερεύνησης και οργανώνει τη σχέση ανάμεσα στο θεωρητικό και στο εμπειρικό μέρος της εργασίας. Στην παρούσα μελέτη, τα ερευνητικά ερωτήματα απορρέουν από το κεντρικό αντικείμενο της εργασίας, δηλαδή τη διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών των δημοτικών βιβλιοθηκών και της συμβολής τους στην ανάπτυξη του κοινού.

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα της εργασίας διατυπώνεται ως εξής: Πώς οι επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών συμβάλλουν στην ανάπτυξη του κοινού τους και στην ενίσχυση της σχέσης τους με την τοπική κοινωνία;

Από το βασικό αυτό ερώτημα προκύπτουν επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία καθοδηγούν τη θεωρητική και εμπειρική ανάλυση:

α) Ποιος είναι ο σύγχρονος ρόλος των δημοτικών βιβλιοθηκών ως φορέων γνώσης, πολιτισμού, εκπαίδευσης και κοινωνικής συμμετοχής στην τοπική κοινωνία;
β) Ποιες μορφές επικοινωνιακής πολιτικής και στρατηγικής εφαρμόζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες για την προσέγγιση, ενημέρωση και ενεργοποίηση του κοινού τους;
γ) Με ποιους τρόπους αξιοποιούνται τα ψηφιακά μέσα, οι ιστότοποι, οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην επικοινωνία και την προβολή των δημοτικών βιβλιοθηκών;
δ) Ποιες δράσεις ανάπτυξης κοινού υλοποιούνται από τις εξεταζόμενες βιβλιοθήκες, σε ποιες ομάδες χρηστών απευθύνονται και ποια προβλήματα ή περιορισμοί ανακύπτουν κατά την εφαρμογή τους;
ε) Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζονται ανάμεσα στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας και στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας ως προς την επικοινωνιακή στρατηγική, την ψηφιακή παρουσία, τις πρακτικές ανάπτυξης κοινού και τις δυνατότητες περαιτέρω βελτίωσης;

Τα ερωτήματα αυτά συνδέονται άμεσα με τη δομή της εργασίας, καθώς το θεωρητικό μέρος εξετάζει τον ρόλο των βιβλιοθηκών, την πολιτιστική επικοινωνία και την ανάπτυξη κοινού, ενώ το εμπειρικό μέρος διερευνά τις δύο επιλεγμένες δημοτικές βιβλιοθήκες μέσα από συγκριτική προσέγγιση και ποιοτική ανάλυση των δεδομένων.

Σκοπός και προσδοκώμενα αποτελέσματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών επηρεάζουν την ανάπτυξη του κοινού τους, την ορατότητα των υπηρεσιών τους και τη σχέση τους με την τοπική κοινωνία. Η εργασία επιδιώκει να αναδείξει ότι η επικοινωνία δεν αποτελεί περιφερειακή ή δευτερεύουσα λειτουργία της βιβλιοθήκης, αλλά βασικό εργαλείο πολιτιστικής διαχείρισης, κοινωνικής σύνδεσης και θεσμικής βιωσιμότητας.

Ειδικότερα, η μελέτη στοχεύει να εξετάσει τον ρόλο των δημοτικών βιβλιοθηκών στο σύγχρονο περιβάλλον, να αναλύσει τις βασικές αρχές της πολιτιστικής επικοινωνίας και της ανάπτυξης κοινού, να καταγράψει τις επικοινωνιακές πρακτικές δύο επιλεγμένων δημοτικών βιβλιοθηκών και να συγκρίνει τις στρατηγικές που αυτές εφαρμόζουν. Παράλληλα, επιδιώκεται να εντοπιστούν οι παράγοντες που ενισχύουν ή περιορίζουν την αποτελεσματικότητα της επικοινωνιακής πολιτικής, όπως η στελέχωση, οι διαθέσιμοι πόροι, η ψηφιακή ωριμότητα, οι συνεργασίες, η διοικητική υποστήριξη και η ανταπόκριση του κοινού.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της εργασίας είναι πολλαπλά. Πρώτον, αναμένεται να αποσαφηνιστεί η σημασία της επικοινωνιακής στρατηγικής ως παράγοντα ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών στις δράσεις των δημοτικών βιβλιοθηκών. Δεύτερον, επιδιώκεται να αναδειχθούν οι διαφορετικές μορφές με τις οποίες οι βιβλιοθήκες μπορούν να αναπτύξουν το κοινό τους, είτε μέσω πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δράσεων είτε μέσω ψηφιακών υπηρεσιών και μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τρίτον, αναμένεται να εντοπιστούν καλές πρακτικές που μπορούν να αξιοποιηθούν και από άλλες δημοτικές βιβλιοθήκες, ιδιαίτερα σε περιφερειακό επίπεδο.

Επιπλέον, η εργασία φιλοδοξεί να συμβάλει στη συζήτηση για τη βιωσιμότητα και την αναβάθμιση των δημοτικών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα. Η ανάδειξη των προβλημάτων, των περιορισμών και των δυνατοτήτων τους μπορεί να αποτελέσει χρήσιμη βάση για τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής, με στόχο την ενίσχυση της εξωστρέφειας, της προσβασιμότητας, της ψηφιακής παρουσίας και της κοινωνικής απήχησης των βιβλιοθηκών. Με τον τρόπο αυτό, η εργασία δεν περιορίζεται σε μια περιγραφική αποτύπωση δύο περιπτώσεων, αλλά επιχειρεί να διατυπώσει συμπεράσματα με ευρύτερη εφαρμογή στον χώρο της πολιτιστικής διαχείρισης και της τοπικής πολιτιστικής πολιτικής.

Επιλογή ερευνητικών μεθόδων και παρουσίαση ερευνητικών εργαλείων

Η επιλογή της ερευνητικής μεθόδου καθορίστηκε από τη φύση του αντικειμένου της εργασίας. Εφόσον η μελέτη εξετάζει αντιλήψεις, πρακτικές, στρατηγικές και οργανωσιακές επιλογές των δημοτικών βιβλιοθηκών, κρίθηκε καταλληλότερη η ποιοτική ερευνητική προσέγγιση. Η ποιοτική μέθοδος επιτρέπει την εις βάθος διερεύνηση σύνθετων κοινωνικών και πολιτιστικών φαινομένων, τα οποία δεν μπορούν να αποτυπωθούν επαρκώς μόνο μέσα από αριθμητικά δεδομένα. Στην προκειμένη περίπτωση, το ζητούμενο δεν είναι απλώς η μέτρηση της επισκεψιμότητας ή των εγγεγραμμένων μελών, αλλά η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι βιβλιοθήκες αντιλαμβάνονται το κοινό τους, σχεδιάζουν την επικοινωνία τους και διαμορφώνουν πρακτικές εξωστρέφειας.

Η εργασία αξιοποιεί τη μελέτη περίπτωσης ως βασικό ερευνητικό σχεδιασμό. Συγκεκριμένα, εξετάζονται συγκριτικά δύο δημοτικές βιβλιοθήκες: η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας και η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας. Η μελέτη περίπτωσης επιλέχθηκε επειδή επιτρέπει την αναλυτική διερεύνηση κάθε βιβλιοθήκης μέσα στο ιδιαίτερο τοπικό, θεσμικό και πολιτισμικό της πλαίσιο. Παράλληλα, η συγκριτική ανάλυση δίνει τη δυνατότητα να εντοπιστούν ομοιότητες, διαφορές και ερμηνευτικά μοτίβα ανάμεσα στις δύο περιπτώσεις.

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε δομημένη συνέντευξη, η οποία αποτέλεσε το βασικό ερευνητικό εργαλείο της εργασίας. Η επιλογή της δομημένης συνέντευξης κρίθηκε κατάλληλη επειδή εξασφαλίζει τη συγκρισιμότητα των απαντήσεων, καθώς οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν στα ίδια ερωτήματα και στους ίδιους θεματικούς άξονες. Το εργαλείο οργανώθηκε γύρω από πέντε βασικούς θεματικούς άξονες: την ταυτότητα των δημοτικών βιβλιοθηκών, τον ρόλο τους ως πολιτιστικών οργανισμών, τη χαρτογράφηση του κοινού, την επικοινωνιακή στρατηγική και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην επικοινωνία με το κοινό.

Η δομημένη συνέντευξη συμπληρώθηκε από τη μελέτη δευτερογενών δεδομένων. Στο πλαίσιο αυτό αξιοποιήθηκαν βιβλιογραφικές πηγές, επιστημονικά άρθρα, θεσμικά κείμενα, επίσημες ιστοσελίδες των βιβλιοθηκών, ηλεκτρονικοί κατάλογοι, δημόσια διαθέσιμο ψηφιακό υλικό, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και πληροφορίες από τα ψηφιακά κανάλια των δύο βιβλιοθηκών. Η συνδυαστική αξιοποίηση πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων

ενισχύει την πληρότητα της ανάλυσης, καθώς επιτρέπει τη σύγκριση ανάμεσα στη δημόσια εικόνα των βιβλιοθηκών και στις απαντήσεις που δόθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας.

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με βάση θεματικούς άξονες, οι οποίοι συνδέονται με τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας. Η θεματική αυτή οργάνωση επιτρέπει τη συστηματική παρουσίαση των ευρημάτων και τη συγκριτική αποτύπωση των δύο περιπτώσεων. Με τον τρόπο αυτό, η μεθοδολογία της εργασίας συνδέει τη θεωρητική τεκμηρίωση με την εμπειρική διερεύνηση και οδηγεί σε συμπεράσματα που στηρίζονται τόσο στη βιβλιογραφία όσο και στα πραγματικά δεδομένα των εξεταζόμενων βιβλιοθηκών.

Δομή της εργασίας

Η εργασία οργανώνεται σε δύο βασικά μέρη, το θεωρητικό και το εμπειρικό, τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με ενιαία ερευνητική λογική.

Το πρώτο μέρος αποτελεί τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος. Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται η ιστορική εξέλιξη και ο σύγχρονος ρόλος των βιβλιοθηκών, με ιδιαίτερη έμφαση στις δημοτικές βιβλιοθήκες. Παρουσιάζονται οι βασικοί τύποι βιβλιοθηκών, η κοινωνική, εκπαιδευτική, οικονομική και πολιτιστική τους συμβολή, καθώς και η σημασία τους για την τοπική κοινωνία. Το κεφάλαιο αυτό θεμελιώνει τη θέση ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν αποτελούν απλώς χώρους δανεισμού, αλλά δυναμικούς θεσμούς κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η πολιτιστική επικοινωνία και η εφαρμογή της στις δημοτικές βιβλιοθήκες. Εξετάζονται οι βασικές αρχές της επικοινωνιακής στρατηγικής, η σημασία του πολιτιστικού μάρκετινγκ, η χρήση ψηφιακών μέσων, οι προκλήσεις και οι προοπτικές που ανακύπτουν στο σύγχρονο περιβάλλον. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον ρόλο των ιστοσελίδων, των ηλεκτρονικών καταλόγων, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των νεότερων ψηφιακών εργαλείων στη διαμόρφωση σχέσεων με το κοινό.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται η ανάπτυξη του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών. Αναλύεται η ιστορική εξέλιξη της έννοιας, οι σύγχρονες τάσεις και προκλήσεις, τα μέσα και τα εργαλεία υλοποίησης, καθώς και καλές πρακτικές που μπορούν να ενισχύσουν τη συμμετοχή των χρηστών. Το κεφάλαιο αναδεικνύει ότι η ανάπτυξη κοινού δεν περιορίζεται στην αύξηση των επισκεπτών, αλλά αφορά τη δημιουργία ουσιαστικών, σταθερών και αμφίδρομων σχέσεων ανάμεσα στη βιβλιοθήκη και την κοινότητα.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελεί το εμπειρικό τμήμα. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι δύο μελέτες περίπτωσης, δηλαδή η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας και η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας. Αναλύονται τα κριτήρια επιλογής τους, το προφίλ κάθε βιβλιοθήκης, η ψηφιακή τους παρουσία, οι πολιτιστικές δράσεις, το κοινό-στόχος και η αρχική συγκριτική επισκόπηση πριν από τη συνέντευξη.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Αναλύονται ο ερευνητικός σχεδιασμός, η ποιοτική προσέγγιση, η μελέτη περίπτωσης, η συγκριτική ανάλυση, το δείγμα, το εργαλείο συλλογής δεδομένων, η διαδικασία συλλογής και η μέθοδος ανάλυσης. Το κεφάλαιο αυτό τεκμηριώνει τον τρόπο με τον οποίο οργανώθηκε η εμπειρική διερεύνηση και συνδέει τα ερευνητικά ερωτήματα με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, οργανωμένα σε θεματικούς άξονες. Εξετάζονται η ταυτότητα των βιβλιοθηκών, ο ρόλος τους ως πολιτιστικών οργανισμών, η χαρτογράφηση του κοινού, η επικοινωνιακή τους στρατηγική και τα προβλήματα ή οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων στηρίζεται στη συγκριτική λογική της εργασίας και επιδιώκει να αναδείξει τόσο τις συγκλίσεις όσο και τις διαφοροποιήσεις των δύο περιπτώσεων.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο διατυπώνονται τα συμπεράσματα της εργασίας, η συζήτηση των ευρημάτων και οι προτάσεις πολιτικής. Στο κεφάλαιο αυτό απαντώνται συνολικά τα ερευνητικά ερωτήματα και αναδεικνύεται η σημασία της επικοινωνιακής στρατηγικής για τη βιωσιμότητα, την εξωστρέφεια και την κοινωνική απήχηση των δημοτικών βιβλιοθηκών.

Μέρος Α΄: Θεωρητική προσέγγιση

Κεφάλαιο 1ο : Οι δημοτικές βιβλιοθήκες: παρελθόν, παρόν και μέλλον

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει τη διαχρονική εξέλιξη των βιβλιοθηκών και ειδικότερα των δημοτικών βιβλιοθηκών, από τους πρώτους οργανωμένους χώρους συλλογής και διαφύλαξης της γνώσης έως τον σημερινό τους ρόλο ως ανοιχτών, κοινωνικών, πολιτιστικών και ψηφιακών θεσμών. Η ανάλυση εστιάζει στις ιστορικές μεταβολές που επηρέασαν τη λειτουργία τους, όπως η τυπογραφία, η καθολική εκπαίδευση, η διά βίου μάθηση και ο ψηφιακός μετασχηματισμός, αναδεικνύοντας ότι οι βιβλιοθήκες προσαρμόζονται διαρκώς στις ανάγκες κάθε εποχής. Παράλληλα, παρουσιάζονται οι βασικοί τύποι βιβλιοθηκών και αποσαφηνίζεται η ιδιαίτερη θέση των δημοτικών βιβλιοθηκών, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την τοπική κοινωνία και λειτουργούν ως φορείς πρόσβασης στη γνώση, πολιτιστικής συμμετοχής, κοινωνικής ένταξης και ενίσχυσης της συλλογικής μνήμης. Μέσα από αυτήν την προσέγγιση, το κεφάλαιο θέτει το θεωρητικό υπόβαθρο για την κατανόηση του σύγχρονου ρόλου των δημοτικών βιβλιοθηκών ως ζωντανών οργανισμών που δεν περιορίζονται στον δανεισμό και στη φύλαξη τεκμηρίων, αλλά συμβάλλουν ενεργά στην εκπαιδευτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων.

1.1 Η εξέλιξη και ο ρόλος των βιβλιοθηκών

Η πορεία εξέλιξης των βιβλιοθηκών συνδέεται άρρηκτα με τις εκάστοτε τεχνολογικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες. Από τις πρώιμες μορφές τους ως ιδρύματα αποκλειστικά για τις ελίτ έως τον σημερινό τους ρόλο ως σύγχρονα, ψηφιακά και υβριδικά κέντρα πληροφόρησης και πολιτισμού, οι βιβλιοθήκες έχουν προσαρμοστεί στις ανάγκες της κάθε εποχής (Χωρέμη, 2002).

Οι πρώτες βιβλιοθήκες δημιουργήθηκαν στη Μεσοποταμία, σε περιοχές με συγκέντρωση πληθυσμού, οικονομική και εμπορική ανάπτυξη και γραφή. Σκοπός τους ήταν να καλύψουν την ανάγκη συλλογής, διατήρησης, οργάνωσης και διαχείρισης της γνώσης, εξυπηρετώντας θρησκευτικές, διοικητικές και επιστημονικές ανάγκες της διοίκησης και όχι η πρόσβαση στο ευρύ κοινό. Τα πρώτα στοιχεία παρουσίας βιβλιοθηκών στον ελληνικό χώρο, τα εντοπίζουμε σε πινακίδες της Μινωικής και Μυκηναϊκής εποχής (Σεμερτζάκη, 2006). Η

κάλυψη ακαδημαϊκών αναγκών από τις βιβλιοθήκες, έχει ισχυρές ρίζες στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Δεν αποτελούσαν απλώς μέρη φύλαξης βιβλίων, αλλά λειτουργούσαν σε χώρους συγκέντρωσης φιλοσόφων και ερευνητών (Αντωνίου κ.α., 2024). Κατά την περίοδο εκείνη, οι συλλογές ήταν κατά βάση ιδιωτικές και χρησιμοποιούνταν από τους κατόχους τους, όπως ο Πλάτωνας, ο Ευκλείδης και ο Ευριπίδης, για τα έργα και τις σχολές τους. Ως ιδρυτής της πρώτης δημόσιας βιβλιοθήκης αναφέρεται δε ο Πεισίστρατος (Καπιδάκης κ.α., 2015). Η γνωστότερη βιβλιοθήκη της αρχαιότητας ιδρύθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, από τους Πτολεμαίους (Καπιδάκης κ.α., 2015). Κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής περιόδου και του Μεσαίωνα, οι μοναστηριακές βιβλιοθήκες αποτέλεσαν τον πυρήνα διατήρησης της γνώσης, μέσω των αντιγραφών, κυρίως θρησκευτικών και κλασσικών κειμένων (Αντωνίου κ.α., 2024; Καπιδάκης κ.α., 2015). Στην περίοδο αυτή έχουμε τη μετάβαση από τον πάπυρο στην περγαμηνή, που είναι πιο εύχρηστη και στη συνέχεια στο χαρτί, που μειώνει αισθητά το κόστος των αντιγράφων (Σεμερτζάκη, 2006).

Η εφεύρεση της τυπογραφίας τον 15ο αιώνα υπήρξε κομβικής σημασίας για τη λειτουργία και την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών, αποτελώντας όχι απλώς μια τεχνολογική καινοτομία, αλλά και καθοριστικό παράγοντα για τον εκσυγχρονισμό και την εδραίωση της βιβλιοθήκης ως θεσμού (Αντωνίου κ.α., 2024). Η δυνατότητα μαζικής αναπαραγωγής βιβλίων οδήγησε σε μείωση του κόστους και σε ευρύτερη διάδοση της γνώσης, μετατρέποντας το βιβλίο από προνόμιο των λίγων σε αγαθό προσιτό σε ολοένα μεγαλύτερα κοινωνικά στρώματα. Ως αποτέλεσμα, οι βιβλιοθήκες απέκτησαν πρόσβαση σε περισσότερους τίτλους και σε εκδόσεις με μεγαλύτερη θεματική ποικιλία, γεγονός που ενίσχυσε τη δυναμική τους ως θεσμών διαφύλαξης και διάδοσης της γνώσης. Παράλληλα, η τυπογραφία συνέβαλε στη σταδιακή διαμόρφωση ενός νέου αναγνωστικού κοινού, το οποίο οι βιβλιοθήκες κλήθηκαν να εξυπηρετήσουν, επεκτείνοντας τις συλλογές τους και ενισχύοντας τον ρόλο τους ως κέντρα εκπαίδευσης και πολιτισμού. Ειδικότερα κατά το 19ο αιώνα ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη (Αντωνίου κ.α., 2024).

Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές των δύο τελευταίων αιώνων, με τη βιομηχανική επανάσταση, την άνοδο της δημοκρατίας και την καθολική εκπαίδευση ως μια συνεχή διαδικασία διά βίου μάθησης, συνετέλεσαν καθοριστικά στην εμφάνιση και εδραίωση μιας δημόσιας βιβλιοθήκης (Αντωνίου κ.α., 2024; Unesco, 1972). Όπως έχει υποστηριχθεί, η δημοκρατία προϋπέθετε την ύπαρξη μορφωμένων και ενημερωμένων πολιτών. Στο πλαίσιο

αυτό, οι δημόσιες βιβλιοθήκες, με τη στήριξη της πολιτείας, αναδείχθηκαν σε θεμελιώδη θεσμό για τη μόρφωση και την εκπαίδευση του ευρύτερου κοινού (Αντωνίου κ.α., 2024). Ο νέος ρόλος της βιβλιοθήκης καλείται να εξυπηρετήσει το δημόσιο συμφέρον ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου και όχι περιοριστικά μόνο κάποια ιδιωτικά συμφέροντα (Σεμερτζάκη, 2008).

Στη σημερινή εποχή, οι σύγχρονες βιβλιοθήκες, αναδεικνύονται σε σημαντικούς πολλαπλασιαστές της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Η πρόοδος και η εξέλιξη στις ψηφιακές τεχνολογίες, οδηγούν στον ψηφιακό μετασχηματισμό των βιβλιοθηκών (Τσιμπόγλου, 2008; ΕΕΒΕΠ, 2012). Διαμορφώνεται ένας νέος τρόπος πρόσβασης στη γνώση, ο οποίος χαρακτηρίζεται από αμεσότητα και διαδραστικότητα, χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς και ελευθερία πρόσβασης (ΕΕΒΕΠ, 2012; Τσάφου, 2011). Η πρόσβαση αφορά τόσο τα άτομα, τα οποία δεν διαχωρίζονται πλέον σε όσα είναι κοντά σε πηγές πληροφόρησης και όχι, αλλά και στις πληροφορίες που μπορούν να αναζητηθούν. Η ψηφιοποίηση των πηγών, προφυλάσσει την πολιτιστική κληρονομιά από την αλλοίωση, διασφαλίζοντας την πρόσβαση του κοινού σε αυτή (ΕΕΒΕΠ, 2012). Όπως η τυπογραφία απελευθέρωσε το βιβλίο από τα όρια της χειρόγραφης παραγωγής, έτσι και η ψηφιακή επανάσταση αποδεσμεύει τη γνώση από τα υλικά όρια του έντυπου φορέα, προσφέροντας νέες μορφές συλλογής, διάδοσης και διαχείρισης πληροφοριών και την εμφάνιση της ψηφιακής βιβλιοθήκης. Επιπλέον, τα ψηφιακά μέσα αποδεσμεύουν την πρόσβαση στις πληροφορίες από χωρικούς περιορισμούς (Τσιμπόγλου, 2008). Στο ψηφιακό περιβάλλον, το σύνολο των ψηφιακών δεδομένων μιας πηγής, αποτελεί ενιαίο και αναπόσπαστο μέρος της πληροφορίας που προσφέρεται στο χρήστη, ανεξάρτητα από το που αυτά είναι αποθηκευμένα σε τεχνική ή στη φυσική τους μορφή (Τσιμπόγλου, 2008).

Οι βιβλιοθήκες στη σύγχρονη εποχή καλούνται να υπηρετήσουν σημαντικούς ρόλους. Δεν περιορίζονται στον παραδοσιακό τους ρόλο τους ως αποθετήρια αρχείων. Ούτε λειτουργούν αποκλειστικά ως δανειστικοί οργανισμοί (Dancs, 2018). Η εμφάνιση και χρήση τεχνολογιών όπως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, χρονολογείται από τη δεκαετία του 1970 (Καπιδάκης κ.α., 2015). Από τις αρχές όμως του 21ου αιώνα παρατηρείται μια ραγδαία ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠΕ), εξάπλωση του διαδικτύου και των μηχανών αναζήτησης (Mi & Nesta, 2006). Αυτή η εξέλιξη δημιουργεί ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο, έντονα ανταγωνιστικό και αβέβαιο ψηφιακό περιβάλλον λειτουργίας των βιβλιοθηκών, επηρεάζοντας καθοριστικά όχι μόνο τις

οργανωτικές και λειτουργικές τους πρακτικές, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οικοδομούν, διατηρούν και αναπτύσσουν τη σχέση τους με το υφιστάμενο και το δυνητικό κοινό τους, στο πλαίσιο της ευρύτερης μετάβασης των αναπτυγμένων οικονομιών από μοντέλα συναλλαγών σε μοντέλα που βασίζονται στις σχέσεις με τους χρήστες (Κωσταγιόλας, 2006; ΕΕΒΕΠ, 2012).

Η αποστολή των βιβλιοθηκών εκτείνεται πλέον πέρα από τη διαχείριση συλλογών, καθώς σύμφωνα με το πνεύμα της διά βίου μάθησης, λειτουργούν ως ολοκληρωμένα κέντρα μάθησης, διδασκαλίας, έρευνας και πληροφόρησης (Αντωνίου κ.α., 2024; Κόκκινος, 2024). Αυτός ο ρόλος κατοχυρώνεται και θεσμικά / νομοθετικά, καθώς στο Ν. 3879/2010, οι βιβλιοθήκες περιλαμβάνονται στους φορείς της διά βίου μάθησης. Επίσης, παρέχουν στο κοινό σημαντικές δεξιότητες, όπως εκπαίδευση και δημιουργική ανάπτυξη, ψηφιακή επάρκεια και τεχνολογικές δεξιότητες και επαγγελματική και προσωπική πορεία, που αποτελούν ζητούμενο στις σύγχρονες κοινωνίες (Αντωνίου κ.α., 2024).

Επιπρόσθετα, ο ρόλος τους συνίσταται στην κάλυψη των διαφοροποιημένων πληροφοριακών αναγκών της αναγνωστικής και ερευνητικής κοινότητας, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ποιότητα, την εγκυρότητα και την επικαιρότητα της παρεχόμενης γνώσης. Παράλληλα, οι βιβλιοθήκες προσφέρουν υπηρεσίες υψηλού επιπέδου, οι οποίες δεν περιορίζονται εντός του φυσικού τους χώρου, αλλά επεκτείνονται και σε διαδικτυακά περιβάλλοντα, επιτρέποντας την απομακρυσμένη πρόσβαση σε πηγές και εργαλεία. Μέσα από αυτήν την πολυδιάστατη αποστολή, οι βιβλιοθήκες καθίστανται κομβικοί θεσμοί που υποστηρίζουν τη δια βίου μάθηση, ενισχύουν την ακαδημαϊκή και επιστημονική γνώση και παραγωγή και συμβάλλουν στην καλλιέργεια μιας κοινωνίας γνώσης και καινοτομίας (Βαϊτσάκης, 2007).

Συνοψίζοντας, η βιβλιοθήκη έχει μετασχηματιστεί από έναν χώρο φύλαξης ιδιωτικών συλλογών σε ένα ζωντανό, ανοιχτό περιβάλλον μάθησης και κεντρικό σημείο κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Αξιοποιεί τις σύγχρονες τεχνολογίες για να προσφέρει καθολική πρόσβαση στη γνώση, ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας ή την κοινωνική προέλευση των χρηστών. Η ιστορική εξέλιξη της βιβλιοθήκης μπορεί να παρομοιαστεί με την οργανική ανάπτυξη ενός «δέντρου γνώσης». Οι ρίζες της εδράζονται στην αρχαία πνευματική παράδοση, ο κορμός της ενισχύεται από την εμφάνιση της τυπογραφίας και τη συνακόλουθη διεύρυνση της πρόσβασης στην πληροφορία, ενώ τα σύγχρονα «κλαδιά» της εκτείνονται μέσα από τις ψηφιακές τεχνολογίες και τα διεθνή δίκτυα. Μέσω αυτής της

εξέλιξης, η βιβλιοθήκη διανοίγει νέες δυνατότητες διάχυσης της πληροφορίας και προώθησης της δια βίου μάθησης σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.2 Τύποι βιβλιοθηκών

Οι βιβλιοθήκες διαφοροποιούνται ως προς τη διοικητική τους οργάνωση και υπαγωγή, την αποστολή, το κοινό που εξυπηρετούν και τις υπηρεσίες που παρέχουν. Η ταξινόμησή τους σε κατηγορίες, σύμφωνα με την American Library Association (2009), επιτρέπει την κατανόηση των ιδιαίτερων ρόλων τους στο εκπαιδευτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ως εξής:

1. Δημόσιες βιβλιοθήκες (Public Libraries): Εντάσσονται στη γενική κατηγορία λαϊκές βιβλιοθήκες. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες έχουν ως κύρια αποστολή την εξασφάλιση ελεύθερης και ισότιμης πρόσβασης στην πληροφορία για όλους τους πολίτες, ανεξαρτήτως ηλικίας, μορφωτικού επιπέδου ή κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Αποτελούν θεσμούς που προάγουν τη δια βίου μάθηση, τη δημοκρατία και την κοινωνική ένταξη, ενώ συμβάλλουν ενεργά στην πολιτιστική ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας (IFLA/UNESCO, 1994). Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται οργανισμοί όπως η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας (www.libver.gr, 2025) και η Toronto Public Library στον Καναδά (www.torontopubliclibrary.ca, 2025)
2. Δημοτικές βιβλιοθήκες (Municipal Libraries): Περιλαμβάνονται και αυτές στη γενική κατηγορία λαϊκές βιβλιοθήκες, μαζί με τις δημόσιες βιβλιοθήκες, με τις οποίες μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά. Ορίζονται ως βιβλιοθήκες των οποίων η ίδρυση και η χρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε από μια τοπική αρχή (Κορκίδη, 2003). Ενδεικτικά αναφέρουμε τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας (ΔΒΠ) «Γυμνασιάρχης Χρ. Κοντός» (www.dimosprevezas.gr/dimotiki-vivliothiki-prevezas, 2025) και Δημοτική Βιβλιοθήκη Στουτγάρδης (stadtbibliothek-stuttgart.de, 2025)
3. Σχολικές βιβλιοθήκες (School Libraries): Οι σχολικές βιβλιοθήκες καλλιεργούν την εκπαιδευτική διαδικασία, ενισχύοντας την ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας, της κριτικής σκέψης και της πληροφόρησης των μαθητών. Παράλληλα, υποστηρίζουν εκπαιδευτικούς, διοικητικούς υπαλλήλους και γονείς στο πλαίσιο της αποστολής του σχολείου (UNESCO, 1998). Η κεντρική σχολική βιβλιοθήκη του Κολεγίου Αθηνών (www.athenscollege.edu.gr/academics/our-libraries/college-library, 2025), εμπίπτει σε αυτήν την κατηγορία.

4. Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (Academic Libraries): Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στοχεύουν στην υποστήριξη της διδασκαλίας, της μάθησης και της έρευνας, ανταποκρινόμενες στις πληροφοριακές ανάγκες φοιτητών, διδακτικού προσωπικού και ερευνητών. Περιλαμβάνουν τις βιβλιοθήκες των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τις γενικές ερευνητικές βιβλιοθήκες, οι οποίες συνεισφέρουν καθοριστικά στη δημιουργία και διάδοση νέας γνώσης. Σε αυτές τις περιπτώσεις ανήκουν η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (www.lib.uoa.gr, 2025) και η Harvard University Library στις ΗΠΑ (library.harvard.edu, 2025)
5. Εθνικές βιβλιοθήκες (National Libraries): Οι εθνικές βιβλιοθήκες έχουν ως βασική αποστολή τη συγκέντρωση, διατήρηση και ανάδειξη της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς μιας χώρας. Παράλληλα, λειτουργούν ως κέντρα τεκμηρίωσης και έρευνας, διασφαλίζοντας την πρόσβαση σε υλικό που αποτελεί τη συλλογική μνήμη ενός έθνους. Παράδειγμα, η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ), με αποστολή τη συλλογή, οργάνωση και διάθεση στους χρήστες των γραπτών τεκμηρίων του πολιτισμού που συνδέονται με τον ελληνισμό (nlg.gr, 2025 και Καπιδάκης κ.α., 2015).
6. Ειδικές βιβλιοθήκες (Special Libraries): Οι ειδικές βιβλιοθήκες εξυπηρετούν εξειδικευμένους επαγγελματικούς, επιστημονικούς ή ερευνητικούς τομείς, παρέχοντας στοχευμένες υπηρεσίες και συλλογές που ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των χρηστών τους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι βιβλιοθήκες σε νοσοκομεία, νομικούς οργανισμούς, επιχειρήσεις ή τεχνολογικά κέντρα. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, με εξειδίκευση στη νομοθεσία, τις πολιτικές επιστήμες και την ιστορία που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα (library.parliament.gr), καθώς και η Biodiversity Heritage Library (BHL), μια συνεργατική ειδική βιβλιοθήκη που εστιάζει στην ψηφιοποίηση και την ανοικτή διάθεση βιβλιογραφίας για τη φυσική ιστορία, τη βοτανική και τη ζωολογία από όλο τον κόσμο και δραστηριοποιείται μέσα από περιφερειακούς κόμβους που καλύπτουν ολόκληρο τον πλανήτη (Biodiversity Heritage Library, 2025).

Η διάκριση αυτή αναδεικνύει τη διαφορετικότητα αλλά και τη συμπληρωματικότητα των βιβλιοθηκών, οι οποίες, ανεξαρτήτως τύπου, συμβάλλουν θετικά:

- στη διάχυση της γνώσης: Η αποστολή τους συνίσταται τόσο στη συγκέντρωση και διαφύλαξη της πνευματικής γνώσης και κληρονομιάς μας, όσο και στην παροχή

δυνατότητας σε όλους και χωρίς διακρίσεις να έρθουν σε επαφή με αυτή τη γνώση (ΕΕΒΕΠ, 2012).

- στην ενίσχυση της εκπαίδευσης: Αποτελούν βασικούς φορείς της Διά Βίου Μάθησης, λειτουργώντας συμπληρωματικά στο έργο των σχολείων και των πανεπιστημίων, παρέχοντας πόρους για εργασίες και μελέτη, ενώ καλλιεργούν τη φιλαναγνωσία ήδη από την προσχολική ηλικία (ΕΕΒΕΠ, 2012; Αντωνίου κ.α., 2024). Στην αποστολή της περιλαμβάνονται δραστηριότητες για βασική εκπαίδευση χωρίς ηλικιακούς αποκλεισμούς, καθώς επίσης και η ενίσχυση της καλλιέργειας θεμελιωδών δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού (IFLA/UNESCO, 1994).
- στην κοινωνική συνοχή: Η παρουσία μιας βιβλιοθήκης, ιδιαίτερα σε μικρούς δήμους, συμβάλλει στη μείωση της κοινωνικής περιθωριοποίησης και την ενεργότερη συμμετοχή στα κοινά (ΕΕΒΕΠ, 2012). Μέρος της αποστολής μιας βιβλιοθήκης, αποτελεί και η συμβολή στην πραγματοποίηση διαπολιτισμικού διαλόγου, εστιάζοντας στην αναγνώριση των κοινών πολιτισμικών στοιχείων και δημιουργώντας ένα περιβάλλον αποδοχής (Dancs, 2018; IFLA/UNESCO, 1994; Αντωνίου κ.α., 2024). Η πρωτοβουλία της *«ζωντανής βιβλιοθήκης»*, εντάσσεται επίσης στο παραπάνω πλαίσιο (Dancs, 2018; Αντωνίου κ.α., 2024).

Στην Ελλάδα, οι δημοτικές βιβλιοθήκες, αποτελούν μία ιδιαίτερη υποκατηγορία βιβλιοθηκών, οι οποίες υπάγονται διοικητικά και χρηματοδοτούνται από τις τοπικές δημοτικές αρχές (δήμους). Αυτό αποτελεί και τη βασική διαφοροποίηση τους από τις δημόσιες βιβλιοθήκες, με τις οποίες μοιράζονται πολλά κοινά στοιχεία (Τσιμπόγλου, 2008).

Οι βιβλιοθήκες είναι ανοιχτοί οργανισμοί σε άτομα όλων των ηλικιακών και κοινωνικών τάξεων, αναλαμβάνοντας την ευθύνη να παρέχουν υπηρεσίες που καλύπτουν διαφορετικές ανάγκες και ενδιαφέροντα, απευθυνόμενες σε διαφορετικές ομάδες κοινού, όπως οι μαθητές, η σχολική, ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα καθώς επίσης και το ευρύ κοινό. Οι παρεχόμενες από αυτές υπηρεσίες καλύπτουν τομείς όπως η πρόσβαση στη γνώση και την πληροφόρηση, η εκπαίδευση και η διά βίου μάθηση, ο δανεισμός, οι κοινωνικές και πολιτιστικές δράσεις (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 2004; Κορκίδη, 2003; Τσάφου, 2011). Ακόμη υποστηρίζει την οικονομία και την τοπική κοινωνία με δράσεις όπως η προβολή τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών, η ενίσχυση και ανάδειξη της τοπικής πνευματικής και πολιτιστικής δραστηριότητας και η συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές δραστηριότητες και

φεστιβάλ, που έχουν και οικονομικό αντίκτυπο (Καπία & Πυργιώτης, 2003). Οι υπηρεσίες που παρέχονται, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

α. Αποτελεσματική και κατάλληλη συγκέντρωση, ταξινόμηση, αποθήκευση και στη συνέχεια διάθεση του υλικού τους στο κοινό προς χρήση (IFLA-UNESCO, 1994). Αυτή η διαδικασία ακολουθεί συγκεκριμένα πρότυπα και βέλτιστες πρακτικές, ώστε να διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση του κοινού (Βαϊτσάκης, 2007). Παραδείγματα τέτοιων προτύπων και πρακτικών αποτελούν:

- η πολιτική ανάπτυξης συλλογών: για την ορθότερη ανταπόκριση στις ανάγκες των χρηστών και της αποστολής του οργανισμού (Βαϊτσάκης, 2007),
- ο βιβλιογραφικός έλεγχος και η καταλογογράφηση: με χρήση διεθνών προτύπων, όπως το Anglo-American Cataloguing Rules (AACR & AACR2) και το νεότερο πρότυπο Resourcee Description and Access (RDA) (Καπιδάκης κ.α., 2015),
- η ταξινόμηση: για ομαδοποίηση και εύκολη αναζήτηση με χρήση των πιο διαδεδομένων συστημάτων, όπως το Dewey Decimal Classification (DDC) και το Library of Congress Classification (LLC) (Καπιδάκης et al., 2015).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής καλών πρακτικών στην ελληνική πραγματικότητα και διεθνώς αποτελούν η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) και η Library of Congress.

β. Πληροφοριακές υπηρεσίες: Οι βιβλιοθήκες λειτουργούν ως κέντρα πληροφόρησης, παρέχοντας πρόσβαση σε βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονικές πηγές, βάσεις δεδομένων και πολυμεσικό υλικό. Μέσω αυτών, καλύπτουν τις πληροφοριακές ανάγκες τόσο της ακαδημαϊκής όσο και της ευρύτερης κοινότητας (Kostagiolas & Korkidi, 2008; Mi & Nesta, 2006). Η Βιβλιοθήκη του Μπέρμιγχαμ στην Αγγλία, του Ντέλφτ στην Ολλανδία, καθώς και η Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας και η Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα (Γαλδαδάς, 2014; Kostagiolas & Korkidi, 2008; Αντωνίου κ.α. 2024).

γ. Δανειστικές υπηρεσίες: Από τις πλέον κύριες λειτουργίες μιας βιβλιοθήκης. Εξυπηρετεί ένα μεγάλο μέρος του κοινού της. Η λειτουργία της υπηρεσίας εξαρτάται από τον αριθμό των αρχείων και το εύρος της θεματολογίας. Η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών μέσων στις υπηρεσίες δανεισμού, παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία και διευκόλυνση στους χρήστες και πληρέστερο έλεγχο του διακινούμενο υλικού (ΕΕΒΕΠ, 2012). Ιδιαίτερο παράδειγμα αποτελεί η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Σικάγο. Ο χρήστης αναζητά το βιβλίο μέσω υπολογιστή και ένας ρομποτικός μηχανισμός αναλαμβάνει να το βρει σε έναν

υπόγειο χώρο που βρίσκεται αποθηκευμένο και το παραδίδει σε σύντομο χρονικό διάστημα (Γαλδανάς, 2014). Στον ελληνικό χώρο, η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, μεταφέρει δανειστικές υπηρεσίες σε απομακρυσμένες περιοχές με τη χρήση κινητών μονάδων (Αντωνίου κ.α., 2024; ΕΚΤ/ΕΙΕ, 2004).

δ. Ικανοποιητική ενημέρωση σχετικά με τις συλλογές και τις δυνατότητες χρήσης τους (Mi & Nesta, 2006). Η Queen Public Library (Νέα Υόρκη) εκδίδει ενημερωτικά μηνύματα σε έξι γλώσσες, καθοδηγώντας τους γονείς για τη χρήση της τεχνολογίας και των προγραμμάτων ανάγνωσης (Χωρέμη, 2002).

ε. Υπηρεσίες αναγνωστηρίου. Δημιουργία και παροχή στους χρήστες ενός κατάλληλου περιβάλλοντος χρήσης των αρχείων εντός των εγκαταστάσεών τους (ΕΚΤ/ΕΙΕ, 2004). Παράδειγμα καλών πρακτικών αποτελεί η Βιβλιοθήκη του Μπέρμιγχαμ (Αγγλία), η οποία διαθέτει αναγνωστήρια με 3.000 θέσεις ταυτόχρονης χρήσης, συνδυάζοντας την παραδοσιακή μελέτη με ψηφιακές ευκολίες, όπως θέσεις εξοπλισμένες με iPad (Γαλδαδάς, 2014).

στ. Υπηρεσίες πολιτισμού και ψυχαγωγίας: Οι βιβλιοθήκες δεν περιορίζονται μόνο στη διάθεση υλικού, αλλά αναπτύσσουν πολιτιστικές δραστηριότητες (εκθέσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, θεματικές εκδηλώσεις κ.α.) που ενισχύουν τον ρόλο τους ως πολιτιστικών οργανισμών και προάγουν τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στις δράσεις τους (ΕΕΒΕΠ, 2012; Γαλδαδάς, 2014). Για παράδειγμα, η Δημοτική Βιβλιοθήκη Κερατσινίου πραγματοποιεί συχνά εκδηλώσεις με τη συμμετοχή συγγραφέων και παρουσιάσεις βιβλίων (Κορκίδη, 2003), ενώ στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Ελευθερούπολης λειτουργεί Λέσχη Ανάγνωσης Εφήβων, σύμφωνα και με τον κατάλογο εκδηλώσεων του οργανισμού (Αντωνίου κ.α., 2024).

ζ. Πρόσβαση στο διαδίκτυο και απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων: παρέχεται στους χρήστες πρόσβαση στο διαδίκτυο και ενημέρωση σχετικά με την ψηφιακή αναζήτηση πληροφοριών, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην καλλιέργεια δεξιοτήτων πληροφορικής και στην προώθηση του ψηφιακού γραμματισμού (ΕΕΒΕΠ, 2012; Αντωνίου κ.α., 2024). Στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων λειτουργεί το Media Lab (Αντωνίου κ.α., 2024). Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης (2025), αποτελεί ένα χώρο έκφρασης, που δημιουργήθηκε με την οικονομική προσφορά του Ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος» και προσφέρει στους χρήστες εργαλεία για ψηφιακή δημιουργία και μάθηση.

η. Υπηρεσίες σε παιδιά: προσφορά κατάλληλων προγραμμάτων με τη συμμετοχή των παιδιών σε δραστηριότητες (IFLA-UNESCO, 1994; UNESCO, 1972). Τέτοια παραδείγματα εντοπίζουμε στις ιστοσελίδες των οργανισμών, όπως στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηλιούπολης το «Βιωματικό εργαστήρι» για εισαγωγή μικρών παιδιών σε μαθηματικές έννοιες και διάφορες χριστουγεννιάτικες δράσεις με κατασκευές και παιχνίδια στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Νέας Φιλαδέλφειας-Νέας Χαλκηδόνας.

θ. Υπηρεσίες εκπαίδευσης και μάθησης: Προσφέρουν στήριξη στη δια βίου μάθηση, μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, εργαστηρίων πληροφορικής παιδείας και δράσεων που ενισχύουν την έρευνα και τη διδασκαλία (Αντωνίου κ.α., 2024; ΕΕΒΕΠ, 2012). Κάποιες από τις υπηρεσίες που παρέχει η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας περιλαμβάνουν τα *«Μαθήματα στις νέες τεχνολογίες»*, όπου πραγματοποιούνται μαθήματα χωρίς κόστος αναφορικά για τη χρήση νέων ψηφιακών τεχνολογιών και τα *«Παιδιά και έφηβοι»* με την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με συμμετοχή εκπαιδευτικών και καλλιτεχνών (Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, 2025).

ι. Συμβολή στην εκπαίδευση ανηλίκων σε φυλακές και την επανένταξη των εγκλείστων στο κοινωνικό περιβάλλον (Αντωνίου κ.α., 2024). Σε φυλακές στις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, τον Καναδά, αλλά και στις Σκανδιναβικές χώρες, λειτουργούν οργανωμένες βιβλιοθήκες από αρκετά χρόνια. Την ίδια ώρα, η βιβλιοθήκη των φυλακών στη Βρέμη της Γερμανίας, είχε το μεγαλύτερο αριθμό δανεισμού βιβλίων από τις δημόσιες βιβλιοθήκες της πόλης (Σεμερτζίδου, 2020). Στην Ελλάδα, η λειτουργία της πρώτης βιβλιοθήκης φυλακών, ξεκίνησε στο Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας Βόλου (Σεμερτζίδου, 2020).

1.3 Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή

Εύλογα προκύπτει η ύπαρξη στενής σχέσης ανάμεσα στις βιβλιοθήκες και τον πολιτισμό. Ο πολιτισμός περιλαμβάνει ένα σύνολο κοινών προτύπων συμπεριφοράς και τρόπων αλληλεπίδρασης, που διαμορφώνονται μέσα από την αλληλεπίδραση των μελών μιας κοινότητας και τα οποία συγκροτούν την ιδιαίτερη πολιτισμική της ταυτότητα (Center for Advanced Research on Language Acquisition, 2016), όπως οι διάφορες μορφές τέχνης, η λογοτεχνική παραγωγή, τα αξιακά συστήματα και οι παραδόσεις μιας κοινότητας (UNESCO, 2001).

Σε αυτό το πλαίσιο, οι βιβλιοθήκες λειτουργούν ως οργανισμοί διάδοσης και αναπαραγωγής πολιτισμού, καθώς διαφυλάσσουν και καθιστούν προσβάσιμη την πολιτιστική κληρονομιά,

ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα και την κοινωνική συνοχή, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της ταυτότητάς της κοινότητας (Dancs, 2018). Διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αρχειοθέτηση και διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε τόπου (ΕΕΒΕΠ, 2012). Διατηρούν τεκμήρια για διάφορες δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας συμβάλλοντας ενεργά στο πολιτιστικό γίγνεσθαι της περιοχής (Βαϊτσάκης, 2007; Τσάφου, 2011).

Στη σημερινή ψηφιακή εποχή, οι βιβλιοθήκες παραμένουν θεμελιώδεις πολιτιστικοί και κοινωνικοί θεσμοί. Η αποστολή τους δεν περιορίζεται στη συγκέντρωση, οργάνωση και διάχυση της γνώσης, αλλά επεκτείνεται και στη συμβολή τους στη διαμόρφωση πιο ενημερωμένων και συμμετοχικών κοινωνιών (ΕΕΒΕΠ, 2012). Δρα ως πυλώνας της ενημέρωσης, με την ελεύθερη και χωρίς εμπόδια πρόσβαση στην πληροφορία και τη γνώση (IFLA-UNESCO, 1994). Προστατεύουν τους πολίτες από αφερέγγυες πληροφορίες με την αξιόπιστη ενημέρωσή τους, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενεργών και ανεξάρτητων πολιτών (ΕΕΒΕΠ, 2012; IFLA-UNESCO, 1994). Ο ρόλος τους έχει πλέον διευρυνθεί σημαντικά, συνδέοντας την κλασική αποστολή της διαχείρισης έντυπων συλλογών με τη σύγχρονη ανάγκη για πρόσβαση σε ψηφιακές πληροφορίες και υπηρεσίες. Η κοινωνική τους αξία ενισχύεται ιδιαίτερα μέσω της ισότιμης και χωρίς διαχωρισμούς πρόσβαση όλων στις υπηρεσίες τους (ΕΕΒΕΠ, 2012).

Ωστόσο, οι τεχνολογικές εξελίξεις φέρνουν στο προσκήνιο νέες προκλήσεις. Ο εκτεταμένος και συχνά αποπροσανατολιστικός καταιγισμός πληροφοριών στις σύγχρονες κοινωνίες, δημιουργεί ένα περιβάλλον σύγχυσης, καθιστώντας ιδιαίτερα σημαντικό το ρόλο των βιβλιοθηκών ως θεσμών έγκυρης πληροφόρησης και αξιόπιστης καθοδήγησης. Στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, όπου η πληροφορία παράγεται και διακινείται με ταχύτητα και χωρίς πάντα έλεγχο εγκυρότητας, οι βιβλιοθήκες βοηθούν τους πολίτες να φιλτράρουν και να κατανοήσουν την πληροφορία. Παράλληλα, οφείλουν να διαφυλάσσουν τον κοινωνικό τους χαρακτήρα, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενημερωμένων και ενεργών πολιτών (ΕΕΒΕΠ, 2012). Οι βιβλιοθήκες, προκειμένου να παραμείνουν στις επάλξεις, οφείλουν να υιοθετήσουν καινοτόμες τεχνολογίες και στρατηγικές προσαρμογής, ώστε να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά τις μεγάλες εμπορικές πλατφόρμες πληροφόρησης, όπως η Google (Sommers, 2005). Οι τεχνολογίες που πρέπει να ενσωματώσουν οι βιβλιοθήκες μπορούν ενδεικτικά μεταξύ άλλων να περιλαμβάνουν: ευκολίες στην αναζήτηση,

εμπλουτισμένο περιεχόμενο τεκμηρίων και υιοθέτηση συστημάτων μέτρησης προσδοκιών και παρεχόμενων υπηρεσιών του χρήστη (Sommers, 2005; Κωσταγιόλας, 2006).

Από την άλλη πλευρά, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα εφαρμογής προσωποποιημένων στρατηγικών μάρκετινγκ επικεντρωμένων στο χρήστη, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες μιας σύγχρονης γενιάς χρηστών που δίνει προτεραιότητα στην ταχύτητα, την ευκολία πρόσβασης και την αμεσότητα της πληροφόρησης (Mi & Nesta, 2006). Η νεότερη γενιά ή αλλιώς Γενιά του Διαδικτύου (Net Generation), έχει μεγαλώσει με την τεχνολογία και αναζητά την ταχύτητα και την ευκολία που βρίσκει σε διάφορα ψηφιακά εργαλεία. Εξ' αυτού έχει αναπτύξει διαφορετικά πρότυπα συμπεριφοράς από τα παραδοσιακά, όπως η προτίμηση οπτικών ερεθισμάτων ή τα γρήγορα αποτελέσματα. Κατά συνέπεια, το μάρκετινγκ πρέπει αντί για την εστίαση στις συλλογές, να στραφεί στις ανάγκες των χρηστών (Mi & Nesta, 2006).

Η σύνδεση της βιβλιοθήκης με την τοπική κοινωνία αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της συμμετοχής των πολιτών. Οι δημόσιες και κυρίως οι δημοτικές βιβλιοθήκες, που αποτελούν πολιτιστικούς θεσμούς που απευθύνονται στις τοπικές κοινότητες, λειτουργούν ως χώροι ανοιχτοί και ισότιμοι για όλους, υποστηρίζοντας τη δια βίου μάθηση, την κοινωνική ένταξη και την πολιτιστική δραστηριότητα, αναλαμβάνοντας έτσι μια κοινωνική ευθύνη με ιδιαίτερη τοπική εστίαση (Γεωργοπούλου, 2008). Μέσα από τη διατήρηση της πολιτιστικής μνήμης και την παροχή ευκαιριών κοινωνικής ένταξης, καλλιεργούν ουσιαστικούς δεσμούς με τις κοινότητες, συμβάλλοντας στην τοπική και πολιτιστική ανάπτυξη (Κορκίδη, 2003). Η πρόσβαση, λοιπόν, σε πολιτιστικούς πόρους είναι αναγκαία για την ανάπτυξη ανεκτικών, δημιουργικών και δημοκρατικών κοινωνιών (UNESCO, 2001).

1.3.1 Οικονομική και κοινωνική συνεισφορά στην τοπική κοινωνία

Οι βιβλιοθήκες συνιστούν φορείς με μετρήσιμη οικονομική αξία, η οποία δεν περιορίζεται στο κόστος λειτουργίας τους, αλλά όταν αξιοποιείται στρατηγικά, αποφέρει ουσιαστικά οφέλη στην τοπική κοινωνία, παράγοντας απτή και άυλη οικονομική αξία. Στο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού της οικονομίας και της κοινωνίας της πληροφορίας, οι βιβλιοθήκες μετασχηματίζονται από παθητικούς φορείς διαφύλαξης σε ενεργούς συντελεστές ανάπτυξης. Η παροχή δωρεάν βιβλίων και η πρόσβαση σε ψηφιακά εργαλεία, εξοικονομεί στους χρήστες χρόνο και χρήμα, αναπτύσσοντας παράλληλα τις γνώσεις και

τις δεξιότητές τους. Με την πραγματοποίηση στοχευμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων υποστηρίζουν την προβολή ενός τόπου, την παραγωγή πνευματικών και πολιτιστικών προϊόντων και την επισκεψιμότητα της περιοχής. Κατά συνέπεια, οι βιβλιοθήκες, μέσα από τις υπηρεσίες τους, λειτουργούν υποστηρικτικά στην τοπική οικονομική δραστηριότητα και συμβάλλουν πέρα από την παροχή πληροφόρησης, στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ευημερία των πολιτών (Καπία & Πυργιώτης 2006).

Σε διεθνές επίπεδο, αποτελούν θεσμούς με ιδιαίτερη βαρύτητα για την κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως δραστήριοι φορείς ενίσχυσης της τοπικής κοινωνίας. Η συλλογή και διάχυση, άμεσα ή έμμεσα, των πληροφοριών που διαθέτουν, τις καθιστούν κρίσιμους συμμάχους τόσο της τυπικής εκπαίδευσης όσο και της διά βίου μάθησης. Παράλληλα, συμβάλλουν ουσιαστικά στην επαγγελματική ανάπτυξη των χρηστών, παρέχοντάς τους πρόσβαση σε επίκαιρη και εξειδικευμένη γνώση που επιτρέπει στους εργαζόμενους να ανταποκρίνονται με μεγαλύτερη παραγωγικότητα και αποτελεσματικότητα στις απαιτήσεις του επαγγελματικού τους περιβάλλοντος (Τσάφου, 2011).

Οι βιβλιοθήκες διασφαλίζουν για τους κατοίκους μικρών κοινοτήτων ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στη μάθηση και την πληροφόρηση, όπως κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα και επισημαίνεται από διεθνείς οργανισμούς, όπως η UNESCO (2001). Η ισότιμη πρόσβαση στη γνώση ενισχύει την κοινωνική συνοχή και συμβάλλει στη συγκράτηση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές, περιορίζοντας τη μαζική μετακίνηση προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία συχνά αντιμετωπίζουν κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, όπως ανεργία και κοινωνικό αποκλεισμό (Τσάφου, 2011). Έτσι, οι βιβλιοθήκες δεν λειτουργούν μόνο ως φορείς πληροφόρησης αλλά και ως παράγοντες βιώσιμης ανάπτυξης, συμβάλλοντας στην ενδυνάμωση των τοπικών κοινωνιών και στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης (Αντωνίου κ.α., 2024). Για παράδειγμα, η Δημόσια Βιβλιοθήκη Cecil County Meryland, έχει μια επιτυχημένη ιστορία συνεργασίας με τον επιχειρηματικό κόσμο, όπου επίδοξοι επιχειρηματίες χρησιμοποιούν τους πόρους της βιβλιοθήκης για τη σύνταξη επιχειρηματικών σχεδίων, την εκμάθηση λογιστικών προγραμμάτων και τη σχεδίαση διαφημιστικών καταλόγων (Αντωνίου κ.α., 2024). Επιπλέον, η δέσμευσή τους για παροχή ίσων ευκαιριών επεκτείνεται και σε άτομα με αναπηρίες ή ειδικές ανάγκες, ενισχύοντας την κοινωνική ένταξη και μειώνοντας τις ανισότητες (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης [ΕΚΤ], 2004).

1.3.2 Πολιτιστική και πνευματική συνεισφορά στην τοπική κοινωνία

Οι βιβλιοθήκες, λειτουργούν ως πυρήνες πολιτισμού και πνευματικής ανάπτυξης, διατηρώντας, καταγράφοντας και διαδίδοντας την πολιτιστική κληρονομιά, συμβάλλοντας στη συγκρότηση και ενίσχυση της συλλογικής μνήμης και ενδυναμώνοντας έτσι την πολιτισμική ταυτότητα των τοπικών κοινωνιών (ΕΕΒΕΠ, 2012 & UNESCO, 2001). Μέσα από την υλοποίηση δράσεων για προώθηση της φιλαναγνωσίας, τη διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και συνεργασιών με τοπικούς φορείς, δημιουργούν ευκαιρίες για τη συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση ενός πλουραλιστικού και δημοκρατικού πολιτιστικού περιβάλλοντος (Τσάφου, 2011). Η διοργάνωση εκδηλώσεων συντελεί δε στην ενίσχυση της συνοχής των μελών της κοινότητας, καθώς στο πλαίσιο της συμμετοχής τους, γνωρίζονται και αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους (Χωρέμη, 2002).

Στο επίπεδο των δράσεων, οι βιβλιοθήκες οργανώνουν εκθέσεις βιβλίου, λογοτεχνικές βραδιές, παρουσιάσεις συγγραφέων και θεματικά εργαστήρια, ενθαρρύνοντας τη αγάπη για το βιβλίο και την αλληλεπίδραση με τον πολιτισμό (Χωρέμη, 2002). Για παράδειγμα, στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων, η απήχηση των δράσεων φιλαναγνωσίας αποτυπώθηκε σε περισσότερες από 700 νέες εγγραφές μελών μέσα σε έναν χρόνο, καθώς και στον ιδιαίτερα αυξημένο αριθμό δανεισμού βιβλίων (Αντωνίου κ.α., 2024). Επίσης, αναλαμβάνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις που συνδέονται με την τοπική ιστορία και παράδοση, συμβάλλοντας στη διατήρηση της συλλογικής μνήμης και της πολιτιστικής κληρονομιάς (Τσάφου, 2011). Σύμφωνα με έρευνα των Vakkari, Aabø, Audunson, Huysmans & Oomes, (2014), οι χρήστες σε σκανδιναβικές χώρες, συχνά αξιολογούν τη βιβλιοθήκη ως χρήσιμη για την εμβάθυνση σε ιστορικά θέματα σε ποσοστά γύρω στο 20%. Στη Αγγλία πάλι, έρευνες δείχνουν ότι οι βιβλιοθήκες ενισχύουν την ταυτότητα της κοινότητας προάγοντας την κοινωνική συνοχή και καλλιεργώντας δεσμούς μεταξύ διαφορετικών ομάδων (Vakkari et al., 2014).

Παράλληλα, μέσα από εκπαιδευτικά και καλλιτεχνικά προγράμματα που απευθύνονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, από παιδιά έως ηλικιωμένους, οι βιβλιοθήκες καλλιεργούν δεξιότητες, προάγουν την αισθητική παιδεία και ενισχύουν τη δια βίου μάθηση (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης [ΕΚΤ], 2004). Τέτοια προγράμματα μπορεί να περιλαμβάνουν μαθήματα δημιουργικής γραφής, λέσχες ανάγνωσης, μαθήματα ξένων γλωσσών ή ακόμη και σεμινάρια ψηφιακού εγγραμματισμού, συνδέοντας έτσι την πολιτιστική με την

εκπαιδευτική τους αποστολή. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η Καλοκαιρινή Εκστρατεία Ανάγνωση και Δημιουργικότητας, στην οποία συμμετέχουν διάφορες βιβλιοθήκες, με εργαστήρια και εκδηλώσεις για παιδιά, με θεματικές που συνδυάζουν ανάγνωση, δημιουργικότητα και τοπική ταυτότητα, σε συνεργασία με την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, το Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών και το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών, 2025). Παρόμοια καλή πρακτική αποτελεί το Collaborative Summer Library Program (CSLP) στις ΗΠΑ. Πρόκειται για υλοποίηση, από συνεργαζόμενες βιβλιοθήκες, καλοκαιρινών προγραμμάτων που υποστηρίζουν το εγγραμματισμό και τη μάθηση και απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες (CLSP Reads, 2025). Παρεμφερές πρόγραμμα είναι και το Summer Reading Challenge στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αποτελεί το μεγαλύτερο πρόγραμμα ανάγνωσης για παιδιά στη χώρα και υλοποιείται μέσα του δικτύου των δημοσίων βιβλιοθηκών. Κάθε χρόνο έχει μια διαφορετική θεματική ενότητα. Τα παιδιά θέτουν ως στόχο να διαβάσουν συγκεκριμένο αριθμό βιβλίων στις θερινές τους διακοπές και καθώς ολοκληρώνουν τα βιβλία, συλλέγουν ανταμοιβές (The Reading Agency, 2005).

Σημαντική, επίσης, είναι και η συμβολή των βιβλιοθηκών στη συνεργασία με άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς, όπως μουσεία, σχολεία και θεατρικές ομάδες, για τη δημιουργία πολυδιάστατων δράσεων που ενισχύουν τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Μέσα από αυτές τις συνεργασίες, οι βιβλιοθήκες λειτουργούν ως «πολιτιστικοί κόμβοι» που ενδυναμώνουν τις κοινότητες, προάγουν τη δημοκρατική συμμετοχή και ενισχύουν τις κοινωνικές σχέσεις. Η δημιουργία συλλόγων φίλων της βιβλιοθήκης ή φιλαναγνωσίας, ενισχύει τους δεσμούς με την κοινότητα και μεταξύ των μελών (Χωρέμη, 2002). Στο Ηνωμένο Βασίλειο για παράδειγμα, λειτουργούν τα Idea Stores. Πρόκειται για χώρους που συνδυάζουν τις παραδοσιακές υπηρεσίες βιβλιοθήκης με καφέ, κοινωνικούς χώρους και μαθήματα δια βίου μάθησης, λειτουργώντας ως πραγματικά κέντρα της γειτονιάς (Idea Store, 2025).

Συνοψίζοντας, η συνεισφορά των βιβλιοθηκών στην τοπική κοινωνία εκτείνεται από την παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης και ανάπτυξης της κοινωνικής συνοχής έως την ενεργό συμμετοχή στην οικονομική ανάπτυξη, υποστηρίζοντας την παραγωγικότητα, την επιχειρηματικότητα και την τοπική τουριστική προβολή.

Κεφάλαιο 2ο: Πολιτιστική επικοινωνία και δημοτικές βιβλιοθήκες

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει την πολιτιστική επικοινωνία των δημοτικών βιβλιοθηκών ως βασικό παράγοντα εξωστρέφειας, ανάπτυξης κοινού και ενίσχυσης της κοινωνικής τους απήχησης. Η επικοινωνιακή στρατηγική δεν περιορίζεται στην απλή ανακοίνωση δράσεων, αλλά συνδέεται με τον τρόπο με τον οποίο η βιβλιοθήκη διαμορφώνει την εικόνα της, προβάλλει τις υπηρεσίες της, αναγνωρίζει τις ανάγκες των χρηστών και οικοδομεί σχέσεις εμπιστοσύνης με την τοπική κοινότητα. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύονται οι βασικές αρχές του μάρκετινγκ και της επικοινωνιακής πολιτικής στους πολιτιστικούς οργανισμούς, η σημασία της χαρτογράφησης του κοινού και η ανάγκη συστηματικού σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης των επικοινωνιακών ενεργειών. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στον ρόλο των ψηφιακών μέσων, των ηλεκτρονικών καταλόγων, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των νεότερων τεχνολογιών, τα οποία μετασχηματίζουν τη σχέση βιβλιοθήκης και κοινού από μονόδρομη πληροφόρηση σε αμφίδρομη και συμμετοχική επικοινωνία.

2.1 Στρατηγικές επικοινωνίας και πολιτικές βιβλιοθηκών

Η επικοινωνία και το μάρκετινγκ αποτελούν κρίσιμα στοιχεία, με εφαρμογές διαφόρων μοντέλων, όπως των 5P (Product, Price, Place, Promotion, People), για την προώθηση υπηρεσιών και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των τεχνικών προβολής (Kotler et al., 2008). Το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελεί μετεξέλιξη του παραδοσιακού 4P, με την προσθήκη του πέμπτου στοιχείου, των ανθρώπων (People) (Yi, 2016). Το προϊόν (Product), αναφέρεται στις πληροφοριακές και πολιτιστικές υπηρεσίες, όπως δανεισμός, συλλογές, προγράμματα, ψηφιακές υπηρεσίες (Garoufallou et al., 2013; Kotler et al., 2008). Η τιμή (Price) δεν περιορίζεται στο οικονομικό κόστος αλλά επεκτείνεται στο κόστος χρόνου, πρόσβασης και προσπάθειας για τον χρήστη (Kotler et al., 2008). Ο τόπος (Place) σχετίζεται τόσο με τον φυσικό χώρο της βιβλιοθήκης όσο και με τα ψηφιακά περιβάλλοντα (ιστοσελίδες, ηλεκτρονικοί κατάλογοι, μέσα κοινωνικής δικτύωσης) (Kotler et al., 2008). Η προώθηση (Promotion) περιλαμβάνει όλες τις επικοινωνιακές πρακτικές προβολής, ενημέρωσης και αλληλεπίδρασης με το κοινό (Kotler et al., 2008). Τέλος, οι άνθρωποι (People) περιλαμβάνουν τον ρόλο του προσωπικού και των χρηστών ως συνδιαμορφωτών της εμπειρίας και της εικόνας της βιβλιοθήκης (Garoufallou et al., 2013; Kotler et al., 2008; Αντωνίου κ.α., 2024). Η ψηφιακή μετάβαση είναι καθοριστική, με τις βιβλιοθήκες να

υιοθετούν ενεργά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για τη σύνδεση με το κοινό, τη δημιουργία διαδικτυακών κοινοτήτων και την παροχή εικονικών υπηρεσιών (Einasto, 2015; Aharony, 2012). Επιπλέον, θα αναλύσουμε την εισαγωγή καινοτόμων νέων τεχνολογιών για το μετασχηματισμό των παραδοσιακών βιβλιοθηκών σε «έξυπνες» και βιώσιμες δομές.

Από τις τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα έως σήμερα η διαφοροποίηση στις κρατικές πολιτικές σχετικά με τον πολιτισμό και το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, είχαν ως αποτέλεσμα την περιστολή της χρηματοδότησης και επιχορήγησης των πολιτιστικών οργανισμών από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς (Γκαντζιάς & Κορρές, 2011). Ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1980 αρχίζει η υιοθέτηση επιχειρηματικών προτύπων στο χώρο του πολιτισμού. Υπό την επιρροή του αγγλοσαξωνικού μοντέλου, όπως λειτουργούσε ήδη στις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία, οι πολιτιστικοί οργανισμοί άρχισαν να αντιμετωπίζονται ως πολιτιστικές εταιρείες που καλούνται να λειτουργήσουν με πρακτικές τις ιδιωτικής πρωτοβουλίας (Κουρή, 2008; Δούρος & Καλδής, 2024). Οι πολιτιστικοί οργανισμοί συμβάλλουν στη διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστική κληρονομιάς μέσα στην κοινότητα. Οφείλουν εκ τούτου να υπηρετήσουν το ρόλο τους στην παραγωγή και παρουσίαση πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών. Παράλληλα, αν και δεν χαρακτηρίζονται ως κερδοσκοπικοί οργανισμοί, οφείλουν να εξασφαλίσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα. Προς αυτή την κατεύθυνση, ρυθμιστικό παράγοντα αποτελεί η δημιουργία μιας στενής σχέσης με το κοινό (Σηφάκης & Σηφάκης, 2007; Δούρος & Καλδής, 2024). Η εφαρμογή μιας επικοινωνιακής στρατηγικής, η οποία αποτελεί προϊόν σχεδιασμού, μπορεί να βοηθήσει να πραγματοποιηθούν οι παραπάνω στόχοι (Βαρδακώστα, 2002).

Κατά τον Καστόρα (2002), η επικοινωνιακή στρατηγική εμπεριέχει τόσο το σχεδιασμό των βασικών πράξεων, όσο και τα μέσα που λογίζονται ως απαραίτητα για την πραγματοποίηση του σκοπού της. Η εφαρμογή της περιλαμβάνει τα παρακάτω στάδια:

- Αξιολόγηση της κατάστασης: Αποτελεί το αρχικό στάδιο στο σχεδιασμό μιας στρατηγικής. Σε αυτή τη φάση ο οργανισμός προχωράει στη συλλογή και ανάλυση στοιχείων, καθώς οφείλει να κατανοήσει όλα τα δεδομένα που αφορούν τόσο την εσωτερική του λειτουργία, όσο και το γενικότερο εξωτερικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται (Koetler et al., 2008). Η Ανάλυση SWOT, είναι ένα από τα πλέον κλασικά και χρήσιμα εργαλεία στρατηγικού σχεδιασμού και προέρχεται από τα αρχικά των αγγλικών όρων strengths (δυνατά σημεία), weaknesses (αδυναμίες), opportunities

(ευκαιρίες) και threats (κίνδυνοι) (Καπιδάκης κ.α., 2015). Οι δύο πρώτοι αναφέρονται στα εσωτερικά στοιχεία του οργανισμού, όπως το έμψυχο δυναμικό, η υλικοτεχνική υποδομή και εγκαταστάσεις και τα οικονομικά δεδομένα. Οι επόμενοι δύο όροι σχετίζονται με τα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος, όπως το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο και το κοινωνικό περιβάλλον (Αντωνίου κ.α., 2024; Χαμπούρη-Ιωαννίδου, 2003; Ζούνης, 2005).

- Ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την κατανόηση της συνολικής κατάστασης θεωρείται επίσης η ανάλυση κοινού. Συνεπώς, ο οργανισμός οφείλει να προχωρήσει σε σχετικές έρευνες (Κουρή, 2010; Yi, 2016). Σε αυτές θα αποτυπωθεί η ικανοποίηση των επισκεπτών σχετικά με τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούν, τα προϊόντα που παρέχονται από τον οργανισμό, οι επιθυμίες τους, καθώς και οι ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν. Ειδικότερα, η εξυπηρέτηση των αναγκών του κοινού βρίσκεται στον πυρήνα της λειτουργίας των βιβλιοθηκών και άρα βασικό παράγονται στο σχεδιασμό μιας επικοινωνιακής πολιτικής (Μπαλτά, 2008). Ακόμη, μπορεί να προσδιοριστεί το κοινό-στόχος, στο οποίο ο οργανισμός επιθυμεί να απευθυνθεί (Κουρή, 2010).
- Θέσπιση βασικού σκοπού: Αναγνωρίζοντας το κοινό στο οποίο απευθύνεται, ο οργανισμός μπορεί να εντοπίσει πιθανά ελλείματα στην επικοινωνία. Αυτό θα καταστήσει ακριβέστερο τον καθορισμό των στόχων του οργανισμού και των μέσων της επικοινωνίας, ώστε να επιτευχθεί το βέλτιστο αποτέλεσμα (Καστόρας, 2002; Brui, 2018). Θα σχεδιάσει ενέργειες, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της πηγής, του μηνύματος και του περιβάλλοντος που το επηρεάζει (Καστόρας, 2002). Τέλος, θα προχωρήσει στην επιλογή των επιθυμητών δράσεων, διατηρώντας και ενναλακτικά πλάνα και μεθόδους (Χαμπούρη-Ιωαννίδου, 2003; Αντωνίου, 2024).
- Εφαρμογή και αξιολόγηση της επικοινωνιακής στρατηγικής: Σε αυτό το στάδιο γίνεται χρήση των μέσων που έχουν αποφασιστεί. Πραγματοποιείται επίσης η αξιολόγηση της στρατηγικής, στην οποία αποτυπώνεται η επίτευξη των στόχων ή η δυσκολία που αντιμετώπισαν οι επικοινωνιακές δράσεις (Βαρδακώστα, 2002). Η αξιολόγηση αποκαλύπτει το βαθμό επιτυχίας της στρατηγικής, παρουσιάζει τις δυσκολίες που υφίστανται και προωθεί την εμπιστοσύνη σε στοιχεία και διαδικασίες εξασφαλίζοντας τη συνεχή βελτίωση του οργανισμού (Χαμπούρη-Ιωαννίδου, 2003). Η ανατροφοδότηση (feedback) αποτελεί κεντρική έννοια στη διαδικασία αξιολόγησης, καθώς η αποτελεσματική συγκέντρωση και επεξεργασία πληροφοριών από τους χρήστες

αξιοποιείται για τη βελτίωση της επικοινωνιακής στρατηγικής (Σηφάκης & Σηφάκης, 2007; Brui, 2018).

Η επικοινωνιακή πολιτική στους πολιτιστικούς οργανισμούς, και ιδιαίτερα στις βιβλιοθήκες, συνιστά στρατηγικό πλαίσιο που καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι φορείς αυτοί προβάλλουν την αποστολή, τις υπηρεσίες και τις δράσεις τους στο κοινό. Δεν αφορά μόνο την απλή διάχυση πληροφοριών, αλλά ενσωματώνει αρχές μάρκετινγκ, στρατηγικής διαχείρισης και κοινωνικής ευθύνης, με στόχο την ευαισθητοποίηση, την προσέλκυση και τη διατήρηση σχέσεων εμπιστοσύνης με το κοινό (Βαρδακώστα, 2002). Ακόμη, επιτρέπει τη βελτιστοποίηση της εικόνας και του κύρους της βιβλιοθήκης στο κοινωνικό και ακαδημαϊκό περιβάλλον, ενισχύοντας τη θεσμική της αξία (Καστόρας, 2002). Επιπροσθέτως, η επικοινωνιακή πολιτική λειτουργεί, αφενός μεν διαμορφώνοντας σαφείς στόχους, προτεραιότητες και εργαλεία επικοινωνίας που διευκολύνουν την οργάνωση της λειτουργίας, αφετέρου δε, χτίζοντας σχέσεις με την τοπική κοινωνία και τα διαφορετικά κοινά-στόχους. Οι πολιτιστικοί οργανισμοί οφείλουν να προσαρμόζουν τα μηνύματά τους στο κοινωνικό και τεχνολογικό περιβάλλον, αξιοποιώντας τόσο τα παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας όσο και τις ψηφιακές πλατφόρμες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που προσφέρουν δυναμικές μορφές αλληλεπίδρασης (Chen et al., 2012).

Ειδικότερα για τις βιβλιοθήκες, η επικοινωνιακή πολιτική δεν περιορίζεται μόνο στην ενημέρωση για τις υπηρεσίες, αλλά συμβάλλει στην προώθηση της πολιτιστικής αποστολής τους, τη δημιουργία σχέσεων με την κοινότητα και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Μέσα από στρατηγικά σχεδιασμένες επικοινωνιακές δράσεις, όπως εκδηλώσεις, συνεργασίες με σχολεία και τοπικούς φορείς, αξιοποίηση κοινωνικών δικτύων και προγράμματα προβολής, οι βιβλιοθήκες επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο τους ως ενεργοί πολιτιστικοί πυλώνες (Μπαλτά, 2008; Yi, 2016). Συνολικά, η επικοινωνιακή πολιτική τους συνιστά στρατηγικό άξονα που τους επιτρέπει να ενισχύσουν τον κοινωνικό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό τους ρόλο, προσαρμοζόμενες στις προκλήσεις και στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, υπηρετώντας παράλληλα και το στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξή τους.

2.2 Ρόλος των ψηφιακών μέσων στην επικοινωνιακή στρατηγική των βιβλιοθηκών

Η ταχύτατη ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και ειδικότερα του διαδικτύου, έχει επηρεάσει σημαντικά το χώρο των πολιτιστικών οργανισμών. Οι πολιτιστικοί φορείς αξιοποιούν ολοένα και περισσότερο τα νέα ψηφιακά εργαλεία που τους παρέχονται ανανεώνοντας

συνεχώς την επικοινωνιακή τους στρατηγική. Υιοθετούν νέες μεθόδους επικοινωνίας, οι οποίες είναι πιο συμβατές με το νέο υβριδικό κόσμο, που περιλαμβάνει τόσο το φυσικό όσο και το ψηφιακό περιβάλλον, επιχειρώντας να έρθουν σε επαφή με ευρύτερες κοινωνικές ομάδες, να προσελκύσουν νέο κοινό και προβάλλουν τις δράσεις τους. Ειδικότερα η ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ), μετατρέπει την επικοινωνία σε αμφίδρομη διαδικασία αλληλεπίδρασης. Οι πολιτιστικοί φορείς οφείλουν να προχωρούν στη διαμόρφωση ενός αναγνωρίσιμου ψηφιακού προφίλ που θα συμβάλλει στην προσέλκυση του κοινού και τη θεμελίωση μιας σταθερής σχέσης μαζί του (Αυλωνίτου & Παπαδάκη, 2024; Σηφάκης & Σηφάκης, 2007).

Οι βιβλιοθήκες αντιλαμβάνονται ολοένα και περισσότερο το σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το ψηφιακό μάρκετινγκ στην προσέλκυση ομάδων κοινού (Ntouka-Montesantou, 2024), καθώς η αποτελεσματική αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων του πολιτιστικού μάρκετινγκ μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και η ορθή κατανόηση των ομάδων κοινού, συνιστούν βασικούς παράγοντες για την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών (Δούρος & Καλδής, 2024). Οι βιβλιοθήκες μπορούν χάρη στις ΤΠΕ να άρουν τους περιορισμούς στην πληροφόρηση ατόμων με αναπηρίες συμβάλλοντας ενεργά στην προσπάθεια για καθολική προσβασιμότητα (Αντωνίου κ.α., 2024). Επιπλέον, τα ψηφιακά μέσα μπορούν να βοηθήσουν στην υπερπήδηση γεωγραφικών εμποδίων, καθώς παρέχεται η δυνατότητα πληροφόρησης και επικοινωνίας με διευρυμένες ομάδες κοινού χωρίς την υποχρέωση και τα κωλύματα της διά ζώσης παρουσίας (Δούρος & Καλδής, 2024).

Η ψηφιακή στροφή των βιβλιοθηκών έχει μεταβάλει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούν με το κοινό τους, τόσο ως προς τις πρακτικές όσο και ως προς τη φύση της επικοινωνίας. Οι βιβλιοθήκες αξιοποίησαν αρχικά τον παγκόσμιο ιστό (World Wide Web), για την επαφή με το κοινό. Ο ιστότοπος μετατράπηκε στην εικονική δημόσια βιτρίνα των βιβλιοθηκών. Η εμφάνιση των πρώτων ιστοτόπων τοποθετείται χρονικά στη δεκαετία του 1990, ακολουθώντας την εμφάνιση των πρώτων περιηγητών το 1993 (Aharony, 2012). Το 1996 ξεκίνησε η λειτουργία του ιστότοπου των βιβλιοθηκών Νεβάδας - Λας Βέγκας (UNLV) (Aharony, 2012). Σημαντικός σταθμός σε αυτή τη διαδικασία υπήρξε η ανάπτυξη του Web 2.0. Η εξελιγμένη γενιά του παγκόσμιου ιστού μετέτρεψε το διαδίκτυο από απλό χώρο πληροφόρησης σε έναν συμμετοχικό, διαδραστικό χώρο επικοινωνίας, που προωθεί την έρευνα, τη συμμετοχή, τη συνεργασία, τη δημιουργία και την επικοινωνία (Γαρουφάλλου & Χαριτοπούλου, 2011). Ορισμένα από τα ευρέως διαδεδομένα ψηφιακά

εργαλεία, που δίνουν προστιθέμενη αξία στις βιβλιοθήκες, δεδομένου ότι οι χρήστες επιζητούν την ενεργή συμμετοχή, το σχολιασμό και την αναθεώρηση του περιεχομένου μέσα από αυτά (Einasto, 2015), αφορούν σε εφαρμογές Web 2.0 (Aharony, 2012). Σε αυτά περιλαμβάνονται ιστολόγια, podcast, ροές RSS, wiki και κοινωνικά δίκτυα (Holmberg et. al., 2009).

Ειδικότερα, οι βιβλιοθήκες χρησιμοποιούν εργαλεία Web 2.0, όπως:

- Ιστότοπος: Μια σωστά σχεδιασμένη ιστοσελίδα επιτρέπει στη βιβλιοθήκη να παρουσιάζει ενιαία και ελκυστικά τις υπηρεσίες της, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί άμεση επαφή με το κοινό που απευθύνεται (Yi, 2016). Οι ιστοσελίδες προσφέρουν εικονικές εκθέσεις και εξειδικευμένες μίνι πλατφόρμες για διαφορετικά κοινά. Πολλοί πολιτιστικοί οργανισμοί διαθέτουν συνδέσμους προς ιστολόγια και ομάδες συζήτησης, όπου οι επισκέπτες εκφράζουν τις απόψεις τους για τη λειτουργία των μονάδων αυτών , ενώ ολοένα περισσότερα ιδρύματα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και την κριτική μέσω αυτών των διαδικτυακών καναλιών. Συνολικά, οι ιστοσελίδες αποτελούν δυναμικά μέσα επικοινωνίας, επιτρέποντας στους οργανισμούς να προσεγγίσουν ευρύτερα κοινά. Προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες για προγράμματα και υπηρεσίες, ενώ παρέχουν στους χρήστες τη δυνατότητα να προχωρήσουν και σε ηλεκτρονικές αγορές (Kotler et al., 2008). Ένα παράδειγμα βιβλιοθήκης που αξιοποιεί τον ιστότοπο αποτελεί η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Harvard (Harvard Library (Αντωνίου κ.α., 2024).
- Facebook: Είναι ένας δημοφιλής ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης και εργαλείο του Web 2.0. Παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας προσωπικών κοινοτήτων, ανταλλαγής μηνυμάτων και ανατροφοδότησης, καθιστώντας το εξαιρετικό μέσο αλληλεπίδρασης των χρηστών (Yu-Ting Chen et al., 2012; Garoufalou et al., 2013). Αποτελεί μία από τις πιο συχνά υιοθετούμενες εφαρμογές του Web 2.0 στις βιβλιοθήκες, καθώς συγκεντρώνει την προτίμηση ατόμων κάθε ηλικίας ως εφαρμογή δικτύωσης (Yi, 2016). Η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου (Library of Congress) των ΗΠΑ και η Βρετανική Βιβλιοθήκη (British Library) είναι από τις πρώτες μεγάλες βιβλιοθήκες που δημιούργησαν και λειτούργησαν λογαριασμό στο Facebook (Γαρουφάλλου & Χαριτοπούλου, 2011). Στην Ελλάδα η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Λειβαδιάς και η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας αποτελούν δύο παραδείγματα από τις πολλές βιβλιοθήκες που δραστηριοποιούνται στο Facebook (Γαρουφάλλου & Χαριτοπούλου, 2011).

- RSS Feeds: Οι ροές RSS αποτελούν μια τεχνολογία του διαδικτύου η οποία δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να λαμβάνουν ψηφιακές ενημερώσεις/πληροφορίες σχετικά με θέματα που τους ενδιαφέρουν. Αποτελεί ένα σημαντικό ψηφιακό εργαλείο τόσο για τη διανομή περιεχομένου όσο και για την προσέλκυση κοινού. Θεωρείται από τις συνηθέστερα χρησιμοποιούμενες εφαρμογές στο χώρο των βιβλιοθηκών (Garoufalou et al., 2013). Το NC State University Libraries αποτελεί το διαδικτυακό τόπο των βιβλιοθηκών του North Carolina State University και προσφέρει πολλαπλά RSS Feeds με αναρτήσεις, ειδήσεις και ενημερώσεις (NC State University Libraries, 2026).
- YouTube: Θεωρείται ένα από τα πιο βασικά μέσα του διαδικτύου στο διαμοιρασμό βίντεο. Επιτρέπει την αναπαραγωγή και σε φορητές ψηφιακές συσκευές, κάτι που διευρύνει τον αριθμό των χρηστών (Kotler et al., 2008). Επιπροσθέτως, τα διαδικτυακά βίντεο θεωρούνται μεταξύ των πλέον αποτελεσματικών εργαλείων για δημόσιες σχέσεις και μάρκετινγκ (Garoufalou et al., 2013). Η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης διατηρεί κανάλι από το 2008, μέσω του οποίου πραγματοποιεί ζωντανές μεταδόσεις συζητήσεων με συγγραφείς, αφηγήσεις ιστοριών κ.α. (The New York Public Library, 2025). Στην Ελλάδα η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος διατηρεί επίσημο κανάλι από το 2016, όπου αναρτά βίντεο από εκδηλώσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, καθώς και Podcasts που αφορούν τη λογοτεχνία και την ιστορία (Εθνική βιβλιοθήκη της Ελλάδος, 2026).
- X: Ανήκει στο περιβάλλον του microblogging, που αφορά υπηρεσίες που διαδίδονται σε φορητές ψηφιακές συσκευές. Προσφέρει στους χρήστες τη δυνατότητα για επικοινωνία με ανταλλαγή σύντομων μηνυμάτων, λειτουργώντας σε περιβάλλον απελευθερωμένο από τα δεσμά ενός υπολογιστή (Kotler et al., 2008). Η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου (Library of Congress) χρησιμοποιεί το λογαριασμό @librarycongress για να απευθύνεται στο κοινό,
- Mobile Site: Μία σημαντική μερίδα βιβλιοθηκών διαθέτει ιστοσελίδα προσαρμοσμένη για κινητές συσκευές (Aharony, 2012). Η υιοθέτηση ιστότοπων και ψηφιακών εργαλείων προσαρμοσμένων για κινητές συσκευές αποτελεί μια δομική εξέλιξη στη διαδικασία μετάβασης των βιβλιοθηκών σε ψηφιακό περιβάλλον, μετατρέποντας στις σε "φορητούς| οργανισμούς (Yadav & Stephen, 2024). Χρονικά τοποθετείται στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, ακολουθώντας την εξάπλωση των smartphones (Βαγιάνος, 2023). Η Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη Southern Cross στην Αυστραλία παρέχει υπηρεσίες μέσω κινητού τηλεφώνου εφαρμογών που έχουν αναπτυχθεί για το

περιβάλλον κινητών συσκευών, όπως το SCU Borrow app (Southern Cross University Library, 2026; Yadav & Stephen, 2024).

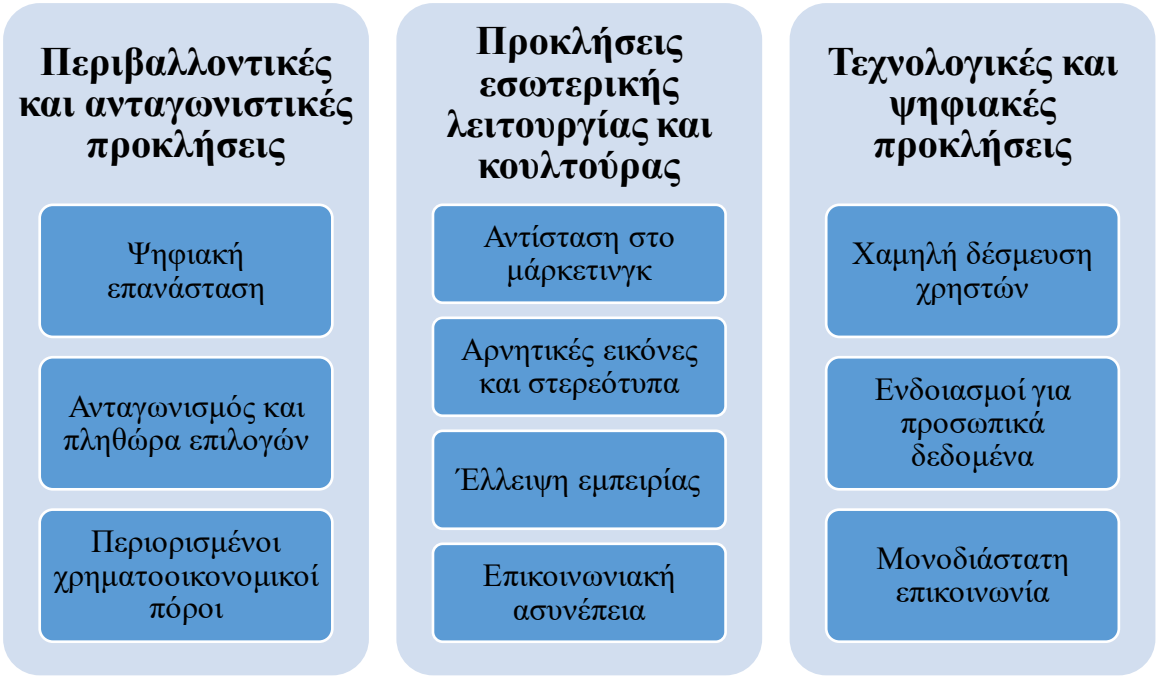
- Wikis: Αποτελεί ένα ακόμη χρήσιμο εργαλείο του Web 2.0. Χρησιμοποιείται από βιβλιοθήκες για την παροχή πληροφόρησης και τη διάδοση ειδήσεων (Garoufalou et al., 2013). Επιτρέπουν στα μέλη μιας κοινότητας να προσθέτουν, να αφαιρούν ή να τροποποιούν το περιεχόμενο μιας σελίδας, προάγοντας μια κουλτούρα συνεργασίας και διαμοιρασμού γνώσης (Βαγιάνος, 2023).
- OPAC 2.0: Αποτελεί την εξέλιξη των ηλεκτρονικών καταλόγων (OPAC) και ενσωματώνει τεχνολογίες Web 2.0. Προσφέρει περισσότερο εξατομικευμένη και διαδραστική εμπειρία, όπως έξυπνη αναζήτηση περιεχομένου, δημιουργία λιστών, προτάσεις πιθανού ενδιαφέροντος, σχόλια και αξιολογήσεις (Γαρουφάλλου & Χαριτοπούλου, 2011; Καπιδάκης et al., 2015).
- AI (Artificial Inteligence-Τεχνητή Νοημοσύνη): Η ενσωμάτωση της Τεχνητής Νοημοσύνης (AI) στο χώρο των βιβλιοθηκών, σηματοδοτεί ένα ακόμη βήμα στη μετάβαση προς το μοντέλο της "Έξυπνης Βιβλιοθήκης" (Smart Library) (Yadav & Stephen, 2024). Η εξέλιξη δεν αφορά μόνο την αυτοματοποίηση των τεχνικών εργασιών. Επεκτείνεται στη χρήση αλγορίθμων για γρήγορη ανάλυση και απόδοση μεταδεδομένων, στην ψηφιακή διατήρηση και επιμέλεια συλλογών, στην αυτοποιημένη και ταχύτερη καταλογογράφηση και ευρετηρίαση βιβλίων, στην εξέλιξη ψηφιακών βοηθών για 24ωρη υποστήριξη των χρηστών κ.α. (Yadav & Stephen, 2024).
- Big Data (Μεγάλα Δεδομένα): Η αξιοποίηση της ανάλυσης Μεγάλων Δεδομένων (Big Data), μπορεί να προσφέρει ενισχυμένη εξατομικευμένη εμπειρία (Yadav & Stephen, 2024). Επίσης επιτρέπει στις Βιβλιοθήκες την ανάλυση προτύπων χρήσης και προτιμήσεων από τους χρήστες, γεγονός που οδηγεί σε πιο τεκμηριωμένες αποφάσεις για την ανάπτυξη των συλλογών, τη διαχείριση του χώρου κ.α. (Yadav & Stephen, 2024).

2.3 Προκλήσεις και προοπτικές στο σχεδιασμό επικοινωνιακής στρατηγικής

Ο σχεδιασμός μιας αποτελεσματικής επικοινωνιακής στρατηγικής, ιδίως στον τομέα των μη κερδοσκοπικών οργανισμών, όπως οι δημοτικές βιβλιοθήκες, αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, ενώ παράλληλα διανοίγονται νέες προοπτικές, κυρίως μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών (Yi, 2016).

2.3.1 Προκλήσεις στην επικοινωνιακή στρατηγική

Οι κύριες προκλήσεις για τις βιβλιοθήκες προέρχονται κυρίως από το ταχέως μεταβαλλόμενο εξωτερικό περιβάλλον, τους περιορισμένους εσωτερικούς πόρους και την ανάγκη προσαρμογής στις νέες τεχνολογίες (Yi, 2016).

Σχήμα 1: Προκλήσεις στην επικοινωνιακή στρατηγική.

Όσον αφορά το εξωτερικό περιβάλλον, αυτό αφορά διάφορες ανταγωνιστικές προκλήσεις. Αρχικά, εντοπίζουμε τις τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών, οι οποίες έχουν φέρει μια ψηφιακή επανάσταση. Το ψηφιακό περιβάλλον έχει διαμορφώσει μια πιο απαιτητική κουλτούρα χρηστών, στην οποία καλούνται οι βιβλιοθήκες να προσαρμοστούν. Η προσαρμογή αφορά τόσο την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών όσο και τις μορφές των παροχών. Αυτή η προσαρμογή θα στρέψει το κοινό προς τις βιβλιοθήκες έναντι άλλων εναλλακτικών παρόχων πληροφοριών (Aharony, 2012; Garoufallou et al., 2013).

Επίσης διαπιστώνουμε_ότι το περιβάλλον στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι βιβλιοθήκες, είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικό. Το διαδίκτυο και τα νέα εργαλεία αναζήτησης και διαμοιρασμού, προσφέρουν στους χρήστες μια εύκολα και άμεσα προσβάσιμη ποικιλία επιλογών πληροφόρησης (Aharony, 2012; Garoufallou et al., 2013).

Ακόμη, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα οικονομικά δεδομένα, καθώς η αύξηση του κόστους και οι μειωμένες επιχορηγήσεις, δυσκολεύουν περισσότερο τις προσπάθειες των βιβλιοθηκών να διατηρήσουν τη θέση τους ως οργανισμοί ενημέρωσης και πληροφόρησης.

Οι οικονομικοί περιορισμοί αποτελούν τροχοπέδη στον ψηφιακό μετασχηματισμό των βιβλιοθηκών (Yadav & Stephen, 2024; Garoufallou et al., 2013) ενώ σχετίζονται με την περιορισμένη στελέχωση με το αναγκαίο αλλά και εξειδικευμένο προσωπικό, και την μη περαιτέρω ανάπτυξη των συλλογών (Κόκκινος, 2024).

Στη συνέχεια έχουμε προκλήσεις που σχετίζονται με την εσωτερική λειτουργία και την κουλτούρα. Η αντίσταση στο μάρκετινγκ είναι μία από αυτές. Εμφανίζονται ακόμη κάποιες απόψεις, οι οποίες θεωρούν ότι το μάρκετινγκ παραπέμπει αποκλειστικά σε εμπορικές δραστηριότητες και ως εκ τούτου δε συνάδει με τη φύση, το έργο και τη λειτουργία των βιβλιοθηκών. Αυτή η άποψη απηχεί τις απόψεις εκείνων που θεωρούν ότι ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, οι βιβλιοθήκες, δεν θα έπρεπε να ασχοληθούν καθόλου με τον τομέα των πωλήσεων, με τον οποίο σχετίζονται οι διαδικασίες και οι πρακτικές μάρκετινγκ (Garoufallou et al., 2013; Kotler et al., 2008).

Δεν απουσιάζουν απόψεις που αναπαράγουν αρνητικά στερεότυπα γύρω από τις βιβλιοθήκες και τις πρακτικές τους, αποδίδοντάς τους χαρακτηριστικά στασιμότητας και έλλειψη πρακτικού πνεύματος, κυρίως σε επίπεδο οργανωτικής δομής και λειτουργίας. Τέτοιου είδους αντιλήψεις μπορεί να προκύπτουν από την εφαρμογή παρωχημένων μοντέλων λειτουργίας των βιβλιοθηκών ή την περιορισμένη γνώση και αντίληψη του κοινού σχετικά με τον επαγγελματικό ρόλο των βιβλιοθηκονόμων ή ακόμη από αναπαραγωγή παγιωμένων αρνητικών εντυπώσεων (Garoufallou et al., 2013). Παράλληλα, εκφράζεται μια ανησυχία ότι η εφαρμογή μιας επικοινωνιακής πολιτικής που θα λειτουργήσει πελατοκεντρικά, ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά τη βασική αποστολή του οργανισμού. Μια ακραία πελατοκεντρική προσέγγιση, μπορεί να οδηγήσει στην υποκατάσταση των πολιτιστικών και πνευματικών κριτηρίων μιας βιβλιοθήκης από αμιγώς κριτήρια μάρκετινγκ με αποκλειστικό σκοπό την εξυπηρέτηση των επιθυμιών του κοινού. Σε μια τέτοια περίπτωση θα μπορούσε για παράδειγμα να υπάρχει εστίαση του οργανισμού μόνο σε δημοφιλή βιβλία και τεκμήρια, παραμελώντας άλλες, λιγότερο δημοφιλείς συλλογές (Kotler et al., 2008). Επιπροσθέτως, για να λειτουργήσει μια επικοινωνιακή στρατηγική, οφείλει ο πολιτιστικός οργανισμός να διαθέτει τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους, το ανθρώπινο δυναμικό, και να έχει αναπτύξει κατάλληλη δομή και οργάνωση της λειτουργίας του ώστε να την εφαρμόσει αποτελεσματικά. Τίθεται πάντα ως ερώτημα αν κάθε οργανισμός πληροί αυτές τις προϋποθέσεις (Kotler et al., 2008).

Μία άλλη πρόκληση αφορά την έλλειψη εμπειρίας που παρατηρείται στους οργανισμού και τα στελέχη τους. Σύμφωνα με έρευνες, όπως αναφέρεται στους Γαρουφάλλου κ.ά. (2013),

σε αρκετές βιβλιοθήκες δεν χρησιμοποιούνται τεχνικές μάρκετινγκ. Ακόμη, στις μισές από όσες χρησιμοποιούν τεχνικές μάρκετινγκ, υπάρχει υποστελέχωση και ένδεια εξειδικευμένου προσωπικού. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στην ίδια έρευνα ότι από τις βιβλιοθήκες που χρησιμοποίησαν οποιαδήποτε τεχνική μάρκετινγκ, μόνο στις μισές υπήρχε ένας εργαζόμενος υπεύθυνος για προωθητικές ενέργειες, ενώ μόνο σε μία περίπτωση υπάλληλος διέθετε επίσημη εκπαίδευση στο μάρκετινγκ.

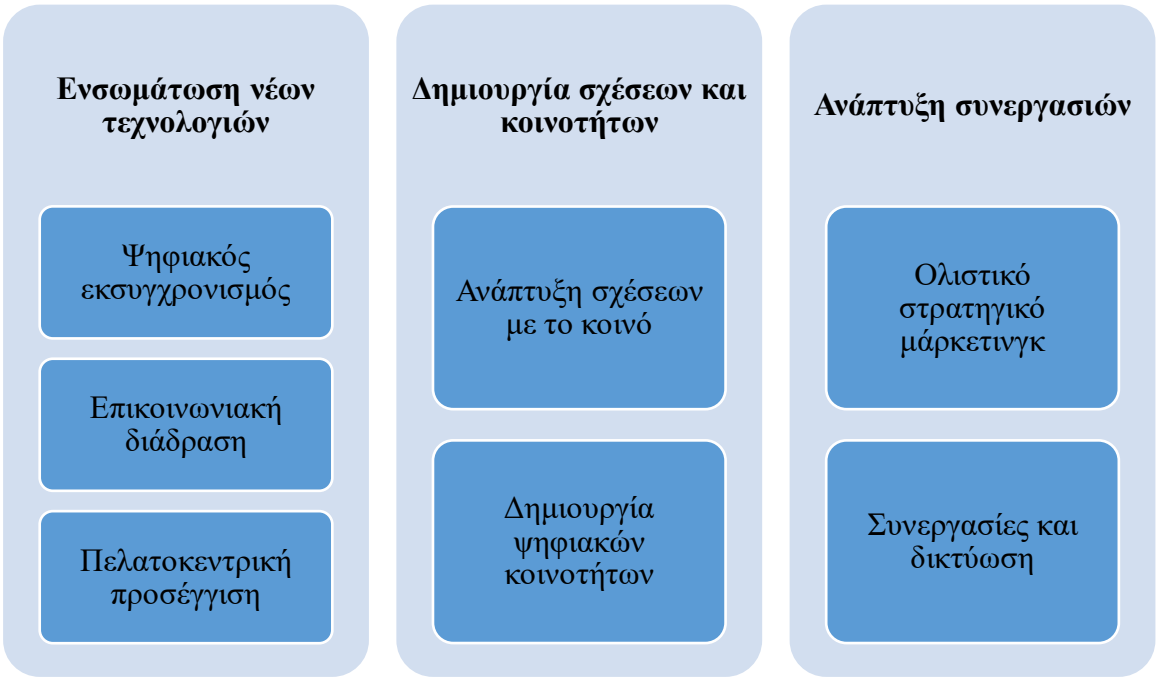
Ένα περαιτέρω πρόβλημα είναι η επικοινωνιακή ασυνέπεια του οργανισμού Πρέπει να λαμβάνονται όλα τα μέτρα ώστε τα επιθυμητά μηνύματα να γίνονται αντιληπτά από τις διάφορες ομάδες κοινού ώστε να εγκαθιδρύεται η ενδεδειγμένη εικόνα.. Τα σύμβολα, η οπτική επικοινωνία και εν γένει η επωνυμία του οργανισμού πρέπει να είναι κατάλληλα διαμορφωμένα, ώστε το κοινό να αντιλαμβάνεται εύκολα και χωρίς σύγχυση, σε ποιον οργανισμό αναφέρονται (Kotler et al., 2008). Συχνά, πολλά επικοινωνιακά πλάνα εμφανίζονται αποσπασματικά, εξυπηρετώντας μεμονωμένους σκοπούς, γεγονός που δυσχεραίνει την σαφή διαμόρφωση μιας συνεκτικής και μακροπρόθεσμης στρατηγικής κατεύθυνσης των βιβλιοθηκών (Kuchi, 2016).Τέλος, οι βιβλιοθήκες έρχονται αντιμέτωπες με τεχνολογικές και ψηφιακές προκλήσεις. Παρά τη ραγδαία διάδοση των κοινωνικών δικτύων, οι στάσεις των χρηστών απέναντι στη χρήση τους για εκπαιδευτικούς και βιβλιοθηκονομικούς σκοπούς παραμένουν επιφυλακτικές. Οι φοιτητές εξακολουθούν να αντιλαμβάνονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κυρίως ως εργαλεία προσωπικής επικοινωνίας, παρά ως κανάλια ακαδημαϊκής ή επαγγελματικής αλληλεπίδρασης (Chen et al., 2012). Έρευνα σε φοιτητές στην Ελλάδα έδειξε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δεν δραστηριοποιούνταν σε δίκτυα τα οποία σχετίζονταν με τις σπουδές του (Γαρουφάλλου & Χαριτοπούλου, 2011). Η συμμετοχή και η εμπλοκή των χρηστών στις διαδικτυακές κοινότητες των βιβλιοθηκών είναι γενικά χαμηλή, με περιορισμένες αντιδράσεις στις σελίδες τους και μικρό αριθμό ακολούθων σε πλατφόρμες όπως το X (Chen et al., 2012).

Ένας επιπλέον ενδοιασμός αφορά τα προσωπικά δεδομένα: Οι χρήστες των κοινωνικών δικτύων, διατυπώνουν αμφιβολίες σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την ιδιωτικότητα, αλλά και την ανεπαρκή προώθηση της πληροφόρησης (Chen et al., 2012). Ένα ζήτημα που ανακύπτει αφορά τη σαφήνεια και με κατανοητό και διαφανή τρόπο ενημέρωση των χρηστών για το σκοπό της καταχώρησης προσωπικών δεδομένων στις πλατφόρμες και το εύρος της επεξεργασίας τους. Περιπτώσεις όπως η υπόθεση της Cambridge Analytica, μάλλον οδηγούν σε πτώση της εμπιστοσύνης του κοινού. (Βαγιάνος, 2023).

Σημαντική πρόκληση αποτελεί και η διαφοροποίηση στην επικοινωνία. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης διαθέτουν διαφορετικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση μεταξύ βιβλιοθηκών και χρηστών. Το Facebook ευνοεί τη δημιουργία και τη διατήρηση κοινοτήτων, ενώ πλατφόρμες όπως το X λειτουργούν περισσότερο ως δίκτυα διάδοσης πληροφοριών ανάμεσα σε ιδιώτες χρήστες (Chen et al., 2012). Για παράδειγμα, πολιτιστικός οργανισμός προσάρμοσε το περιεχόμενό του διατηρώντας μία ανάρτηση ημερησίως με οπτικό υλικό, ενώ δημοσίευε τέσσερις αναρτήσεις στο X με στόχο τη συνεχόμενη ροή πληροφοριών (Spiliopoulou et al., 2014). Για να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας, οι βιβλιοθήκες οφείλουν να αξιοποιούν τις ιδιαιτερότητες κάθε πλατφόρμας, επιδιώκοντας διαφορετικές αλληλεπιδράσεις με διαφορετικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να αποφύγουν τη μονοδιάστατη χρήση των δικτύων αποκλειστικά για ανακοινώσεις και ενημερώσεις, όπως στην περίπτωση του Facebook (Chen et al., 2012).
Συνοψίζοντας, οι σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι βιβλιοθήκες στο σχεδιασμό επικοινωνιακής στρατηγικής, προέρχονται κυρίως από τις συνεχείς και ραγδαίες αλλαγές στο εξωτερικό περιβάλλον, τους περιορισμούς στους εσωτερικούς πόρους και νοοτροπίες και την ανάγκη προσαρμογής στις εξελισσόμενες νέες τεχνολογίες.

2.3.2 Προοπτικές στην επικοινωνιακή στρατηγική

Οι σύγχρονες επικοινωνιακές στρατηγικές των βιβλιοθηκών προσφέρουν νέες προοπτικές για την παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις δυναμικές ανάγκες των χρηστών και περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών, την δημιουργία σχέσεων και κοινοτήτων και την ανάπτυξη συνεργασιών (Yadav & Stephen, 2024; Einasto, 2015).

Σχήμα 2: Προοπτικές στην επικοινωνιακή στρατηγική.

Η υιοθέτηση του ψηφιακού μετασχηματισμού, της επικοινωνιακής διάδρασης και της πελατοκεντρικής προσέγγισης, αποτελεί ένα σημαντικό στοίχημα για τις βιβλιοθήκες.

Με την ανάπτυξη των νέων και συνεχώς αναπτυσσόμενων τεχνολογιών, οι βιβλιοθήκες οφείλουν να προχωρήσουν σε αναδημιουργία και εκσυγχρονισμό των δραστηριοτήτων τους, μέσα από την υιοθέτηση νέων ψηφιακών μεθόδων και εργαλείων (Avlonitou & Papadaki, 2024). Οι ψηφιακές τεχνολογίες, το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης λογίζονται, κατά το σχεδιασμό μιας επικοινωνιακής στρατηγικής, ως απαραίτητα εργαλεία δημιουργίας, ανάπτυξης και εφαρμογής πολιτικών προώθησης των βιβλιοθηκών (Ntouka-Montesantou, 2024).

Άλλος τομέας είναι η επικοινωνιακή διάδραση. Η χρήση ψηφιακών εργαλείων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης, επιτρέπει τη μετατροπή της επικοινωνίας σε μια αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίας αλληλεπίδρασης (Βαγιάνος, 2023). Ο αυξημένος βαθμός διαδραστικότητας σε μια επικοινωνιακή πράξη παρουσιάζει αυξημένες πιθανότητες για ανάπτυξη θετικών συμπεριφορών, όπως η αγορά προϊόντων ή η διάδοση του οργανισμού σε άλλους από στόμα σε στόμα (word of mouth) (Avlonitou & Papadaki, 2024).

Ακόμη οφείλουν να αποκτήσουν μια πελατοκεντρική προσέγγιση. Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών φαίνεται να παρέχει στους χρήστες περισσότερες δυνατότητες και ευκολίες. Για να καταφέρουν να προσελκύσουν οι βιβλιοθήκες νέους χρήστες θα πρέπει να

προσφέρουν επίσης διαδραστικές και χρήσιμες νέες υπηρεσίες. Αυτό σημαίνει ότι οφείλουν να μετατοπίσουν το επίκεντρο των πολιτικών τους εστιάζοντας στους χρήστες, αναγνωρίζοντας τις ανάγκες του και διαμορφώνοντας υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται σε αυτές (Aharony, 2012; Κουρή, 2008).

Η ανάπτυξη σχέσεων και καλλιέργεια κοινοτήτων, αποτελεί έναν ακόμη βασικό τομέα, που εμφανίζει ιδιαίτερες προοπτικές για τις βιβλιοθήκες. Μια στρατηγική με ορίζοντα το μέλλον, είναι αναγκαίο να προσανατολίζεται στην οικοδόμηση μακροχρόνιων σχέσεων με το κοινό, εστιάζοντας στις προσδοκίες του χρήστη (Avlonitou & Papadaki, 2024; Lamba, 2019).

Επίσης, η δημιουργία διαδικτυακών κοινοτήτων ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα γύρω από τον οργανισμό και τις υπηρεσίες του, πρέπει να αποτελεί μέρος μιας γενικότερης στρατηγικής για την ανάπτυξη του κοινού της βιβλιοθήκης. Τα μέλη θα αναπτύσσουν την αίσθηση του ανήκειν (Αντωνίου κ.α., 2024). Παράλληλα, οι χρήστες θα βιώνουν το στοιχείο της συμμετοχής μέσα από την αλληλεπίδραση με τη βιβλιοθήκη και άλλους χρήστες, την ανταλλαγή απόψεων και υλικού (Ntouka-Montesantou, 2024).

Τέλος, η υιοθέτηση ενός ολιστικού στρατηγικού σχεδιασμού και η ανάπτυξη συνεργασιών και δικτύωσης αποτελεί έναν τρίτο χώρο προοπτικών για τις βιβλιοθήκες.

Είναι εξαιρετικά σημαντική η αναγνώριση της ανάγκης ανάπτυξης και εφαρμογής μιας στρατηγικής μάρκετινγκ ως μια συνεχή διαδικασία καθοδήγησης για την επίτευξη των μακροπρόθεσμων και οργανωτικών στόχων του οργανισμού και της ανταπόκρισης σε προκλήσεις (Brui, 2018; Yi, 2016). Το πλάνο αυτό θα πρέπει να είναι σαφές και μέρος ενός γενικότερου ολιστικού σχεδιασμού για την προβολή του οργανισμού (Βαρδακώστα, 2002). Οι στόχοι που θα αποφασιστούν θα πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις S.M.A.R.T.. Αυτό σημαίνει να είναι καθορισμένοι (Spesific), μετρήσιμοι (Measurable), πραγματοποιήσιμοι (Achievable), σχετικοί (Relevant) και χρονικά καθορισμένοι (Time-bound) (Αντωνίου κ.α., 2024).

Επιπλέον, η συνεργασία μιας βιβλιοθήκης με άλλες, αλλά και με άλλους φορείς, είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση οικονομικών πόρων, τεχνογνωσίας και ενδυνάμωση της θέσης της (Αντωνίου κ.α., 2024). Για παράδειγμα, το HEAL-Link αποτελεί μια κοινοπρακτική συνεργασία μεταξύ ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, η οποία μπορεί και παρέχει στα μέλη της πρόσβαση σε περισσότερες πηγές, μειώνοντας ταυτόχρονα το κόστος και ενισχύοντας την έρευνα και την καινοτομία, μέσω των πρακτικών της (Σεμερτζάκη, 2008). Παρόμοιο παράδειγμα αποτελεί και η κοινοπραξία του OhioLINK.

Επίσης, το Google Library Project, σηματοδοτεί μια σημαντική συνεργασία των βιβλιοθήκων με τον ιδιωτικό τομέα, προσφέροντας δυνατότητες ανάπτυξης των συλλογών τους σε εύρος, που δύσκολα ίσως θα μπορούσαν να αναπτύξουν αυτόνομα (Σεμερτζάκη, 2008).

Κεφάλαιο 3ο: Η ανάπτυξη του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών

Το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει την ανάπτυξη του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών ως στρατηγική διαδικασία που υπερβαίνει την απλή αύξηση της επισκεψιμότητας ή των εγγεγραμμένων μελών. Στο επίκεντρο τίθεται η μετάβαση από τη βιβλιοθήκη ως χώρο συλλογών στη βιβλιοθήκη ως ενεργό, συμμετοχικό και χρηστοκεντρικό οργανισμό, ο οποίος επιδιώκει να κατανοεί τις ανάγκες διαφορετικών ομάδων κοινού και να διαμορφώνει αντίστοιχες υπηρεσίες, δράσεις και κανάλια επικοινωνίας. Η ανάπτυξη κοινού συνδέεται με την ενίσχυση της συμμετοχής, τη δημιουργία μακροχρόνιων σχέσεων εμπιστοσύνης και τη διεύρυνση της κοινωνικής απήχησης της βιβλιοθήκης. Παράλληλα, αναλύεται ο ρόλος των ψηφιακών μέσων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία επιτρέπουν την επικοινωνία πέρα από τα όρια του φυσικού χώρου, τη διαδραστική εμπλοκή των χρηστών και τη συνδημιουργία περιεχομένου. Ωστόσο, το κεφάλαιο επισημαίνει ότι η ψηφιακή προβολή δεν αρκεί από μόνη της, καθώς απαιτούνται πολιτικές ψηφιακής ένταξης, προσβάσιμες υπηρεσίες, επαρκές προσωπικό, συνεργασίες και συστηματική αξιολόγηση. Έτσι, η ανάπτυξη κοινού παρουσιάζεται ως πολυδιάστατη στρατηγική που συνδυάζει έρευνα αναγκών, πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δράσεις, ψηφιακή καινοτομία και συνεχή ανατροφοδότηση, ενισχύοντας τον ρόλο της δημοτικής βιβλιοθήκης ως κόμβου μάθησης, πολιτισμού και κοινωνικής συμμετοχής.

3.1 Ιστορική Εξέλιξη

Η ανάπτυξη του κοινού (Audience Development) των δημοτικών βιβλιοθηκών συνδέεται άρρηκτα με τη γενικότερη εξέλιξη των πολιτιστικών οργανισμών και τη σταδιακή μετατόπιση του ενδιαφέροντος από το πολιτιστικό αντικείμενο προς τον ίδιο τον χρήστη και τις ανάγκες του (Mi & Nesta, 2006). Στο πλαίσιο αυτό, οι βιβλιοθήκες επαναπροσδιορίζουν το ρόλο και τις λειτουργίες τους, υιοθετώντας στρατηγικές που ενισχύουν τη συμμετοχή, τη διαδραστικότητα και τη δημιουργία ουσιαστικών σχέσεων με την τοπική κοινωνία.

Ως ανάπτυξη κοινού ορίζεται μια στρατηγική, δυναμική και διαδραστική διαδικασία με βασικό στόχο την ενεργό εμπλοκή ατόμων και ομάδων με τους οργανισμούς (Aizpuru et al., 2020). Δεν αποτελεί μεμονωμένη δράση, αλλά διαδικασία που διαπερνά ολόκληρη τη λειτουργία ενός οργανισμού και ιδιαίτερα τμήματα μάρκετινγκ και επικοινωνίας (Aizpuru

et al., 2020; Kouri, 2010). Οι στρατηγικές αυτές έχουν διπλή στόχευση. Από τη μία στην αύξηση των χρηστών με προσέλκυση νέου κοινού και από την άλλη με αύξηση της συμμετοχής του υπάρχοντος κοινού στις δραστηριότητες του οργανισμού (Kouri, 2010). Η ανάπτυξη σταθερών σχέσεων μεταξύ του οργανισμού και του κοινού αποτελεί εχέγγυο ανάπτυξης και βιωσιμότητας του φορέα (Jurene & Kriksciuniene, 2020; Kouri, 2010). Η ιστορική εξέλιξη των διαδικασιών ανάπτυξης κοινού[1] μπορεί να αποτυπωθεί σε διακριτές φάσεις, οι οποίες αντανακλούν τις κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές μεταβολές των τελευταίων δεκαετιών, ακολουθώντας τη γενικότερη τάση μετατόπισης της έμφασης από το αντικείμενο στον επισκέπτη/χρήστη και τις ανάγκες του και συνοψίζονται σε τρεις βασικές περιόδους (Spiliopoulou et al., 2014).

Από τα πρώτα στάδια διαμόρφωσης της έννοιας της Ανάπτυξης Κοινού και τη στροφή προς επισκεπτοκεντρικά μοντέλα λειτουργίας, έως την ψηφιακή επιτάχυνση και τη σύγχρονη εποχή της διαδραστικής επικοινωνίας, οι δημοτικές βιβλιοθήκες καλούνται να προσαρμόσουν τις πρακτικές τους σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον (Kouri, 2010; Chen et al., 2006). Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει αυτές τις εξελίξεις, αναδεικνύοντας τον ρόλο των ψηφιακών μέσων και, ειδικότερα, των κοινωνικών δικτύων στη σύγχρονη στρατηγική ανάπτυξης και εμπλοκής του κοινού.

Η πρώτη περίοδος αφορά την αρχική εμφάνιση της έννοιας της ανάπτυξης κοινού. Η έννοια της ανάπτυξης κοινού αναδύθηκε ως συστηματική πρακτική κατά τις δεκαετίες του 1970 και 1980 στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Η εμφάνισή της δεν ήταν τυχαία, αλλά αποτέλεσμα της ανάγκης των πολιτιστικών οργανισμών να προσαρμοστούν σε ένα περιβάλλον περιορισμένης κρατικής χρηματοδότησης. Η έλλειψη δημόσιων επιχορηγήσεων ώθησε τους οργανισμούς στην αναζήτηση εναλλακτικών πόρων, μετατοπίζοντας το κέντρο βάρους από την απλή παραγωγή καλλιτεχνικού έργου στην ουσιαστική σύνδεση με τον επισκέπτη (Kouri, 2010).

Το μοντέλο διοίκησης άλλαξε, φέρνοντας στο επίκεντρο αντί για το προϊόν/τεκμήριο τον χρήστη/κοινό (Chen et al., 2006; Spiliopoulou et al., 2014). Αρχικά, η λειτουργία της βιβλιοθήκης αντιμετωπιζόταν ως κάτι δεδομένο, με αποτέλεσμα οι μηχανισμοί ελέγχου να

[1] Η «ανάπτυξη κοινού» συνιστά στρατηγική διαδικασία μέσω της οποίας ένας πολιτιστικός οργανισμός επιδιώκει να προσελκύσει, να διατηρήσει και να ενεργοποιήσει υφιστάμενα και νέα ακροατήρια, ενισχύοντας τη συμμετοχή, τη σχέση και τη βιωσιμότητά του. Στη διεθνή βιβλιογραφία η έννοια δεν περιορίζεται στην απλή αύξηση επισκεψιμότητας, αλλά αφορά μια ολιστική προσέγγιση που συνδυάζει πρόσβαση, ένταξη, επικοινωνία και εμπειρία χρήστη (McCarthy & Jinnett, 2001).

εστιάζουν σχεδόν αποκλειστικά στη βελτιστοποίηση των εσωτερικών, διαχειριστικών διεργασιών (Ζάχος, 1999). Ωστόσο, η μετέπειτα εξέλιξη του κλάδου ανέδειξε την ανάγκη για έναν ριζικό επαναπροσδιορισμό του ρόλου τους. Η σύγχρονη προσέγγιση επιβάλλει την εναρμόνιση των υπηρεσιών των πολιτιστικών οργανισμών με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της τοπικής κοινότητας, προκειμένου να λειτουργούν ως ουσιαστικοί και ενεργοί κοινωνικοί πόροι, προωθώντας την καλλιέργεια δεσμών μεταξύ των επισκεπτών και τον κοινωνικό δυναμισμό και συμμετοχή (Aizpuru et al., 2020).

Η Ανάπτυξη Κοινού καθορίστηκε ως ένα σύνολο στρατηγικών που καλύπτει ολόκληρη τη λειτουργία ενός οργανισμού (προγραμματισμός, μάρκετινγκ, εκπαίδευση) με στόχο την άρση των εμποδίων συμμετοχής και τη δημιουργία μακροπρόθεσμων, αμφίδρομων δεσμών με το κοινό, εξασφαλίζοντας τη συνέχειά του (Kouri, 2010). Επιπλέον οι στρατηγικές αυτές στοχεύουν αφενός στην αύξηση και εντατικοποίηση της συμμετοχής του υφιστάμενου κοινού και αφετέρου στη διεύρυνσή του μέσω της προσέλκυσης νέων ομάδων, οι οποίες παραδοσιακά δεν συμμετέχουν σε πολιτιστικά δρώμενα. Επιπρόσθετα, οι στρατηγικές ανάπτυξης κοινού, συνδυάζουν την ποσοτική/αριθμητική ανάπτυξη με ποιοτικούς στόχους πνευματικής ανάπτυξης του ατόμου μέσω της ενεργητικής συμμετοχής του (Kouri, 2010).

Η δεύτερη περίοδος σχετίζεται με την εποχή της ψηφιακής ανάπτυξης και χρονικά προσδιορίζεται από τα τέλη του 1990 και μετά. Με την εμφάνιση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, οι βιβλιοθήκες βρέθηκαν αντιμέτωπες με την πρόκληση να ανταγωνιστούν άλλες πολιτιστικές βιομηχανίες και να προσαρμοστούν στην αλλαγή, όπου οι επισκέπτες λειτουργούσαν πλέον ως πελάτες (Chen et al., 2006). Αυτή η εξέλιξη συνετέλεσε στην αναγνώριση της ανάγκης για αλλαγή του ρόλου και της λειτουργίας των βιβλιοθηκών σε σχέση με το κοινό (Aizpuru, 2020). Οι υπηρεσίες τους θα έπρεπε να σχεδιάζονται με γνώμονα την κάλυψη των αναγκών των χρηστών (Ζάχος, 1999). Για παράδειγμα, οι φοιτητές δε συνθέτουν μια ενιαία ομοιόμορφη στις ανάγκες ομάδα. Υπάρχουν προπτυχιακοί, μεταπτυχιακοί, κάποιοι που συγγράφουν εργασίες, άλλοι που επιθυμούν πρόσβαση σε πηγές και όλοι μπορεί να έχουν διαφορετικές ανάγκες. Σύμφωνα με τη Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Πατρών (2025), στο κτίριο του ομώνυμου οργανισμού έχουν διαμορφωθεί διαφορετικοί χώροι μελέτης. Έτσι υπάρχουν χώροι για μελέτη ατομική ή μη, όπου δεν επιτρέπονται οι θόρυβοι. Παράλληλα όμως έχουν δημιουργηθεί και χώροι συνεργατικής μελέτης ανάλογα και με τον αριθμό των χρηστών,

όπου γίνεται κράτηση και χρήση από ομάδες για ομαδικές εργασίες, ικανοποιώντας έτσι διαφορετικά μαθησιακά στυλ.

Για να μπορέσουν να επιτύχουν τους παραπάνω στόχους, η χρήση ψηφιακών μέτρων είναι απαραίτητη. Επιπλέον τα νέα ψηφιακά εργαλεία, όπως τα ΜΚΔ, έχουν αναδειχθεί ως καινοτόμα εργαλεία επικοινωνίας, επιτρέποντας τη σύνδεση με τους χρήστες και την προβολή των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης πέρα από τα φυσικά της όρια (Spiliopoulou et al., 2014; Penaflor, 2018).

Η τελευταία περίοδος αφορά εξελίξεις στις διαδικασίες ανάπτυξης κοινού, που εστιάζουν στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ψηφιακών μέσων για την ενίσχυση της ενασχόλησης και της διαδραστικής επικοινωνίας. Το μοντέλο επικοινωνίας εξελίχθηκε από το παραδοσιακό μοντέλο «ένας προς πολλούς» σε ένα διαδραστικό και συμμετοχικό μοντέλο «πολλοί προς πολλούς» (Spiliopoulou et al., 2014).

Ακόμη, οι βιβλιοθήκες χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ για να αυξήσουν την προσβασιμότητα, να επεκτείνουν τη μαθησιακή εμπειρία και να προωθήσουν τη συνδημιουργία περιεχομένου από τους χρήστες (Jurene & Kriksciuniene, 2020; Romanelli 2021; Spiliopoulou et al., 2014). Τα κοινωνικά δίκτυα επιτρέπουν την προσέγγιση διαφορετικών κοινών συμπεριλαμβανομένων νέων, εργαζομένων, ατόμων με περιορισμένο χρόνο και απομακρυσμένων χρηστών, μειώνοντας έτσι τον ψηφιακό αποκλεισμό και διευκολύνοντας την πρόσβαση σε πληροφορίες, εκδηλώσεις κ.ά.. Το υλικό που αναρτάται στα κοινωνικά δίκτυα δεν περιορίζεται μόνο σε ανακοινώσεις, αλλά περιλαμβάνει και εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το εγχείρημα «Insta Novels» της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης (New York Public Library [@nypl], 2026), που δείχνει πως οι βιβλιοθήκες μπορούν να μετασχηματίσουν τα ΜΚΔ με εργαλεία ακαδημαϊκής και πολιτισμικής διάχυσης. Το Summer Reading Challenge στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί παράδειγμα συνδημιουργίας περιεχομένου, καθώς ενθαρρύνει παιδιά που συμμετέχουν να γράφουν κριτικές για τα βιβλία που διάβασαν, που μπορούν να εμφανιστούν σε άλλους χρήστες (Summer Reading Challenge, 2026). Στο ίδιο κλίμα και η National Library of Ireland, όπου στο Flickr λογαριασμό της, μοιράζεται φωτογραφίες και ιστορικό φωτογραφικό υλικό, επιτρέποντας στο κοινό να προσθέτει tags (National Library of Ireland, 2026).

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι για τις βιβλιοθήκες, η χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης κρίνεται ως πολύτιμο εργαλείο για την αύξηση της ενασχόλησης του κοινού και την οικοδόμηση ισχυρότερων σχέσεων, καθώς τις βοηθά να παραμένουν επίκαιρες και ορατές στο ψηφιακό περιβάλλον (Saputra et al., 2024). Ωστόσο, η ανάπτυξη κοινού δεν μπορεί να περιορίζεται αποκλειστικά στην ψηφιακή προβολή. Απαιτεί ένα πολυεπίπεδο και συντονισμένο πλαίσιο στρατηγικών παρεμβάσεων.

Η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η ανάπτυξη κοινού είναι αποτελεσματική όταν εντάσσεται σε συστηματικό στρατηγικό σχεδιασμό (Aizpuru et al., 2020).

Ένα ολοκληρωμένο μοντέλο περιλαμβάνει:

1. Ανάλυση περιβάλλοντος και τμηματοποίηση: Εσωτερική και εξωτερική ανάλυση, καταγραφή αναγκών, έρευνες ικανοποίησης (Μπούνια, 2015; Kotler et al., 2008).
2. Στρατηγικό προγραμματισμό: Σαφείς στόχοι και ενσωμάτωση της ανάπτυξης κοινού στον συνολικό σχεδιασμό της βιβλιοθήκης (Kostagiolas & Korkidi, 2008).
3. Ενοποιημένη επικοινωνία: Συνδυασμός παραδοσιακών και ψηφιακών μέσων, με συνέπεια μηνύματος και ταυτότητας (Einasto, 2015; Yi, 2016).
4. Αξιολόγηση και ανατροφοδότηση: Χρήση ποιοτικών και ποσοτικών δεικτών, στατιστικών ΜΚΔ, ερευνών χρηστών (Spiliopoulou et al., 2014).

Η προσέγγιση αυτή μετατρέπει την ανάπτυξη κοινού από αποσπασματική πρακτική σε θεσμική στρατηγική.

3.2 Σύγχρονες τάσεις και προκλήσεις

Η ανάπτυξη κοινού αποτελεί σήμερα μία από τις πλέον κρίσιμες στρατηγικές προτεραιότητες για τις βιβλιοθήκες. Στο πλαίσιο αυτό, οι σύγχρονες τάσεις στην ανάπτυξη κοινού, αποτελούν μια δυναμική διαδικασία που δεν περιορίζεται πλέον στην αύξηση της επισκεψιμότητας, αλλά συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της συμμετοχής και την οικοδόμηση μακροχρόνιων σχέσεων με τους πολίτες, στοχεύοντας στην ανάπτυξη και βιωσιμότητα των βιβλιοθηκών (Aizpuru et al., 2020; Spiliopoulou et al., 2014).

Μία από τις σημαντικότερες τάσεις είναι η δημιουργία συμμετοχικής κουλτούρας. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, η ψηφιακή τεχνολογία Web2.0 αποτελεί εξαιρετικό εργαλείο. Τα ΜΚΔ μπορούν να χρησιμοποιηθούν όχι απλώς ως εργαλεία διάχυσης πληροφοριών,

αλλά για τη δημιουργία ισχυρών δεσμών και αμφίδρομης αλληλεπίδρασης, καθιστώντας το κοινό συνδημιουργό (Avlonitou & Papadaki, 2024; Spiliopoulou et al., 2014).

Η κρίση του Covid-19 λειτούργησε καταλυτικά, ωθώντας τους πολιτιστικούς οργανισμούς να αναγνωρίσουν τις σημαντικές δυνατότητες της ψηφιακής συμμετοχής του κοινού. Αυτή η διαπίστωση συνέτεινε στην επιτάχυνση της ψηφιακής μετάβασης, η οποία συνεχίζεται και με τα νέα ψηφιακά εργαλεία και την Τεχνητή Νοημοσύνη (Avlonitou & Papadaki, 2024).

Ισχυρή ανάπτυξη υπάρχει και στην οπτική αισθητική και τα Digital Storytelling. Η χρήση ψηφιακών οπτικών εργαλείων, όπως τα Instagram Reels και Stories, αποτελούν μια αναπτυσσόμενη τάση, καθώς το οπτικό περιεχόμενο προκαλεί υψηλότερα ποσοστά ενασχόλησης (engagement) σε σύγκριση με το απλό κείμενο, ειδικότερα στις νεότερες γενιές (Avlonitou & Papadaki, 2024; Spiliopoulou et al., 2014; Yuxiao & Daud, 2025).

Παρά το γεγονός ότι η ανάπτυξη του διαδικτύου και η χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν διευρύνει σημαντικά τα όρια πρόσβασης των βιβλιοθηκών, η ψηφιακή επέκταση δεν συνεπάγεται αυτόματα καθολική συμμετοχή. Αντιθέτως, η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει τη διατήρηση και σε ορισμένες περιπτώσεις την όξυνση του ψηφιακού χάσματος, δηλαδή της άνισης πρόσβασης και χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών μεταξύ κοινωνικών ομάδων (van Dijk, 2020). Το ψηφιακό χάσμα δεν περιορίζεται στη φυσική πρόσβαση σε συσκευές ή σύνδεση στο διαδίκτυο, αλλά περιλαμβάνει και το χάσμα δεξιοτήτων (skills gap) και το χάσμα χρήσης (usage gap). Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2023), το ποσοστό ατόμων με χαμηλές ή ανύπαρκτες ψηφιακές δεξιότητες παραμένει σημαντικά υψηλότερο σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και χαμηλού εισοδήματος. Παράλληλα, ο ΟΟΣΑ (OECD, 2021) επισημαίνει ότι οι ψηφιακές ανισότητες αναπαράγουν ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες, επηρεάζοντας τη συμμετοχή σε εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και επαγγελματικές δραστηριότητες.

Στο ελληνικό πλαίσιο, ο ψηφιακός αποκλεισμός παραμένει ιδιαίτερα εμφανής σε ευάλωτες ομάδες. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (2024), περίπου το 40% των ατόμων με αναπηρία ηλικίας 16–64 ετών δεν έχει χρησιμοποιήσει ποτέ το διαδίκτυο, ενώ η τακτική χρήση διαδικτύου εμφανίζεται αισθητά χαμηλότερη σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό. Τα δεδομένα αυτά επιβεβαιώνουν ότι η ψηφιακή μετάβαση των πολιτιστικών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων των βιβλιοθηκών, ενέχει

τον κίνδυνο ενίσχυσης του αποκλεισμού εάν δεν συνοδεύεται από πολιτικές ψηφιακής ένταξης. Η βιβλιογραφία για την ανάπτυξη κοινού υπογραμμίζει ότι οι στρατηγικές ψηφιακής επικοινωνίας πρέπει να συνδυάζονται με δράσεις ενίσχυσης ψηφιακού γραμματισμού και καθολικού σχεδιασμού υπηρεσιών (Aizpuru et al., 2020; Yadav & Stephen, 2024). Η απλή παρουσία στα ΜΚΔ δεν αρκεί. Απαιτείται ανάπτυξη προσβάσιμου περιεχομένου, προσαρμοσμένου στις ανάγκες ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων ή πολιτών με χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων ενδυνάμωσης. Επιπλέον, έρευνες σε δημόσιες βιβλιοθήκες δείχνουν ότι η παροχή δωρεάν πρόσβασης σε υπολογιστές και εκπαιδευτικά προγράμματα ψηφιακού γραμματισμού αυξάνει σημαντικά τη συμμετοχή κοινωνικών ομάδων που προηγουμένως ήταν ψηφιακά αποκλεισμένες (Al et al., 2019). Συνεπώς, η αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος δεν αποτελεί απλώς κοινωνική υποχρέωση, αλλά στρατηγική προϋπόθεση βιώσιμης ανάπτυξης κοινού. Η ανάπτυξη κοινού στην ψηφιακή εποχή δεν μπορεί να νοηθεί ως απλή τεχνολογική αναβάθμιση, αλλά ως διαδικασία κοινωνικής ένταξης και ισότιμης πρόσβασης.

Οι αιτίες του ψηφιακού αποκλεισμού δεν περιορίζονται αποκλειστικά σε κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες ή στο μορφωτικό επίπεδο, αλλά εντάσσονται σε ένα πολυδιάστατο πλαίσιο ανισοτήτων που περιλαμβάνει την υλική πρόσβαση, τις ψηφιακές δεξιότητες, τη δυνατότητα ουσιαστικής χρήσης και την κοινωνική υποστήριξη (van Dijk, 2020). Στο ελληνικό πλαίσιο, ο ψηφιακός αποκλεισμός παραμένει ιδιαίτερα έντονος στην κοινότητα των ατόμων με αναπηρία. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (2024), περίπου το 40% των ΑμεΑ ηλικίας 16–64 ετών δεν έχει χρησιμοποιήσει ποτέ το διαδίκτυο, ενώ η τακτική χρήση διαδικτύου περιορίζεται μόλις στο ένα τρίτο του πληθυσμού τους, έναντι περίπου δύο τρίτων στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία. Τα δεδομένα αυτά καταδεικνύουν ότι η ψηφιακή μετάβαση των βιβλιοθηκών, εάν δεν συνοδεύεται από στοχευμένες πολιτικές ένταξης, ενδέχεται να αναπαράγει υφιστάμενες κοινωνικές ανισότητες. Η αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος δεν αφορά μόνο την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των χρηστών. Απαιτείται καθολικός σχεδιασμός υπηρεσιών και υποδομών, προσβάσιμο ψηφιακό περιεχόμενο, προσαρμογή ιστοσελίδων και πλατφορμών σε πρότυπα προσβασιμότητας, καθώς και εκπαίδευση του ίδιου του προσωπικού σε ζητήματα συμπερίληψης και τεχνολογικής υποστήριξης (Aizpuru et al., 2020). Παράλληλα, η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η ανάπτυξη κοινού προϋποθέτει

την καλλιέργεια ενδιαφέροντος και κινήτρων χρήσης, καθώς η απλή τεχνική δυνατότητα πρόσβασης δεν εγγυάται ενεργή συμμετοχή (Yadav & Stephen, 2024). Κατ' ακολουθίαν, η στρατηγική ανάπτυξης κοινού οφείλει να ενσωματώνει πολιτικές ψηφιακής ένταξης, δράσεις ψηφιακού γραμματισμού, εξατομικευμένες υπηρεσίες και οργανωσιακή ετοιμότητα, ώστε η ψηφιακή καινοτομία να λειτουργεί ως εργαλείο κοινωνικής ενδυνάμωσης και όχι ως μηχανισμός περαιτέρω αποκλεισμού.

Η αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος προϋποθέτει πολυεπίπεδες παρεμβάσεις που συνδυάζουν πολιτικές ψηφιακής ένταξης, αναβάθμιση υποδομών και καλλιέργεια κινήτρων συμμετοχής. Η πρωτοβουλία All Digital Week λειτουργεί ως ευρωπαϊκό παράδειγμα συντονισμένης δράσης, καθώς κινητοποιεί βιβλιοθήκες και εκπαιδευτικούς φορείς για την ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού μέσω στοχευμένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Η σημασία τέτοιων πρωτοβουλιών έγκειται όχι μόνο στην παροχή δεξιοτήτων, αλλά και στη θεσμική αναγνώριση των βιβλιοθηκών ως κόμβων ψηφιακής ενδυνάμωσης. Αντίστοιχα, το πρόγραμμα E-rate στις Ηνωμένες Πολιτείες καταδεικνύει ότι η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος απαιτεί διαρθρωτική χρηματοδοτική υποστήριξη. Από το 1996, το πρόγραμμα επιδοτεί την αναβάθμιση τηλεπικοινωνιακών και διαδικτυακών υποδομών σε σχολεία και βιβλιοθήκες, επιτρέποντας την ισότιμη πρόσβαση σε ευρυζωνικές υπηρεσίες. Η εμπειρία αυτή αναδεικνύει ότι η ανάπτυξη κοινού στην ψηφιακή εποχή συνδέεται άμεσα με δημόσιες πολιτικές χρηματοδότησης και όχι μόνο με εσωτερικές πρωτοβουλίες των οργανισμών. Σε επίπεδο καθολικού σχεδιασμού, η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος παρέχει παράδειγμα ενσωμάτωσης πρακτικών προσβασιμότητας, μέσω υποδομών για άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες και διάθεσης υλικού σε μορφές όπως Braille και DAISY. Τέτοιες πρακτικές ανταποκρίνονται στη σύγχρονη βιβλιογραφία, η οποία υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη κοινού προϋποθέτει συμπεριληπτικό σχεδιασμό και άρση εμποδίων συμμετοχής (Aizpuru et al., 2020).

Παράλληλα, η καλλιέργεια ενδιαφέροντος μέσω στρατηγικών όπως η παιχνιδοποίηση ενισχύει την ενεργητική εμπλοκή, ιδίως νεανικών ομάδων. Έρευνες δείχνουν ότι οι διαδραστικές μορφές μάθησης αυξάνουν τα επίπεδα συμμετοχής και παραμονής στο χώρο της βιβλιοθήκης (Jurene & Kriksciuniene, 2020). Η εφαρμογή τέτοιων δράσεων σε ελληνικές βιβλιοθήκες, όπως στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, αποτυπώνει τη μετάβαση από παθητική κατανάλωση υπηρεσιών σε βιωματική εμπειρία. Ωστόσο, η υλοποίηση των παραπάνω στρατηγικών συναντά σημαντικούς οργανωσιακούς και

οικονομικούς περιορισμούς. Η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει ότι πολλές δημόσιες βιβλιοθήκες λειτουργούν υπό καθεστώς περιορισμένης χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα οι ψηφιακές δράσεις να ανταγωνίζονται βασικές λειτουργικές ανάγκες (Aizpuru et al., 2020). Μελέτες για τη βιωσιμότητα των δημόσιων βιβλιοθηκών δείχνουν ότι η επένδυση σε ψηφιακές υπηρεσίες αυξάνει την απήχηση και την κοινωνική αξία, αλλά απαιτεί σταθερούς πόρους και μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό (Saputra et al., 2024).

Επιπλέον, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού αποτελεί κρίσιμο παράγοντα περιορισμού. Η διαχείριση Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, η παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου και η ανάλυση δεδομένων χρήσης απαιτούν δεξιότητες που συχνά δεν περιλαμβάνονται στο παραδοσιακό προφίλ βιβλιοθηκονόμου. Έρευνες καταδεικνύουν ότι η επιτυχής ανάπτυξη κοινού συνδέεται με την οργανωσιακή κουλτούρα και την ενσωμάτωση της επικοινωνιακής στρατηγικής στη δομή του οργανισμού (Aizpuru et al., 2020; Saputra et al., 2024). Η αποσπασματική ή περιστασιακή διαχείριση ψηφιακών καναλιών μειώνει τη συνέπεια μηνύματος και περιορίζει την εμπιστοσύνη του κοινού. Επομένως, η ανάπτυξη κοινού στην ψηφιακή εποχή δεν εξαρτάται μόνο από την ύπαρξη τεχνολογικών εργαλείων, αλλά από τη διασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης, την ενίσχυση ανθρώπινου δυναμικού, τη θεσμική ενσωμάτωση της στρατηγικής και τη συνεχή αξιολόγηση αποτελεσματικότητας.

Συμπερασματικά, η ανάπτυξη κοινού στις βιβλιοθήκες δεν περιοριζόταν ποτέ αποκλειστικά στην ποσοτική αύξηση επισκεπτών, αλλά ιστορικά συνδεόταν με τη διεύρυνση της συμμετοχής και την ενίσχυση της κοινωνικής τους αποστολής (Kouri, 2010; Aizpuru et al., 2020). Στη σύγχρονη συγκυρία, η έμφαση μετατοπίζεται συστηματικότερα στη διαμόρφωση συμμετοχικών, διαρκών και αμφίδρομων σχέσεων, ιδίως μέσω της στρατηγικής αξιοποίησης των ψηφιακών καναλιών επικοινωνίας. Έρευνες διεθνών δικτύων βιβλιοθηκών καταδεικνύουν ότι η ενσωμάτωση ψηφιακών υπηρεσιών αυξάνει τα επίπεδα εμπλοκής, υπό την προϋπόθεση ότι συνοδεύεται από οργανωσιακή ετοιμότητα και επαρκείς πόρους (Saputra et al., 2024). Παράλληλα, μελέτες για τη βιωσιμότητα δημόσιων βιβλιοθηκών αναδεικνύουν ότι η αποτελεσματική ανάπτυξη κοινού εξαρτάται από τρεις αλληλένδετους παράγοντες: χρηματοδοτική σταθερότητα, εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και θεσμική ενσωμάτωση της επικοινωνιακής στρατηγικής στη διοικητική δομή (Aizpuru et al., 2020). Η έλλειψη ενός εκ των παραπάνω περιορίζει την απόδοση των ψηφιακών επενδύσεων και τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού. Στο πλαίσιο αυτό,

οι συμπράξεις με τον ιδιωτικό τομέα αποτελούν στρατηγικό εργαλείο ενίσχυσης βιωσιμότητας και καινοτομίας, όταν εντάσσονται σε μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και διασφαλίζουν τη δημόσια αποστολή των βιβλιοθηκών (Kotler et al., 2008; Πούλιος κ.ά., 2015). Η περίπτωση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, με τη μετεγκατάσταση στο ΚΠΙΣΝ και την ψηφιακή της αναβάθμιση, καθώς και το παράδειγμα της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας, αναδεικνύουν πώς οι στρατηγικές συνεργασίες μπορούν να οδηγήσουν σε αναβάθμιση υποδομών, τεχνολογική ενίσχυση και διεύρυνση κοινωνικής απήχησης. Ωστόσο, η διεθνής βιβλιογραφία υπογραμμίζει ότι οι υλικές βελτιώσεις οφείλουν να συνοδεύονται από συστηματική αξιολόγηση αποτελεσματικότητας και συνεχή επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, ώστε να μεταφράζονται σε ουσιαστική ανάπτυξη κοινού και όχι απλώς σε αναβάθμιση εικόνας (Aizpuru et al., 2020; Saputra et al., 2024).

3.3 Μέσα και εργαλεία υλοποίησης της ανάπτυξης κοινού

Τα μέσα και τα εργαλεία ανάπτυξης κοινού δεν ταυτίζονται με την τμηματοποίηση, αλλά αποτελούν τα επιχειρησιακά μέσα μέσω των οποίων υλοποιείται μια ήδη διαμορφωμένη στρατηγική προσέγγισης και εμπλοκής διαφορετικών ομάδων κοινού. Η ανάπτυξη κοινού συνιστά ολιστική διαδικασία που διαπερνά τον προγραμματισμό, την επικοινωνία και τη διοίκηση ενός οργανισμού, επιδιώκοντας τη διαμόρφωση μακροχρόνιων, αμφίδρομων σχέσεων με την κοινότητα (Kouri, 2010; Aizpuru et al., 2020).

Κεντρικό εργαλείο υλοποίησης της στρατηγικής ανάπτυξης κοινού αποτελούν οι πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δράσεις. Η διεθνής βιβλιογραφία υπογραμμίζει ότι η ενεργητική συμμετοχή του κοινού μέσω βιωματικών εμπειριών ενισχύει την ταύτιση με τον οργανισμό και αυξάνει τη συχνότητα επαναλαμβανόμενης συμμετοχής (Aizpuru et al., 2020; Jurėnė & Krikščiūnienė, 2020). Λέσχες ανάγνωσης, εργαστήρια δημιουργικής γραφής, αφηγήσεις παραμυθιών και θεματικές εκθέσεις δεν λειτουργούν απλώς ως εκδηλώσεις προβολής, αλλά ως μηχανισμοί κοινωνικής διασύνδεσης και καλλιέργειας πολιτισμικού κεφαλαίου.

Η πρακτική του «Story Walk», που ξεκίνησε στις ΗΠΑ, συνδυάζει ανάγνωση και φυσική δραστηριότητα, διευρύνοντας το κοινό προς οικογένειες που δεν είναι τακτικοί χρήστες βιβλιοθηκών. Αντίστοιχα, η Sandton Public Library ενσωματώνει αφηγήσεις, ψηφιακές υποδομές και εργαστήρια επιχειρηματικότητας, ενισχύοντας την κοινωνική συμμετοχή μέσω πολυλειτουργικού προγραμματισμού. Τέτοιες πρακτικές επιβεβαιώνουν ότι η

εμπειρία και όχι μόνο το περιεχόμενο αποτελεί κρίσιμο παράγοντα ανάπτυξης κοινού (Romanelli, 2021).

Στο σύγχρονο περιβάλλον, η ψηφιακή επικοινωνία αποτελεί βασικό άξονα υλοποίησης στρατηγικών ανάπτυξης κοινού. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν λειτουργούν απλώς ως κανάλια ανακοίνωσης, αλλά ως πλατφόρμες διαλόγου και συμμετοχικής κουλτούρας (Spiliopoulou et al., 2014; Yi, 2016). Έρευνες δείχνουν ότι η συστηματική χρήση αναλυτικών εργαλείων (insights, engagement metrics) επιτρέπει την προσαρμογή περιεχομένου και τη βελτιστοποίηση της επικοινωνιακής αποτελεσματικότητας (Penaflor, 2018; Saputra et al., 2024).

Παραδείγματα όπως το πρόγραμμα «Insta Novels» της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης αναδεικνύουν τη δυνατότητα των ψηφιακών αφηγήσεων να μετασχηματίζουν κλασικά λογοτεχνικά έργα σε ελκυστικό περιεχόμενο για νεότερες ηλικιακές ομάδες. Η βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η οπτική αισθητική και η ψηφιακή αφήγηση αυξάνουν σημαντικά την εμπλοκή χρηστών, ιδιαίτερα στις νεότερες γενιές (Avlonitou & Papadaki, 2024; Yuxiao & Daud, 2025).

Η ανάπτυξη κοινού δεν αρχίζει από τις δράσεις, αλλά από την έρευνα. Η διερεύνηση αναγκών, η ανάλυση περιβάλλοντος και η τμηματοποίηση προηγούνται του σχεδιασμού εργαλείων παρέμβασης (Kotler et al., 2008; Μπούνια, 2015). Η τμηματοποίηση δεν αποτελεί εργαλείο επικοινωνίας, αλλά αναλυτική διαδικασία κατανόησης διαφοροποιημένων ομάδων, βάσει δημογραφικών, κοινωνικών ή συμπεριφορικών χαρακτηριστικών.

Ακολουθεί ο καθορισμός στρατηγικών στόχων με μετρήσιμα κριτήρια, ενταγμένων στον συνολικό στρατηγικό σχεδιασμό της βιβλιοθήκης (Kostagiolas & Korkidi, 2008). Στη συνέχεια επιλέγονται τα κατάλληλα μέσα υλοποίησης: προγράμματα, ψηφιακές καμπάνιες, συνεργασίες, έντυπη και ηλεκτρονική επικοινωνία. Τα εργαλεία αυτά εντάσσονται σε ενιαίο επικοινωνιακό πλαίσιο, με συνέπεια ταυτότητας και μηνύματος (Einasto, 2015). Η διαδικασία ολοκληρώνεται με αξιολόγηση αποτελεσματικότητας μέσω ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών, ερευνών ικανοποίησης και ανάλυσης ψηφιακών δεδομένων (Spiliopoulou et al., 2014; Μπούνια, 2015). Η ανατροφοδότηση επιτρέπει αναπροσαρμογές και ενισχύει τον δυναμικό χαρακτήρα της στρατηγικής.

Η ανάπτυξη κοινού στις βιβλιοθήκες δεν περιορίζεται στην εφαρμογή μεμονωμένων τεχνικών. Αποτελεί συστηματική, στρατηγικά σχεδιασμένη διαδικασία που συνδυάζει ερευνητική τεκμηρίωση, πολυκαναλική επικοινωνία, βιωματικές δράσεις και συνεχή αξιολόγηση. Τα μέσα και τα εργαλεία λειτουργούν ως μηχανισμοί υλοποίησης μιας ευρύτερης πολιτικής συμμετοχικής ενδυνάμωσης, ενισχύοντας τον ρόλο της βιβλιοθήκης ως θεσμού κοινωνικής συνοχής και πολιτιστικής διαμεσολάβησης.

3.4 Καλές πρακτικές

Οι καλές πρακτικές στην ανάπτυξη κοινού θεμελιώνονται στην αρχή της μετατόπισης από ένα οργανισμοκεντρικό σε ένα χρηστοκεντρικό μοντέλο λειτουργίας, όπου το κοινό αντιμετωπίζεται ως ενεργός συμμέτοχος και όχι ως παθητικός αποδέκτης υπηρεσιών (Aizpuru et al., 2020; Romanelli, 2021). Η ανάπτυξη κοινού δεν περιορίζεται στην επικοινωνιακή προβολή, αλλά ενσωματώνεται στον στρατηγικό σχεδιασμό, στον προγραμματισμό δράσεων και στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής της βιβλιοθήκης (Kouri, 2010).

Η υιοθέτηση χρηστοκεντρικού σχεδιασμού συνεπάγεται αναδιάταξη τόσο του φυσικού όσο και του ψηφιακού περιβάλλοντος. Οι σύγχρονες βιβλιοθήκες οργανώνουν χώρους ευέλικτους, προσβάσιμους και πολυλειτουργικούς, ενισχύοντας τη βιωματική μάθηση και τη συνεργασία (Καψάσκης, 2013; Yadav & Stephen, 2024). Σύμφωνα με τους Αντωνίου κ.ά. (2024), ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών επεκτείνεται πλέον στη δημιουργία περιβαλλόντων ενεργητικής μάθησης, όπως makerspaces και εργαστήρια τεχνολογίας. Η Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ανδρίτσαινας αποτελεί χαρακτηριστικό ελληνικό παράδειγμα, καθώς το makerspace της, εξοπλισμένο με εργαλεία STEM, υποστηρίζει προγράμματα ρομποτικής, drones και πειραματικών εφαρμογών, ενισχύοντας δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και συνεργατικής εργασίας.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός συνιστά εξίσου κρίσιμο πεδίο καλών πρακτικών. Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δεν περιορίζεται σε ανακοινώσεις, αλλά οργανώνεται με στόχο την καλλιέργεια διαλόγου και τη συμμετοχική επικοινωνία (Einasto, 2015; Yu-Ting Chen et al., 2012). Έρευνες δείχνουν ότι η αξιοποίηση οπτικού περιεχομένου και ψηφιακής αφήγησης αυξάνει σημαντικά τα ποσοστά εμπλοκής χρηστών, ιδίως στις νεότερες ηλικιακές ομάδες (Σηφάκη & Κυπραίου, 2021). Η ενθάρρυνση δημιουργίας περιεχομένου από τους ίδιους τους χρήστες -μέσω ψηφιακών διαγωνισμών, σχολίων ή αναρτήσεων-

μετατρέπει τη βιβλιοθήκη σε κοινότητα αλληλεπίδρασης και όχι σε μονόδρομο επικοινωνίας.

Η εξατομίκευση αποτελεί διακριτό και τεκμηριωμένο άξονα καλών πρακτικών. Η χρήση δεδομένων χρήσης και προφίλ ενδιαφερόντων επιτρέπει την παροχή στοχευμένων προτάσεων ανάγνωσης και ενημέρωσης, ενισχύοντας την ικανοποίηση και την επαναλαμβανόμενη χρήση υπηρεσιών (Αντωνίου κ.ά., 2024). Η βιβλιογραφία πολιτιστικής διαχείρισης επισημαίνει ότι τα συστήματα διαχείρισης σχέσεων με χρήστες (CRM) συμβάλλουν στη δημιουργία διαρκών σχέσεων και στην αποτελεσματικότερη επικοινωνία (Βαγιάνος, 2023). Η πρακτική αυτή δεν αποσκοπεί στην εμπορευματοποίηση της υπηρεσίας, αλλά στη βελτιστοποίηση της εμπειρίας του χρήστη μέσω προσαρμοσμένου περιεχομένου και προσωποποιημένης πληροφόρησης.

Οι καλές πρακτικές επεκτείνονται σε δράσεις διά βίου μάθησης και κοινωνικής ένταξης, βασισμένες σε τεκμηριωμένες ανάγκες τοπικών πληθυσμών. Οι Αντωνίου κ.ά. (2024) και οι Al et al. (2019) επισημαίνουν ότι οι βιβλιοθήκες λειτουργούν ως κόμβοι εκπαίδευσης ενηλίκων, ψηφιακού γραμματισμού και κοινωνικής ενδυνάμωσης. Η βιβλιοθήκη Oodi στο Ελσίνκι, για παράδειγμα, ενσωματώνει στρατηγικές «game-based engagement» με χώρους e-sports και εικονικής πραγματικότητας, προσελκύοντας εφηβικές ομάδες που παραδοσιακά απέχουν από τις βιβλιοθήκες. Αντίστοιχα, το Business & IP Centre της British Library παρέχει δωρεάν πρόσβαση σε επιχειρηματικές βάσεις δεδομένων και συμβουλευτική υποστήριξη, συμβάλλοντας στην επαγγελματική ενδυνάμωση ανέργων και μικροεπιχειρηματιών.

Η ανάπτυξη κοινού ενισχύεται μέσω στρατηγικών συνεργασιών και θεσμικής δικτύωσης (Σεμερτζάκη, 2008). Η δικτύωση δεν αποτελεί γενική αρχή, αλλά εφαρμόζεται μέσω συγκεκριμένων μηχανισμών. Στην Ελλάδα, το HEAL-Link εξασφαλίζει συλλογική διαπραγμάτευση και πρόσβαση σε επιστημονικές βάσεις δεδομένων για τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, ενισχύοντας την ισότιμη πρόσβαση στη γνώση. Σε διεθνές επίπεδο, το WorldShare Interlibrary Loan της OCLC επιτρέπει διαδανεισμό τεκμηρίων παγκοσμίως, διευρύνοντας τις διαθέσιμες συλλογές και ενισχύοντας τη συνεργατική λειτουργία βιβλιοθηκών. Οι πρακτικές αυτές τεκμηριώνουν ότι η δικτύωση λειτουργεί ως μοχλός ποιοτικής αναβάθμισης υπηρεσιών και όχι απλώς ως διοικητική σύμπραξη.

Οι καλές πρακτικές ανάπτυξης κοινού συγκροτούν ένα πολυεπίπεδο μοντέλο που συνδυάζει χρηστοκεντρικό σχεδιασμό, ψηφιακή καινοτομία, εξατομίκευση υπηρεσιών, κοινωνική ένταξη και στρατηγικές συνεργασίες. Η σύγχρονη βιβλιοθήκη μετασχηματίζεται σε δυναμικό θεσμό κοινωνικής μάθησης και πολιτιστικής διαμεσολάβησης, όπου η ενεργός συμμετοχή των χρηστών αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση βιωσιμότητας και κοινωνικής απήχησης.

3.5 Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους

Το θεωρητικό μέρος της εργασίας ανέδειξε ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν μπορούν πλέον να προσεγγίζονται αποκλειστικά ως χώροι φύλαξης, ταξινόμησης και δανεισμού τεκμηρίων. Η ιστορική τους εξέλιξη δείχνει ότι ο ρόλος τους μετασχηματίστηκε σταδιακά, ακολουθώντας τις ευρύτερες κοινωνικές, τεχνολογικές, εκπαιδευτικές και πολιτισμικές μεταβολές. Από θεσμοί πρόσβασης στη γνώση και στην πληροφόρηση, οι βιβλιοθήκες έχουν εξελιχθεί σε ανοιχτούς οργανισμούς μάθησης, πολιτισμού, κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής. Στο πλαίσιο αυτό, το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά τον σύγχρονο ρόλο των δημοτικών βιβλιοθηκών στην τοπική κοινωνία, απαντάται μέσα από τη διαπίστωση ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες λειτουργούν ως πολυδιάστατοι πολιτιστικοί και κοινωνικοί θεσμοί. Η συμβολή τους δεν περιορίζεται στη διάθεση συλλογών, αλλά επεκτείνεται στη στήριξη της διά βίου μάθησης, στην καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, στην πολιτιστική συμμετοχή και στη διατήρηση της τοπικής μνήμης. Ειδικά επειδή υπάγονται στους δήμους και συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες των κατοίκων, αποκτούν έντονο τοπικό χαρακτήρα και μπορούν να λειτουργήσουν ως σημεία αναφοράς για την κοινότητα.

Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο αφορά τις μορφές επικοινωνιακής πολιτικής και στρατηγικής που εφαρμόζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες, η θεωρητική ανάλυση έδειξε ότι η επικοινωνία δεν αποτελεί απλή διαδικασία ενημέρωσης του κοινού για δράσεις και υπηρεσίες. Αντίθετα, συνιστά οργανωμένο εργαλείο πολιτιστικής διαχείρισης, μέσα από το οποίο η βιβλιοθήκη διαμορφώνει την εικόνα της, αναδεικνύει την αποστολή της, προσεγγίζει διαφορετικές ομάδες χρηστών και οικοδομεί σχέσεις εμπιστοσύνης με την τοπική κοινωνία. Η αποτελεσματική επικοινωνιακή στρατηγική προϋποθέτει ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, χαρτογράφηση του κοινού, σαφή καθορισμό στόχων, επιλογή κατάλληλων μέσων, εφαρμογή στοχευμένων δράσεων και

αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Επομένως, η επικοινωνιακή πολιτική των δημοτικών βιβλιοθηκών χρειάζεται να είναι συστηματική, συνεχής και προσαρμοσμένη στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών και όχι αποσπασματική ή περιστασιακή.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων, των ιστοτόπων, των ηλεκτρονικών καταλόγων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, προκύπτει ότι τα ψηφιακά εργαλεία έχουν μεταβάλει ουσιαστικά τη σχέση βιβλιοθήκης και κοινού. Η ψηφιακή παρουσία δεν λειτουργεί πλέον μόνο ως συμπληρωματικό κανάλι πληροφόρησης, αλλά ως βασικός μηχανισμός ορατότητας, πρόσβασης, αλληλεπίδρασης και συμμετοχής. Οι ιστότοποι, οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι ψηφιακές ανακοινώσεις, οι διαδικτυακές κοινότητες και οι νέες τεχνολογικές εφαρμογές επιτρέπουν στις βιβλιοθήκες να επικοινωνούν με το κοινό πέρα από τα όρια του φυσικού χώρου. Παράλληλα, προσφέρουν δυνατότητες άμεσης ενημέρωσης, προβολής δράσεων, συλλογής ανατροφοδότησης και προσαρμογής των υπηρεσιών στις ανάγκες των χρηστών. Ωστόσο, η ψηφιακή παρουσία από μόνη της δεν αρκεί. Χρειάζεται να εντάσσεται σε συνολικό επικοινωνιακό σχεδιασμό, να υποστηρίζεται από κατάλληλες δεξιότητες προσωπικού και να συνοδεύεται από πολιτικές ψηφιακής ένταξης, ώστε να μη δημιουργούνται νέοι αποκλεισμοί.

Το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά τις δράσεις ανάπτυξης κοινού, τις ομάδες χρηστών στις οποίες απευθύνονται και τα προβλήματα που ανακύπτουν, συνδέεται άμεσα με τη μετάβαση από τη βιβλιοθήκη των συλλογών στη βιβλιοθήκη των σχέσεων. Η ανάπτυξη κοινού δεν ταυτίζεται απλώς με την αύξηση των επισκεπτών ή των εγγεγραμμένων μελών, αλλά αφορά τη δημιουργία σταθερών, ουσιαστικών και αμφίδρομων σχέσεων με διαφορετικές ομάδες της τοπικής κοινωνίας. Οι δράσεις φιλαναγνωσίας, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι συνεργασίες με σχολεία και φορείς, τα εργαστήρια ψηφιακού γραμματισμού και οι δράσεις για παιδιά, νέους, ηλικιωμένους ή ευάλωτες ομάδες αποτελούν βασικά μέσα ανάπτυξης κοινού. Παράλληλα, αναδεικνύονται σημαντικοί περιορισμοί, όπως η υποστελέχωση, οι μειωμένοι οικονομικοί πόροι, η έλλειψη εξειδικευμένων γνώσεων επικοινωνίας και μάρκετινγκ, η άνιση ψηφιακή ετοιμότητα και η συχνά περιορισμένη θεσμική υποστήριξη. Οι περιορισμοί αυτοί δεν αναιρούν τη δυνατότητα ανάπτυξης κοινού, αλλά δείχνουν ότι απαιτείται ρεαλιστικός σχεδιασμός, αξιοποίηση συνεργασιών και επιλογή δράσεων που ανταποκρίνονται στις δυνατότητες κάθε βιβλιοθήκης.

Τέλος, σε σχέση με το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο αφορά τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας και στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας, το θεωρητικό μέρος δεν εξάγει ακόμη εμπειρικά συμπεράσματα για τις δύο περιπτώσεις, αλλά διαμορφώνει τα βασικά κριτήρια με βάση τα οποία θα πραγματοποιηθεί η συγκριτική ανάλυση στο εμπειρικό μέρος. Τα κριτήρια αυτά αφορούν τον θεσμικό και κοινωνικό ρόλο κάθε βιβλιοθήκης, την επικοινωνιακή της πολιτική, την ψηφιακή της παρουσία, τις δράσεις ανάπτυξης κοινού, τις ομάδες στις οποίες απευθύνεται, τους διαθέσιμους πόρους, τις συνεργασίες και τις δυνατότητες περαιτέρω βελτίωσης. Με βάση τη θεωρητική ανάλυση, οι διαφορές ανάμεσα στις βιβλιοθήκες δεν πρέπει να ερμηνευθούν μόνο ποσοτικά, δηλαδή με βάση το μέγεθος της συλλογής ή τον αριθμό των δράσεων, αλλά κυρίως ποιοτικά, με βάση τον βαθμό στρατηγικού σχεδιασμού, εξωστρέφειας, συνέχειας, ψηφιακής αξιοποίησης και σύνδεσης με την τοπική κοινωνία.

Συνολικά, το θεωρητικό μέρος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η επικοινωνιακή στρατηγική αποτελεί κρίσιμο παράγοντα βιωσιμότητας και ανάπτυξης των δημοτικών βιβλιοθηκών. Η δημοτική βιβλιοθήκη που γνωρίζει το κοινό της, επικοινωνεί με συνέπεια, αξιοποιεί τα ψηφιακά μέσα, αναπτύσσει συνεργασίες και σχεδιάζει δράσεις με βάση τις ανάγκες της κοινότητας, μπορεί να ενισχύσει ουσιαστικά την κοινωνική της απήχηση. Επομένως, η ανάπτυξη κοινού δεν αποτελεί μεμονωμένη πρακτική, αλλά αποτέλεσμα συνδυασμού θεσμικού ρόλου, πολιτιστικής αποστολής, επικοινωνιακού σχεδιασμού και ενεργού σχέσης με την τοπική κοινωνία.

Εμπειρικό Μέρος Β΄

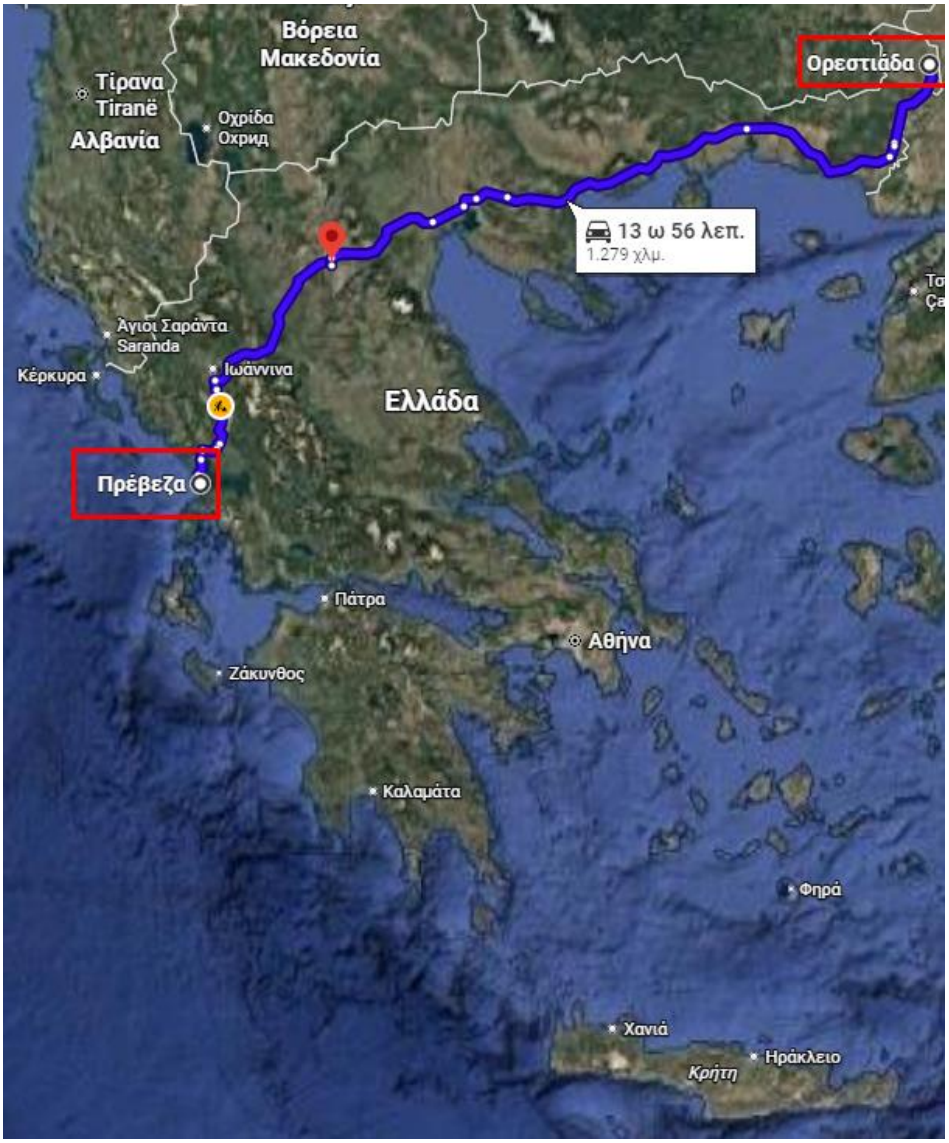
Κεφάλαιο 4ο: Μελέτες Περίπτωσης

4.1 Κριτήρια επιλογής βιβλιοθηκών

4.1.1 Γεωγραφική διασπορά

Η γεωγραφική διασπορά αποτέλεσε βασικό κριτήριο στο πλαίσιο της επιλογής των δημοτικών βιβλιοθηκών που εντάσσονται στην παρούσα συγκριτική μελέτη. Η επιλογή αυτή δεν έγινε τυχαία, αλλά στηρίχθηκε στη μεθοδολογική παραδοχή ότι, σε μια ποιοτική πολλαπλή μελέτη περίπτωσης, η αξία του δείγματος δεν εξαρτάται από τη στατιστική του αντιπροσωπευτικότητα, αλλά από την ικανότητά του να αποτυπώνει ουσιώδεις διαφοροποιήσεις του υπό εξέταση φαινομένου σε διαφορετικά συμφραζόμενα (Hollweck, 2014). Στην προκειμένη περίπτωση, το ζητούμενο δεν ήταν να επιλεγούν βιβλιοθήκες με όμοια χαρακτηριστικά, αλλά βιβλιοθήκες που λειτουργούν σε διαφορετικά γεωγραφικά, διοικητικά και κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα, ώστε να διερευνηθεί κατά πόσο οι επικοινωνιακές στρατηγικές και οι πρακτικές ανάπτυξης κοινού επηρεάζονται από το τοπικό πλαίσιο.

Με βάση αυτή τη λογική, επιλέχθηκαν δύο δημοτικές βιβλιοθήκες από διαφορετικές περιοχές της ελληνικής περιφέρειας: η ΔΒΠ, και η ΔΒΟ. Η επιλογή αυτών των δύο περιπτώσεων εξασφαλίζει μια ουσιαστική γεωγραφική διασπορά, καθώς εκπροσωπούν δύο διαφορετικούς χωρικούς και πολιτισμικούς άξονες της χώρας: τη δυτική Ελλάδα και τη βορειοανατολική ακριτική Ελλάδα (τον Έβρο). Με τον τρόπο αυτό, η έρευνα απομακρύνεται από ένα στενά τοπικό ή μονοκεντρικό σχήμα ανάλυσης και αποκτά συγκριτικό βάθος.

Εικόνα 1: Οι πόλεις της Πρέβεζας και της Ορεστιάδας στον Ελλαδικό χώρο. (https://www.google.com/maps).

Η γεωγραφική διασπορά έχει ιδιαίτερη σημασία για τη συγκεκριμένη εργασία, καθώς οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν λειτουργούν σε κοινωνικό κενό. Αντίθετα, η οργάνωση, η εξωστρέφεια, οι δυνατότητες δικτύωσης, ακόμη και η μορφή των δράσεων τους, επηρεάζονται από τα χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας, τη διοικητική υποστήριξη του δήμου, τη δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού και την πολιτιστική κινητικότητα της περιοχής και το βαθμό ψηφιακής ωριμότητας του τοπικού περιβάλλοντος. Έτσι, η βιβλιοθήκη μιας ακριτικής πόλης, όπως η Ορεστιάδα, μπορεί να αναπτύσσει διαφορετικές προτεραιότητες και μορφές επικοινωνίας από μια βιβλιοθήκη με έντονη τοπιογραφική και ιστορική ταυτότητα, όπως εκείνη της Πρέβεζας.

Επιπλέον, η επιλογή βιβλιοθηκών από διαφορετικές γεωγραφικές ενότητες ενισχύει τη δυνατότητα εντοπισμού τόσο κοινών όσο και διαφοροποιημένων προτύπων. Από τη μία πλευρά, καθίσταται εφικτό να αναδειχθούν ορισμένες συγκλίνουσες πρακτικές, όπως η χρήση ψηφιακών καναλιών επικοινωνίας, η διοργάνωση πολιτιστικών δράσεων ή η επιδίωξη ανάπτυξης σχέσεων με την τοπική κοινότητα. Από την άλλη, διευκολύνεται η ανάδειξη αποκλίσεων που πιθανόν συνδέονται με την κλίμακα της πόλης, την ιστορικότητα του φορέα, τη στελέχωση, τη διαθεσιμότητα πόρων και τις ιδιαίτερες ανάγκες του τοπικού κοινού. Με αυτή την έννοια, η γεωγραφική διασπορά δεν λειτουργεί μόνο ως περιγραφικό χαρακτηριστικό του δείγματος, αλλά ως ουσιαστικό αναλυτικό εργαλείο.

Συνεπώς, το κριτήριο της γεωγραφικής διασποράς υπηρετεί άμεσα τον συγκριτικό χαρακτήρα της έρευνας. Επιτρέπει τη μελέτη των επικοινωνιακών στρατηγικών των δημοτικών βιβλιοθηκών μέσα σε διαφορετικά τοπικά περιβάλλοντα και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για πιο σύνθετα και αξιόπιστα συμπεράσματα ως προς τη σχέση ανάμεσα στον χώρο, την επικοινωνιακή πολιτική και την ανάπτυξη κοινού.

4.1.2 Πληθυσμιακά δεδομένα

Τα πληθυσμιακά δεδομένα αποτέλεσαν δεύτερο βασικό κριτήριο για την επιλογή των βιβλιοθηκών που εντάχθηκαν στην παρούσα μελέτη περίπτωσης. Στις συγκριτικές ποιοτικές έρευνες, το μέγεθος και η σύνθεση του πληθυσμού της περιοχής αναφοράς δεν λειτουργούν απλώς ως περιγραφικά στοιχεία, αλλά ως παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα το εύρος του δυνητικού κοινού, τη μορφή των παρεχόμενων υπηρεσιών, τις ανάγκες επικοινωνίας και τις δυνατότητες ανάπτυξης κοινού. Για τον λόγο αυτό, η επιλογή δύο βιβλιοθηκών από δήμους με σχετικά συγκρίσιμη πληθυσμιακή βάση[2] κρίθηκε μεθοδολογικά χρήσιμη, καθώς επιτρέπει μια πιο ισόρροπη σύγκριση χωρίς έντονες στρεβλώσεις που θα προκαλούσε η αντιπαραβολή πολύ μικρών με πολύ μεγάλους δήμους. Η προσέγγιση αυτή συνάδει με τη λογική της πολλαπλής μελέτης περίπτωσης, όπου επιδιώκεται η επιλογή περιπτώσεων με επαρκή συνάφεια αλλά και με ουσιαστικές διαφοροποιήσεις ως προς το πλαίσιο λειτουργίας τους (Ίσαρη & Πουρκός, 2016).

Με βάση τα οριστικά αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2021 της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Πρέβεζας ανέρχεται σε

[2] Σύμφωνα με τα οριστικά στοιχεία της Απογραφής Πληθυσμού και Κατοικιών 2021 της ΕΛΣΤΑΤ, ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Πρέβεζας ανέρχεται σε 30.841 κατοίκους, ενώ ο αντίστοιχος πληθυσμός του Δήμου Ορεστιάδας ανέρχεται σε 31.685 κατοίκους (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2023).

30.841 κατοίκους, ενώ ο αντίστοιχος πληθυσμός του Δήμου Ορεστιάδας σε 31.685 κατοίκους (ΕΛΣΤΑΤ, 2021). Η πληθυσμιακή αυτή εγγύτητα έχει ιδιαίτερη σημασία για την παρούσα έρευνα, διότι δημιουργεί ένα συγκριτικά ισοβαρές πεδίο παρατήρησης. Οι δύο βιβλιοθήκες δεν εξυπηρετούν πληθυσμούς εντελώς διαφορετικής κλίμακας, γεγονός που επιτρέπει η ανάλυση να επικεντρωθεί περισσότερο στις επικοινωνιακές πρακτικές, στις οργανωτικές επιλογές και στον τρόπο ανάπτυξης κοινού, και λιγότερο σε δομικές αποκλίσεις που θα οφείλονταν αποκλειστικά στο μέγεθος του εξυπηρετούμενου πληθυσμού.

Η πληθυσμιακή ομοιότητα, ωστόσο, δεν σημαίνει ταύτιση των δύο περιπτώσεων. Αντίθετα, επιτρέπει να αναδειχθεί ένα πιο ενδιαφέρον συγκριτικό σχήμα. Η Πρέβεζα αποτελεί μια μεσαίου μεγέθους περιφερειακή πόλη της δυτικής Ελλάδας, με ιδιαίτερη ιστορική και πολιτισμική φυσιογνωμία και με σαφή σύνδεση της βιβλιοθήκης με την τοπική μνήμη, την ιστορία και την εκδοτική δραστηριότητα του τόπου. Από την άλλη πλευρά, η Ορεστιάδα, ως ακριτικός δήμος του Έβρου, αναπτύσσει τη βιβλιοθηκονομική της λειτουργία σε ένα διαφορετικό κοινωνικογεωγραφικό περιβάλλον, όπου η τοπική βιβλιοθήκη φαίνεται να έχει δώσει ιδιαίτερο βάρος στην οργανωμένη εξυπηρέτηση χρηστών, στους δείκτες απόδοσης, στην ψηφιακή αναβάθμιση και στη διεύρυνση της πρόσβασης μέσω τεχνολογικών εργαλείων. Έτσι, ενώ οι δύο δήμοι διαθέτουν παρόμοιο πληθυσμιακό μέγεθος, οι βιβλιοθήκες τους ενδέχεται να διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται το κοινό τους και οργανώνουν την επικοινωνία μαζί του.

Επιπλέον, τα πληθυσμιακά δεδομένα συνδέονται με το ζήτημα της δυνητικής εμβέλειας της βιβλιοθήκης. Στην περίπτωση της Ορεστιάδας, η βιβλιοθήκη διαθέτει πάνω από 9.000 εγγεγραμμένα μέλη και περισσότερους από 30.000 τίτλους τεκμηρίων, στοιχείο που δείχνει υψηλή αναλογία οργανωμένης χρήσης σε σχέση με τον πληθυσμό αναφοράς (ΔΒΟ, 2024). Αντίστοιχα, η ΔΒΠ παρουσιάζει ισχυρή βιβλιογραφική και τοπιογραφική ταυτότητα, με σημαντικό όγκο καταλογογραφημένου υλικού και έντονη εκδοτική παρουσία, στοιχεία που υποδηλώνουν διαφορετικό αλλά εξίσου ουσιαστικό τρόπο σύνδεσης με την τοπική κοινωνία (ΔΒΠ, 2025). Η σύγκριση, επομένως, δεν αφορά μόνο δύο δήμους με παρόμοιο μέγεθος, αλλά δύο βιβλιοθήκες που αναπτύσσονται μέσα σε πληθυσμιακά συγκρίσιμα πλαίσια και αξιοποιούν με διαφορετικό τρόπο τις δυνατότητές τους.

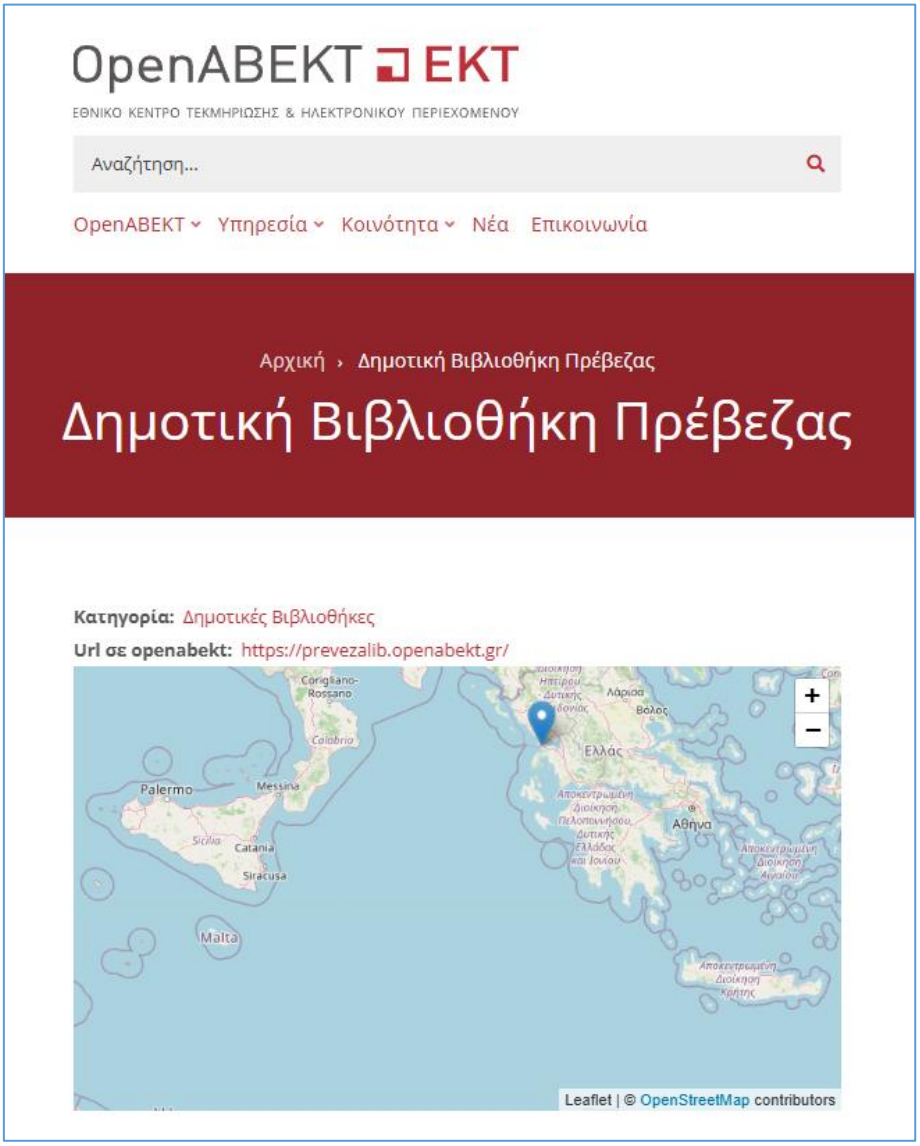
Συνεπώς, το κριτήριο των πληθυσμιακών δεδομένων λειτούργησε διπλά. Αφενός εξασφάλισε τη σχετική συγκρισιμότητα των δύο περιπτώσεων, αφετέρου επέτρεψε να

αναδειχθεί πώς βιβλιοθήκες που απευθύνονται σε παρόμοιας κλίμακας δημοτικά κοινά μπορούν να ακολουθούν διαφορετικές διαδρομές ως προς την επικοινωνιακή στρατηγική, την εξωστρέφεια και την ανάπτυξη του κοινού τους. Με αυτή την έννοια, τα πληθυσμιακά δεδομένα δεν αποτελούν απλό στατιστικό υπόβαθρο, αλλά κρίσιμο ερμηνευτικό στοιχείο της συγκριτικής ανάλυσης.

4.1.3 Ψηφιακή παρουσία

Η ψηφιακή παρουσία αποτέλεσε ουσιώδες κριτήριο επιλογής των δύο βιβλιοθηκών, επειδή το αντικείμενο της παρούσας εργασίας αφορά ακριβώς τις επικοινωνιακές στρατηγικές που αναπτύσσονται για την προσέγγιση και ενεργοποίηση του κοινού. Σε μια τέτοια μελέτη, δεν αρκεί η ιστορική ή διοικητική σημασία ενός φορέα. Απαιτείται και μια ελάχιστη δημόσια ψηφιακή ορατότητα, ώστε να μπορεί να εξεταστεί εμπειρικά ο τρόπος με τον οποίο η βιβλιοθήκη οργανώνει την εξωστρέφειά της, παρουσιάζει τις υπηρεσίες της και διαμεσολαβεί τη σχέση της με τους χρήστες. Η σημασία της ψηφιακής παρουσίας για τις βιβλιοθήκες έχει ήδη αναδειχθεί στη σχετική βιβλιογραφία, όπου επισημαίνεται ότι οι ιστότοποι, οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν λειτουργούν απλώς ως τεχνικά εργαλεία, αλλά ως βασικά κανάλια επικοινωνίας, εξυπηρέτησης και διαμόρφωσης σχέσης με το κοινό (Aharony, 2012; Einasto, 2015; Yi, 2016).

Στην περίπτωση της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας, η ψηφιακή παρουσία τεκμηριώνεται κυρίως μέσα από τρία στοιχεία: την ύπαρξη επίσημης ιστοσελίδας στον ιστότοπο του Δήμου Πρέβεζας, τη δημόσια πρόσβαση στον ηλεκτρονικό κατάλογό της μέσω OpenABEKT (https://www.openabekt.gr/libraries/dimotiki-bibliothiki-prebezas) και την ένταξή της στο Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος (Εικόνα 4.2).

Εικόνα 2: Η ψηφιακή παρουσία της ΔΒΠ, με δημόσια πρόσβαση στον ηλεκτρονικό κατάλογό της μέσω OpenABEKT.

Στην επίσημη παρουσίασή της αναφέρεται ότι η βιβλιοθήκη ξεκίνησε την αυτοματοποίησή της το 1996 με το σύστημα ΑΒΕΚΤ του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και ότι η βάση δεδομένων της είναι διαθέσιμη στο διαδίκτυο από το 2006. Παράλληλα, στον δημόσιο κατάλογό της εμφανίζονται λειτουργίες αναζήτησης, νέες κυκλοφορίες, νέες παιδικές εκδόσεις, προτεινόμενοι τίτλοι και θεματικές κατηγορίες, στοιχεία που δείχνουν μια βασική αλλά ουσιαστική μορφή ψηφιακής διάθεσης και οργάνωσης του υλικού της. Η συμμετοχή της, επίσης, σε δράσεις του Δικτύου Ελληνικών Βιβλιοθηκών τεκμηριώνει ότι η ψηφιακή της παρουσία δεν περιορίζεται σε στατικό πληροφοριακό επίπεδο, αλλά συνδέεται και με ένα ευρύτερο εθνικό δίκτυο προβολής και δραστηριοποίησης.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας (ΔΒΟ) εμφανίζει, αντίθετα, μια πιο σύνθετη και περισσότερο συστηματοποιημένη ψηφιακή υποδομή. Ο επίσημος ιστότοπός (https://vivl-orest.evr.sch.gr/) της λειτουργεί ως κεντρικό ψηφιακό περιβάλλον, μέσα στο οποίο ενσωματώνονται όχι μόνο πληροφορίες για τη βιβλιοθήκη και τις υπηρεσίες της, αλλά και επιμέρους ηλεκτρονικές λειτουργίες, όπως ηλεκτρονικός κατάλογος, ψηφιακός βοηθός, υπηρεσία εγγραφής και ειδική ενότητα για δράσεις και εκδηλώσεις. Επιπλέον, η ίδια η βιβλιοθήκη δηλώνει ότι από το 2022 προχώρησε σε ευρύτερη ένταξη στον «ψηφιακό κόσμο» με δημιουργία ιστοσελίδας, ψηφιακού βοηθού, υπηρεσίας register και αναβάθμιση του OPAC (https://www.openabekt.gr/libraries/dimotiki-bibliothiki-orestiadas), ενώ το 2023 ανέπτυξε εφαρμογή για κινητές συσκευές (Ψηφιακού Βοηθού και mobile-friendly) με στόχο μια πιο προσωποποιημένη εμπειρία ενημέρωσης. Η ύπαρξη δημοσιευμένων δεικτών απόδοσης, που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων χρόνους ανταπόκρισης σε σχόλια χρηστών και απαιτήσεις διαθεσιμότητας πληροφοριακών συστημάτων, καταδεικνύει ότι στην περίπτωση της Ορεστιάδας η ψηφιακή παρουσία συνδέεται με μια περισσότερο οργανωμένη λογική λογοδοσίας και εξυπηρέτησης.

Με βάση τα παραπάνω, οι δύο βιβλιοθήκες κρίθηκαν κατάλληλες για τη μελέτη, όχι επειδή εμφανίζουν ταυτόσημο επίπεδο ψηφιακής ωριμότητας, αλλά επειδή αμφότερες διαθέτουν επαρκώς ορατή ψηφιακή παρουσία, η οποία μπορεί να αναλυθεί συγκριτικά. Η Πρέβεζα εκπροσωπεί περισσότερο ένα μοντέλο σταθερής ψηφιακής παρουσίας με έμφαση στον κατάλογο, στη διαθεσιμότητα της συλλογής και στη σύνδεση με τοπιογραφικό και ιστορικό περιεχόμενο, ενώ η Ορεστιάδα φαίνεται να επενδύει περισσότερο σε διαδραστικές και χρηστοκεντρικές ηλεκτρονικές υπηρεσίες. Αυτή η διαφοροποίηση είναι ερευνητικά γόνιμη, επειδή επιτρέπει να εξεταστεί αν και πώς διαφορετικές μορφές ψηφιακής παρουσίας σχετίζονται με διαφορετικές αντιλήψεις για το κοινό και με διαφορετικές στρατηγικές ανάπτυξής του.

4.1.4 Δράσεις ανάπτυξης κοινού

Το τέταρτο κριτήριο επιλογής των βιβλιοθηκών ήταν η ύπαρξη ανιχνεύσιμων δράσεων ανάπτυξης κοινού. Το κριτήριο αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι η εργασία δεν εστιάζει μόνο στην ύπαρξη επικοινωνιακών εργαλείων, αλλά στον τρόπο με τον οποίο αυτά συνδέονται με πρακτικές προσέγγισης, συμμετοχής και ενεργοποίησης συγκεκριμένων ομάδων χρηστών. Η ανάπτυξη κοινού, όπως έχει ήδη συζητηθεί στο θεωρητικό μέρος, δεν αποτυπώνεται μόνο στη ρητορική ενός οργανισμού, αλλά κυρίως στις δράσεις που

οργανώνει, στις ομάδες στις οποίες απευθύνεται και στις ευκαιρίες συμμετοχής που δημιουργεί.

Στη ΔΒΠ, το διαθέσιμο δημόσιο υλικό δείχνει μια σταθερή σύνδεση με δράσεις πολιτιστικής και αναγνωστικής ενεργοποίησης, ιδίως μέσα από τη συμμετοχή της στην Καλοκαιρινή Εκστρατεία Ανάγνωσης και Δημιουργικότητας του Δικτύου Ελληνικών Βιβλιοθηκών. Η βιβλιοθήκη εμφανίζεται σε σχετικές διοργανώσεις του 2023, του 2024 και του 2025, με προγράμματα για παιδιά και ηλικιακές ομάδες σχολικής ηλικίας (Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών, 2025). Η επαναλαμβανόμενη αυτή παρουσία δεν τεκμηριώνει απλώς συμμετοχή σε ένα εθνικό πρόγραμμα, αλλά δείχνει ότι η βιβλιοθήκη εντάσσει τη δραστηριότητά της σε ένα σταθερό πλαίσιο καλοκαιρινών δράσεων που στοχεύουν στην προσέλκυση νεανικού κοινού και στη σύνδεση της βιβλιοθήκης με δημιουργικές και βιωματικές πολιτισμικές δράσεις. Σε συνδυασμό με την ιστορικά ισχυρή εκδοτική και τοπιογραφική της ταυτότητα, η Πρέβεζα φαίνεται να αναπτύσσει δράσεις κοινού περισσότερο προσανατολισμένες στην πολιτισμική μνήμη, τη φιλαναγνωσία και τη σύνδεση με την τοπική ιστορία.

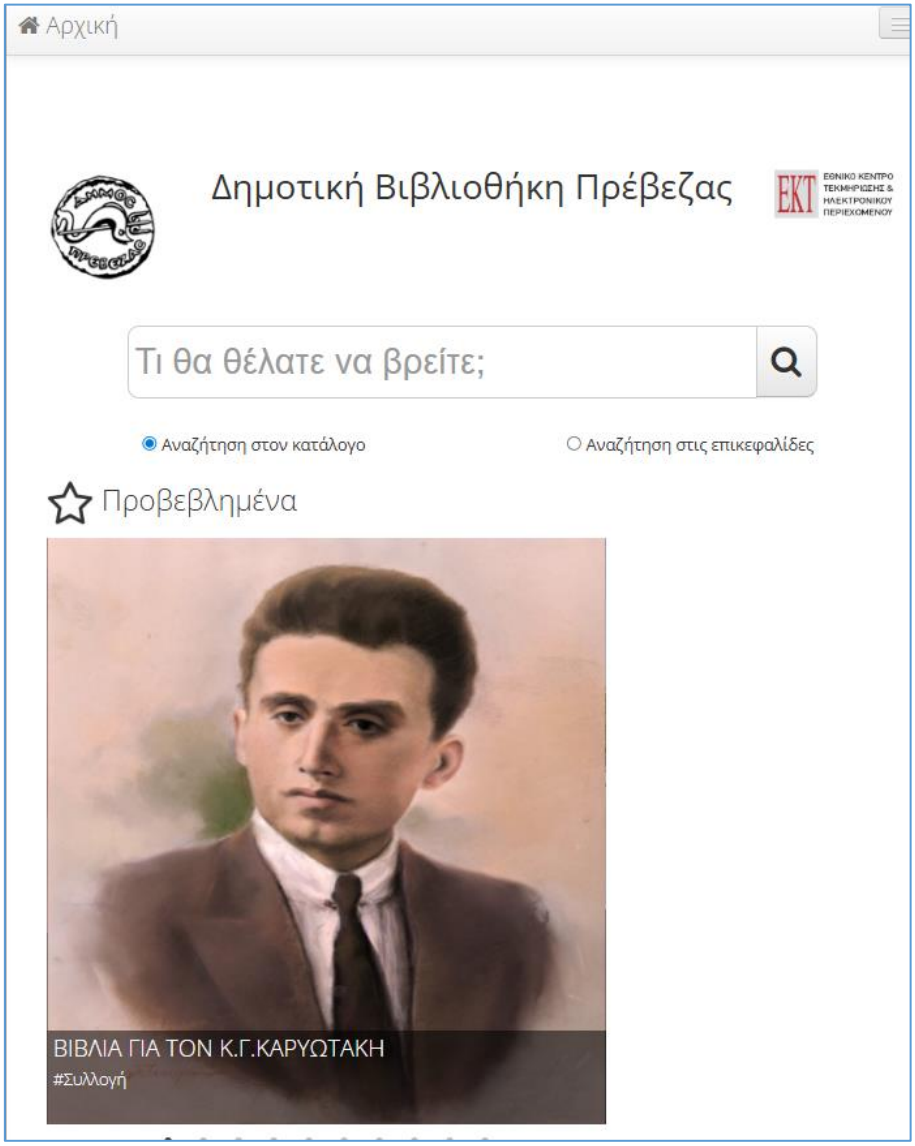
Η ΔΒΟ παρουσιάζει πιο αναλυτικά και πολυεπίπεδα τεκμήρια δράσεων ανάπτυξης κοινού. Στον επίσημο ιστότοπό της καταγράφονται υπηρεσίες και δράσεις που απευθύνονται σε παιδιά, εφήβους, ενήλικες, ξενόγλωσσα κοινά, μαθητές, φοιτητές και χρήστες που χρειάζονται ψηφιακή υποστήριξη. Περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ξεναγήσεις σχολείων, εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και εφήβους, μαθήματα νέων τεχνολογιών, καλοκαιρινή εκστρατεία για παιδιά και εφήβους, φιλοξενία πρακτικής άσκησης φοιτητών και ειδική μέριμνα για μειονότητες και μετανάστες μέσω ξενόγλωσσου υλικού. Η ύπαρξη αρχείου δράσεων και εκδηλώσεων, καθώς και συγκεκριμένων αναφορών σε σεμινάρια δημιουργικής γραφής, δείχνει ότι η βιβλιοθήκη δεν αρκείται σε γενικές διακηρύξεις, αλλά καταγράφει δημόσια το πρόγραμμά της. Στην περίπτωση αυτή, η ανάπτυξη κοινού φαίνεται να συνδέεται με πιο ρητή τμηματοποίηση του κοινού και με μεγαλύτερη έμφαση στην ποικιλία υπηρεσιών και στην ψηφιακή και εκπαιδευτική ενδυνάμωση.

Επομένως, και οι δύο βιβλιοθήκες πληρούσαν το κριτήριο των δράσεων ανάπτυξης κοινού, αλλά με διαφορετικό λειτουργικό προφίλ. Η Πρέβεζα προσφέρει μια περίπτωση όπου η ανάπτυξη κοινού φαίνεται να στηρίζεται περισσότερο στη διαχρονική πολιτιστική φυσιογνωμία και στη συμμετοχή σε εθνικά προγράμματα φιλαναγνωσίας, ενώ η Ορεστιάδα εμφανίζει ένα πιο συστηματικά αρθρωμένο πλέγμα δράσεων, υπηρεσιών και δημόσια

δηλωμένων προτεραιοτήτων. Η σύγκριση αυτή είναι κρίσιμη για την παρούσα έρευνα, επειδή επιτρέπει να διερευνηθεί όχι μόνο αν υπάρχουν δράσεις ανάπτυξης κοινού, αλλά και ποια αντίληψη για το κοινό φαίνεται να υποστηρίζει κάθε βιβλιοθήκη μέσα από την οργανωμένη της πρακτική.

4.2 Προφίλ Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας

Η ΔΒΠ «Γυμνασιάρχης Χρ. Κοντός» αποτελεί έναν από τους παλαιότερους δημοτικούς βιβλιοθηκονομικούς φορείς της ελληνικής περιφέρειας με σαφή τοπική αναφορά. Σύμφωνα με την επίσημη παρουσίασή της, ιδρύθηκε το 1966 και συνδέεται διαχρονικά με την πνευματική και πολιτιστική ζωή της Πρέβεζας. Η ιστορική της πορεία δεν περιορίστηκε στη λειτουργία μιας κλασικής δανειστικής βιβλιοθήκης, αλλά εξελίχθηκε προς μια ευρύτερη πολιτιστική αποστολή, που περιλαμβάνει τη διαφύλαξη τεκμηρίων τοπικής μνήμης, την εκδοτική δραστηριότητα και την ανάδειξη του πνευματικού κεφαλαίου της περιοχής. Στο Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών επισημαίνεται ότι η βιβλιοθήκη διαθέτει σημαντική συλλογή βιβλίων σχετικών με την Πρέβεζα και την Ήπειρο, ενώ από το 1978 εκδίδει το περιοδικό «Πρεβεζάνικα Χρονικά», το οποίο έχει σαφή ιστορικό και πολιτιστικό προσανατολισμό (ΔΒΠ, 2025).

Εικόνα 3: Η αρχική σελίδα της ιστοσελίδας της ψηφιακή παρουσία της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας.
(https://prevezalib.openabekt.gr/).

Η ιστορικότητα αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για την παρούσα έρευνα, καθώς η ταυτότητα μιας βιβλιοθήκης επηρεάζει άμεσα και τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνεί με το κοινό της. Στην περίπτωση της Πρέβεζας, η βιβλιοθήκη δεν εμφανίζεται μόνο ως φορέας διάθεσης πληροφοριακού και πολιτιστικού υλικού, αλλά ως θεσμός που συγκροτεί και μεταδίδει τοπική πολιτιστική μνήμη. Αυτό προσδίδει στην επικοινωνιακή της στρατηγική ένα στοιχείο συμβολικού κύρους: η βιβλιοθήκη δεν απευθύνεται απλώς σε αναγνώστες, αλλά και σε πολίτες που αναζητούν σύνδεση με την ιστορία και την ταυτότητα του τόπου τους.

Η διάσταση αυτή διαφοροποιεί το προφίλ της από περισσότερο λειτουργικά ή τεχνοκρατικά μοντέλα βιβλιοθηκών.

4.2.1 Μέγεθος συλλογής και ανθρώπινο δυναμικό

Ως προς το μέγεθος, η ΔΒΠ εμφανίζεται ως βιβλιοθήκη με σταθερή και αξιοσημείωτη συλλογή για τα δεδομένα μιας περιφερειακής δημοτικής βιβλιοθήκης. Στην επίσημη περιγραφή της αναφέρεται ότι η βιβλιοθήκη είναι γενική και καλύπτει ευρύ φάσμα γνωστικών πεδίων, με ιδιαίτερο βάρος στη λογοτεχνία, την παιδική λογοτεχνία, την ιστορία, τις κοινωνικές επιστήμες, την ψυχολογία, τη φιλοσοφία και τις τέχνες. Παράλληλα, από το δημόσια διαθέσιμο πληροφοριακό υλικό προκύπτει ότι η καταλογογραφημένη βάση της είναι εκτεταμένη, ενώ ο ηλεκτρονικός κατάλογος υποστηρίζει συνεχή ενημέρωση και πρόσβαση στο υλικό της. Η εικόνα αυτή δείχνει έναν οργανισμό με επαρκή συλλεκτική βάση και με σαφή προσπάθεια οργάνωσης του τεκμηριωτικού του αποθέματος (ΔΒΠ, 2025).

Σε ό,τι αφορά το ανθρώπινό της δυναμικό, το δημόσια προσβάσιμο υλικό δεν παρέχει αναλυτική και επικαιροποιημένη αποτύπωση οργανικών θέσεων ή σύνθεσης στελέχωσης. Αυτό έχει ερμηνευτική σημασία: όταν μια βιβλιοθήκη διαθέτει πλούσια συλλογή, ιστορικό βάθος και εκδοτική δραστηριότητα, αλλά περιορισμένη δημόσια τεκμηρίωση για το ανθρώπινο δυναμικό της, καθίσταται δυσκολότερη η αποτίμηση της οργανωσιακής της ικανότητας μόνο μέσα από δευτερογενές υλικό. Ερευνητικά, αυτό σημαίνει ότι η συνέντευξη με τα στελέχη της βιβλιοθήκης αποκτά ακόμη μεγαλύτερη αξία, καθώς μπορεί να φωτίσει τον τρόπο με τον οποίο η υπάρχουσα στελέχωση επηρεάζει την επικοινωνία, την εξωστρέφεια και την ανάπτυξη κοινού.

4.2.2 Ψηφιακά κανάλια

Η βιβλιοθήκη διαθέτει σαφή, έστω όχι υπερβολικά εκτεταμένη, ψηφιακή παρουσία. Το βασικότερο ψηφιακό της κανάλι είναι ο δημόσιος ηλεκτρονικός κατάλογος μέσω OpenABEKT, ο οποίος είναι διαθέσιμος στο διαδίκτυο από το 2006. Η ίδια η βιβλιοθήκη δηλώνει ότι η αυτοματοποίησή της ξεκίνησε το 1996 με το ABEKT του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, γεγονός που τη φέρνει σχετικά νωρίς στη διαδικασία ψηφιακής βιβλιοθηκονομικής οργάνωσης για δημοτική βιβλιοθήκη της περιφέρειας. Παράλληλα, διαθέτει επίσημη παρουσία στον ιστότοπο του Δήμου Πρέβεζας και συνδέεται με το Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, όπου υπάρχει ξεχωριστό

προφίλ της βιβλιοθήκης. Στον ιστότοπο του Δικτύου απαντάται υπερσύνδεσμος προς το λογαριασμό της βιβλιοθήκης στο Facebook (https://www.facebook.com/discoverpreveza/). Προκύπτει επομένως ότι η βιβλιοθήκη χρησιμοποιεί τουλάχιστον ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης στο πλαίσιο της επικοινωνίας της με το κοινό της (ΔΒΠ, 2025).

Εικόνα 4: Ψηφιακή της εικόνα της ΔΒΠ φαίνεται να στηρίζεται περισσότερο στη λειτουργική πληροφόρηση και λιγότερο σε μια πολυκαναλική ή έντονα διαδραστική στρατηγική.

Ωστόσο, η ψηφιακή της εικόνα φαίνεται να στηρίζεται περισσότερο στη λειτουργική πληροφόρηση και λιγότερο σε μια πολυκαναλική ή έντονα διαδραστική στρατηγική. Ο ηλεκτρονικός κατάλογος διευκολύνει την πρόσβαση στη συλλογή, ενώ ο ιστότοπος και το προφίλ στο Δίκτυο ενισχύουν τη δημόσια ορατότητα του φορέα (Εικόνα 4.4). Παρ' όλα αυτά, η ψηφιακή παρουσία, όπως αποτυπώνεται στο διαθέσιμο υλικό, δεν εμφανίζεται τόσο σύνθετη ή υπηρεσιοκεντρική όσο σε άλλες περιπτώσεις βιβλιοθηκών που προσφέρουν πολλαπλές ηλεκτρονικές υπηρεσίες, εφαρμογές ή ειδικούς μηχανισμούς άμεσης αλληλεπίδρασης. Για τη συγκεκριμένη εργασία, αυτή η παρατήρηση είναι σημαντική, επειδή επιτρέπει να εξεταστεί αν μια βιβλιοθήκη με σταθερή αλλά περισσότερο «κλασική» ψηφιακή παρουσία μπορεί να αναπτύσσει εξίσου αποτελεσματικές σχέσεις με το κοινό της μέσα από τοπικά και πολιτιστικά κεφάλαια.

Συνολικά, η ψηφιακή παρουσία της ΔΒΠ αξιολογείται ως λειτουργική, διαφανής και επαρκής ως προς τη βασική πρόσβαση στη συλλογή, αλλά όχι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη ως προς την πολυκαναλική επικοινωνία, την αλληλεπίδραση, την προσωποποιημένη εξυπηρέτηση και τη συστηματική αξιοποίηση ανατροφοδότησης. Ο ηλεκτρονικός κατάλογος και η παρουσία στο Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών ενισχύουν τη δημόσια ορατότητα της βιβλιοθήκης, όμως η συνολική ψηφιακή στρατηγική φαίνεται να παραμένει περισσότερο πληροφοριακή και καταλογοκεντρική παρά συμμετοχική και υπηρεσιοκεντρική. Επομένως, με βάση τα κριτήρια MINERVA, η ΔΒΠ διαθέτει μια σταθερή αλλά σχετικά βασική ψηφιακή υποδομή, η οποία θα μπορούσε να ενισχυθεί με σαφέστερη πολιτική προσβασιμότητας, συχνότερη επικαιροποίηση περιεχομένου, εμφανείς μηχανισμούς επικοινωνίας με τους χρήστες, πολυγλωσσική παρουσίαση και αξιοποίηση του Facebook όχι μόνο ως καναλιού προβολής, αλλά και ως εργαλείου διαλόγου με την τοπική κοινότητα (ΔΒΟ 2024; Καραγιωργούδη κ.α. 2024; Ingberg & Dujacquier 2003).

Πίνακας 1: Κριτήριο MINERVA και αποτίμηση για τη ΔΒΠ.

Κριτήριο MINERVA	Αποτίμηση για τη ΔΒΠ
Διαφάνεια	Ικανοποιητική, καθώς δηλώνεται η ταυτότητα της βιβλιοθήκης και η σύνδεση με Δήμο, OpenABEKT και Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών.
Αποδοτικότητα	Θετική ως προς την πρόσβαση στον ηλεκτρονικό κατάλογο και την αναζήτηση τεκμηρίων.

Κριτήριο MINERVA	**Αποτίμηση για τη ΔΒΠ**
Συντήρηση	Δεν τεκμηριώνεται πλήρως η συχνότητα επικαιροποίησης όλων των ψηφιακών καναλιών.
Προσβασιμότητα	Δεν προκύπτει σαφής αναφορά σε ειδικά πρότυπα προσβασιμότητας ή υπηρεσίες για άτομα με αναπηρία.
Ανθρωποκεντρικότητα	Περιορισμένη, καθώς δεν εμφανίζονται μηχανισμοί συστηματικής ανατροφοδότησης χρηστών.
Αλληλεπιδραστικότητα	Περιορισμένη, με βασική παρουσία στο Facebook αλλά χωρίς έντονη διαδραστική στρατηγική.
Πολυγλωσσία	Υπάρχει βασική ένδειξη δίγλωσσης λειτουργίας στον κατάλογο, αλλά όχι ολοκληρωμένη πολυγλωσσική παρουσίαση υπηρεσιών.
Διαλειτουργικότητα	Ενισχύεται από την ένταξη στο OpenABEKT και στο ευρύτερο περιβάλλον του ΕΚΤ.
Διαχειρισιμότητα	Υπάρχουν όροι χρήσης, πνευματικά δικαιώματα και πολιτική απορρήτου στο περιβάλλον OpenABEKT.
Διατήρηση	Η μακρόχρονη παρουσία του ηλεκτρονικού καταλόγου δείχνει σταθερότητα, αλλά δεν τεκμηριώνεται αναλυτική πολιτική ψηφιακής διατήρησης.

4.2.3 Πολιτιστικές δράσεις

Οι πολιτιστικές δράσεις της βιβλιοθήκης συνδέονται στενά με δύο βασικούς άξονες: την προώθηση του βιβλίου και την ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού. Στο προφίλ της στο Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών αναφέρεται ρητά ότι διοργανώνει πολιτιστικές δράσεις με έμφαση στην προώθηση του βιβλίου και στην ανάδειξη ντόπιων συγγραφέων. Παράλληλα, η συστηματική έκδοση των «Πρεβεζάνικων Χρονικών» και άλλων τίτλων σχετικών με την Πρέβεζα δείχνει ότι η δράση της δεν εξαντλείται σε επιμέρους εκδηλώσεις, αλλά αποκτά και χαρακτήρα μακρόχρονης πολιτιστικής παραγωγής. Η βιβλιοθήκη, επομένως, λειτουργεί

όχι μόνο ως χώρος πρόσβασης στη γνώση, αλλά και ως φορέας παραγωγής και κυκλοφορίας τοπικού πολιτιστικού περιεχομένου (ΔΒΠ, 2025).

Ιδιαίτερη θέση στις δράσεις της κατέχει η συμμετοχή στην «Καλοκαιρινή Εκστρατεία Ανάγνωσης και Δημιουργικότητας» του Δικτύου Ελληνικών Βιβλιοθηκών. Στο πρόγραμμα του 2023 καταγράφονται για τη ΔΒΠ πολλαπλά εργαστήρια για παιδιά, όπως «Θέλεις να γίνουμε φίλοι;», «Έχεις γράμμα!», «Πες καλοκαίρι χωρίς να πεις καλοκαίρι!», «Έχω δικαίωμα!», «Παιχνίδι ως τα σύννεφα» και «Graphic Novel: ιστορίες και κώδικες». Οι δράσεις αυτές δείχνουν ότι η βιβλιοθήκη επενδύει σε συμμετοχικά, δημιουργικά και ηλικιακά στοχευμένα προγράμματα, ιδίως για παιδιά δημοτικού και προεφηβικές ομάδες. Η επιλογή θεματικών που συνδυάζουν ανάγνωση, δημιουργική έκφραση, δικαιώματα, φαντασία και οπτικό πολιτισμό υποδηλώνει μια σύγχρονη αντίληψη για τη φιλαναγνωσία, η οποία δεν εξαντλείται στη σιωπηλή κατανάλωση βιβλίων αλλά διευρύνεται σε βιωματική πολιτιστική εμπειρία (ΔΒΠ, 2025).

4.2.4 Κοινό-στόχος

Από τη σύνθεση της συλλογής, τη δομή των τμημάτων και τη φύση των δράσεων προκύπτει ότι η βιβλιοθήκη απευθύνεται σε πολλαπλά κοινά. Ένα πρώτο, σαφώς διακριτό κοινό είναι τα παιδιά και οι έφηβοι, κάτι που φαίνεται τόσο από την ύπαρξη παιδικού-εφηβικού τμήματος όσο και από τη συστηματική συμμετοχή της σε προγράμματα καλοκαιρινής ανάγνωσης και δημιουργικότητας. Ένα δεύτερο κοινό είναι οι ενήλικοι αναγνώστες του γενικού δανειστικού και πληροφοριακού υλικού. Ένα τρίτο, ιδιαίτερα σημαντικό κοινό, είναι όσοι ενδιαφέρονται για την τοπική ιστορία, τη λογοτεχνία, την αρχειακή μνήμη και τις εκδόσεις που σχετίζονται με την Πρέβεζα και την Ήπειρο (ΔΒΠ, 2025).

Το ενδιαφέρον στην περίπτωση της Πρέβεζας είναι οι επιμέρους ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνεται και οι οποίες συγκροτούνται με κριτήριο την ηλικία των χρηστών, αλλά την πολιτισμική σχέσης με τον τόπο. Η βιβλιοθήκη φαίνεται να απευθύνεται ταυτόχρονα σε αναγνώστες, σε οικογένειες με παιδιά, σε εκπαιδευτικές κοινότητες, αλλά και σε πολίτες ή ερευνητές που αναζητούν τοπιογραφικό και ιστορικό υλικό. Αυτή η πολυεπίπεδη στόχευση καθιστά τη βιβλιοθήκη ενδιαφέρουσα ερευνητική περίπτωση, επειδή επιτρέπει να εξεταστεί πώς συνυπάρχουν στην ίδια βιβλιοθήκη μια κλασική αναγνωστική αποστολή, μια εκπαιδευτική λειτουργία και ένας ρόλος πολιτισμικής διαμεσολάβησης με έντονο τοπικό πρόσημο.

4.3 Προφίλ Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας

Η ΔΒΟ αποτελεί έναν σταθερό πολιτιστικό και πληροφοριακό θεσμό της ακριτικής πόλης, με έναρξη λειτουργίας το 1962. Η ιστορική της διαδρομή δείχνει ότι δεν πρόκειται για μια πρόσφατη δημοτική δομή, αλλά για έναν οργανισμό με συνέχεια, ο οποίος προσαρμόστηκε σε διαφορετικά διοικητικά και τεχνολογικά περιβάλλοντα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ίδιας της βιβλιοθήκης, από το 1997 εντάχθηκε στη Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Ορεστιάδας, ενώ από το 2024, μετά την εφαρμογή του Ν. 5056/2023 για την κατάργηση ορισμένων νομικών προσώπων και κοινωφελών επιχειρήσεων των δήμων, επανεντάχθηκε στον Δήμο Ορεστιάδας. Η διοικητική αυτή μεταβολή έχει σημασία για την παρούσα μελέτη, επειδή η θεσμική υπαγωγή μιας βιβλιοθήκης επηρεάζει συχνά τόσο την οργανωτική της ευελιξία όσο και τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζει και προβάλλει τις δράσεις της (ΔΒΟ, 2024).

Η ιστορία της βιβλιοθήκης, όπως αποτυπώνεται στο επίσημο χρονολόγιό της, παρουσιάζει μια σταδιακή μετάβαση από μια περισσότερο παραδοσιακή δημοτική βιβλιοθήκη σε έναν πολυλειτουργικό φορέα γνώσης και τοπικής εξυπηρέτησης. Σημεία καμπής υπήρξαν η έναρξη της αυτοματοποίησης στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η λειτουργία του Δημόσιου Κέντρου Πληροφόρησης από το 2006, η μεταστέγασή της σε δικό της κτήριο το 2011, η αντικατάσταση του παλαιού ΑΒΕΚΤ με το OpenABEKT το 2018, η ένταξη σε ευρύτερα δίκτυα και η ψηφιακή της επέκταση μετά το 2022. Η διαδοχή αυτών των βημάτων δείχνει μια βιβλιοθήκη που δεν περιορίστηκε στη διαχείριση μιας συλλογής, αλλά επεδίωξε να ανανεώνει τον ρόλο της σε συνάρτηση με τις ανάγκες της πόλης και τις δυνατότητες της ψηφιακής εποχής (ΔΒΟ, 2024).

4.3.1 Μέγεθος συλλογής και ανθρώπινο δυναμικό

Ως προς το μέγεθος, η ΔΒΟ εμφανίζει αξιοσημείωτη ανάπτυξη για τα δεδομένα μιας περιφερειακής δημοτικής βιβλιοθήκης. Στο κεντρικό της portal αναφέρεται ότι διαθέτει περισσότερους από 30.000 τίτλους, περισσότερους από 50.000 τόμους ή τεύχη τεκμηρίων και περισσότερα από 9.300 μέλη. Παράλληλα, δημοσιεύει ενδεικτικά στατιστικά λειτουργίας, (π.χ. 500 επισκέψεις την εβδομάδα στην ιστοσελίδα, πάνω από 150 επισκέψεις την εβδομάδα στο φυσικό χώρο και πάνω από 60 απαντήσεις την εβδομάδα σε αιτήματα χρηστών). Η δημόσια ανάρτηση τέτοιων μεγεθών δεν λειτουργεί μόνο πληροφοριακά.

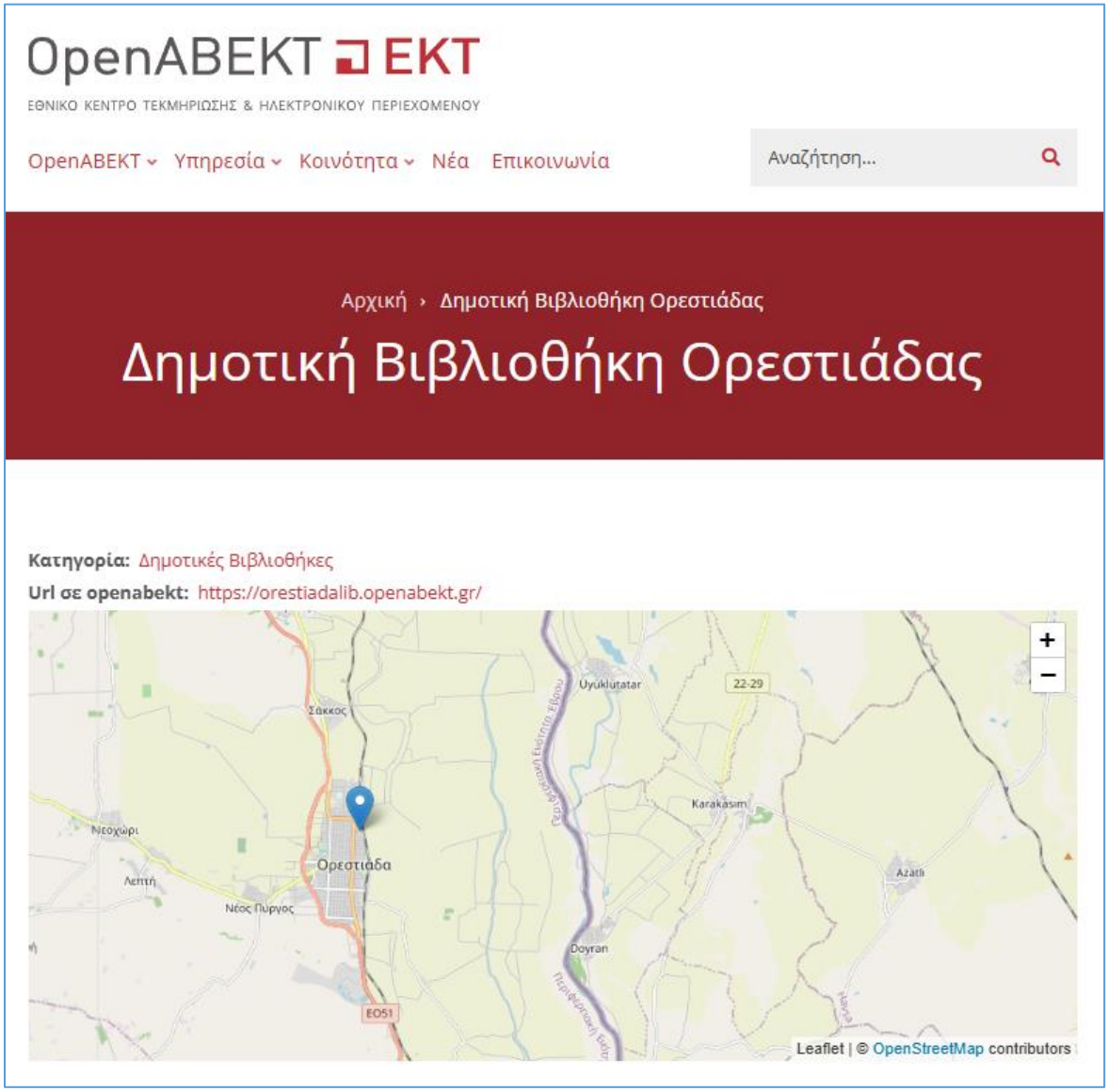
Δείχνει και έναν οργανισμό που αντιλαμβάνεται την αποτύπωση δραστηριότητας ως μέρος της δημόσιας λογοδοσίας και της επικοινωνίας του με το κοινό (ΔΒΟ, 2024).

Η βιβλιοθήκη διαθέτει επίσης τμηματική οργάνωση που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τμήμα εξυπηρέτησης χρηστών, κύρια συλλογή, παιδικό-εφηβικό τμήμα, πληροφοριακό τμήμα, τμήμα σπάνιων βιβλίων και αρχέτυπων, τμήμα εφημερίδων και περιοδικών και Δημόσιο Κέντρο Πληροφόρησης. Η ύπαρξη μιας τέτοιας εσωτερικής διάρθρωσης επιτρέπει την εξυπηρέτηση διαφοροποιημένων αναγκών και υποδηλώνει λειτουργική εξειδίκευση. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι το Δημόσιο Κέντρο Πληροφόρησης συνδέει τη βιβλιοθήκη με τον ψηφιακό γραμματισμό και την ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο, άρα με διαστάσεις κοινωνικής ένταξης που ξεπερνούν το στενό βιβλιοθηκονομικό ρόλο (ΔΒΟ, 2024).

Σε σχέση με το ανθρώπινο δυναμικό, η βιβλιοθήκη προσφέρει ασυνήθιστα σαφή δημόσια εικόνα. Στο σχετικό πεδίο του ιστότοπου αναφέρονται τρεις μόνιμοι υπάλληλοι και ένας ορισμένου χρόνου. Η ύπαρξη ορατής σύνθεσης προσωπικού ενισχύει τη διαφάνεια, αλλά ταυτόχρονα δείχνει ότι ένας οργανισμός με εκτεταμένες υπηρεσίες και έντονη ψηφιακή δραστηριότητα στηρίζεται σε σχετικά περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό. , γεγονός που υποδηλώνει ότι η οργανωσιακή αποτελεσματικότητα της βιβλιοθήκης πιθανόν συνδέεται όχι μόνο με το μέγεθος του προσωπικού, αλλά και με τον τρόπο κατανομής ρόλων, την προσωπική πρωτοβουλία και την ένταξη των υπηρεσιών σε σταθερό λειτουργικό σχεδιασμό (ΔΒΟ, 2024).

4.3.2 Ψηφιακά κανάλια

Η ψηφιακή παρουσία της ΔΒΟ είναι ένα από τα χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν πιο έντονα. Το επίσημο portal δεν λειτουργεί απλώς ως μέσο προβολής, αλλά ως κεντρική πύλη υπηρεσιών. Από την αρχική σελίδα παρέχονται άμεσοι σύνδεσμοι για εγγραφή μέλους, ανανέωση βιβλίου, κράτηση βιβλίου, ηλεκτρονικό κατάλογο OpenABEKT, ψηφιακό βοηθό, υπηρεσία register και ενότητα δράσεων και εκδηλώσεων (Εικόνα 4.5). Παράλληλα, ο ιστότοπος προσφέρει ενημέρωση ωραρίου σε πραγματικό χρόνο, στατιστικά βιβλιοθήκης, ερωτηματολόγιο ικανοποίησης χρηστών και σύστημα ηλεκτρονικών αιτήσεων. Η συγκέντρωση τόσων λειτουργιών σε ενιαίο ψηφιακό περιβάλλον δείχνει μια λογική εξυπηρέτησης που δεν περιορίζεται στην παθητική πληροφόρηση, αλλά επιδιώκει πρακτική και επαναλαμβανόμενη αλληλεπίδραση με τον χρήστη (ΔΒΟ, 2024).

Εικόνα 5: Η ψηφιακή παρουσία της ΔΒΟ, με δημόσια πρόσβαση στον ηλεκτρονικό κατάλογό της μέσω OpenABEKT.

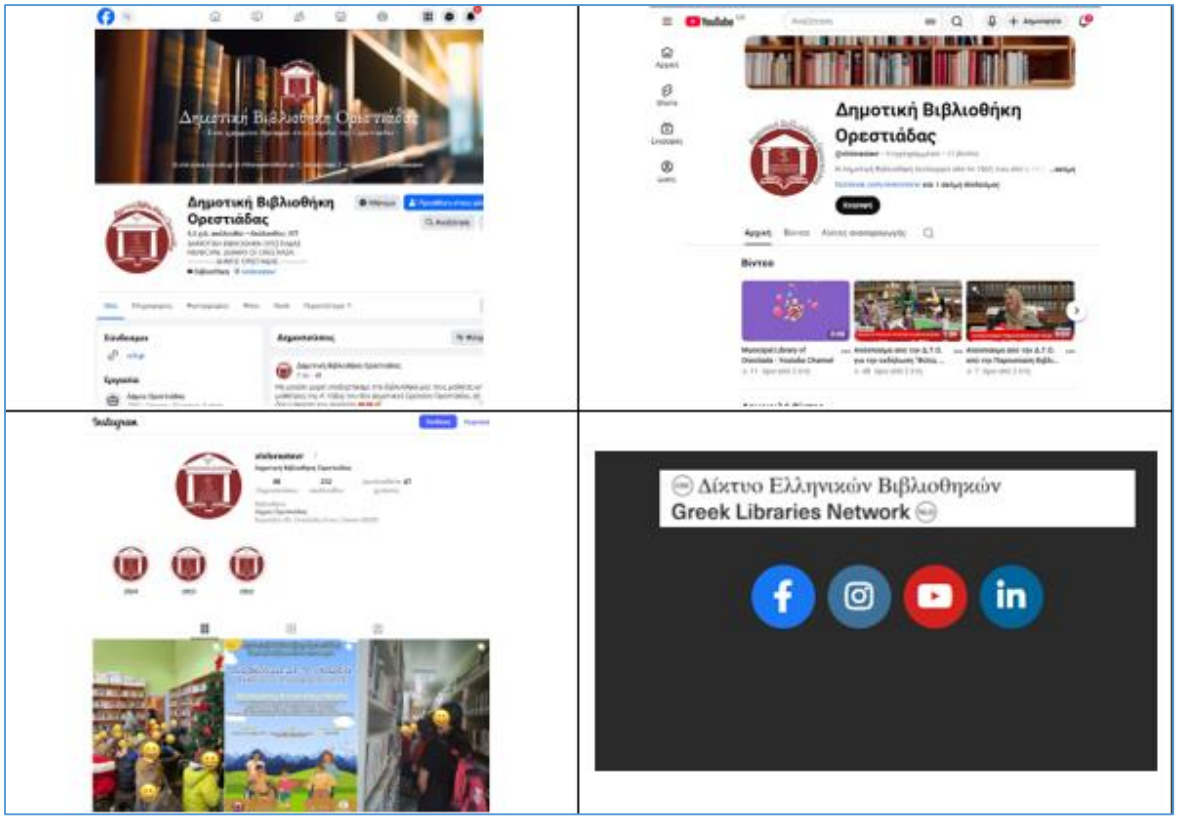
Η ΔΒΟ διαθέτει παρουσία σε τέσσερα βασικά ψηφιακά κανάλια, γεγονός που δείχνει προσπάθεια πολυκαναλικής επικοινωνίας με το κοινό. Το Facebook εμφανίζεται ως το ισχυρότερο μέσο από πλευράς ορατής απήχησης, καθώς συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό αλληλεπιδράσεων και χρησιμοποιείται συστηματικά για την προβολή εκδηλώσεων και ανακοινώσεων. Το YouTube και το LinkedIn έχουν μικρότερη αριθμητική δυναμική, αλλά μπορούν να υποστηρίξουν διαφορετικές λειτουργίες: το πρώτο την οπτικοακουστική τεκμηρίωση δράσεων και το δεύτερο τη θεσμική και επαγγελματική δικτύωση. Το Instagram, παρότι δεν κατέστη δυνατό να επαληθευτεί με ασφαλή τρόπο ως προς τα αριθμητικά του στοιχεία, παραμένει σημαντικό εργαλείο οπτικής επικοινωνίας, ιδιαίτερα

για την προσέγγιση νεότερων ομάδων κοινού (Πίνακας 4.1). Συνολικά, η παρουσία της βιβλιοθήκης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενισχύει την εξωστρέφεια, την αναγνωρισιμότητα και τη σύνδεσή της με την τοπική κοινωνία (ΔΒΟ, 2024).

Πίνακας 2: Μετρήσιμα στοιχεία των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης της ΔΒΟ.

Μέσο κοινωνικής δικτύωσης	Ταυτότητα / περιγραφή προφίλ	Δημόσια ορατά στατιστικά	Παρατηρήσεις για την επικοινωνιακή χρήση
Facebook https://www.facebook.com/vivlorestevr	Σελίδα με τίτλο «Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας».	**5.277 δηλώσεις αρέσκειας** και **31 άτομα μιλούν γι' αυτήν**, σύμφωνα με δημόσιο αποτέλεσμα αναζήτησης της σελίδας (Facebook)	Αποτελεί το πιο ενεργό και μαζικό ψηφιακό κανάλι της βιβλιοθήκης. Χρησιμοποιείται κυρίως για ανακοινώσεις, δελτία τύπου, προσκλήσεις σε δράσεις, ενημέρωση για εκδηλώσεις και άμεση διάχυση περιεχομένου στην τοπική κοινότητα.
Instagram https://www.instagram.com/vivlorestevr	Προφίλ με ίδιο αναγνωριστικό χρήστη με το Facebook.	Τα δημόσια στατιστικά, όπως αριθμός ακολούθων, δημοσιεύσεων και ακολουθούμενων λογαριασμών, **δεν κατέστη δυνατό να επαληθευθούν με ασφάλεια από ανοιχτή δημόσια πηγή** κατά τον έλεγχο.	Το Instagram μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά προς το Facebook, κυρίως για οπτική επικοινωνία, φωτογραφίες δράσεων, σύντομα βίντεο, ιστορίες και προβολή της καθημερινής πολιτιστικής δραστηριότητας της βιβλιοθήκης.
YouTube https://www.youtube.com/@vivlorestevr	Κανάλι με τίτλο **Municipal Library of Orestiada**. Η περιγραφή αναφέρει ότι η Δημοτική Βιβλιοθήκη λειτουργεί από το 1962 και από το 1997 ανήκει στη ΔΗ.Κ.Ε.Π.Α.Ο (YouTube)	**4 συνδρομητές** και **11 βίντεο**, σύμφωνα με δημόσιο αποτέλεσμα αναζήτησης του καναλιού. (YouTube)	Το YouTube φαίνεται να έχει περιορισμένη απήχηση σε σχέση με το Facebook, ωστόσο μπορεί να αξιοποιηθεί περισσότερο για αρχειοθέτηση και προβολή εκδηλώσεων, παρουσιάσεων, εκπαιδευτικού υλικού και δράσεων φιλαναγνωσίας.

Μέσο κοινωνικής δικτύωσης	Ταυτότητα / περιγραφή προφίλ	Δημόσια ορατά στατιστικά	Παρατηρήσεις για την επικοινωνιακή χρήση
LinkedIn https://www.linkedin.com/company/91672984/	Εταιρική/οργανωσιακή σελίδα με τίτλο **Municipal Library of Orestiada**, στον κλάδο **Libraries**, με έδρα την Ορεστιάδα.	**13 ακόλουθοι**. Η σελίδα αναφέρει επίσης μέγεθος οργανισμού **2–10 εργαζόμενοι** και τύπο φορέα **Δημόσια Επιχείρηση**. (LinkedIn)	Το LinkedIn έχει μικρότερη αριθμητική απήχηση, αλλά είναι χρήσιμο για θεσμική παρουσία, επαγγελματική δικτύωση, προβολή συνεργασιών, ανάδειξη της αποστολής της βιβλιοθήκης και σύνδεση με φορείς πολιτισμού, εκπαίδευσης και τοπικής αυτοδιοίκησης.

Εικόνα 6: Αρχικές σελίδες των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης της ΔΒΟ.

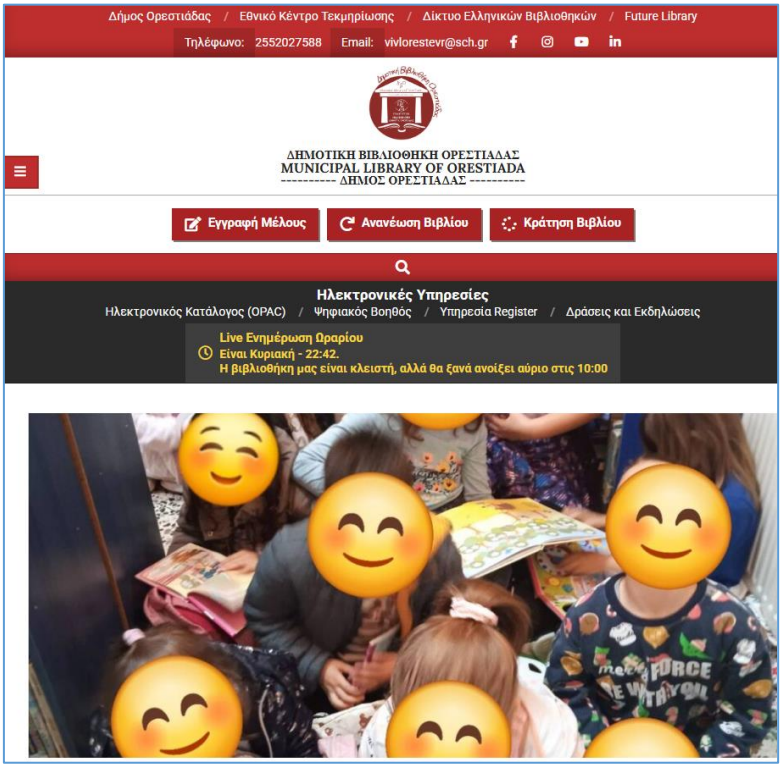
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι η βιβλιοθήκη δημοσιεύει δείκτες απόδοσης σχετικούς με την ταχύτητα ανταπόκρισης σε σχόλια και προτάσεις χρηστών, με

τη διαθεσιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων και με την ποιότητα εξυπηρέτησης. Αυτό υποδηλώνει μια πιο ώριμη οργανωσιακή αντίληψη για τη σύνδεση μεταξύ ψηφιακής παρουσίας, αξιολόγησης και σχέσης με το κοινό. Πρόκειται για μια σαφή και συστηματική προσπάθεια της βιβλιοθήκης να εντάξει τις ψηφιακές της υπηρεσίες σε ένα μετρήσιμο πλαίσιο λειτουργίας (ΔΒΟ, 2024).

4.3.3 Πολιτιστικές δράσεις

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας παρουσιάζει ιδιαίτερα πλούσια και πολυμορφική δραστηριότητα ανάπτυξης κοινού. Στον επίσημο ιστότοπό της υπάρχει ειδική ενότητα για δράσεις και εκδηλώσεις, καθώς και αρχειακή καταγραφή σχετικών δραστηριοτήτων. Από τα διαθέσιμα παραδείγματα προκύπτει ότι η βιβλιοθήκη διοργανώνει ή φιλοξενεί δράσεις που συνδέονται με σχολικές επισκέψεις, τοπικές εκδηλώσεις, θεματικές ημέρες, δημιουργικά προγράμματα και συνεργασίες με άλλους φορείς. Η δημοσίευση τέτοιων δράσεων στον επίσημο ιστότοπο έχει διττή σημασία: αφενός λειτουργεί ως εργαλείο προβολής, αφετέρου αποτυπώνει μια κουλτούρα καταγραφής και διατήρησης της δημόσιας εικόνας της βιβλιοθήκης (ΔΒΟ, 2024).

Πιο συγκεκριμένα, από το προφίλ υπηρεσιών προκύπτει ότι η βιβλιοθήκη οργανώνει ανά τακτά χρονικά διαστήματα εκδηλώσεις που προωθούν τη φιλαναγνωσία, την καινοτομία και τη δημιουργικότητα, τόσο εντός όσο και εκτός των χώρων της. Παρέχει επίσης ομαδικές ξεναγήσεις σε μαθητές και συλλόγους, εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και εφήβους, καλοκαιρινή εκστρατεία ανάγνωσης και δημιουργικότητας, μαθήματα νέων τεχνολογιών και δυνατότητες συμμετοχής σε δράσεις που συνδέονται με τις ψηφιακές δεξιότητες. Σε αντίθεση με βιβλιοθήκες που περιορίζονται σε περιοδικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, η Ορεστιάδα φαίνεται να εντάσσει τις δράσεις ανάπτυξης του κοινού της στη λογική, της συνύπαρξης της τεχνολογίας, με τη μάθηση, την εξοικείωση με τον χώρο και την κοινότητα (ΔΒΟ, 2024).

Εικόνα 7: Επίσκεψη 3ου Δημοτικού Σχολείου Ορεστιάδας στην ΔΒΟ.

Σημαντικό επίσης είναι ότι οι εκδηλώσεις δεν στοχεύουν αποκλειστικά στο παιδικό κοινό (Εικόνα 4.7). Παρότι οι μαθητικές και παιδικές δράσεις είναι ιδιαίτερα συχνές, το φάσμα υπηρεσιών περιλαμβάνει επίσης πρακτική άσκηση φοιτητών, υποστήριξη ξενόγλωσσων και μεταναστευτικών κοινοτήτων, πρόσβαση σε πληροφοριακό και οπτικοακουστικό υλικό, καθώς και υπηρεσίες πληροφόρησης με φυσική και ψηφιακή υποστήριξη. Η πολυλειτουργικότητα αυτή δείχνει ότι οι πολιτιστικές δράσεις της βιβλιοθήκης δεν είναι αποσπασματικές, αλλά εντάσσονται σε μια ευρύτερη αντίληψη για τον κοινωνικό ρόλο της (ΔΒΟ, 2024).

4.3.4 Κοινό-στόχος

Το κοινό-στόχος της βιβλιοθήκης, όπως προκύπτει από τη δομή υπηρεσιών και τις αναρτημένες δράσεις της, είναι ευρύ και πολυεπίπεδο.

Πρώτος και πιο ορατός πυρήνας είναι τα παιδιά και οι έφηβοι. Η ύπαρξη παιδικού-εφηβικού τμήματος, οι σχολικές ξεναγήσεις, τα εκπαιδευτικά προγράμματα και η καλοκαιρινή εκστρατεία ανάγνωσης καταδεικνύουν ότι οι νεότερες ηλικίες αποτελούν βασική προτεραιότητα (ΔΒΟ, 2024).

Δεύτερος πυρήνας είναι οι ενήλικοι χρήστες, οι οποίοι εξυπηρετούνται μέσω δανεισμού, πληροφοριακού υλικού, πρόσβασης σε υπολογιστές, φωτοτυπικών και ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

Τρίτος πυρήνας είναι ειδικές ομάδες, όπως φοιτητές σε πρακτική άσκηση, πολίτες που χρειάζονται ψηφιακή καθοδήγηση, καθώς και ξενόγλωσσα ή μεταναστευτικά κοινά, για τα οποία προβλέπονται αντίστοιχες υπηρεσίες και υλικό.

Ιδιαίτερη σημασία έχει και η πρόβλεψη του εσωτερικού κανονισμού για προτεραιότητα εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία, γεγονός που δείχνει ευαισθησία σε ζητήματα προσβασιμότητας και καθολικής εξυπηρέτησης (ΔΒΟ, 2024).

Συνολικά, η ΔΒΟ εμφανίζεται να αντιλαμβάνεται το κοινό της όχι ως ενιαία και αδιαφοροποίητη μάζα, αλλά ως ένα μωσαϊκό αποτελούμενο από επιμέρους ομάδες με διαφορετικές ανάγκες, διαδρομές πρόσβασης και τρόπους συμμετοχής. Αυτό την καθιστά ιδιαίτερα χρήσιμη περίπτωση για τη συγκριτική μελέτη της παρούσας εργασίας, επειδή προσφέρει παράδειγμα βιβλιοθήκης όπου η έννοια της ανάπτυξης κοινού συνδέεται άμεσα με τη λειτουργική ποικιλία, την ψηφιακή υποστήριξη και την οργανωμένη δημόσια προβολή των υπηρεσιών της.

4.4 Συγκριτική επισκόπηση

Η προκαταρκτική συγκριτική επισκόπηση των δύο βιβλιοθηκών είναι αναγκαία, επειδή επιτρέπει την αρχική χαρτογράφηση του πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι επικοινωνιακές τους στρατηγικές. Πριν από την ποιοτική διερεύνηση μέσω συνέντευξης, η ανάλυση των δημόσια διαθέσιμων δεδομένων δείχνει ότι η ΔΒΠ και η ΔΒΟ παρουσιάζουν ορισμένες βασικές ομοιότητες, αλλά και ουσιώδεις διαφορές ως προς το μέγεθος, τους πόρους και την ψηφιακή τους παρουσία. Και οι δύο αποτελούν μακρόβιους δημοτικούς θεσμούς της ελληνικής περιφέρειας, με ιστορία αρκετών δεκαετιών και με σαφή προσανατολισμό στην εξυπηρέτηση της τοπικής κοινωνίας. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο οργανώνουν τις υπηρεσίες τους και προβάλλουν τον ρόλο τους στο κοινό φαίνεται να διαφοροποιείται αισθητά ήδη από το επίπεδο της δημόσιας εικόνας τους.

Σε πρώτη ανάγνωση, οι δύο βιβλιοθήκες εμφανίζονται σχετικά κοντά ως προς τη γενική τους κλίμακα, αφού και οι δύο διαθέτουν μεγάλες συλλογές για τα δεδομένα δημοτικών βιβλιοθηκών της περιφέρειας. Η ΔΒΠ δηλώνει κύριο κατάλογο 28.200 εγγραφών και αυτοματοποιημένο δανειστικό κατάλογο 18.000 εγγραφών, με συνεχή ενημέρωση και

πρόσβαση μέσω OpenABEKT. Από την άλλη, η ΔΒΟ αναφέρει πάνω από 30.000 τίτλους, περισσότερους από 50.000 τόμους ή τεύχη και περισσότερα από 9.300 μέλη. Η Ορεστιάδα, επομένως, εμφανίζεται να διαθέτει πιο εκτεταμένη ποσοτική αποτύπωση της συλλογής και της χρήσης της, ενώ η Πρέβεζα προβάλλει περισσότερο την καταλογογραφική και θεματική ποιότητα της συλλογής της (ΔΒΠ, 2025; ΔΒΟ, 2024).

Η διαφορά αυτή δεν είναι απλώς αριθμητική. Στην περίπτωση της Πρέβεζας, το μέγεθος της βιβλιοθήκης συνδέεται έντονα με την τοπική ιστορία και με τη διατήρηση εξειδικευμένου υλικού για την Πρέβεζα και την Ήπειρο, καθώς και με την εκδοτική της δραστηριότητα μέσω των «Πρεβεζάνικων Χρονικών» και άλλων σχετικών τίτλων. Το μέγεθος, δηλαδή, αποκτά και ποιοτικό χαρακτήρα, επειδή η βιβλιοθήκη λειτουργεί ως φορέας τεκμηρίωσης τοπικής μνήμης. Αντίθετα, στην Ορεστιάδα το μέγεθος συνδέεται πιο έντονα με τη λειτουργική διαθεσιμότητα του υλικού, τη μαζικότητα της χρήσης και την εξυπηρέτηση ενός ευρύτερου φάσματος χρηστών μέσω πολλαπλών τμημάτων και υπηρεσιών. Η μία βιβλιοθήκη φαίνεται να έχει μεγαλύτερο συμβολικό και τοπιογραφικό βάθος, ενώ η άλλη προβάλλει περισσότερο μια λογική πολυλειτουργικού δημόσιου φορέα.

Μια ουσιώδης διαφορά αφορά την ορατότητα των στοιχείων χρήσης. Η Ορεστιάδα δημοσιεύει ανοιχτά στατιστικά, όπως εβδομαδιαίες επισκέψεις στην ιστοσελίδα, επισκέψεις στον φυσικό χώρο και απαντήσεις σε αιτήματα χρηστών. Αυτή η επιλογή επιτρέπει να αποτιμηθεί, έστω ενδεικτικά, όχι μόνο το μέγεθος της συλλογής αλλά και ο βαθμός ενεργού χρήσης. Αντίθετα, στην περίπτωση της Πρέβεζας, η δημόσια πληροφορία είναι πλουσιότερη ως προς την ιστορικότητα, τη θεματική εξειδίκευση και την εκδοτική ταυτότητα, αλλά λιγότερο αναλυτική ως προς μετρήσιμους δείκτες επισκεψιμότητας ή χρήσης. Αυτό σημαίνει ότι, πριν από τη συνέντευξη, η Ορεστιάδα φαίνεται να προσανατολίζεται περισσότερο στην αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των υπηρεσιών της, ενώ η Πρέβεζα αναδεικνύει εντονότερα τον πολιτισμικό της ρόλο, καθώς η ταυτότητά της προσδιορίζεται μέσα από τη σύνδεσή της με την τοπική ιστορία, τη μνήμη και την πνευματική παραγωγή της περιοχής.

4.4.1 Διαφορές σε πόρους

Οι διαφορές σε πόρους δεν αφορούν μόνο το οικονομικό επίπεδο, για το οποίο δεν υπάρχουν επαρκή δημόσια συγκρίσιμα στοιχεία, αλλά κυρίως την οργανωτική, τεχνολογική και ανθρώπινη υποδομή που μπορεί να ανιχνευθεί από το δημόσιο υλικό. Στην περίπτωση

της Ορεστιάδας, οι διαθέσιμες πληροφορίες είναι σημαντικά περισσότερες. Η βιβλιοθήκη διαθέτει σαφή τμηματική διάρθρωση, που περιλαμβάνει τμήμα εξυπηρέτησης χρηστών, κύρια συλλογή, παιδικό-εφηβικό τμήμα, πληροφοριακό τμήμα, τμήμα σπάνιων βιβλίων, τμήμα εφημερίδων και περιοδικών και Δημόσιο Κέντρο Πληροφόρησης. Επιπλέον, δημοσιοποιεί και τη σύνθεση του προσωπικού της, με τρία μέλη μόνιμου προσωπικού και ένα μέλος έκτακτου προσωπικού. Αυτή η δημόσια εικόνα δείχνει έναν οργανισμό που επιδιώκει να παρουσιάσει σαφώς τις δομές και τους διαθέσιμους ανθρώπινους πόρους του.

Η Πρέβεζα, αντίθετα, δεν προσφέρει στον ίδιο βαθμό λεπτομερή δημόσια αποτύπωση της στελέχωσης ή της εσωτερικής δομής της. Ωστόσο, διαθέτει σημαντικούς τεκμηριωτικούς και συμβολικούς πόρους: πλούσια γενική συλλογή, ειδική τοπιογραφική συλλογή, μακρά εκδοτική παράδοση, αρχειακό υλικό και σταθερή συμμετοχή σε πολιτιστικές δράσεις. Από αυτή την άποψη, οι πόροι της φαίνονται περισσότερο «συλλεκτικοί» και «πολιτισμικοί» παρά διοικητικά και λειτουργικά ορατοί. Η διαφορά αυτή είναι κρίσιμη για την έρευνα, επειδή υποδηλώνει ότι οι δύο βιβλιοθήκες μπορεί να διαθέτουν διαφορετικά κεφάλαια νομιμοποίησης: η Πρέβεζα περισσότερο ιστορικό και πολιτιστικό κεφάλαιο, η Ορεστιάδα περισσότερο οργανωσιακό και λειτουργικό κεφάλαιο.

Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης η τεχνολογική υποδομή. Η Ορεστιάδα διαθέτει Δημόσιο Κέντρο Πληροφόρησης από το 2006, αναβάθμισε το πληροφοριακό της σύστημα σε OpenABEKT το 2018 και, ήδη από το 2022-2023, ενίσχυσε την ψηφιακή της παρουσία με εφαρμογή για κινητές συσκευές, ψηφιακό βοηθό και ηλεκτρονικές υπηρεσίες. Η Πρέβεζα ξεκίνησε νωρίς την αυτοματοποίησή της, ήδη από το 1996, και η βάση της είναι διαθέσιμη στο διαδίκτυο από το 2006, αλλά το δημόσια προσβάσιμο υλικό δεν δείχνει αντίστοιχο εύρος ψηφιακών υπηρεσιών προς τον χρήστη. Αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι διαθέτει λιγότερους συνολικούς πόρους, σημαίνει όμως ότι οι πόροι που προβάλλονται δημόσια είναι διαφορετικού τύπου (ΔΒΠ, 2025; ΔΒΟ, 2024).

4.4.2 Διαφορές ψηφιακής παρουσίας

Η πιο εμφανής διαφορά ανάμεσα στις δύο περιπτώσεις πριν από τη συνέντευξη αφορά την ψηφιακή παρουσία. Η ΔΒΠ διαθέτει επίσημη παρουσία μέσω του Δήμου Πρέβεζας, προφίλ στο Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών, ηλεκτρονικό κατάλογο OpenABEKT και σύνδεση με λογαριασμό Facebook. Η ψηφιακή αυτή παρουσία είναι ουσιαστική, καθώς διασφαλίζει

δημόσια ορατότητα και πρόσβαση στη συλλογή. Παραμένει, ωστόσο, σχετικά λιτή και περισσότερο επικεντρωμένη στην πληροφορία για τη βιβλιοθήκη και στο υλικό της.

Η Ορεστιάδα εμφανίζει πολύ πιο σύνθετη και πολυκαναλική ψηφιακή δομή. Ο επίσημος ιστότοπός της λειτουργεί ως κεντρική πύλη υπηρεσιών, με εγγραφή μέλους, ανανέωση και κράτηση βιβλίων, ηλεκτρονικό κατάλογο, ψηφιακό βοηθό, υπηρεσία register, ημερολόγιο εκδηλώσεων, ερωτηματολόγιο ικανοποίησης χρηστών και ηλεκτρονικές αιτήσεις. Παράλληλα, υπάρχουν σύνδεσμοι προς Facebook, Instagram, YouTube και LinkedIn, ενώ η ίδια η βιβλιοθήκη καταγράφει τη δημιουργία εφαρμογής για κινητές συσκευές το 2023. Από ερευνητική άποψη, αυτό σημαίνει ότι η Ορεστιάδα αντιμετωπίζει τα ψηφιακά κανάλια όχι απλώς ως «βιτρίνα», αλλά ως δομικό μέρος της εξυπηρέτησης και της σχέσης με το κοινό (ΔΒΠ, 2025; ΔΒΟ, 2024).

Η διαφορά αυτή φαίνεται και στο επίπεδο της δημόσιας ρητορικής. Η Πρέβεζα προβάλλει περισσότερο τη συλλογή, την ιστορία και τη συμμετοχή της σε δράσεις φιλαναγνωσίας και ανάδειξης τοπικών συγγραφέων. Η Ορεστιάδα, αντίθετα, προβάλλει την αμεσότητα της εξυπηρέτησης, τη διαθεσιμότητα των συστημάτων, τη μέτρηση της απόδοσης και την καθημερινή λειτουργική σχέση με τον χρήστη. Έτσι, πριν ακόμη από τη συνέντευξη, προκύπτει μια σημαντική υπόθεση εργασίας: ότι οι δύο βιβλιοθήκες ενδέχεται να εκπροσωπούν δύο διαφορετικές εκδοχές επικοινωνιακής στρατηγικής, η μία περισσότερο πολιτισμικά και τοπιογραφικά εστιασμένη, η άλλη περισσότερο υπηρεσιοκεντρική, χρηστοκεντρική και ψηφιακά δομημένη.

Οι βασικές διαφορές στην ψηφιακή παρουσία των δύο βιβλιοθηκών συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 3: Συγκριτική αποτύπωση διαφορών ψηφιακής παρουσίας μεταξύ ΔΒΠ και ΔΒΟ.

Πεδίο σύγκρισης	**ΔΒΠ**	**ΔΒΟ**
Ψηφιακή υποδομή	Παρουσία μέσω Δήμου Πρέβεζας, Δικτύου Ελληνικών Βιβλιοθηκών, OpenABEKT και Facebook.	Αυτόνομος ιστότοπος με ηλεκτρονικές υπηρεσίες, κατάλογο, αιτήσεις, ημερολόγιο δράσεων και ψηφιακό βοηθό.

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης	Περιορισμένη παρουσία, κυρίως μέσω Facebook.	Πολυκαναλική παρουσία σε Facebook, Instagram, YouTube και LinkedIn.
Λειτουργία ψηφιακών μέσων	Κυρίως ενημέρωση, προβολή συλλογής και ανάδειξη τοπικής πολιτιστικής ταυτότητας.	Εξυπηρέτηση χρηστών, διαχείριση υπηρεσιών, αλληλεπίδραση και μέτρηση απόδοσης.
Επικοινωνιακό προφίλ	Πολιτισμικά και τοπιογραφικά εστιασμένο.	Υπηρεσιοκεντρικό, χρηστοκεντρικό και ψηφιακά οργανωμένο.

Ο πίνακας δείχνει ότι η ΔΒΠ αξιοποιεί την ψηφιακή παρουσία κυρίως ως μέσο προβολής και πολιτισμικής ανάδειξης, ενώ η ΔΒΟ την ενσωματώνει πιο άμεσα στη λειτουργική εξυπηρέτηση και στη σχέση με τον χρήστη.

Συνολικά, η συγκριτική επισκόπηση δείχνει ότι οι δύο βιβλιοθήκες είναι κατάλληλες για τη μελέτη όχι επειδή είναι ίδιες, αλλά επειδή συνδυάζουν συγκρισιμότητα και διαφοροποίηση. Και οι δύο είναι ιστορικοί δημοτικοί θεσμοί της περιφέρειας με πλούσιες συλλογές και παρουσία στην τοπική κοινωνία. Ωστόσο, η Πρέβεζα φαίνεται να αντλεί τη δύναμή της κυρίως από την πολιτιστική μνήμη, την τοπική ταυτότητα και τη διαχρονική εκδοτική της παρουσία, ενώ η Ορεστιάδα από τη λειτουργική οργάνωση, τη δημόσια μέτρηση της απόδοσης και την εκτεταμένη ψηφιακή υποστήριξη του κοινού. Αυτή ακριβώς η διαφορά καθιστά γόνιμη τη σύγκριση που θα ακολουθήσει στο ερευνητικό μέρος της εργασίας.

Κεφάλαιο 5ο: Ερευνητικός σχεδιασμός

Ο ερευνητικός σχεδιασμός της παρούσας μελέτης διαμορφώθηκε με βάση τη φύση του αντικειμένου της, το οποίο αφορά τις επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών και τη σχέση τους με την ανάπτυξη του κοινού. Πρόκειται για ένα ερευνητικό πεδίο που δεν μπορεί να προσεγγιστεί μόνο με αριθμητική αποτύπωση, καθώς συνδέεται με οργανωτικές πρακτικές, αντιλήψεις στελεχών, τοπικά πολιτιστικά περιβάλλοντα, ψηφιακά μέσα και τρόπους επικοινωνίας με διαφορετικές ομάδες χρηστών. Για τον λόγο αυτό, η έρευνα ακολουθεί ποιοτική προσέγγιση, με συγκριτική μελέτη δύο περιπτώσεων: της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας.

Η επιλογή της ποιοτικής προσέγγισης κρίθηκε κατάλληλη, επειδή επιτρέπει την εις βάθος κατανόηση των χαρακτηριστικών, των πρακτικών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δύο βιβλιοθήκες στο πεδίο της επικοινωνίας και της ανάπτυξης κοινού. Η ποιοτική έρευνα εστιάζει στην ερμηνεία των κοινωνικών φαινομένων και στην κατανόηση του νοήματος που αποδίδουν οι συμμετέχοντες στις εμπειρίες και στις πρακτικές τους (Ισαρη & Πουρκός, 2016). Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα μελέτη δεν επιδιώκει στατιστική γενίκευση, αλλά αναλυτική κατανόηση δύο συγκεκριμένων δημοτικών βιβλιοθηκών, οι οποίες παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς τον δημοτικό και πολιτιστικό τους ρόλο, αλλά και διαφοροποιήσεις ως προς την ψηφιακή τους παρουσία, τη διοικητική τους οργάνωση και τις επικοινωνιακές τους πρακτικές.

Η έρευνα οργανώθηκε γύρω από βασικό σκοπό και επιμέρους στόχους. Βασικός σκοπός ήταν να διερευνηθεί με ποιον τρόπο οι δημοτικές βιβλιοθήκες σχεδιάζουν και εφαρμόζουν επικοινωνιακές στρατηγικές για την προσέγγιση, διατήρηση και ανάπτυξη του κοινού τους. Οι επιμέρους στόχοι ήταν: πρώτον, να αποτυπωθεί η ταυτότητα και η οργανωτική φυσιογνωμία των δύο βιβλιοθηκών, δεύτερον, να διερευνηθεί ο ρόλος τους ως οργανισμών πολιτισμού, τρίτον, να χαρτογραφηθούν οι ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνονται, τέταρτον, να αναλυθούν οι επικοινωνιακές πρακτικές και τα μέσα που χρησιμοποιούν και πέμπτον, να εντοπιστούν τα βασικά προβλήματα και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην επικοινωνία με το κοινό.

Ως προς τις ερευνητικές μεταβλητές, στην παρούσα ποιοτική έρευνα δεν χρησιμοποιούνται μεταβλητές με τη στατιστική έννοια του όρου, αλλά θεματικές κατηγορίες ανάλυσης. Οι βασικές κατηγορίες ήταν: η θεσμική και οργανωτική ταυτότητα της βιβλιοθήκης, ο

πολιτιστικός της ρόλος, οι ομάδες κοινού, τα μέσα και οι στόχοι επικοινωνίας, η σύνδεση με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου και οι επικοινωνιακές προκλήσεις. Οι κατηγορίες αυτές αποτέλεσαν τη βάση για τη διαμόρφωση του οδηγού συνέντευξης και για την ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Η συλλογή των πρωτογενών δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με αποστολή του οδηγού ερωτήσεων στα αρμόδια στελέχη των δύο βιβλιοθηκών. Η διαδικασία αυτή επιλέχθηκε επειδή επέτρεψε στους συμμετέχοντες να απαντήσουν με άνεση χρόνου, να παραθέσουν ακριβή στοιχεία για τη λειτουργία των βιβλιοθηκών και να τεκμηριώσουν τις απαντήσεις τους με βάση την υπηρεσιακή τους γνώση. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο 16 Μαρτίου 2026 έως 21 Απριλίου 2026. Στην έρευνα συμμετείχαν δύο στελέχη δημοτικών βιβλιοθηκών, ένα από τη ΔΒΠ και ένα από τη ΔΒΟ, τα οποία διαθέτουν γνώση της λειτουργίας, των δράσεων και της επικοινωνιακής παρουσίας των φορέων τους.

Παράλληλα με τα πρωτογενή δεδομένα, αξιοποιήθηκαν δευτερογενείς πηγές, όπως οι επίσημοι ιστότοποι των δύο βιβλιοθηκών, οι ηλεκτρονικοί τους κατάλογοι, οι δημόσιες πληροφορίες για τις υπηρεσίες και τις δράσεις τους, καθώς και το υλικό που αφορά την ψηφιακή και πολιτιστική τους παρουσία. Η αξιοποίηση αυτών των πηγών συνέβαλε στην τριγωνοποίηση των δεδομένων, καθώς οι απαντήσεις των συμμετεχόντων συγκρίθηκαν με δημόσια διαθέσιμα τεκμήρια. Η τριγωνοποίηση ενισχύει την εγκυρότητα μιας ποιοτικής έρευνας, καθώς επιτρέπει τη διασταύρωση πληροφοριών από περισσότερες από μία πηγές (Λαγουμιντζής κ.α., 2016).

Η δομή της έρευνας αποτυπώνεται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 4: Δομή της έρευνας.

Στοιχείο ερευνητικού σχεδιασμού	**Περιγραφή**
Είδος έρευνας	Ποιοτική έρευνα
Ερευνητική στρατηγική	Συγκριτική μελέτη δύο περιπτώσεων
Περιπτώσεις μελέτης	ΔΒΠ και ΔΒΟ
Συμμετέχοντες	Δύο στελέχη δημοτικών βιβλιοθηκών

Στοιχείο ερευνητικού σχεδιασμού	**Περιγραφή**
Τρόπος συλλογής δεδομένων	Αποστολή οδηγού ερωτήσεων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
Χρόνος διεξαγωγής	16 Μαρτίου 2026 – 21 Απριλίου 2026
Πρωτογενή δεδομένα	Απαντήσεις των στελεχών των δύο βιβλιοθηκών
Δευτερογενή δεδομένα	Επίσημοι ιστότοποι, ηλεκτρονικοί κατάλογοι, δημόσιες πληροφορίες για υπηρεσίες και δράσεις
Μέθοδος ανάλυσης	Θεματική και συγκριτική ανάλυση
Σκοπός	Διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών και της συμβολής τους στην ανάπτυξη κοινού

5.1.1 Ποιοτική προσέγγιση

Η ποιοτική προσέγγιση επιλέχθηκε ως η πλέον κατάλληλη για τη διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών των δημοτικών βιβλιοθηκών, επειδή το αντικείμενο της έρευνας απαιτεί ερμηνευτική κατανόηση και όχι απλή ποσοτική μέτρηση. Οι επικοινωνιακές πρακτικές μιας βιβλιοθήκης δεν αποτυπώνονται μόνο μέσα από αριθμούς, όπως ο αριθμός μελών ή συμμετεχόντων σε δράσεις, αλλά και μέσα από τον τρόπο με τον οποίο ο οργανισμός αντιλαμβάνεται την αποστολή του, σχεδιάζει τις δράσεις του, χρησιμοποιεί τα διαθέσιμα μέσα και συνδέεται με την τοπική κοινωνία. Η ποιοτική έρευνα επιτρέπει ακριβώς αυτήν την προσέγγιση, καθώς δίνει έμφαση στη διερεύνηση εμπειριών, αντιλήψεων, νοημάτων και οργανωτικών πρακτικών (Ίσαρη & Πουρκός, 2016).

Στην παρούσα μελέτη, η ποιοτική προσέγγιση εφαρμόστηκε μέσω οδηγού ερωτήσεων, ο οποίος διαμορφώθηκε σε πέντε θεματικούς άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορούσε την ταυτότητα των βιβλιοθηκών, όπως το έτος ίδρυσης, η νομική μορφή, η διοίκηση, το προσωπικό, οι υποδομές και η συλλογή. Ο δεύτερος άξονας εξέτασε τον ρόλο των βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού, εστιάζοντας στις δράσεις, στη συμμετοχή του κοινού και στους τρόπους αξιολόγησης του πολιτιστικού έργου. Ο τρίτος άξονας αφορούσε τη χαρτογράφηση του κοινού, δηλαδή τις ομάδες χρηστών, τις ανάγκες, τις προτιμήσεις και

τις μεταβολές στη σύνθεση του κοινού. Ο τέταρτος άξονας επικεντρώθηκε στην επικοινωνιακή στρατηγική και στη σχέση της με τον πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου. Ο πέμπτος άξονας διερεύνησε τα προβλήματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι βιβλιοθήκες στην επικοινωνία με το κοινό τους.

Η χρήση ερωτήσεων οργανωμένων σε θεματικούς άξονες βοήθησε στη συστηματική συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων από τις δύο βιβλιοθήκες. Παράλληλα, επέτρεψε στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν τις απαντήσεις τους με βάση την εμπειρία και την υπηρεσιακή τους γνώση. Με τον τρόπο αυτό, η έρευνα απέκτησε ενιαία δομή, χωρίς να περιορίζεται σε τυπικές ή μονολεκτικές απαντήσεις. Η συνέντευξη, ακόμη και όταν πραγματοποιείται γραπτώς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο ποιοτικής έρευνας, εφόσον οι ερωτήσεις είναι σαφείς, θεματικά οργανωμένες και επιτρέπουν την ανάπτυξη τεκμηριωμένων απαντήσεων (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2020).

Οι βασικές ερευνητικές ερωτήσεις που καθοδήγησαν τη μελέτη ήταν οι εξής: Ποια είναι η οργανωτική και πολιτιστική φυσιογνωμία των δύο δημοτικών βιβλιοθηκών; Ποιες ομάδες κοινού εξυπηρετούν και με ποιες δράσεις τις προσεγγίζουν; Ποιοι είναι οι βασικοί επικοινωνιακοί τους στόχοι; Ποια μέσα επικοινωνίας αξιοποιούν για την ενημέρωση και την ενεργοποίηση του κοινού; Σε ποιον βαθμό η επικοινωνιακή τους δραστηριότητα εντάσσεται στον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου; Ποια προβλήματα και ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζουν στην προσπάθεια διεύρυνσης και ανάπτυξης του κοινού τους;

Η ποιοτική προσέγγιση συνοδεύτηκε από συγκριτική ανάλυση των δύο περιπτώσεων. Η σύγκριση δεν αποσκοπούσε στην κατάταξη των βιβλιοθηκών, αλλά στην ανάδειξη ομοιοτήτων και διαφορών ως προς τη λειτουργία, τις επικοινωνιακές πρακτικές, την ψηφιακή παρουσία και τη σχέση με το κοινό. Η ΔΒΠ και η ΔΒΟ επιλέχθηκαν επειδή αποτελούν δύο δημοτικές βιβλιοθήκες της ελληνικής περιφέρειας με κοινό πολιτιστικό ρόλο, αλλά και διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς τη διοικητική οργάνωση, τους πόρους, τις δράσεις και την ψηφιακή ανάπτυξη. Η συγκριτική αυτή λογική επιτρέπει την καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο διαφορετικά τοπικά και οργανωτικά περιβάλλοντα επηρεάζουν την επικοινωνιακή στρατηγική.

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε θεματικά, με βάση τους πέντε άξονες του οδηγού ερωτήσεων. Αρχικά, οι απαντήσεις κάθε βιβλιοθήκης εξετάστηκαν χωριστά, ώστε να

αποτυπωθεί το ιδιαίτερο προφίλ της κάθε περίπτωσης. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε συγκριτική ανάγνωση, προκειμένου να εντοπιστούν κοινά μοτίβα, διαφοροποιήσεις και ερμηνευτικά ευρήματα. Η διαδικασία αυτή επέτρεψε τη σύνδεση των πρωτογενών δεδομένων με το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, ιδίως με τις έννοιες της ανάπτυξης κοινού, της πολιτιστικής επικοινωνίας, της ψηφιακής παρουσίας και της σχέσης βιβλιοθήκης και τοπικής κοινωνίας.

Βεβαίως, η ποιοτική προσέγγιση έχει συγκεκριμένους περιορισμούς. Το μικρό δείγμα των δύο βιβλιοθηκών δεν επιτρέπει γενίκευση των αποτελεσμάτων στο σύνολο των δημοτικών βιβλιοθηκών της Ελλάδας. Ωστόσο, αυτό δεν αποτελεί αδυναμία για τον σκοπό της παρούσας έρευνας, καθώς η έμφαση δίνεται στην εις βάθος κατανόηση και όχι στη στατιστική αντιπροσώπευση. Επιπλέον, η αξιοποίηση δευτερογενών πηγών και η σύγκριση των απαντήσεων με δημόσια διαθέσιμα δεδομένα συμβάλλουν στην ενίσχυση της αξιοπιστίας της ανάλυσης. Συνεπώς, η ποιοτική προσέγγιση ανταποκρίνεται στον χαρακτήρα και στους στόχους της εργασίας, καθώς επιτρέπει την αναλυτική διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών των δύο βιβλιοθηκών μέσα στο ιδιαίτερο κοινωνικό και πολιτιστικό τους πλαίσιο.

5.1.2 Μελέτη περίπτωσης

Η μελέτη περίπτωσης αποτελεί βασική ερευνητική στρατηγική της παρούσας εργασίας, καθώς επιτρέπει την εις βάθος διερεύνηση συγκεκριμένων οργανισμών μέσα στο πραγματικό τους περιβάλλον. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, η μελέτη περίπτωσης είναι ιδιαίτερα κατάλληλη όταν ο ερευνητής επιδιώκει να κατανοήσει πολύπλοκα φαινόμενα που επηρεάζονται από πολλαπλούς παράγοντες (Δρακόπουλος κ.α., 2016).

Στην παρούσα έρευνα επιλέγονται δύο περιπτώσεις, η ΔΒΠ και η ΔΒΟ, οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον τόσο ως προς τη λειτουργία τους όσο και ως προς τις επικοινωνιακές τους πρακτικές. Η Βιβλιοθήκη Πρέβεζας διαθέτει μακρά ιστορία και έντονη εκδοτική δραστηριότητα, ενώ η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας εμφανίζει σημαντική ανάπτυξη στον τομέα των ψηφιακών υπηρεσιών και της διαδραστικής επικοινωνίας με το κοινό της.

Η μελέτη των δύο αυτών περιπτώσεων επιτρέπει την καταγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε βιβλιοθήκης, καθώς και την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι οργανωτικές και τεχνολογικές συνθήκες επηρεάζουν τις επικοινωνιακές στρατηγικές.

Επιπλέον, παρέχει τη δυνατότητα σύνδεσης των ευρημάτων με το ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο των πολιτιστικών οργανισμών και της επικοινωνίας.

Η συλλογή δεδομένων στο πλαίσιο της μελέτης περίπτωσης περιλαμβάνει τόσο πρωτογενείς όσο και δευτερογενείς πηγές. Οι συνεντεύξεις με στελέχη των βιβλιοθηκών παρέχουν άμεση πρόσβαση στις πρακτικές και στις στρατηγικές τους, ενώ τα επίσημα έγγραφα και οι διαδικτυακές πηγές συμβάλλουν στην κατανόηση της δομής και της λειτουργίας τους.

Η επιλογή της μελέτης περίπτωσης ενισχύει την αναλυτική ισχύ της έρευνας, καθώς επιτρέπει την ανάπτυξη πλούσιων και λεπτομερών περιγραφών, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στη διατύπωση προτάσεων για τη βελτίωση των επικοινωνιακών πρακτικών των βιβλιοθηκών (Ψιλούτσικου, 2023).

5.1.3 Συγκριτική ανάλυση

Η συγκριτική ανάλυση αποτελεί το τρίτο βασικό στοιχείο του ερευνητικού σχεδιασμού και λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη μελέτη περίπτωσης. Μέσω της σύγκρισης των δύο βιβλιοθηκών, επιδιώκεται η ανάδειξη ομοιοτήτων και διαφορών στις επικοινωνιακές στρατηγικές, καθώς και η κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά τους.

Η συγκριτική προσέγγιση επιτρέπει την υπέρβαση της περιγραφικής ανάλυσης και τη μετάβαση σε ένα πιο ερμηνευτικό επίπεδο, όπου τα ευρήματα τοποθετούνται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Μέσα από τη σύγκριση, καθίσταται δυνατή η αναγνώριση καλών πρακτικών, αλλά και περιορισμών που σχετίζονται με οργανωτικά, τεχνολογικά ή κοινωνικά χαρακτηριστικά των βιβλιοθηκών.

Στην παρούσα έρευνα, η σύγκριση επικεντρώνεται σε βασικούς άξονες, όπως τα μέσα επικοινωνίας, οι δράσεις ανάπτυξης κοινού, η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και η προσαρμογή στις ανάγκες διαφορετικών ομάδων χρηστών. Για παράδειγμα, η ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών και υπηρεσιών στην περίπτωση της Ορεστιάδας αναδεικνύει μια πιο δυναμική προσέγγιση στην επικοινωνία, ενώ η έμφαση της Πρέβεζας στην πολιτιστική παραγωγή και την τοπική ιστορία υποδηλώνει μια διαφορετική στρατηγική σύνδεσης με το κοινό.

Η συγκριτική ανάλυση συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση της εγκυρότητας της έρευνας, καθώς επιτρέπει τη διασταύρωση των ευρημάτων και την αποφυγή μονοδιάστατων

ερμηνειών. Επιπλέον, παρέχει τη δυνατότητα διατύπωσης προτάσεων πολιτικής και πρακτικών που μπορούν να εφαρμοστούν σε ευρύτερο πλαίσιο.

Συνολικά, η ενσωμάτωση της συγκριτικής ανάλυσης στον ερευνητικό σχεδιασμό ενισχύει τη θεωρητική και πρακτική αξία της μελέτης, καθώς οδηγεί σε πιο ολοκληρωμένα και τεκμηριωμένα συμπεράσματα (Γιαλαμάς κ.α. 2024; Χαλικιάς κ.α. 2016).

5.2 Δείγμα

Στην παρούσα έρευνα, το δείγμα δεν αφορά την επιλογή των βιβλιοθηκών ως οργανισμών, αλλά την επιλογή των συμμετεχόντων που παρείχαν τα πρωτογενή δεδομένα. Οι δύο δημοτικές βιβλιοθήκες, δηλαδή η ΔΒΠ και η ΔΒΟ, αποτελούν τις μελέτες περίπτωσης της έρευνας και όχι το δείγμα με τη στενή μεθοδολογική έννοια. Το δείγμα συγκροτείται από τα στελέχη των δύο βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην έρευνα και απάντησαν στον οδηγό ερωτήσεων.

Η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε με σκόπιμη δειγματοληψία, καθώς επιλέχθηκαν άτομα που διαθέτουν άμεση γνώση της λειτουργίας, των δράσεων, της επικοινωνιακής πρακτικής και της σχέσης της βιβλιοθήκης με το κοινό της. Στην ποιοτική έρευνα, η σκόπιμη δειγματοληψία δεν αποβλέπει στη στατιστική αντιπροσώπευση ενός ευρύτερου πληθυσμού, αλλά στην επιλογή πληροφορημένων συμμετεχόντων, οι οποίοι μπορούν να προσφέρουν ουσιαστικά και ερμηνευτικά πλούσια δεδομένα για το υπό διερεύνηση φαινόμενο (Ίσαρη & Πουρκός, 2016; Ψιλούτσικου, 2023).

Συγκεκριμένα, στην έρευνα συμμετείχαν δύο στελέχη δημοτικών βιβλιοθηκών, ένα από τη ΔΒΠ και ένα από τη ΔΒΟ. Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν επειδή εμπλέκονται στη λειτουργία της βιβλιοθήκης, στην εξυπηρέτηση του κοινού, στον σχεδιασμό ή στην υλοποίηση δράσεων και στην επικοινωνία με τους χρήστες. Επομένως, κρίθηκε ότι μπορούν να απαντήσουν τεκμηριωμένα σε ερωτήματα σχετικά με την ταυτότητα της βιβλιοθήκης, τον πολιτιστικό της ρόλο, τις ομάδες κοινού, τα μέσα επικοινωνίας, τη σύνδεση με τον δήμο και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζονται στο πεδίο της επικοινωνίας.

Η επιλογή των δύο συμμετεχόντων συνδέεται με τον συγκριτικό χαρακτήρα της έρευνας. Η μελέτη δεν επιδιώκει την εξαγωγή γενικευμένων συμπερασμάτων για όλες τις δημοτικές βιβλιοθήκες, αλλά την εις βάθος κατανόηση δύο συγκεκριμένων περιπτώσεων μέσα από τις απόψεις και τις πληροφορίες στελεχών που γνωρίζουν την καθημερινή λειτουργία τους. Με τον τρόπο αυτό, το δείγμα εξυπηρετεί τον σκοπό της ποιοτικής διερεύνησης, καθώς

επιτρέπει την αποτύπωση εμπειρικών δεδομένων από πρόσωπα που έχουν άμεση σχέση με το αντικείμενο της μελέτης.

Συνεπώς, οι βιβλιοθήκες αποτελούν τις επιλεγμένες περιπτώσεις σύγκρισης, ενώ το ερευνητικό δείγμα αποτελείται από τους συμμετέχοντες που εκπροσώπησαν πληροφοριακά τις δύο βιβλιοθήκες. Η διάκριση αυτή είναι σημαντική, διότι αποσαφηνίζει τη μεθοδολογική δομή της έρευνας: οι περιπτώσεις μελέτης είναι οι δύο δημοτικές βιβλιοθήκες, ενώ οι μονάδες συλλογής πρωτογενών δεδομένων είναι τα στελέχη που απάντησαν στον οδηγό ερωτήσεων.

5.3 Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των πρωτογενών δεδομένων επιλέχθηκε η δομημένη συνέντευξη, καθώς κρίθηκε κατάλληλη για τη συστηματική διερεύνηση συγκεκριμένων θεματικών πεδίων που σχετίζονται με τις επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη του κοινού. Η επιλογή της δομημένης συνέντευξης εξυπηρετεί την ανάγκη συγκρισιμότητας μεταξύ των δύο μελετών περίπτωσης, δηλαδή της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας, καθώς οι συμμετέχοντες απάντησαν στο ίδιο σύνολο ερωτήσεων και στους ίδιους θεματικούς άξονες. Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζεται ότι τα δεδομένα που συλλέγονται μπορούν να συγκριθούν με συστηματικό τρόπο, χωρίς να απομακρύνονται από τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2020).

Το ερευνητικό εργαλείο στηρίχθηκε σε ειδικά διαμορφωμένο οδηγό δομημένης συνέντευξης, ο οποίος παρατίθεται στο Παράρτημα της εργασίας. Ο οδηγός οργανώθηκε σε πέντε θεματικούς άξονες και περιλαμβάνει συνολικά τριάντα μία ερωτήσεις. Η δομή του εργαλείου ακολουθεί τη λογική της σταδιακής μετάβασης από τα γενικά οργανωτικά χαρακτηριστικά των βιβλιοθηκών προς τα ειδικότερα ζητήματα επικοινωνίας, ανάπτυξης κοινού και προκλήσεων. Σύμφωνα με τον οδηγό, η συνέντευξη στοχεύει στη διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών που εφαρμόζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες, της συμβολής τους στην ανάπτυξη και διεύρυνση του κοινού, καθώς και των προκλήσεων και καλών πρακτικών που αναδύονται στο σύγχρονο πολιτιστικό και ψηφιακό περιβάλλον .

Η δομή του οδηγού συνέντευξης αποτυπώνεται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5: Δομή οδηγού δομημένης συνέντευξη.

Θεματικός άξονας	**Περιεχόμενο άξονα**	**Ερωτήσεις**	**Σύνδεση με την έρευνα**
Α΄ Θεματικός Άξονας	Καταγραφή της ταυτότητας των δημοτικών βιβλιοθηκών: ίδρυση, νομική μορφή, διοίκηση, ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές, τεχνολογικός εξοπλισμός και συλλογή	1-11	Αποτυπώνει το οργανωτικό και λειτουργικό προφίλ κάθε βιβλιοθήκης
Β΄ Θεματικός Άξονας	Διερεύνηση του ρόλου των δημοτικών βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού: χρήστες, συμμετέχοντες, δράσεις και αξιολόγηση πολιτιστικού έργου	12-17	Συνδέει τη βιβλιοθήκη με την πολιτιστική παραγωγή και την τοπική κοινωνία
Γ΄ Θεματικός Άξονας	Χαρτογράφηση του κοινού: ομάδες κοινού, χαρακτηριστικά, προτιμήσεις, μεταβολές και νέες ομάδες στόχευσης	18-23	Εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι βιβλιοθήκες αντιλαμβάνονται και προσεγγίζουν το κοινό τους
Δ΄ Θεματικός Άξονας	Αποτύπωση της επικοινωνιακής στρατηγικής και της σχέσης της με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου	24-29	Διερευνά τους στόχους, τα μέσα και την αξιολόγηση της επικοινωνιακής πολιτικής
Ε΄ Θεματικός Άξονας	Προβλήματα και προκλήσεις στην επικοινωνία με το κοινό	30-31	Αναδεικνύει περιορισμούς, δυσκολίες και μελλοντικές ανάγκες των βιβλιοθηκών

Ο πρώτος θεματικός άξονας έχει εισαγωγικό και περιγραφικό χαρακτήρα, καθώς συγκεντρώνει βασικά στοιχεία για την ταυτότητα κάθε βιβλιοθήκης. Οι ερωτήσεις αφορούν την ίδρυση, τη νομική μορφή, τη διοικητική οργάνωση, το ανθρώπινο δυναμικό, την αποστολή, τους καταστατικούς σκοπούς, τον προϋπολογισμό, τις υποδομές, τον τεχνολογικό εξοπλισμό και τη συλλογή. Ο άξονας αυτός είναι απαραίτητος, διότι επιτρέπει την κατανόηση του οργανωτικού πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι επικοινωνιακές πρακτικές κάθε βιβλιοθήκης.

Ο δεύτερος θεματικός άξονας εξετάζει τη βιβλιοθήκη ως πολιτιστικό οργανισμό. Οι ερωτήσεις εστιάζουν στον αριθμό χρηστών, στον εκτιμώμενο αριθμό συμμετεχόντων στις δράσεις, στο είδος των δράσεων που υλοποιούνται και στους τρόπους αξιολόγησης του πολιτιστικού έργου. Με αυτόν τον τρόπο, ο οδηγός δεν περιορίζεται στη διοικητική περιγραφή των βιβλιοθηκών, αλλά διερευνά τον ενεργό πολιτιστικό τους ρόλο και τη σχέση τους με την τοπική κοινωνία.

Ο τρίτος θεματικός άξονας αφορά τη χαρτογράφηση του κοινού. Εξετάζονται οι επιμέρους ομάδες στις οποίες απευθύνεται η βιβλιοθήκη, όπως παιδιά, έφηβοι, ενήλικες, ερευνητές, άτομα με αναπηρία και άλλες ομάδες χρηστών. Παράλληλα, διερευνώνται τα χαρακτηριστικά, οι προτιμήσεις, οι μεταβολές στη σύνθεση του κοινού και οι νέες ομάδες στις οποίες επιδιώκει να απευθυνθεί η βιβλιοθήκη. Ο άξονας αυτός συνδέεται άμεσα με την έννοια της ανάπτυξης κοινού, καθώς επιτρέπει να αποτυπωθεί αν η βιβλιοθήκη αντιλαμβάνεται το κοινό της ως ενιαίο σύνολο ή ως πλέγμα διαφορετικών ομάδων με ιδιαίτερες ανάγκες.

Ο τέταρτος θεματικός άξονας εστιάζει στην επικοινωνιακή στρατηγική. Περιλαμβάνει ερωτήσεις για τους βασικούς επικοινωνιακούς στόχους, τη σύνδεση των επικοινωνιακών ενεργειών με τον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό του δήμου, τις σχετικές δαπάνες, τα μέσα επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται και την αξιολόγηση της υφιστάμενης επικοινωνιακής πολιτικής. Ο άξονας αυτός αποτελεί τον πυρήνα του ερευνητικού εργαλείου, καθώς συνδέεται άμεσα με το βασικό αντικείμενο της εργασίας: τις επικοινωνιακές στρατηγικές των δημοτικών βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη του κοινού τους.

Ο πέμπτος θεματικός άξονας εξετάζει τα προβλήματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι βιβλιοθήκες στην επικοινωνία τους με το κοινό. Οι ερωτήσεις του άξονα αυτού επιτρέπουν την καταγραφή δυσκολιών που σχετίζονται με πόρους, στελέχωση,

ψηφιακές δεξιότητες, συμμετοχή χρηστών, ορατότητα υπηρεσιών ή θεσμικούς περιορισμούς. Με τον τρόπο αυτό, το εργαλείο δεν καταγράφει μόνο πρακτικές, αλλά και τα εμπόδια που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της επικοινωνιακής στρατηγικής.

Ο οδηγός συνέντευξης απεστάλη στους συμμετέχοντες σε ψηφιακή μορφή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η επιλογή αυτή διευκόλυνε την αποστολή του ίδιου ερευνητικού εργαλείου και στις δύο βιβλιοθήκες, τη σαφή καταγραφή των απαντήσεων και την οργάνωση του υλικού για την επόμενη φάση της ανάλυσης. Παρότι η έρευνα έχει ποιοτικό χαρακτήρα, η χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δεν αναιρεί τη φύση της συνέντευξης, καθώς το περιεχόμενο των απαντήσεων παραμένει αναλυτικό, περιγραφικό και ερμηνευτικό.

Κάθε θεματικός άξονας συνδέεται με τους στόχους της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα, διασφαλίζοντας την εσωτερική συνοχή του ερευνητικού σχεδιασμού. Οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν με σαφήνεια, εννοιολογική ακρίβεια και ουδετερότητα, ώστε να αποφεύγεται η καθοδήγηση των συμμετεχόντων και να ενισχύεται η εγκυρότητα του ποιοτικού υλικού (Δρακόπουλος κ.ά., 2016). Η χρήση δομημένου οδηγού επέτρεψε τη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων από τις δύο περιπτώσεις, χωρίς να ακυρώνεται ο ποιοτικός και ερμηνευτικός χαρακτήρας της έρευνας (Ίσαρη & Πουρκός, 2016).

5.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε από 16 Μαρτίου 2026 έως 21 Απριλίου 2026, κατά την εμπειρική φάση της παρούσας έρευνας, αφού είχε προηγηθεί ο καθορισμός των συμμετεχόντων και η οριστικοποίηση του οδηγού δομημένης συνέντευξης. Η διαδικασία οργανώθηκε με ενιαίο τρόπο για τις δύο δημοτικές βιβλιοθήκες που εντάχθηκαν στη μελέτη, ώστε να διασφαλιστεί η συνοχή, η συγκρισιμότητα και η συστηματική καταγραφή των δεδομένων.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν στελέχη των δύο βιβλιοθηκών, τα οποία διαθέτουν άμεση γνώση της λειτουργίας, των δράσεων, της επικοινωνιακής πολιτικής και της σχέσης της βιβλιοθήκης με το κοινό της. Συγκεκριμένα, η συλλογή των δεδομένων αφορούσε τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας και τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας, με συμμετέχοντες πρόσωπα που εμπλέκονται στη διοίκηση, στην οργάνωση υπηρεσιών, στην επικοινωνία, στην εξυπηρέτηση χρηστών και στην υλοποίηση δράσεων ανάπτυξης κοινού.

Ως προς τον τρόπο διεξαγωγής, ο οδηγός δομημένης συνέντευξης απεστάλη στους συμμετέχοντες μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η επιλογή της αποστολής μέσω email κρίθηκε λειτουργική, καθώς επέτρεψε στους συμμετέχοντες να μελετήσουν προσεκτικά τις ερωτήσεις, να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα στοιχεία από τη λειτουργία της βιβλιοθήκης και να απαντήσουν με πληρότητα στους επιμέρους θεματικούς άξονες. Παράλληλα, η χρήση του ίδιου οδηγού και για τις δύο περιπτώσεις συνέβαλε στη διατήρηση κοινού πλαισίου διερεύνησης, γεγονός που διευκόλυνε τη μεταγενέστερη συγκριτική ανάλυση.

Η διάρκεια συμπλήρωσης κάθε συνέντευξης εκτιμήθηκε περίπου στα 30 έως 45 λεπτά, ανάλογα με την έκταση των απαντήσεων και τον βαθμό ανάπτυξης των επιμέρους θεμάτων από τους συμμετέχοντες. Η δομημένη μορφή του εργαλείου συνέβαλε στην ομοιομορφία της διαδικασίας, καθώς όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν στις ίδιες ερωτήσεις, οργανωμένες στους ίδιους θεματικούς άξονες. Ταυτόχρονα, οι απαντήσεις είχαν ποιοτικό χαρακτήρα, καθώς επέτρεψαν την αποτύπωση εμπειριών, πρακτικών, αντιλήψεων και εκτιμήσεων σχετικά με την επικοινωνιακή στρατηγική και την ανάπτυξη κοινού των δύο βιβλιοθηκών.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην τήρηση των αρχών της ερευνητικής δεοντολογίας. Πριν από τη συμμετοχή τους, τα στελέχη των βιβλιοθηκών ενημερώθηκαν για τον σκοπό της έρευνας, το αντικείμενο της μελέτης και τον τρόπο αξιοποίησης των δεδομένων. Η συμμετοχή τους ήταν εθελοντική και βασίστηκε στη συγκατάθεσή τους. Παράλληλα, διασφαλίστηκε η εμπιστευτικότητα των στοιχείων και η προστασία της ταυτότητας των συμμετεχόντων κατά την παρουσίαση και ερμηνεία των ευρημάτων. Οι απαντήσεις χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας, σύμφωνα με τις βασικές αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας (Λαγουμιντζής κ.ά., 2016).

Μετά τη λήψη των απαντήσεων, το ερευνητικό υλικό οργανώθηκε ανά βιβλιοθήκη και ανά θεματικό άξονα του οδηγού συνέντευξης. Η οργάνωση αυτή διευκόλυνε τη συστηματική ανάγνωση των δεδομένων, την αρχική κωδικοποίηση των απαντήσεων και τη σύγκριση των δύο περιπτώσεων. Η διαδικασία συλλογής και ταξινόμησης των δεδομένων ακολούθησε ενιαία λογική, ώστε να περιοριστούν πιθανά σφάλματα καταγραφής και να ενισχυθεί η αξιοπιστία της ανάλυσης. Έτσι, η συλλογή των δεδομένων αποτέλεσε το αναγκαίο ενδιάμεσο στάδιο ανάμεσα στον ερευνητικό σχεδιασμό και στη θεματική ανάλυση των ευρημάτων.

5.5 Μέθοδος ανάλυσης

Για την ανάλυση των δεδομένων επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση, μία ευρέως χρησιμοποιούμενη μέθοδος στην ποιοτική έρευνα, η οποία επιτρέπει τον εντοπισμό, την οργάνωση και την ερμηνεία επαναλαμβανόμενων προτύπων νοήματος μέσα στα δεδομένα.

Η διαδικασία ανάλυσης περιλάμβανε αρχικά τη μεταγραφή των συνεντεύξεων και την προσεκτική ανάγνωσή τους, προκειμένου να επιτευχθεί εξοικείωση με το ερευνητικό υλικό. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των δεδομένων, δηλαδή η κατηγοριοποίηση αποσπασμάτων με βάση κοινά νοηματικά χαρακτηριστικά. Οι κωδικοί ομαδοποιήθηκαν σε ευρύτερες θεματικές κατηγορίες, οι οποίες αντιστοιχούν στους βασικούς άξονες της έρευνας.

Η θεματική ανάλυση επιτρέπει την ερμηνευτική προσέγγιση των δεδομένων και την ανάδειξη των εμπειριών και αντιλήψεων των συμμετεχόντων, χωρίς να περιορίζεται σε ποσοτικές μετρήσεις. Παράλληλα, διευκολύνει τη σύγκριση μεταξύ των δύο περιπτώσεων βιβλιοθηκών, αναδεικνύοντας ομοιότητες και διαφοροποιήσεις ως προς τις επικοινωνιακές πρακτικές και τις στρατηγικές ανάπτυξης κοινού (Ίσαρη & Πουρκός, 2016).

Η συγκριτική ανάλυση μεταξύ των δύο περιπτώσεων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της μελέτης, καθώς επιτρέπει την εξαγωγή πιο σύνθετων συμπερασμάτων και την κατανόηση του ρόλου των τοπικών και οργανωτικών παραγόντων. Μέσω της διαδικασίας αυτής ενισχύεται η ερμηνευτική ισχύς της έρευνας και αναδεικνύονται καλές πρακτικές και πεδία βελτίωσης. Η επιλογή της θεματικής ανάλυσης κρίνεται κατάλληλη για τον σκοπό της μελέτης, καθώς συνδυάζει συστηματικότητα και ευελιξία, επιτρέποντας την εις βάθος κατανόηση ενός σύνθετου κοινωνικού φαινομένου (Ψιλούτσικου, 2023).

Κεφάλαιο 6ο: Αποτελέσματα

6.1 Α΄ Θεματικός Άξονας: Καταγραφή της ταυτότητας των δημοτικών βιβλιοθηκών

Ο πρώτος θεματικός άξονας αποτυπώνει τη βασική οργανωτική, θεσμική, λειτουργική και υλικοτεχνική ταυτότητα των δύο δημοτικών βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην έρευνα. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με την ίδρυση, τη νομική μορφή, τη διοίκηση, τη διάρθρωση, το ανθρώπινο δυναμικό, την αποστολή, τους σκοπούς, τον προϋπολογισμό, τις υποδομές, τον τεχνολογικό εξοπλισμό και τη συλλογή των βιβλιοθηκών.

Σύμφωνα με τη συνέντευξη, η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας ιδρύθηκε το 1966. Η νομική της μορφή δηλώθηκε ως γραφείο στο Τμήμα Πολιτισμού της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Διά Βίου Μάθησης του Δήμου Πρέβεζας. Ως όργανο διοίκησης αναφέρθηκε το Τμήμα Πολιτισμού του Δήμου Πρέβεζας. Η βιβλιοθήκη αποτελείται από τμήμα ενηλίκων και παιδικό εφηβικό τμήμα. Το ανθρώπινο δυναμικό της αποτελείται από τρεις βιβλιοθηκονόμους τεχνολογικής εκπαίδευσης.

Η αποστολή της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας, όπως αναφέρθηκε στη συνέντευξη, είναι να προωθεί, χωρίς πολιτικές, θρησκευτικές, φυλετικές ή άλλες διακρίσεις, τη διάδοση της γνώσης, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, καθώς και να καθιστά εφικτή την πρόσβαση σε κάθε είδους πληροφορία και έρευνα. Ως καταστατικοί σκοποί δηλώθηκαν η παροχή ίσων ευκαιριών για μόρφωση, ενημέρωση, ψυχαγωγία, επαγγελματική πρόοδο και ανάπτυξη, η συμβολή στην ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης, η εξοικείωση των πολιτών με μέσα και πηγές πληροφόρησης, η υποστήριξη της προφορικής παράδοσης και η πρόσβαση σε πληροφορίες που συνδέονται με την τοπική κοινωνία και την περιοχή.

Ως προς τον προϋπολογισμό, η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας δεν διαθέτει ξεχωριστό προϋπολογισμό. Σύμφωνα με την απάντηση, οι αγορές βιβλίων και η συνδρομή του λογισμικού πραγματοποιούνται από την οικονομική υπηρεσία, ύστερα από σχετική εισήγηση της διεύθυνσης. Ως προς τις υποδομές, αναφέρθηκε κτίριο τμήματος ενηλίκων περίπου 200 τ.μ. χωρίς πρόσβαση για άτομα με αναπηρία και κτίριο παιδικού εφηβικού τμήματος περίπου 150 τ.μ. με πρόσβαση για άτομα με αναπηρία. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός περιλαμβάνει τέσσερις ηλεκτρονικούς υπολογιστές για το προσωπικό, έξι

ηλεκτρονικούς υπολογιστές για το κοινό, δύο εκτυπωτές, έναν τρισδιάστατο εκτυπωτή, δύο προβολείς με πανί προβολής, δύο κονσόλες ήχου και λογισμικό OpenAbekt. Η συλλογή της βιβλιοθήκης περιλαμβάνει περίπου 50.000 τόμους βιβλίων, οι οποίοι καλύπτουν όλες τις θεματικές κατηγορίες της γνώσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ελληνική και ξένη λογοτεχνία, την παιδική και εφηβική λογοτεχνία, την ιστορία, την ψυχολογία και τις τεχνολογίες.

Σύμφωνα με τη δεύτερη συνέντευξη, η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας ιδρύθηκε το 1990. Η νομική της μορφή δηλώθηκε ως ΝΠΔΔ. Ως όργανο διοίκησης αναφέρθηκε η Αντιδημαρχία Πολιτισμού του Δήμου Ορεστιάδας. Η βιβλιοθήκη αποτελείται από παιδικό τμήμα και τμήμα ενηλίκων. Το ανθρώπινο δυναμικό της αποτελείται από έναν βιβλιοθηκονόμο και τέσσερις βιβλιοθηκάριους.

Η αποστολή της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας περιγράφηκε ως δωρεάν διάθεση γνώσης της περιοχής και παροχή βιβλίων ψυχαγωγικού χαρακτήρα. Ως καταστατικός σκοπός αναφέρθηκε η παροχή γνώσης στους κατοίκους της περιοχής. Ο ετήσιος προϋπολογισμός της δηλώθηκε στις 15.000 ευρώ. Ως προς τις υποδομές, αναφέρθηκε η ύπαρξη ειδικής ράμπας αμαξιδίων. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός περιλαμβάνει τρεις ηλεκτρονικούς υπολογιστές και εκτυπωτές. Η συλλογή της βιβλιοθήκης περιγράφηκε ως αποτελούμενη από βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά.

Πίνακας 6: Συνοπτικός Πίνακας Ευρημάτων Α΄ Θεματικού Άξονα.

Πεδίο σύγκρισης	**ΔΒΠ**	**ΔΒΟ**
Έτος ίδρυσης κατά τη συνέντευξη	1966	1990
Νομική και διοικητική μορφή	Γραφείο στο Τμήμα Πολιτισμού του Δήμου Πρέβεζας	ΝΠΔΔ, υπό την Αντιδημαρχία Πολιτισμού Δήμου Ορεστιάδας
Τμήματα	Τμήμα ενηλίκων και παιδικό εφηβικό τμήμα	Παιδικό τμήμα και τμήμα ενηλίκων
Ανθρώπινο δυναμικό	3 βιβλιοθηκονόμοι ΤΕ	1 βιβλιοθηκονόμος και 4 βιβλιοθηκάριοι

Πεδίο σύγκρισης	**ΔΒΠ**	**ΔΒΟ**
Αποστολή	Πρόσβαση στη γνώση, στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό, στην πληροφορία και στην έρευνα χωρίς διακρίσεις	Δωρεάν διάθεση γνώσης στην περιοχή και παροχή βιβλίων ψυχαγωγικού χαρακτήρα
Προϋπολογισμός	Δεν υπάρχει ξεχωριστός προϋπολογισμός	15.000 ευρώ
Υποδομές	200 τ.μ. τμήμα ενηλίκων χωρίς πρόσβαση ΑμεΑ και 150 τ.μ. παιδικό εφηβικό τμήμα με πρόσβαση ΑμεΑ	Ειδική ράμπα αμαξιδίων
Τεχνολογικός εξοπλισμός	4 Η/Υ προσωπικού, 6 Η/Υ κοινού, 2 εκτυπωτές, 1 τρισδιάστατος εκτυπωτής, 2 προβολείς, 2 κονσόλες ήχου, OpenAbekt	3 Η/Υ και εκτυπωτές
Συλλογή	Περίπου 50.000 τόμοι, με έμφαση σε λογοτεχνία, ιστορία, ψυχολογία, τεχνολογίες και τοπική γνώση	Βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά
Συνολική εικόνα	Θεσμικά και τεχνολογικά πιο αναλυτικά αποτυπωμένη βιβλιοθήκη	Βιβλιοθήκη με μεγαλύτερο δηλωμένο αριθμό προσωπικού και συγκεκριμένο προϋπολογισμό

Συνοπτικά, στον Α΄ Θεματικό Άξονα καταγράφηκαν τα βασικά στοιχεία ταυτότητας των δύο βιβλιοθηκών, όπως δηλώθηκαν από τους συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις. Τα στοιχεία αφορούν τη θεσμική μορφή, τη διοίκηση, τα τμήματα, το προσωπικό, την αποστολή, τους σκοπούς, τον προϋπολογισμό, τις υποδομές, τον εξοπλισμό και τη συλλογή κάθε βιβλιοθήκης.

6.2 Β΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση του ρόλου των δημοτικών βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού

Η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις δύο ημιδομημένες συνεντεύξεις ανέδειξε ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν λειτουργούν αποκλειστικά ως χώροι δανεισμού και ανάγνωσης βιβλίων, αλλά ως πολυδιάστατοι οργανισμοί πολιτισμού, εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής. Η ΔΒΠ όσο και η ΔΒΟ εμφανίζουν έντονη πολιτιστική δραστηριότητα, η οποία συνδέεται με τη διατήρηση της τοπικής πολιτιστικής ταυτότητας, την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας και την ενίσχυση της συμμετοχικότητας της τοπικής κοινωνίας.

Ως προς τον υφιστάμενο αριθμό χρηστών, καταγράφεται υψηλή επισκεψιμότητα και σημαντική διείσδυση στις τοπικές κοινωνίες. Συγκεκριμένα, η ΔΒΠ διαθέτει 8.208 εγγεγραμμένα μέλη, ενώ η ΔΒΟ 9.470 μέλη. Το εύρημα αυτό δείχνει ότι και οι δύο βιβλιοθήκες αποτελούν καθιερωμένους πολιτιστικούς θεσμούς με σταθερή αναγνωρισιμότητα και ενεργή σχέση με το κοινό τους. Η ελαφρώς υψηλότερη εγγεγραμμένη βάση χρηστών στην Ορεστιάδα ενδέχεται να συνδέεται με την εντονότερη ψηφιακή αναβάθμιση που έχει υλοποιήσει τα τελευταία χρόνια, όπως η δημιουργία εφαρμογής κινητού, ψηφιακού βοηθού και αναβαθμισμένων ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

Αναφορικά με τη συμμετοχή στις δράσεις, η Βιβλιοθήκη Πρέβεζας παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλή ετήσια κινητικότητα, καθώς συμμετέχουν περίπου 800 άτομα σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και περίπου 2.500 παιδιά σε εκπαιδευτικές δράσεις. Αντίστοιχα, η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας αναφέρει περίπου 2.000 συμμετέχοντες ετησίως στις δράσεις της. Παρατηρείται ότι στην περίπτωση της Πρέβεζας υπάρχει πιο σαφής διάκριση ανάμεσα στις εκπαιδευτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, γεγονός που υποδηλώνει περισσότερο οργανωμένο σχεδιασμό και συστηματικότερη καταγραφή στοιχείων.

Ως προς το είδος των δράσεων, και οι δύο βιβλιοθήκες υλοποιούν ένα ευρύ φάσμα πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Στη Βιβλιοθήκη Πρέβεζας περιλαμβάνονται παρουσιάσεις βιβλίων, λογοτεχνικές βραδιές, εκπαιδευτικές δραστηριότητες φιλαναγνωσίας, επισκέψεις σχολείων, λέσχες ανάγνωσης ενηλίκων, εκθέσεις και εποχικές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η δράση της εμφανίζεται πολυεπίπεδη και περισσότερο θεσμοθετημένη. Από την άλλη πλευρά, η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας δίνει έμφαση σε παρουσιάσεις βιβλίων, θεματικές ομιλίες, δράσεις σχετικές με τον θρακικό

πολιτισμό και παιδικές δραστηριότητες. Εδώ διαφαίνεται ισχυρότερη σύνδεση με την τοπική πολιτιστική κληρονομιά και τον περιφερειακό χαρακτήρα της περιοχής.

Σημαντική διάσταση του πολιτιστικού ρόλου των βιβλιοθηκών αποτελεί και ο τρόπος αξιολόγησης του παραγόμενου έργου τους. Η Βιβλιοθήκη Πρέβεζας χρησιμοποιεί βιβλίο επισκεπτών και ερωτηματολόγια για την αποτίμηση των δράσεων και της ανταπόκρισης του κοινού. Πρόκειται για περισσότερο ποιοτική και αναστοχαστική διαδικασία αξιολόγησης, καθώς δίνεται η δυνατότητα καταγραφής απόψεων και εμπειριών των συμμετεχόντων. Αντίθετα, η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας αξιολογεί κυρίως μέσω στατιστικών επισκεψιμότητας και μέτρησης συμμετοχής, υιοθετώντας περισσότερο ποσοτική προσέγγιση. Η διαφοροποίηση αυτή καταδεικνύει δύο διαφορετικές κουλτούρες διοίκησης: η πρώτη εστιάζει περισσότερο στην εμπειρία του χρήστη, ενώ η δεύτερη στη μετρήσιμη αποτελεσματικότητα.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι οι χρήστες αξιολογούν θετικά το πολιτιστικό έργο και των δύο βιβλιοθηκών, κυρίως μέσω της συμμετοχής τους στις δράσεις. Ωστόσο, στην περίπτωση της Πρέβεζας η χρήση ερωτηματολογίων επιτρέπει πιο τεκμηριωμένη αποτύπωση της ικανοποίησης του κοινού. Αντίθετα, στην Ορεστιάδα η συμμετοχή θεωρείται ο βασικός δείκτης αποδοχής, στοιχείο που παρέχει μια γενική εικόνα αλλά όχι εις βάθος ανάλυση.

Πίνακας 7: Συνοπτικός Πίνακας Ευρημάτων Β΄ Θεματικού Άξονα.

Ερευνητικό ερώτημα	**ΔΒΠ**	**ΔΒΟ**	**Συμπέρασμα**
Υφιστάμενος αριθμός χρηστών	8.208 μέλη	9.470 μέλη	Υψηλή διείσδυση και στις δύο τοπικές κοινωνίες
Συμμετοχή στις δράσεις	800 πολιτιστικές εκδηλώσεις, 2.500 παιδιά σε εκπαιδευτικές δράσεις	2.000 συμμετέχοντες συνολικά	Η Πρέβεζα εμφανίζει πιο αναλυτική και οργανωμένη καταγραφή

Ερευνητικό ερώτημα	**ΔΒΠ**	**ΔΒΟ**	**Συμπέρασμα**
Είδη δράσεων	Πολυδιάστατες πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δράσεις	Πολιτιστικές δράσεις με τοπικό χαρακτήρα	Και οι δύο λειτουργούν ως ενεργοί πολιτιστικοί οργανισμοί
Αξιολόγηση πολιτιστικού έργου	Βιβλίο επισκεπτών, ερωτηματολόγια	Στατιστικά επισκεψιμότητας	Ποιοτική αξιολόγηση στην Πρέβεζα, ποσοτική στην Ορεστιάδα
Αξιολόγηση συμμετοχής κοινού	Ερωτηματολόγια	Μέτρηση συμμετοχής	Διαφορετική μεθοδολογία αξιολόγησης
Αντίληψη κοινού για το έργο	Άμεση καταγραφή ικανοποίησης	Έμμεση αποτύπωση μέσω συμμετοχής	Η Πρέβεζα διαθέτει πιο τεκμηριωμένη ανατροφοδότηση

Συνολικά, ο δεύτερος θεματικός άξονας αναδεικνύει ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες λειτουργούν ως σύγχρονοι πολιτιστικοί οργανισμοί με πολλαπλές λειτουργίες: εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές, κοινωνικές και πολιτισμικές. Η ΔΒΠ φαίνεται να επενδύει περισσότερο στη συστηματική διοργάνωση και αξιολόγηση δράσεων, ενώ η ΔΒΟ παρουσιάζει πιο έντονο ψηφιακό μετασχηματισμό και έμφαση στην τοπική πολιτιστική προβολή. Και στις δύο περιπτώσεις, η πολιτιστική αποστολή της βιβλιοθήκης αποτελεί κεντρικό άξονα λειτουργίας και συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη και διατήρηση του κοινού τους.

6.3 Γ΄ Θεματικός Άξονας: Χαρτογράφηση του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών

Η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις δύο ημιδομημένες συνεντεύξεις ανέδειξε ότι η χαρτογράφηση του κοινού αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τον στρατηγικό σχεδιασμό των δημοτικών βιβλιοθηκών, καθώς συνδέεται άμεσα τόσο με την ανάπτυξη

στοχευμένων υπηρεσιών όσο και με τη διαμόρφωση αποτελεσματικών επικοινωνιακών πρακτικών. Παρά το γεγονός ότι οι δύο βιβλιοθήκες παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως οργανισμοί τοπικού πολιτισμού, καταγράφονται διαφοροποιήσεις ως προς τη σύνθεση, τις ανάγκες και τις τάσεις του κοινού τους.

Αρχικά, ως προς τις επιμέρους ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνονται, και οι δύο βιβλιοθήκες εμφανίζουν πολυσυλλεκτικό χαρακτήρα. Η ΔΒΠ δηλώνει ότι απευθύνεται σε «βρέφη, παιδιά, έφηβους, ενήλικες, φοιτητές και ερευνητές», παρουσιάζοντας μία περισσότερο αναλυτική κατηγοριοποίηση. Αντίστοιχα, η ΔΒΟ απευθύνεται σε «παιδιά, εφήβους, ενήλικες, ερευνητές, άτομα τρίτης ηλικίας και επισκέπτες από το εξωτερικό». Η διαφοροποίηση αυτή υποδηλώνει ότι η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας έχει ήδη εντοπίσει ειδικές κατηγορίες κοινού με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως οι ηλικιωμένοι και οι αλλοδαποί επισκέπτες, ενώ η Βιβλιοθήκη Πρέβεζας φαίνεται να δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην πρώιμη παιδική ηλικία και στο ακαδημαϊκό κοινό.

Ως προς την κατανομή των υφιστάμενων χρηστών και των συμμετεχόντων στις δράσεις, η Βιβλιοθήκη Πρέβεζας παρουσιάζει πιο σαφή και λειτουργική χαρτογράφηση. Οι εκπαιδευτικές δράσεις της αφορούν μαθητές από το νηπιαγωγείο έως το γυμνάσιο, οι επισκέψεις σχολείων καλύπτουν όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, ενώ οι παρουσιάσεις βιβλίων και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις προσελκύουν κυρίως ενήλικες ή το σύνολο του κοινού. Αντίθετα, η απάντηση της Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας δεν αποτυπώνει πραγματική κατανομή κοινού, αλλά οργανωτική διάσταση («1 βιβλιοθηκάριος ανά δράση»), γεγονός που ενδεχομένως καταδεικνύει απουσία συστηματικής καταγραφής ή διαφοροποίησης του κοινού ανά δράση.

Σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τις προτιμήσεις κάθε ομάδας κοινού, η Βιβλιοθήκη Πρέβεζας εμφανίζει μεγαλύτερη γνώση των αναγνωστικών και πληροφοριακών αναγκών των χρηστών της. Οι ενήλικες αναζητούν κυρίως λογοτεχνία, ιστορία και ψυχολογία, τα παιδιά παραμύθια, διαδραστικά βιβλία και μυθολογία, ενώ οι φοιτητές και οι ερευνητές αναζητούν επιστημονικά βιβλία και άρθρα. Αντίθετα, η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας αναφέρεται συνοπτικά σε «μυθιστορήματα και παιδικά παραμύθια», χωρίς περαιτέρω τμηματοποίηση. Το εύρημα αυτό δείχνει ότι η πρώτη βιβλιοθήκη εφαρμόζει πιο στοχευμένη λογική «κατάτμησης κοινού», στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για τον σχεδιασμό επικοινωνιακών στρατηγικών.

Αναφορικά με τις δράσεις που απευθύνονται σε κάθε ομάδα κοινού, και οι δύο βιβλιοθήκες προσαρμόζουν τις υπηρεσίες τους ανάλογα με την ηλικία ή τα ενδιαφέροντα του κοινού. Η Πρέβεζα δίνει έμφαση στις εκπαιδευτικές δράσεις φιλαναγνωσίας και στις θερινές εκστρατείες με θεματικό περιεχόμενο, ενώ για τους ενήλικες διοργανώνει παρουσιάσεις βιβλίων και λογοτεχνικές βραδιές. Η Ορεστιάδα εστιάζει κυρίως σε επετειακές και θεματικές εκδηλώσεις, όπως η Παγκόσμια Ημέρα Βιβλίου. Η προσέγγιση της Πρέβεζας φαίνεται περισσότερο συνεχής και προγραμματισμένη, ενώ της Ορεστιάδας περισσότερο περιστασιακή και συμβολική.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αλλαγές που καταγράφονται τα τελευταία χρόνια στη σύνθεση του κοινού. Η Βιβλιοθήκη Πρέβεζας αναφέρει αύξηση φοιτητών, συνταξιούχων και εποχικών επισκεπτών, Ελλήνων και αλλοδαπών, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Αντίθετα, η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας αναφέρει μείωση των ερευνητών λόγω της ευρείας χρήσης του διαδικτύου. Το εύρημα αυτό αναδεικνύει τη μεταβολή των πληροφοριακών συνηθειών και την ανάγκη αναπροσαρμογής των υπηρεσιών, ειδικά για το ερευνητικό κοινό, μέσα από ψηφιακές υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας.

Τέλος, ως προς τις νέες ομάδες κοινού στις οποίες σκοπεύουν να απευθυνθούν, οι δύο βιβλιοθήκες εμφανίζουν διαφορετικές στρατηγικές προτεραιότητες. Η Πρέβεζα στοχεύει στη βρεφική ηλικία και στην τρίτη ηλικία, προσαρμόζοντας υποδομές και δράσεις ανάλογα με τις κινητικές ή πνευματικές ανάγκες των ομάδων αυτών. Η Ορεστιάδα προσανατολίζεται στους επαγγελματίες υγείας, μέσα από πιο εξειδικευμένο θεματικό υλικό. Η πρώτη επιλογή συνδέεται περισσότερο με κοινωνική ένταξη και διεύρυνση κοινού, ενώ η δεύτερη με εξειδίκευση και θεματική διαφοροποίηση υπηρεσιών.

Πίνακας 8: Συνοπτικός συγκριτικός πίνακας ευρημάτων Γ΄ θεματικού άξονα.

Ερευνητικό ερώτημα	**Βιβλιοθήκη Πρέβεζας**	**Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας**	**Συμπέρασμα**
Ομάδες κοινού	Βρέφη, παιδιά, έφηβοι, ενήλικες, φοιτητές, ερευνητές	Παιδιά, έφηβοι, ενήλικες, τρίτη ηλικία, αλλοδαποί, ερευνητές	Και οι δύο έχουν πολυσυλλεκτικό κοινό
Κατανομή κοινού	Σαφής ανά δράση και ηλικία	Μη συστηματική αποτύπωση	Υπεροχή Πρέβεζας στη χαρτογράφηση

Ερευνητικό ερώτημα	**Βιβλιοθήκη Πρέβεζας**	**Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας**	**Συμπέρασμα**
Προτιμήσεις κοινού	Αναλυτική τμηματοποίηση	Γενική περιγραφή	Καλύτερη γνώση αναγκών στην Πρέβεζα
Δράσεις ανά ομάδα	Συνεχείς και θεματικές	Περιστασιακές και επετειακές	Πιο οργανωμένη στρατηγική στην Πρέβεζα
Μεταβολές κοινού	Αύξηση φοιτητών, συνταξιούχων, τουριστών	Μείωση ερευνητών	Αλλαγή πληροφοριακών συνηθειών
Νέες ομάδες στόχου	Βρέφη και τρίτη ηλικία	Επαγγελματίες υγείας	Διαφορετική στρατηγική ανάπτυξης

Συνολικά, τα ευρήματα του τρίτου θεματικού άξονα δείχνουν ότι και οι δύο βιβλιοθήκες αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα τμηματοποίησης και χαρτογράφησης του κοινού τους, όμως η ΔΒΠ εμφανίζει πιο ώριμη και αναλυτική εικόνα των ομάδων χρηστών, των προτιμήσεών τους και των μεταβολών που παρουσιάζουν. Αντίθετα, η Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας φαίνεται να διαθέτει ευρύ κοινό, αλλά λιγότερο συστηματική τεκμηρίωση ως προς τη διαφοροποίησή του. Η αποτελεσματική χαρτογράφηση του κοινού αναδεικνύεται, επομένως, ως βασικός παράγοντας για τον σχεδιασμό στοχευμένων επικοινωνιακών στρατηγικών και για τη βιώσιμη ανάπτυξη των δημοτικών βιβλιοθηκών.

6.4 Δ΄ Θεματικός Άξονας: Αποτύπωση της επικοινωνιακής στρατηγικής των δημοτικών βιβλιοθηκών και της σχέσης της με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου

Η ανάλυση των δύο συνεντεύξεων ανέδειξε ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες αντιμετωπίζουν την επικοινωνία ως κρίσιμο εργαλείο για την προβολή του έργου τους, την ενίσχυση της συμμετοχής του κοινού και τη διασύνδεσή τους με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του οικείου δήμου. Παρά το γεγονός ότι οι δύο βιβλιοθήκες λειτουργούν σε διαφορετικά

διοικητικά και γεωγραφικά περιβάλλοντα, παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς τους επικοινωνιακούς τους στόχους, αλλά και διαφορές ως προς τον βαθμό συστηματοποίησης και επένδυσης στην επικοινωνιακή τους στρατηγική.

Αναφορικά με τους βασικούς επικοινωνιακούς στόχους, η ΔΒΠ εμφανίζει μια περισσότερο πολυδιάστατη και στρατηγικά διατυπωμένη προσέγγιση. Η επικοινωνία δεν περιορίζεται στην απλή ενημέρωση για δράσεις, αλλά συνδέεται με την προώθηση της αναγνωσιμότητας, της πολιτιστικής κληρονομιάς, της τοπικής πνευματικής δημιουργίας και της πρόσβασης στη γνώση και την πληροφόρηση. Η βιβλιοθήκη αυτοπροσδιορίζεται ως «τοπικό κέντρο πληροφόρησης» και πολιτιστικής διάχυσης, στοιχείο που δείχνει έναν περισσότερο θεσμικό και πολιτισμικό προσανατολισμό. Αντίθετα, στη ΔΒΟ ο βασικός επικοινωνιακός στόχος περιγράφεται πιο λειτουργικά, ως ενημέρωση του κοινού για τις δράσεις και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης. Η διαφοροποίηση αυτή υποδηλώνει διαφορετικό επίπεδο ωρίμανσης στον στρατηγικό σχεδιασμό της επικοινωνίας.

Σε σχέση με την ένταξη των επικοινωνιακών ενεργειών στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό του δήμου, και οι δύο βιβλιοθήκες δήλωσαν ότι λειτουργούν εντός του πλαισίου του πολιτιστικού οράματος του δήμου τους. Η βιβλιοθήκη Πρέβεζας εντάσσει τις δράσεις της στο συνολικό επικοινωνιακό προφίλ του Δήμου για τη διασφάλιση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου. Αντίστοιχα, η βιβλιοθήκη Ορεστιάδας θεωρεί ότι μέσω του δήμου συμβάλλει στην προώθηση του πολιτισμού στην πόλη. Ωστόσο, από τις απαντήσεις προκύπτει ότι η σύνδεση αυτή είναι περισσότερο διοικητική και λιγότερο αποτέλεσμα τυποποιημένου στρατηγικού σχεδιασμού με σαφείς δείκτες και στόχους.

Σημαντική διαφοροποίηση παρατηρείται στο οικονομικό σκέλος της επικοινωνίας. Η ΔΒΠ δεν διαθέτει αυτόνομο προϋπολογισμό για επικοινωνιακές ενέργειες, καθώς το σχετικό κόστος καλύπτεται από τον συνολικό προϋπολογισμό επικοινωνίας του Δήμου. Αντίστοιχα, στην Ορεστιάδα αναφέρεται συγκεκριμένο, αλλά εξαιρετικά περιορισμένο ποσό, μόλις 150 ευρώ ετησίως, για αφίσες και φυλλάδια. Το εύρημα αυτό καταδεικνύει ότι η επικοινωνία, παρότι θεωρείται σημαντική, δεν υποστηρίζεται επαρκώς οικονομικά ως αυτόνομη στρατηγική λειτουργία.

Ως προς τα μέσα επικοινωνίας, και οι δύο βιβλιοθήκες αξιοποιούν ένα μίγμα παραδοσιακών και ψηφιακών εργαλείων. Η Πρέβεζα χρησιμοποιεί έντυπα μέσα, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ψηφιακά εργαλεία και οπτικοακουστικά μέσα, όπως ραδιόφωνο και τηλεόραση,

υιοθετώντας πιο πολυκαναλική προσέγγιση. Η Ορεστιάδα αξιοποιεί κυρίως έντυπο υλικό και αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ωστόσο, από τα δευτερογενή στοιχεία προκύπτει ότι η βιβλιοθήκη Ορεστιάδας έχει αναπτύξει σημαντικές ψηφιακές υποδομές, όπως εφαρμογή κινητού, ψηφιακό βοηθό, ηλεκτρονικές υπηρεσίες και αναβαθμισμένο ηλεκτρονικό κατάλογο, γεγονός που δείχνει μια αντίφαση ανάμεσα στις πρακτικές που εφαρμόζονται και στον τρόπο που περιγράφονται από το προσωπικό.

Και οι δύο συμμετέχοντες θεωρούν ότι η επικοινωνιακή στρατηγική έχει συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη και συμμετοχή του κοινού. Στην περίπτωση της Πρέβεζας, η συμβολή αυτή αποδίδεται στην ευρύτερη γνωστοποίηση του έργου και των στόχων της βιβλιοθήκης. Στην Ορεστιάδα η απάντηση ήταν πιο κατηγορηματική, καθώς χαρακτηρίστηκε «καθοριστική». Η αξιολόγηση της υφιστάμενης στρατηγικής χαρακτηρίστηκε «πολύ καλή» στην Πρέβεζα, λαμβάνοντας υπόψη τα διαθέσιμα μέσα και το προσωπικό, και «επαρκής» στην Ορεστιάδα. Η διαφοροποίηση αυτή υποδηλώνει διαφορετικά επίπεδα ικανοποίησης ή διαφορετικές προσδοκίες.

Πίνακας 9: Συνοπτικός πίνακας ευρημάτων Δ΄ Θεματικού Άξονα.

Ερευνητικό ερώτημα	**Βιβλιοθήκη Πρέβεζας**	**Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας**	**Συμπέρασμα**
«Βασικοί επικοινωνιακοί στόχοι»	Πολυδιάστατοι, πολιτιστικοί και μορφωτικοί	Ενημέρωση κοινού για δράσεις	Η Πρέβεζα εμφανίζει πιο ώριμη στρατηγική στόχευση
«Σύνδεση με στρατηγικό σχεδιασμό δήμου»	Ενταγμένη στο πολιτιστικό προφίλ του δήμου	Προώθηση πολιτισμού μέσω δήμου	Υπάρχει σύνδεση αλλά όχι πλήρως τυποποιημένη
«Ετήσια δαπάνη επικοινωνίας»	Χωρίς αυτόνομο κονδύλι	150€ ετησίως	Χαμηλή οικονομική ενίσχυση
«Μέσα επικοινωνίας»	Έντυπα, social media, ψηφιακά, TV, ραδιόφωνο	Έντυπα και social media	Η Πρέβεζα εφαρμόζει πιο πολυκαναλική στρατηγική

Ερευνητικό ερώτημα	**Βιβλιοθήκη Πρέβεζας**	**Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας**	**Συμπέρασμα**
«Συμβολή στην ανάπτυξη κοινού»	Σημαντική	Καθοριστική	Και οι δύο αναγνωρίζουν θετική επίδραση
«Αξιολόγηση στρατηγικής»	Πολύ καλή	Επαρκής	Θετική συνολικά, αλλά με περιθώρια βελτίωσης

Γενικά, τα ευρήματα του άξονα καταδεικνύουν ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες αναγνωρίζουν την επικοινωνία ως αναπόσπαστο στοιχείο της πολιτιστικής τους λειτουργίας και της ανάπτυξης κοινού. Ωστόσο, η επικοινωνιακή στρατηγική φαίνεται να βασίζεται περισσότερο στην εμπειρική πρακτική και λιγότερο σε οργανωμένο στρατηγικό σχεδιασμό με εξειδικευμένο προϋπολογισμό, σαφείς δείκτες απόδοσης και στοχευμένη τμηματοποίηση κοινού. Η ενίσχυση της στρατηγικής διάστασης της επικοινωνίας θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά στη βιωσιμότητα και την πολιτιστική επιρροή των δημοτικών βιβλιοθηκών.

6.5 Ε΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση των προβλημάτων και προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες στο πλαίσιο της επικοινωνίας τους με το κοινό

Η ανάλυση του πέμπτου θεματικού άξονα ανέδειξε ότι, παρά τη σημαντική πρόοδο που έχουν σημειώσει οι δημοτικές βιβλιοθήκες ως προς την εξωστρέφεια και την ανάπτυξη επικοινωνιακών εργαλείων, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ουσιώδη εμπόδια στην αποτελεσματική επικοινωνία τους με το κοινό. Από τη συγκριτική μελέτη των δύο περιπτώσεων, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας, προκύπτει ότι τα προβλήματα εντοπίζονται τόσο σε επίπεδο αντίληψης του κοινού όσο και σε οργανωτικό ή τεχνολογικό επίπεδο.

Στην περίπτωση της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας, το σημαντικότερο επικοινωνιακό πρόβλημα αφορά την παγιωμένη κοινωνική αντίληψη σχετικά με τον ρόλο της βιβλιοθήκης. Σύμφωνα με τη συνέντευξη, μεγάλο μέρος του κοινού εξακολουθεί να αντιλαμβάνεται τη βιβλιοθήκη ως έναν παραδοσιακό χώρο δανεισμού βιβλίων ή ατομικής μελέτης. Η εικόνα αυτή περιορίζει την αναγνώριση των σύγχρονων λειτουργιών της, όπως η παροχή

ψηφιακών υπηρεσιών, η πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης, οι δημιουργικές δράσεις και η κοινωνική δικτύωση. Το εύρημα αυτό συνάδει με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία οι δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες συχνά καλούνται να επαναπροσδιορίσουν την ταυτότητά τους στο πλαίσιο της ψηφιακής εποχής και να επανατοποθετηθούν στη συνείδηση των πολιτών ως πολυλειτουργικοί οργανισμοί πολιτισμού και πληροφόρησης.

Παράλληλα, η μεγαλύτερη πρόκληση που καταγράφεται στην Πρέβεζα αφορά την οικοδόμηση εμπιστοσύνης προς τη βιβλιοθήκη ως έγκυρο φορέα πληροφόρησης. Ο/η συνεντευξιαζόμενος/η επισημαίνει ότι οι χρήστες συχνά στρέφονται αποκλειστικά στις μηχανές αναζήτησης, κυρίως στη Google, παραβλέποντας τις αξιόπιστες πληροφοριακές υπηρεσίες που μπορεί να προσφέρει ένας επαγγελματίας βιβλιοθηκονόμος. Η πρόκληση αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη στη σημερινή εποχή της πληροφοριακής υπερφόρτωσης και της παραπληροφόρησης. Η βιβλιοθήκη επιχειρεί να προβάλλει τον σύγχρονο ρόλο του βιβλιοθηκονόμου ως «επιστήμονα της πληροφόρησης», ο οποίος δεν περιορίζεται στον δανεισμό αλλά λειτουργεί ως διαμεσολαβητής γνώσης και υποστηρικτής της πληροφοριακής παιδείας.

Αντίστοιχα, στη ΔΒΟ τα βασικά προβλήματα εντοπίζονται περισσότερο σε οργανωτικό και διαδικαστικό επίπεδο. Η συνέντευξη ανέδειξε ότι η γραφειοκρατία δυσχεραίνει την έγκαιρη και αποτελεσματική οργάνωση της προβολής των δράσεων. Η εξάρτηση από δημοτικές διαδικασίες έγκρισης ή συντονισμού επιβραδύνει την επικοινωνιακή ανταπόκριση, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου απαιτείται άμεση ενημέρωση ή ταχεία προώθηση εκδηλώσεων. Το εύρημα αυτό αναδεικνύει τον περιορισμό που δημιουργεί η διοικητική δομή στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, όταν η επικοινωνία δεν λειτουργεί με ευέλικτους μηχανισμούς.

Επιπλέον, ως βασική πρόκληση στην Ορεστιάδα καταγράφεται η ανάγκη δημιουργίας πιο ελκυστικού επικοινωνιακού περιεχομένου, τόσο σε έντυπη όσο και σε ψηφιακή μορφή. Η παραγωγή δημιουργικών φυλλαδίων, αφισών και αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης θεωρείται κρίσιμος παράγοντας για την προσέλκυση περισσότερων αναγνωστών και συμμετεχόντων. Το συγκεκριμένο εύρημα υποδηλώνει ότι η αποτελεσματική επικοινωνία δεν εξαρτάται μόνο από την ύπαρξη καναλιών διάδοσης, αλλά και από την ποιότητα, την αισθητική και τη στρατηγική στόχευση του περιεχομένου. Η βιβλιοθήκη της Ορεστιάδας φαίνεται να έχει προχωρήσει σημαντικά στον ψηφιακό μετασχηματισμό της,

μέσω ιστοσελίδας, εφαρμογής κινητού και ψηφιακού βοηθού, ωστόσο αναγνωρίζει ότι η συνεχής παραγωγή ελκυστικού περιεχομένου απαιτεί εξειδικευμένες δεξιότητες και χρόνο.

Συγκριτικά, παρατηρείται ότι οι δύο βιβλιοθήκες αντιμετωπίζουν διαφορετικής φύσης προκλήσεις. Η Πρέβεζα εστιάζει κυρίως στην αλλαγή της κοινωνικής εικόνας και στην αναγνώριση του σύγχρονου ρόλου της βιβλιοθήκης, ενώ η Ορεστιάδα δίνει έμφαση στη λειτουργική βελτίωση της επικοινωνίας και στην ενίσχυση της προβολής των δράσεων. Κοινός παρονομαστής και στις δύο περιπτώσεις είναι η ανάγκη για στρατηγική, συνεχή και προσαρμοσμένη επικοινωνία με το κοινό, ώστε η βιβλιοθήκη να διατηρήσει και να ενισχύσει τη θέση της ως σύγχρονος πολιτιστικός οργανισμός.

Πίνακας 10: Συνοπτικός συγκριτικός πίνακας ευρημάτων Ε΄ Θεματικού Άξονα.

Ερευνητικό ερώτημα	ΔΒΠ	ΔΒΟ
«Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα στην επικοινωνία με το κοινό;»	Παρωχημένη αντίληψη του κοινού για τον ρόλο της βιβλιοθήκης	Γραφειοκρατία στην οργάνωση και προβολή δράσεων
«Ποιες είναι οι βασικές προκλήσεις;»	Ανάδειξη της βιβλιοθήκης ως αξιόπιστου φορέα πληροφόρησης πέρα από τη Google	Δημιουργία ελκυστικών φυλλαδίων και ψηφιακών αναρτήσεων
«Ποια είναι η κύρια επικοινωνιακή ανάγκη;»	Αλλαγή νοοτροπίας και ενίσχυση πληροφοριακής παιδείας	Ενίσχυση δημιουργικού και σύγχρονου περιεχομένου
«Ποιος είναι ο στρατηγικός στόχος;»	Επαναπροσδιορισμός του κοινωνικού ρόλου της βιβλιοθήκης	Προσέλκυση περισσότερων αναγνωστών και συμμετεχόντων

Εν κατακλείδι, τα ευρήματα του συγκεκριμένου άξονα αναδεικνύουν ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν αντιμετωπίζουν μόνο ζητήματα πόρων ή προσωπικού, αλλά και σύνθετες επικοινωνιακές και κοινωνικές προκλήσεις που σχετίζονται με την αντίληψη του κοινού, τη διοικητική ευελιξία και την παραγωγή ελκυστικού περιεχομένου. Η αντιμετώπιση αυτών

των προκλήσεων προϋποθέτει ενίσχυση της επικοινωνιακής στρατηγικής, αξιοποίηση ψηφιακών μέσων, ανάπτυξη πληροφοριακής παιδείας και συστηματική επένδυση στην εξωστρέφεια.

6.6 Γενικά Συμπεράσματα

Η εμπειρική διερεύνηση των δύο δημοτικών βιβλιοθηκών, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας, ανέδειξε ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες της ελληνικής περιφέρειας λειτουργούν ως σημαντικοί πολιτιστικοί και κοινωνικοί φορείς, παρά τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν σε επίπεδο πόρων, στελέχωσης και οργανωμένης επικοινωνιακής πολιτικής. Τα ευρήματα των συνεντεύξεων και της συγκριτικής ανάλυσης επιβεβαιώνουν ότι ο ρόλος τους δεν περιορίζεται στη διαχείριση συλλογών και στον δανεισμό υλικού, αλλά επεκτείνεται στην ενίσχυση της φιλαναγνωσίας, στην πολιτιστική συμμετοχή, στη συνεργασία με την εκπαιδευτική κοινότητα και στη διαμόρφωση σχέσεων με την τοπική κοινωνία.

Ως προς την ταυτότητα των δύο βιβλιοθηκών, διαπιστώθηκε ότι και οι δύο διαθέτουν σαφή τοπικό χαρακτήρα, αλλά διαφοροποιούνται ως προς την ιστορική τους διαδρομή, την οργανωτική τους ανάπτυξη και τον βαθμό ψηφιακής τους ωριμότητας. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας εμφανίζει ισχυρή σύνδεση με την τοπική μνήμη, την ιστορικότητα και τη βιβλιογραφική ταυτότητα της περιοχής. Αντίθετα, η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας παρουσιάζει πιο συστηματοποιημένη ψηφιακή και οργανωτική παρουσία, με εντονότερη αξιοποίηση ηλεκτρονικών υπηρεσιών, διαδικτυακών εργαλείων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η διαφοροποίηση αυτή δεν αναιρεί τον κοινό πολιτιστικό ρόλο των δύο βιβλιοθηκών, αλλά δείχνει ότι κάθε βιβλιοθήκη αναπτύσσει την εξωστρέφειά της με βάση τις ιδιαίτερες δυνατότητες και προτεραιότητες του τοπικού της περιβάλλοντος.

Σε σχέση με τον ρόλο των βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού, τα εμπειρικά δεδομένα δείχνουν ότι και οι δύο βιβλιοθήκες συμβάλλουν στην πολιτιστική ζωή της περιοχής τους μέσα από δράσεις, εκδηλώσεις, συνεργασίες και δραστηριότητες που απευθύνονται κυρίως σε παιδιά, μαθητές, εκπαιδευτικούς και αναγνωστικό κοινό. Η βιβλιοθήκη λειτουργεί ως χώρος πρόσβασης στη γνώση, αλλά και ως πεδίο κοινωνικής συνάντησης, δημιουργικής απασχόλησης και πολιτιστικής ενεργοποίησης. Ωστόσο, η ένταση και η συστηματικότητα αυτών των δράσεων διαφοροποιούνται, καθώς εξαρτώνται από τη στελέχωση, την

υποστήριξη του δήμου, την ύπαρξη συνεργασιών και την προσωπική πρωτοβουλία των υπευθύνων.

Η χαρτογράφηση του κοινού ανέδειξε ότι οι δύο βιβλιοθήκες αναγνωρίζουν τη σημασία της προσέγγισης διαφορετικών ομάδων χρηστών, αλλά δεν φαίνεται να διαθέτουν στον ίδιο βαθμό συστηματικούς μηχανισμούς έρευνας κοινού, αξιολόγησης αναγκών και καταγραφής συμμετοχής. Το κοινό τους παραμένει σε μεγάλο βαθμό συνδεδεμένο με την εκπαιδευτική κοινότητα, τα παιδιά και τους σταθερούς αναγνώστες, ενώ η προσέγγιση νέων ομάδων, όπως οι νέοι ενήλικες, οι ηλικιωμένοι, οι ευάλωτες ομάδες ή οι μη τακτικοί χρήστες, απαιτεί περισσότερο στοχευμένες παρεμβάσεις. Συνεπώς, η ανάπτυξη κοινού δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο στην ύπαρξη δράσεων, αλλά χρειάζεται πιο οργανωμένη γνώση των χαρακτηριστικών, των αναγκών και των προσδοκιών των πολιτών.

Ως προς την επικοινωνιακή στρατηγική, τα ευρήματα δείχνουν ότι η επικοινωνία των βιβλιοθηκών εξακολουθεί να κινείται σε μεγάλο βαθμό ανάμεσα σε δύο επίπεδα: από τη μία πλευρά, στην πρακτική ενημέρωση για δράσεις, υπηρεσίες και ανακοινώσεις, και από την άλλη, στη σταδιακή προσπάθεια διαμόρφωσης μιας πιο εξωστρεφούς και σύγχρονης δημόσιας εικόνας. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας εμφανίζει πιο έντονα στοιχεία πολυκαναλικής επικοινωνίας, κυρίως λόγω της αξιοποίησης ιστοσελίδας, ψηφιακών υπηρεσιών και κοινωνικών δικτύων. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας διαθέτει σημαντική ψηφιακή παρουσία μέσω του ηλεκτρονικού καταλόγου και της σύνδεσής της με θεσμικά δίκτυα, αλλά η επικοινωνιακή της εικόνα φαίνεται περισσότερο λειτουργική και λιγότερο διαδραστική. Η σύγκριση αυτή δείχνει ότι η ψηφιακή παρουσία δεν είναι ενιαία έννοια, αλλά μπορεί να κυμαίνεται από βασική πληροφοριακή ορατότητα έως περισσότερο ενεργή, συμμετοχική και χρηστοκεντρική επικοινωνία.

Τα προβλήματα και οι προκλήσεις που αναδείχθηκαν στο εμπειρικό μέρος επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό όσα είχαν επισημανθεί στο θεωρητικό μέρος. Οι σημαντικότεροι περιορισμοί αφορούν την υποστελέχωση, τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους, την ανάγκη τεχνολογικής αναβάθμισης, την απουσία εξειδικευμένου προσωπικού στην επικοινωνία και την ανάγκη συστηματικότερης αξιολόγησης των δράσεων. Παράλληλα, αναδείχθηκε ότι η αποτελεσματικότητα της επικοινωνιακής στρατηγικής δεν εξαρτάται μόνο από τα διαθέσιμα μέσα, αλλά και από τη συνέπεια, τη συνέχεια, τη σαφή στόχευση και τη δυνατότητα της βιβλιοθήκης να συνδέει τις δράσεις της με τις πραγματικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας.

Συνολικά, το εμπειρικό μέρος δείχνει ότι οι δύο δημοτικές βιβλιοθήκες παρουσιάζουν κοινό προσανατολισμό προς την εξυπηρέτηση της τοπικής κοινωνίας, αλλά ακολουθούν διαφορετικές διαδρομές ως προς την επικοινωνία, την ψηφιακή προβολή και την ανάπτυξη κοινού. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας αναδεικνύει περισσότερο τη σημασία της ιστορικής συνέχειας, της τοπικής ταυτότητας και της σταθερής θεσμικής παρουσίας, ενώ η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας φαίνεται να έχει αναπτύξει πιο σύνθετη ψηφιακή και επικοινωνιακή υποδομή. Η σύγκριση των δύο περιπτώσεων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ανάπτυξη κοινού δεν προκύπτει αυτόματα από την ύπαρξη μιας βιβλιοθήκης ή από την απλή πραγματοποίηση δράσεων. Απαιτεί συνδυασμό στρατηγικού σχεδιασμού, γνώσης του κοινού, αξιοποίησης ψηφιακών εργαλείων, συνεργασιών, αξιολόγησης και θεσμικής υποστήριξης. Με αυτή την έννοια, οι δημοτικές βιβλιοθήκες μπορούν να ενισχύσουν ουσιαστικά τη θέση τους στην τοπική κοινωνία, εφόσον η επικοινωνία αντιμετωπιστεί ως οργανικό μέρος της λειτουργίας τους και όχι ως δευτερεύουσα ή περιστασιακή δραστηριότητα.

Κεφάλαιο 7ο: Συμπεράσματα

7.1 Γενικά Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία ανέδειξε ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν αποτελούν πλέον μόνο χώρους δανεισμού βιβλίων, αλλά εξελίσσονται σε ανοικτούς πολιτιστικούς, εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς οργανισμούς. Η συγκριτική μελέτη της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας έδειξε ότι και οι δύο βιβλιοθήκες διαθέτουν σημαντικό ρόλο στην τοπική κοινωνία, όμως αναπτύσσουν διαφορετικές επικοινωνιακές πρακτικές, ανάλογα με την ιστορία, τη διοικητική τους ένταξη, τους διαθέσιμους πόρους, το προσωπικό και τον βαθμό ψηφιακής τους ωριμότητας. Η εργασία έχει ήδη δομηθεί με κεφάλαιο αποτελεσμάτων και επιμέρους θεματικούς άξονες για την ταυτότητα, τον πολιτιστικό ρόλο, το κοινό, την επικοινωνιακή στρατηγική και τις προκλήσεις των δύο βιβλιοθηκών.

Ένα βασικό συμπέρασμα είναι ότι η ανάπτυξη κοινού δεν επιτυγχάνεται με μία μεμονωμένη ενέργεια προβολής. Αντίθετα, απαιτεί σταθερή στρατηγική, γνώση των ομάδων κοινού, συνέπεια στην επικοινωνία και σύνδεση των δράσεων με τις πραγματικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Η Πρέβεζα φαίνεται να στηρίζεται περισσότερο στην πολιτιστική μνήμη, στη φιλαναγνωσία, στις σχολικές δράσεις και στην τοπική ιστορία. Η Ορεστιάδα εμφανίζει πιο οργανωμένη ψηφιακή παρουσία, μεγαλύτερη έμφαση στην ηλεκτρονική εξυπηρέτηση και πιο συστηματική αξιοποίηση εργαλείων όπως ο ιστότοπος, ο ψηφιακός βοηθός και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ως προς το ερώτημα «τι μάθαμε», προκύπτει ότι η αποτελεσματική επικοινωνία των δημοτικών βιβλιοθηκών εξαρτάται από τέσσερις βασικούς παράγοντες: την κατανόηση του κοινού, την ποιότητα των δράσεων, την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων και τη σύνδεση με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου. Οι βιβλιοθήκες που γνωρίζουν σε ποιες ομάδες απευθύνονται μπορούν να σχεδιάζουν πιο στοχευμένες δράσεις για παιδιά, εφήβους, ενήλικες, ηλικιωμένους, φοιτητές, ερευνητές και επισκέπτες. Παράλληλα, η ύπαρξη δράσεων φιλαναγνωσίας, παρουσιάσεων βιβλίων, θεματικών εκδηλώσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και συνεργασιών με σχολεία ή άλλους φορείς ενισχύει την κοινωνική ορατότητα της βιβλιοθήκης.

Οι πιο αποτελεσματικές στρατηγικές φαίνεται ότι είναι οι μικτές στρατηγικές, δηλαδή εκείνες που συνδυάζουν φυσική παρουσία και ψηφιακή επικοινωνία. Η απλή ανάρτηση

μιας εκδήλωσης δεν επαρκεί. Χρειάζεται προσεγμένο μήνυμα, σαφής στόχευση, ελκυστική παρουσίαση, επανάληψη της πληροφορίας και αξιολόγηση της ανταπόκρισης του κοινού. Ιδιαίτερα σημαντική αποδεικνύεται η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όταν δεν λειτουργεί μόνο ως πίνακας ανακοινώσεων, αλλά ως μέσο διαλόγου και ενεργοποίησης των χρηστών.

Εξίσου αποτελεσματική στρατηγική είναι η ανάπτυξη δράσεων για συγκεκριμένες ομάδες κοινού. Οι δράσεις για παιδιά και σχολεία ενισχύουν τη μελλοντική σχέση των νέων με τη βιβλιοθήκη. Οι δράσεις για ενήλικες, όπως οι παρουσιάσεις βιβλίων και οι λέσχες ανάγνωσης, ενδυναμώνουν τη βιβλιοθήκη ως χώρο πολιτιστικής συνάντησης. Οι δράσεις για ηλικιωμένους, άτομα με κινητικές δυσκολίες ή πολίτες με χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες μπορούν να ενισχύσουν τον κοινωνικό και συμπεριληπτικό ρόλο της βιβλιοθήκης.

Τέλος, η έρευνα δείχνει ότι η επικοινωνιακή στρατηγική είναι αποτελεσματική όταν εντάσσεται στον συνολικό σχεδιασμό του δήμου, χωρίς όμως να χάνεται η αυτοτελής ταυτότητα της βιβλιοθήκης. Η δημοτική βιβλιοθήκη χρειάζεται θεσμική στήριξη, επαρκές προσωπικό, σταθερούς πόρους και δυνατότητα αξιολόγησης των δράσεών της. Μόνο έτσι μπορεί να λειτουργήσει ως ζωντανός οργανισμός πολιτισμού, γνώσης και κοινωνικής συνοχής.

7.2 Συζήτηση επί των αποτελεσμάτων

Η συζήτηση επί των ευρημάτων της έρευνας δείχνει ότι η ανάπτυξη κοινού στις δημοτικές βιβλιοθήκες δεν αποτελεί απλή αύξηση επισκεψιμότητας, αλλά σύνθετη διαδικασία σχέσης, συμμετοχής και επικοινωνιακής συνέχειας. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει τη θέση των Aizpuru et al. (2020), σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη κοινού είναι στρατηγική, δυναμική και διαδραστική διαδικασία που αφορά ολόκληρη τη λειτουργία ενός πολιτιστικού οργανισμού και όχι μόνο τις επιμέρους δράσεις προβολής. Στην παρούσα έρευνα, τόσο η ΔΒΠ όσο και η ΔΒΟ δεν περιορίζονται στον δανεισμό βιβλίων, αλλά αναπτύσσουν δράσεις φιλαναγνωσίας, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκπαιδευτικές δραστηριότητες και μορφές επικοινωνίας με διαφορετικές ομάδες κοινού. Η εργασία έχει ήδη θεμελιώσει θεωρητικά ότι η ανάπτυξη κοινού συνδέεται με τη συμμετοχή, τη διαδραστικότητα και τη δημιουργία σχέσεων με την τοπική κοινωνία.

Τα ευρήματα συμφωνούν και με την Kouri (2010), η οποία αντιμετωπίζει την ανάπτυξη κοινού ως διαδικασία που συνδυάζει την προσέλκυση νέων ομάδων με την ενεργοποίηση

του υπάρχοντος κοινού. Η περίπτωση της Πρέβεζας επιβεβαιώνει κυρίως τη σημασία της πολιτιστικής ταυτότητας, της τοπικής μνήμης και της φιλαναγνωσίας, ενώ η περίπτωση της Ορεστιάδας αναδεικνύει περισσότερο τη σημασία της οργάνωσης υπηρεσιών, της ψηφιακής παρουσίας και της συστηματικής ενημέρωσης. Επομένως, οι δύο βιβλιοθήκες ακολουθούν διαφορετικές διαδρομές προς τον ίδιο στόχο: τη διεύρυνση και διατήρηση της σχέσης με το κοινό.

Ιδιαίτερα σημαντικό εύρημα είναι η επιβεβαίωση του ρόλου των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η βιβλιογραφία που έχει αξιοποιηθεί στην εργασία υποστηρίζει ότι τα ΜΚΔ μετατρέπουν την επικοινωνία από μονόδρομη ανακοίνωση σε αμφίδρομη σχέση με δυνατότητες συμμετοχής, σχολιασμού και διάδρασης (Spiliopoulou et al., 2014; Chen et al., 2012; Einasto, 2015). Η έρευνα δείχνει ότι οι βιβλιοθήκες αναγνωρίζουν τη σημασία τους, όμως η αξιοποίησή τους δεν είναι ίδια. Στην Πρέβεζα, τα ψηφιακά μέσα λειτουργούν κυρίως ως υποστηρικτικό κανάλι ενημέρωσης. Στην Ορεστιάδα, αντίθετα, εντάσσονται πιο οργανωμένα στη συνολική εικόνα της βιβλιοθήκης, μαζί με ιστότοπο, ψηφιακές υπηρεσίες και αναρτήσεις για δράσεις.

Ωστόσο, τα ευρήματα δεν οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η ψηφιακή επικοινωνία αρκεί από μόνη της. Αντίθετα, επιβεβαιώνεται η θέση των Aizpuru et al. (2020) και Saputra et al. (2024) ότι η ανάπτυξη κοινού απαιτεί οργανωσιακή ετοιμότητα, ανθρώπινους πόρους, σταθερή στρατηγική και αξιολόγηση. Η ύπαρξη κοινωνικών δικτύων ή ηλεκτρονικού καταλόγου δεν εξασφαλίζει αυτόματα ενεργή συμμετοχή. Χρειάζεται σχεδιασμός περιεχομένου, προσαρμογή στις ανάγκες κάθε ομάδας και συστηματική παρακολούθηση της ανταπόκρισης.

Η συζήτηση αναδεικνύει επίσης τη σημασία της τοπικότητας. Οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν λειτουργούν αποκομμένες από τον δήμο και την κοινωνία τους. Η Πρέβεζα αξιοποιεί ισχυρότερα την τοπική ιστορία και πολιτιστική μνήμη, ενώ η Ορεστιάδα προβάλλει περισσότερο την πρακτική εξυπηρέτηση, την ψηφιακή υποστήριξη και την πολυλειτουργικότητα. Το στοιχείο αυτό συμφωνεί με τις θέσεις της βιβλιογραφίας για τις βιβλιοθήκες ως φορείς κοινωνικής συνοχής, πολιτιστικής συμμετοχής και διά βίου μάθησης (IFLA/UNESCO, 1994; ΕΕΒΕΠ, 2012; Αντωνίου κ.ά., 2024).

Συνολικά, η παρούσα έρευνα επιβεβαιώνει τον βασικό θεωρητικό άξονα της εργασίας: η αποτελεσματική επικοινωνιακή στρατηγική των δημοτικών βιβλιοθηκών δεν είναι

αποσπασματική προβολή, αλλά συνδυασμός πολιτιστικών δράσεων, ψηφιακής παρουσίας, γνώσης του κοινού, συνεργασιών και αξιολόγησης. Οι πιο αποτελεσματικές πρακτικές είναι εκείνες που συνδέουν τη φυσική εμπειρία της βιβλιοθήκης με την ψηφιακή επικοινωνία και μετατρέπουν τον χρήστη από απλό αποδέκτη υπηρεσιών σε ενεργό μέλος της κοινότητας.

7.3 Αδυναμίες της έρευνας

Παρά τη συμβολή της παρούσας εργασίας στη διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών των δημοτικών βιβλιοθηκών, η έρευνα παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες, οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ερμηνεία των ευρημάτων. Η πρώτη αδυναμία αφορά το περιορισμένο εύρος του δείγματος. Η εργασία βασίστηκε στη συγκριτική μελέτη δύο δημοτικών βιβλιοθηκών, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πρέβεζας και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ορεστιάδας. Η επιλογή αυτή επιτρέπει εις βάθος ανάλυση των δύο περιπτώσεων, ωστόσο δεν επιτρέπει τη γενίκευση των συμπερασμάτων στο σύνολο των δημοτικών βιβλιοθηκών της Ελλάδας. Οι δημοτικές βιβλιοθήκες λειτουργούν σε διαφορετικά θεσμικά, οικονομικά, πληθυσμιακά και κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα, γεγονός που σημαίνει ότι τα ευρήματα της παρούσας έρευνας πρέπει να ερμηνευθούν ως ενδεικτικά και όχι ως καθολικά αντιπροσωπευτικά.

Μια δεύτερη αδυναμία συνδέεται με τη φύση της ποιοτικής μεθοδολογίας. Η χρήση δομημένων συνεντεύξεων προσέφερε σημαντικές πληροφορίες για τις αντιλήψεις, τις πρακτικές και τις προτεραιότητες των βιβλιοθηκών, όμως τα δεδομένα στηρίζονται κυρίως στις απαντήσεις των συμμετεχόντων και στη διαθέσιμη δημόσια εικόνα των φορέων. Κατά συνέπεια, δεν αποτυπώνονται πλήρως οι απόψεις των χρηστών, των μη χρηστών, των τοπικών συλλόγων, των σχολείων ή άλλων ομάδων κοινού που επηρεάζονται άμεσα από τις επικοινωνιακές πρακτικές των βιβλιοθηκών. Η ενσωμάτωση της οπτικής των χρηστών θα μπορούσε να προσφέρει πληρέστερη εικόνα για την αποτελεσματικότητα των δράσεων, την ανταπόκριση του κοινού και τα πραγματικά εμπόδια συμμετοχής.

Επιπλέον, η έρευνα δεν στηρίχθηκε σε συστηματική ποσοτική μέτρηση της απήχησης των επικοινωνιακών πρακτικών. Παρότι αξιοποιήθηκαν διαθέσιμα στοιχεία από ψηφιακά κανάλια, ιστοσελίδες, ηλεκτρονικούς καταλόγους και δημόσιες πληροφορίες, δεν πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη στατιστική ανάλυση δεδομένων επισκεψιμότητας, δανεισμών, συμμετοχής σε δράσεις, αλληλεπίδρασης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή ικανοποίησης χρηστών. Έτσι, η αξιολόγηση της επικοινωνιακής αποτελεσματικότητας

παραμένει κυρίως ποιοτική και ερμηνευτική. Μια μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να συνδυάσει συνεντεύξεις με ερωτηματολόγια χρηστών, ανάλυση ψηφιακών δεδομένων και συγκριτικούς δείκτες απόδοσης.

Τέλος, μια ακόμη αδυναμία αφορά τη χρονική διάσταση της έρευνας. Η μελέτη αποτυπώνει την κατάσταση των δύο βιβλιοθηκών σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ωστόσο, οι επικοινωνιακές στρατηγικές, οι ψηφιακές υπηρεσίες και οι δράσεις ανάπτυξης κοινού μεταβάλλονται δυναμικά, ανάλογα με τη διοικητική υποστήριξη, τη διαθεσιμότητα πόρων, την τεχνολογική εξέλιξη και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Επομένως, τα ευρήματα θα μπορούσαν να εμπλουτιστούν μέσα από μια μελλοντική διαχρονική έρευνα, η οποία θα παρακολουθούσε την εξέλιξη των πρακτικών επικοινωνίας και ανάπτυξης κοινού σε βάθος χρόνου.

7.4 Προτάσεις Πολιτικής

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας εργασίας, οι μικρές δημοτικές βιβλιοθήκες χρειάζεται να αντιμετωπίσουν την επικοινωνία όχι ως δευτερεύουσα ή περιστασιακή λειτουργία, αλλά ως βασικό άξονα της πολιτιστικής τους πολιτικής. Η ανάπτυξη κοινού, η ενίσχυση της εξωστρέφειας και η ουσιαστική σύνδεση με την τοπική κοινωνία δεν μπορούν να επιτευχθούν μόνο μέσα από μεμονωμένες δράσεις ή αποσπασματικές ανακοινώσεις. Απαιτούν σταθερό σχεδιασμό, σαφή στόχευση, αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων και συστηματική αξιολόγηση.

Πρώτη πρόταση αποτελεί η διαμόρφωση ενός απλού, ρεαλιστικού και σταθερού ετήσιου σχεδίου επικοινωνίας για κάθε δημοτική βιβλιοθήκη. Το σχέδιο αυτό δεν χρειάζεται να είναι σύνθετο ή οικονομικά απαιτητικό, αλλά πρέπει να περιλαμβάνει ορισμένα βασικά στοιχεία: τις κύριες ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνεται η βιβλιοθήκη, τα βασικά μηνύματα που επιθυμεί να προβάλλει, τα μέσα επικοινωνίας που θα χρησιμοποιήσει, το ετήσιο χρονοδιάγραμμα δράσεων και τους τρόπους αξιολόγησης της ανταπόκρισης του κοινού. Με αυτόν τον τρόπο, η επικοινωνία παύει να λειτουργεί ευκαιριακά και αποκτά συνέχεια, συνέπεια και σαφή προσανατολισμό. Για παράδειγμα, μπορούν να σχεδιάζονται διαφορετικές επικοινωνιακές ενέργειες για μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς, ηλικιωμένους, νέους ενήλικες ή άτομα με περιορισμένη πρόσβαση σε ψηφιακές υπηρεσίες.

Δεύτερη πρόταση είναι η συστηματικότερη αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων. Οι ιστοσελίδες των δήμων, οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι

ψηφιακές πλατφόρμες δεν πρέπει να λειτουργούν μόνο ως χώροι ανάρτησης ανακοινώσεων. Μπορούν να αξιοποιηθούν ως ζωντανά κανάλια επικοινωνίας, μέσα από τα οποία η βιβλιοθήκη παρουσιάζει τις συλλογές της, προβάλλει νέες αφίξεις, αναδεικνύει τοπικό ιστορικό και πολιτιστικό υλικό, ενημερώνει για δράσεις, παρουσιάζει προτάσεις ανάγνωσης και καλλιεργεί διαρκή σχέση με τους πολίτες. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συνέπεια στη συχνότητα των αναρτήσεων, η χρήση απλής και κατανοητής γλώσσας, η αξιοποίηση φωτογραφικού ή οπτικού υλικού και η ενθάρρυνση της αλληλεπίδρασης με το κοινό. Η ψηφιακή παρουσία δεν πρέπει να εξαντλείται στην προβολή, αλλά να λειτουργεί ως μηχανισμός συμμετοχής.

Τρίτη πρόταση αποτελεί η ενίσχυση των συνεργασιών με φορείς της τοπικής κοινωνίας. Οι μικρές δημοτικές βιβλιοθήκες, ακριβώς επειδή διαθέτουν περιορισμένους πόρους, μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την απήχησή τους μέσα από σταθερές συνεργασίες με σχολεία, συλλόγους γονέων, πολιτιστικούς συλλόγους, ΚΑΠΗ, κοινωνικές υπηρεσίες, τοπικά μουσεία, εκπαιδευτικούς φορείς και εθελοντικές ομάδες. Οι συνεργασίες αυτές επιτρέπουν τη συνδιοργάνωση δράσεων, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας, την προσέγγιση νέων ομάδων κοινού και την καλύτερη ένταξη της βιβλιοθήκης στον τοπικό πολιτιστικό σχεδιασμό. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συνεργασία με τα σχολεία, καθώς μπορεί να ενισχύσει τη φιλαναγνωσία, την πληροφοριακή παιδεία και την εξοικείωση των παιδιών με τη βιβλιοθήκη από μικρή ηλικία.

Τέταρτη πρόταση είναι η ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων για διαφορετικές ομάδες κοινού. Η βιβλιοθήκη δεν απευθύνεται σε ένα ενιαίο και ομοιογενές κοινό. Διαφορετικές κοινωνικές και ηλικιακές ομάδες έχουν διαφορετικές ανάγκες, ενδιαφέροντα και εμπόδια συμμετοχής. Για τα παιδιά μπορούν να οργανώνονται δράσεις φιλαναγνωσίας, αφηγήσεις, δημιουργικά εργαστήρια και εκπαιδευτικά παιχνίδια. Για τους εφήβους και τους νέους ενήλικες μπορούν να σχεδιαστούν δράσεις ψηφιακής αφήγησης, εργαστήρια δημιουργικής γραφής, λέσχες ανάγνωσης σύγχρονης λογοτεχνίας ή θεματικές συναντήσεις με αφορμή ζητήματα που τους ενδιαφέρουν. Για τους ηλικιωμένους μπορούν να αναπτυχθούν δράσεις ψηφιακού γραμματισμού, λέσχες ανάγνωσης, συναντήσεις προφορικής ιστορίας και προγράμματα σύνδεσης με την τοπική μνήμη. Για άτομα με περιορισμένη ψηφιακή πρόσβαση ή ευάλωτες ομάδες, η βιβλιοθήκη μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος υποστήριξης, πρόσβασης στην πληροφορία και κοινωνικής ένταξης.

Πέμπτη πρόταση είναι η συστηματική καταγραφή και αξιολόγηση των δράσεων. Κάθε δημοτική βιβλιοθήκη χρειάζεται να αναπτύξει απλούς δείκτες παρακολούθησης, όπως αριθμό συμμετεχόντων σε δράσεις, αριθμό νέων εγγραφών, συχνότητα δανεισμών, επισκεψιμότητα ιστοσελίδας, ανταπόκριση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και βασικά σχόλια των χρηστών. Η αξιολόγηση αυτή δεν έχει γραφειοκρατικό χαρακτήρα, αλλά βοηθά τη βιβλιοθήκη να κατανοήσει ποιες δράσεις έχουν απήχηση, ποιες ομάδες μένουν εκτός και ποιες παρεμβάσεις χρειάζονται αναπροσαρμογή. Ακόμη και ένα σύντομο ετήσιο απολογιστικό δελτίο μπορεί να συμβάλει στη λογοδοσία, στην προβολή του έργου της βιβλιοθήκης και στη διεκδίκηση υποστήριξης από τον δήμο ή άλλους φορείς.

Έκτη πρόταση αφορά την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και των δεξιοτήτων του. Η επικοινωνιακή στρατηγική δεν μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά χωρίς προσωπικό που διαθέτει βασικές γνώσεις ψηφιακής επικοινωνίας, εξυπηρέτησης χρηστών, οργάνωσης δράσεων και αξιολόγησης. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η περιοδική επιμόρφωση των εργαζομένων σε θέματα χρήσης μέσων κοινωνικής δικτύωσης, δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου, προσβασιμότητας, διαχείρισης κοινού και ανάπτυξης συνεργασιών. Η επιμόρφωση μπορεί να γίνει μέσα από προγράμματα δήμων, συνεργασίες με πανεπιστήμια, δίκτυα βιβλιοθηκών ή διαδικτυακά σεμινάρια χαμηλού κόστους.

Έβδομη πρόταση είναι η ενίσχυση της προσβασιμότητας και της συμπερίληψης. Οι δημοτικές βιβλιοθήκες οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι υπηρεσίες και οι δράσεις τους είναι προσβάσιμες σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, κοινωνική θέση, αναπηρία ή ψηφιακές δεξιότητες. Αυτό σημαίνει ότι η επικοινωνία πρέπει να είναι απλή, σαφής και πολυκαναλική, ώστε να φτάνει και σε πολίτες που δεν χρησιμοποιούν συστηματικά το διαδίκτυο. Παράλληλα, χρειάζεται να προβλέπονται δράσεις για άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένους, παιδιά, οικογένειες και κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Με αυτόν τον τρόπο, η βιβλιοθήκη ενισχύει τον κοινωνικό της ρόλο και μετατρέπεται σε πραγματικά ανοιχτό χώρο γνώσης, πολιτισμού και συμμετοχής.

Τέλος, σε επίπεδο δημοτικής πολιτικής, είναι αναγκαίο οι δημοτικές βιβλιοθήκες να ενταχθούν πιο συστηματικά στον συνολικό πολιτιστικό σχεδιασμό των δήμων. Η βιβλιοθήκη δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απομονωμένη υπηρεσία, αλλά ως βασικός πολιτιστικός πυρήνας που μπορεί να συνδεθεί με την εκπαίδευση, την κοινωνική πολιτική, την τοπική ιστορία, τον τουρισμό και τη διά βίου μάθηση. Η διοικητική υποστήριξη, η σταθερή χρηματοδότηση, η τεχνική αναβάθμιση και η αναγνώριση του ρόλου της

βιβλιοθήκης από τη δημοτική αρχή αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για την επιτυχία κάθε επικοινωνιακής στρατηγικής.

Συνολικά, οι προτάσεις πολιτικής συγκλίνουν στην ανάγκη μετάβασης από την αποσπασματική λειτουργία σε μια πιο οργανωμένη, εξωστρεφή και συμμετοχική αντίληψη για τη δημοτική βιβλιοθήκη. Ακόμη και με περιορισμένους πόρους, οι μικρές δημοτικές βιβλιοθήκες μπορούν να ενισχύσουν ουσιαστικά την κοινωνική τους απήχηση, εφόσον σχεδιάζουν στοχευμένα, αξιοποιούν τα ψηφιακά μέσα, συνεργάζονται με την τοπική κοινωνία, αξιολογούν τις δράσεις τους και αντιμετωπίζουν το κοινό όχι ως παθητικό αποδέκτη υπηρεσιών, αλλά ως ενεργό συμμέτοχο στη λειτουργία τους.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αθανασοπούλου, Α. (2003). Ευαισθητοποίηση και συμμετοχή κοινού. Στο Α. Βελοπούλου (Επιμ.), *Πολιτιστική Επικοινωνία. Τόμος Β΄, Μέσα Επικοινωνίας* (σσ.107-160). Πάτρα: ΕΑΠ.

Αντωνίου, Α., Κόκκινος, Δ., Ευθυμίου, Φ., & Γιαννακόπουλος, Γ. (2024). *Ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-993

Βαγιάνος, Δ. (2023). *Ψηφιακά Μέσα και Κοινωνία*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-221

Βαϊτσάκης, Α. (2007). Η Πολιτική ανάπτυξης της συλλογής των βιβλιοθηκών *Συνεργασία*, 2 (Δεκέμβριος 2007). Οργανωτική Επιτροπή Ενίσχυσης Βιβλιοθηκών.

Βαρδακώστα, Ι. (2001). Η έννοια της επικοινωνίας και η εφαρμογή της στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες: Μια πρώτη προσέγγιση http://eprints.rclis.org/9718/1/10psab018.pdf

Βαρδακώστα, Ι. (2002). Εφαρμογή του μάρκετινγκ στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. 11ο *Πανελλήνιο συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 8 Νοεμβρίου 2002, σσ.423-432*

Γαρουφάλλου, Ε. & Χαριτοπούλου, Β. (2011). Web 2.0, Κοινωνικά Δίκτυα και Βιβλιοθήκες: Μια έρευνα σε φοιτητές Βιβλιοθηκονομίας. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, ΙΕ (60), σσ. 205-222.

Γαλδαδάς, Α. (2014). Βιβλιοθήκες για τον 21ο αιώνα. Το παλαιό «βιβλιοθήκη-αποθήκη βιβλίων» πεθαίνει. Αντικαθίσταται από ένα νέο είδος «πολυβιβλιοθήκης» που εξελίσσεται σε κόμβο συνάντησης για όλες τις ηλικίες και γούστα. *Εφημερίδα Το Βήμα* https://www.tovima.gr/2014/04/18/science/bibliothikes

Γεωργοπούλου, Β. (2008). Η τοπική διάσταση της κοινωνικής ευθύνης των βιβλιοθηκών *17° Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Η αξιολόγηση των Βιβλιοθηκών ως στοιχείο ποιότητας των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων, 25-26 Σεπτεμβρίου 2008. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.*

Γιαλαμάς, Β., Λαβίδας, Κ., & Μάνεσης, Δ. (2024). *Στατιστικές μέθοδοι και τεχνικές στις κοινωνικές επιστήμες με τη χρήση SPSS*. https://doi.org/10.57713/kallipos-439

Γκαντζιάς, Γ. & Κορρές Γ. (2011). *Πολιτιστική Οικονομία και Χορηγίες: Οικονομική Διαχείριση και Ανάπτυξη Πολιτισμικών Μονάδων.* ΕΑΠ. Πάτρα.

ΔΒΟ. (2024, June 18). *Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας*. Δημοτική Βιβλιοθήκη Ορεστιάδας. https://vivl-orest.evr.sch.gr/

ΔΒΠ. (2026). *Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας*. https://prevezalib.openabekt.gr/

Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών. (2025). *Καλοκαιρινή Εκστρατεία 2025: "Στη βιβλιοθήκη όλα είναι δυνατά: Ήρωες και ξωτικά, μύθοι και μυστικά!"*

Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών, (2025). *Καλοκαιρινή Εκστρατεία 2025: "Στη βιβλιοθήκη όλα είναι δυνατά: ήρωες και ξωτικά, μύθοι και μυστικά!"*. Ανακτήθηκε 14 Σεπτεμβρίου

2025, από https://network.nlg.gr/event/kalokairini-ekstrateia-2025-sti-vivliothiki-ola-einai-dynata-iroes-kai-xotika-mythoi-kai-mystika

Δούρος, Π., & Καλδής, Π. (2024). *Πολιτιστική διαχείριση κληρονομιάς και σύγχρονης δημιουργίας και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-279

Δρακόπουλος, Σ., Γκότσης, Γ., & Γριμάνη, Α. (2016). *Μεθοδολογία Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών*. https://doi.org/10.57713/kallipos-819

ΕΕΒΕΠ, (2012). Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων. *Πρόταση για εθνική πολιτική Δημοτικών Βιβλιοθηκών.* Ανακτήθηκε 19 Οκτωβρίου 2025, από http://www.eebep.gr/wp-content/uploads/Protasi.pdf

Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2023). *Αποτελέσματα Μόνιμου Πληθυσμού κατά Δήμο και Κοινότητα, Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών 2021*. ΕΛΣΤΑΤ. Ανακτήθηκε 9 Μαΐου 2025, από: https://www.statistics.gr/2021-census-res-pop-results, https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf?utm_source=chatgpt.com

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης/Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (2004). *Κατευθυντήριες οδηγίες για κτίρια λαϊκών βιβλιοθηκών.* Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Ανακτήθηκε 11 Σεπτεμβρίου 2025, από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ekt.gr/sites/ekt-site/files/reports/EKT_library_buildings.pdf

Ζάχος, Γ. Κ. (1999). *Έρευνα χρήσης των βιβλιοθηκών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Ζούνης, Π. (2005). *Στρατηγικές στο τοπίο των πολιτιστικών οργανισμών στην κοινωνία των πληροφοριών και της γνώσης.* Στο συλλογικό ηλεκτρονικό τόμο Κοντοχρήστου, Μ. κ.ά., Πολιτιστική Διαχείριση και Πολιτική στην Εποχή της Κοινωνίας των Πληροφοριών και της Γνώσης. Ε.Δ.Υ. Πάτρα: ΕΑΠ

Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2016). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. https://doi.org/10.57713/kallipos-473

Καπανιάρης, Α. (2014). *Από τα ηλεκτρονικά στα ψηφιακά εμπλουτισμένα βιβλία (e-books): Εργαλεία ψηφιακού εμπλουτισμού στην εκπαίδευση.* Στο Κανελλοπούλου – Μπότη, Μ. (2014). *Ιστορία της πληροφορίας. Από τον πάπυρο στο ηλεκτρονικό έγγραφο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.*

Καπία, Μ. & Πυργιώτης, Εμ. (2006). *Βιβλιοθήκες και Οικονομική Ανάπτυξη.* 15ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Πάτρα, Ελλάδα. Ανακτήθηκε 12 Σεπτεμβρίου 2025 από https://tinyurl.com/3d7z92m6

Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., & Τοράκη, Κ. (2015). *Θέματα Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης των Πληροφοριών*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-832

Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., & Τοράκη, Κ. (2015). *Ταξινόμηση*. Στο Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., & Τοράκη, Κ. 2015. *Θέματα Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης των Πληροφοριών*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://hdl.handle.net/11419/1678

Καραγιωργούδη, Σ. Ζ., Καζαντζή Αθανασία, Βαρδάκης, Μ., & Ingberg, Η. (2024). *Οδηγός Αρχών Ποιότητας-Κριτήρια για τις Δέκα Αρχές Ποιότητας του Minerva*. Πανεπιστήμιο

Πατρών. https://michael-culture.eu/wp-content/uploads/2024/01/qualitycommentary_el0504.pdf

Καψάσκης, Β. (2013). Σύγχρονες, προσβάσιμες βιβλιοθήκες. *LIFO*, 365, σσ. 10-11. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου 2025, από https://www.lifo.gr/mag/features/4056

Καστόρας, Σ. (2002). *Πολιτιστική Επικοινωνία. Αρχές και Μέθοδοι Επικοινωνίας.* Τόμος Α. Πάτρα: ΕΑΠ.

Κορκίδη, Μ. (2003). Ο ρόλος των δημοτικών βιβλιοθηκών και η προσφορά τους στην τοπική κοινωνία: Το παράδειγμα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης του Δήμου Κερατσινίου. Συνέδριο με θέμα: Οι βιβλιοθήκες στην υπηρεσία του πολίτη, Αθήνα 2-4 Ιουνίου 2003. Ανακτήθηκε 10 Σεπτεμβρίου 2025, από https://hdl.handle.net/10814/318

Κουρή, Μ. (2010). Ανάπτυξη κοινού: Αξιοποιώντας τη λαϊκή και παραδοσιακή μουσική. *Hellenic Journal of Music, Education and Culture*, 1(1), 63–73.

Κουρή, Μ. (2023). *Διαχείριση και ανάπτυξη κοινού για μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς παραστατικών τεχνών* [Audience management and development for nonprofit performing arts organizations]. DISIGMA Publications

Κουρή, Μ. (2008). *Πολιτιστικό Μάρκετινγκ: Εστιάζοντας στον άνθρωπο.* Στο Πολιτιστική διαχείριση: Από την ερμηνεία στη διοίκηση. Εισηγήσεις από τον κύκλο σεμιναρίων στο πλαίσιο του προγράμματος «Πολιτισμικό Διοικείν». ΤΕΙ Ηπείρου, Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής. Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου 2025, από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://music.uoi.gr/wp-content/uploads/2020/07/06_politistiki-diacheirisi-arta-2008.pdf

Κόκκινος, D. (2024). *Λαϊκές βιβλιοθήκες*. Στο Αντωνίου, Α., Κόκκινος, Δ., Ευθυμίου, Φ., & Γιαννακόπουλος, Γ. 2024. *Ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://hdl.handle.net/11419/13607

Κυπριανίδου, Ε., Παπαδάκη, Ε. (2018), «Πολιτιστικοί Οργανισμοί στον Ψηφιακό Κόσμο: Το ψηφιακό μάρκετινγκ σε μουσεία τέχνης και οργανισμούς παραστατικών τεχνών», στο Θεοδοσίου, Α., Παπαδάκη, Ε. *Πολιτιστικές βιομηχανίες και Τεχνοπολιτισμός*, Αθήνα: Νήσος

Κωσταγιόλας, Π. (2006). Διοίκηση ποιότητας στις σύγχρονες βιβλιοθήκες-υπηρεσίες πληροφόρησης: ο ρόλος των προσδοκιών των χρηστών. Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστήμιου, *Τεκμήριον 6*, σσ. 143-163.

Λαγουμιντζής, Γ., Βλαχόπουλος, Γ., & Κουτσογιάννης, Κ. (2016). *Μεθοδολογία της Έρευνας στις Επιστήμες Υγείας*. https://doi.org/10.57713/kallipos-1007

Λιναρδής, Α., Μαραβελάκης, Π., & Φραγκούλης, Γ. (2023). *Μέθοδοι συλλογής δεδομένων με τη χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου και μεθοδολογία έρευνας*. https://doi.org/10.57713/kallipos-381

Μακρή, Α. (2003). *Ο πολιτιστικός τομέας, η αγορά και το περιβάλλον του.* Στο Α. Βελοπούλου (Επιμ.), Πολιτιστική Επικοινωνία. Τόμος Β΄, Μέσα Επικοινωνίας (σσ. 29 40). Πάτρα: ΕΑΠ.

Μητούλα, Ρ. (2023). *Η συμβολή του Πολιτισμού στη Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη των Περιφερειών* Στο Μητούλα, Ρ. 2023. *Βιώσιμη οικονομική περιφερειακή ανάπτυξη*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://hdl.handle.net/11419/12017

Μπαλτά, Κ. (2008). *Σχεδιασμός και δημιουργία επικοινωνιακού σχεδίου δράσης της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.* Στο 17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: Η αξιολόγηση των βιβλιοθηκών ως στοιχείο ποιότητας των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Μπουμπάρης, Ν. (2024). *Πολιτισμός και πολυμέσα*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-371

Μπούνια, Α. (2015). *Έρευνα επισκεπτών και αξιολόγηση: Η «φωνή» του κοινού.* Στο Ν. Νικονάνου, Α. Μπούνια, Α. Φιλιππουπολίτη, Α. Χουρμουζιάδη, & Ν. Γιαννούτσου (Επιμ.), Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα (σσ. 150-169). Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε.-Ά. (n.d.). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: Συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου | Request PDF. *ResearchGate*. https://doi.org/10.12681/jode.20634

Πικοπούλου-Τσολάκη, Δ. (2002). *Ο πολιτισμός ως εναλλακτικός τρόπος εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας στα μουσεία. Μέθοδοι εξοικείωσης του κοινού με την τέχνη στα μουσεία.* Στο Α. Βελοπούλου (Επιμ.), Οι Διαστάσεις των Πολιτισμικών Φαινομένων. Τόμος Γ. Πολιτισμός και Εκπαίδευση (σσ. 57-112). Πάτρα: ΕΑΠ.

Πούλος, Μ. (2015). *Σημασιολογική επεξεργασία της πληροφορίας*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-742

Πούλιος, Ι., Αλιβιζάτου, Μ., Αραμπατζής, Γ., Γιαννακίδης, Α., Καραχάλης, Ν., Μάσχα, Ε., Μούλιου, Μ., Παπαδάκη, Μ., Προσύλης, Χ., & Τουλούπα, Σ. (2015). *Πολιτισμική Διαχείριση, Τοπική Κοινωνία και Βιώσιμη Ανάπτυξη*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-778

Σεμερτζάκη, Ε. (2006). Οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα: Σύντομη ιστορική αναδρομή. *Ημερίδα για τα 50 χρόνια από την ίδρυση του Ιδρύματος Ευγενίδου. 19 Μαΐου 2006,* σσ. 1-39. Αθήνα: Ίδρυμα Ευγενίδου.

Σεμερτζάκη, Ε. (2008). *Η έννοια της συνεργασίας και η συμβολή της στην ανάπτυξη των βιβλιοθηκών*. Εισήγηση στην Ημερίδα «Συνεργασία Βιβλιοθηκών: εθνικό, τοπικό, διαθεματικό επίπεδο», Εκθεσιακό Κέντρο Helexpo, Θεσσαλονίκη.

Σεμερτζίδου, Ε. (2020). *The contribution of libraries to education and social rehabilitation of prisoners*. Asklepieio Institutional Repository. httphdl.handle.net11642326

Σηφάκη Ε., & Κυπραίου Ε. (2021). Social Media and Engaging Young Audiences in Cultural Organisations. *Education Sciences*, *2021*(3), 236–259. https://doi.org/10.26248/.v2021i3.1558

Σηφάκη, Ε., & Σηφάκης, Γ. (2007). Πολιτιστικό μάρκετινγκ και νέες τεχνολογίες στην υπηρεσία των πολιτιστικών οργανισμών. *Πανελλήνιο Συνέδριο «Νέες Τεχνολογίες και Μάρκετινγκ»* (σσ. 261– 265). Ιεράπετρα: Τμήμα Εμπορίας και διαφήμισης του ΤΕΙ Κρήτης

Σκρέτα, Χ. Γεωργακοπούλου, Ι. Καραγιάννη, Α. (2008). Αξιολόγηση Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: Έρευνες Ικανοποίησης Χρηστών. *17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Ιωάννινα.*

Τσάφου, Στ. (2011). *Ο ρόλος των Λαϊκών Βιβλιοθηκών στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σε τοπικό, περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο.* Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση - Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάριων, 23 (2011), σσ. 6-15.

Τσιμπόγλου, Φ. (2006). *Αξιοποιώντας τις ιδιότητες της ψηφιακής πληροφορίας σε συστήματα ηλεκτρονικής Μάθησης. Ο ρόλος της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης. Ανοικτή Εκπαίδευση (Open Education,* 2 (3), 39-54.

Τσιμπόγλου, Φ. (2008). *Από τις στρατηγικές συνεργασίες στη διαμόρφωση εθνικής πολιτικής βιβλιοθηκών*. Σε Πρακτικά του συνεδρίου «Συνεργασία Βιβλιοθηκών: εθνικό, τοπικό, διαθεματικό επίπεδο». Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης – ΕΚΕΒΙ.

Τσιμπόγλου, Φ., (2008). *Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα.* Σε Πρακτικά του Πανελλήνιου Συνέδριου Δημοτικών Βιβλιοθηκών. Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης

ΦΕΚ 1173/Τεύχος Β΄/20 Αυγούστου 2003. *Κανονισμός Λειτουργίας Δημοσίων Βιβλιοθηκών.*

ΦΕΚ 141/Τεύχος Α΄/10 Ιουνίου 2003. *Νόμος Υπ' αριθ. 3149. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, Δημόσιες Βιβλιοθήκες και άλλες διατάξεις*.

ΦΕΚ 163/Τεύχος Α΄/21 Σεπτεμβρίου 2010. *Νόμος Υπ' αριθ. 3879. Ανάπτυξη της Διά βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις*.

Φλώρου, Γ. (2023). *Στατιστικές Μέθοδοι Έρευνας*. https://doi.org/10.57713/kallipos-230

Χαλικιάς, Μ., Μανωλέσου, Α., & Λάλου, Π. (2016). *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. https://doi.org/10.57713/kallipos-528

Χαμπούρη-Ιωαννίδου, Αικ. (2003). Σ*τρατηγική διαχείρισης των πολιτιστικών ιδρυμάτων.* Στο Α. Βελοπούλου (Επιμ.), Πολιτιστική Πολιτική και Διοίκηση. Πολιτιστική Διαχείριση (σσ. 25-66). Πάτρα: ΕΑΠ.

Χωρέμη, Ρ. (2002). Οι βιβλιοθήκες συναντούν την κοινότητα: Ο ρόλος των λαϊκών βιβλιοθηκών στην ανάπτυξη της κοινότητας και της παιδείας των πολιτών. *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση – Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάριων*, 15, σσ. 34-45.

Ψιλούτσικου, Μ. (2023). *Μεθοδολογία Έρευνας στις Διοικητικές Επιστήμες*. https://doi.org/10.57713/kallipos-111

Ψύλλα, Μ. (1991). *Η επικοινωνία σαν κοινωνική διεργασία.* Στο Επιστημονική Επετηρίδα Χαροκόπειου Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας (σσ. 106-111). Αθήνα: Χαροκόπειος Ανώτατη Σχολή Οικιακής Οικονομίας.

Ξενόγλωσση

Aharony, N. (2012). An analysis of American academic libraries' websites: 2000-2010 *The Electronic Library*, 30 Al, U., Dogan, G., Soydal, I., Taskin, Z. (2019 example of "Libraries for Everyone".

Al U, Dogan G, Soydal I, Taskin Z (2019), "Libraries as learning environments: the example of "Libraries for Everyone"". *Library Management*, Vol. 40 No. 1-2 pp. 74–87

Aizpuru, I., Cuenca-Amigo, M., & Cuenca-Amigo, J. (2020). Examining the state of the art of audience development in museums and heritage organisations: A systematic literature review. *Museum Management and Curatorship, 35*(1), 1–22. https://doi.org/10.1080/09647775.2019.1698312

Avlonitou, C., & Papadaki, E. (2024). The role of social media messages in cultural communication: The case study of an Instagram reel. *Online Journal of Communication and Media Technologies, 14*(2), e202415. Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2025, από https://doi.org/10.30935/ojcmt/14291

American Library Association. (2009). *Types of libraries*. Στην *Library Career & Job Center*. Ανακτήθηκε 7 Σεπτεμβρίου 2025, από https://www.ala.org/educationcareers/careers/librarycareerssite/typesoflibraries

Brui, O. (2018). Implementation of strategic management based on the Balanced Scorecard in a university library. *Library Management, 39*(8/9), 530–540.

Carey, J. W. (2009). *A Cultural Approach to Communication.* In *Communication as Culture: Essays on Media and Society* (Rev. ed.). Routledge. (Ch. 1, pp. 11–28).

Center for Advanced Research on Language Acquisition (CARLA), (2016), *Definition of culture. University of Minnesota*. Ανακτήθηκε 9 Σεπτεμβρίου 2025, από http://carla.umn.edu/culture/definitions.html

Chen, H.-C., Ho, C.-K., & Ho, M.-C. (2006). *A new communication model in the natural history museum.* Paper presented at the New Roles and Missions of Museums Conference, Taipei, Taiwan, November 2–4, INTERCOM (International Committee on Management).

Dancs, S. (2018). *Information seeking and/or identity seeking: libraries as sources of cultural identity. Library management, 39 (1/2), pp.12-20.*

Einasto, O. (2015). Transforming library communication: from Gutenberg to Zuckerberg. *New Library World*, 116 (5/6), pp. 247-263.

Fiske, J. (2010). *Εισαγωγή στην επικοινωνία.* Αθήνα: Αιγόκερως.

Garoufallou, E., Zafeiriou, G., Siatri, R., & Balapanidou, E. (2013). *Marketing applications in Greek academic library services*. *Library Management, 34*(8/9), 632–649.

Garoufalou, E., Zafeiriou, G., Siatri, R. & Balapanidou, E. (2013) The use of marketing concepts in library services: a literature review. Library Review, 62 (4/5), pp. 312-334.

Gioltzidou, G., Chrysafis, T., & Gioltzidou, F. (2024). Η πολιτική επικοινωνία στην ψηφιακή εποχή: Η περίπτωση των κοινωνικών μέσων. *Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας*. https://doi.org/10.12681/cclabs.6461

Gross-Gołacka, E., Kavoura, A., Asonitou, S., & Martini, E. (2024). *The Concept of Diversity Management as an Approach to Redressing Social Inequalities.* In K. U. Klimczuk (Ed.), *Bridging Social Inequality Gaps: Concepts, Theories, Methods, and Tools* (Chapter 5). IntechOpen. https://doi.org/10.5772/intechopen.1004714

Gupta, D., K. (2016). Everything is Marketing: An Analysis of Functional Relationships of Marketing and Libraries. *DESIDOC Journal of Library and Information Technology,* 3 (3), pp. 126-130.

Holmberg, K., Huvila, I., Kronqvist-Berg, M. & Widen-Wulff, G. (2009). What is Library 2.0? *Journal of Documentation,* 65 (4), pp. 668-681.

Hooper–Greenhill, E. (1999). Σκέψεις για τη μουσειακή εκπαίδευση και επικοινωνία στη μεταμοντέρνα εποχή. *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 72, σσ. 47-49.

IFLA/UNESCO (1994). *Public Library Manifesto.* Translation in Greek Antonia Arahova, Librarian, National Library of Greece, Institute for Democracy Konstantinos Karamanlis.

Ανακτήθηκε 06 Σεπτεμβρίου 2025, από https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/public-libraries/publications/PL-manifesto/pl-manifesto-el.pdf

Ingberg, H., & Dujacquier, I. (2003). *Minerva Working Group 5*. http://delos-old.isti.cnr.it/eventlist/ISDL04/qualitypdf1103.pdf

Jurėnė, S., & Krikščiūnienė, D. (2020). Mapping technology-based tools of audience engagement. *Informacijos mokslai, 89*, 98–115. https://doi.org/10.15388/im.2020.89.43

Kavoura, A. (2018). Social media, online imagined communities and communication research. *Library Review*, 63, (6/7), pp. 490-504.

Kostagiolas, P. A., & Korkidi, M. (2008). *Strategic planning for municipal libraries in* Greece. *New Library World*, 109(11/12), 546–558.

Kotler, N. G., Kotler, P., Kotler, W. I., (2008). *Museums marketing and strategy. Designing missions, building audiences, generating revenues and resources.* 2ND Edition. SanFrancisco: Jossey- Bass Publishers.

Kuchi, T. (2006). Constant change and the strategic role of communication: A selective annotated bibliography. *Library Management, 27*(4/5), 218–235. https://doi.org/10.1108/01435120610668160

Lamba, M. (2019). *Marketing of academic health libraries 2.0: a case study*. Library Management, 40(3/4), 155–177

Littlejohn, S.W. & Foss, K.A. (2012). *Θεωρίες ανθρώπινης επικοινωνίας.* Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο

Mi, J. & Nesta, F. (2006). Marketing library services to the Net Generation. Library Management, 27 (6/7), pp. 411-422.

Mouza, A. M., & Taousanis, A. (2018). *The economic crisis and public libraries in Greece: Investigating the threats and challenges via job description.* Library Management, 39(3/4), 216–232

Ntouka-Montesantou, M. (2024). Προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με νέα μέσα επικοινωνίας & ψηφιακό μάρκετινγκ: Η περίπτωση του Κοργιαλένειου Μουσείου της Κεφαλονιάς. Paper presented at *EUROMED 2024*, Larisa, Greece.

Pacios, A. R. (2017). *Public library planning: a routine practice? Library Management, 38*(4/5), 237–247

Penaflor, J. (2018). Beyond "Likes". An assessment of user engagement in Facebook among Philippine academic libraries. *Library Management,* 39 (1/2), pp.59-65.

Radford, G. P., Radford, M. L., L. INGEL, J., (2015). The library as heretopia: Michel Foucault and the experience of library space. *Journal of Documentation, 71 (4), pp.733-751.*

Romanelli, M. (2021). Becoming social museums by being virtual-oriented and technology-driven organisations. *Culture. Society. Economy. Politics, 1*, 79–92. https://doi.org/10.2478/csep-2021-0006

Russo, A. & Watkins, J. (2008). New literacy new audiences: Social media and cultural institutions. *Electronic Visualisation and the Arts Conference, 22-24 July,* London, UK, pp. 225-239.

Saputra, D., Syafiatuljannah, A., & Khairan, K. (2024). *Library promotion through social media to increase library visibility*. Edulib, 14(2), 182–195. https://doi.org/10.17509/edulib.v14i2.74449

Singh, R. (2003). *Developing relationship marketing with customers: a Scandinavian perspective. Library Management, 24*(1/2), 34–43.

Sommers, (2005). The role of the library in a wired society - compete or withdraw: a business perspective. The Electronic Library, 23 (2), pp.157-167.

Southern Cross University Library. (2025). *Borrowing*. Ανακτήθηκε την 03-01-2026 από: https://www.scu.edu.au/library/borrowing/

Spiliopoulou, A.-Y., Mahony, S., Routsis, V., & Kamposiori, C. (2014). *Cultural institutions in the digital age: British Museum's use of Facebook Insights.* Participations: Journal of Audience & Reception Studies, 11(1), 286–303. Retrieved from https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1549710/

Sylaiou, S., Liarokapis, F., Kotsakis, K., & Patias, P. (2009). *Virtual museums, a survey and some issues for consideration.* Journal of Cultural Heritage, 10(4), 520–528.

UNESCO (1972). Public Library Manifesto. Reprint from *UNESCO Bulletin for Libraries,* XXVI (3), pp. 13-14.

UNESCO (2001). Universal Declaration on Cultural Diversity: Adopted by the 31st session of the general conference of UNESCO, Paris, November 2, 2001. Paris: UNESCO. Ανακτήθηκε 09 Σεπτεμβρίου 2025 από https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127162

Vakkari, Pertti & Aabø, Svanhild & Audunson, Ragnar & Huysmans, Frank & Oomes, Marjolein. (2014). *Perceived outcomes of public libraries in Finland, Norway and the Netherlands*. Journal of Documentation. Ανακτήθηκε 26 Δεκεμβρίου 2025, από https://www.researchgate.net/publication/265857466_Perceived_outcomes_of_public_libraries_in_Finland_Norway_and_the_Netherlands

Yadav, U., & Stephen, G. (Eds.). (2024). *Innovative transformation of libraries in the digital environment*. D.P.S. Publishing House.

Yi, Z. (2016). Effective techniques for the promotion of library services and resources. I*nformation Research*, 21 (1), pp. 1-22.

Yu-Ting Chen, D., Kai-Wah Chu, S. & Xu, S. (2012). How do libraries use social networking sites to interact with users. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 49 (1), pp.1-10.

Yuxiao, L., & Daud, K. (2025). Examining the influence of visual aesthetics in digital storytelling on audience engagement for the promotion of intangible cultural heritage on social media. *International Journal of Creative Future and Heritage (TENIAT), 13*(2), 143–155. https://doi.org/10.47252/teniat.v13i2.1695

Παράρτημα Α: «Οδηγός Δομημένης Συνέντευξης»

Σκοπός της συνέντευξης

Η συνέντευξη στοχεύει στη διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών που εφαρμόζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες, της συμβολής τους στην ανάπτυξη και διεύρυνση του κοινού, καθώς και των προκλήσεων και καλών πρακτικών που αναδύονται στο σύγχρονο πολιτιστικό και ψηφιακό περιβάλλον.

Προφίλ συμμετεχόντων

Διευθυντές/τριες ή στελέχη δημοτικών βιβλιοθηκών με ευθύνη:

- ✓ στον σχεδιασμό δράσεων,
- ✓ στην επικοινωνία,
- ✓ στην ψηφιακή παρουσία της βιβλιοθήκης.

Δομή του Οδηγού Συνέντευξης

Α΄ Θεματικός Άξονας: Καταγραφή της ταυτότητας των δημοτικών βιβλιοθηκών

1. Πότε ιδρύθηκε η βιβλιοθήκη;
2. Ποια είναι η νομική της μορφή;
3. Από ποια τμήματα αποτελείται;
4. Από ποιο όργανο διοικείται;
5. Ποιο είναι το ανθρώπινό της δυναμικό ανά ειδικότητα;
6. Ποια είναι η αποστολή της βιβλιοθήκης;
7. Ποιο είναι οι καταστατικοί της σκοποί;
8. Ποιος είναι ο ετήσιος προϋπολογισμός της βιβλιοθήκης τα τελευταία 3 χρόνια (2023-2026);
9. Ποιες είναι οι υφιστάμενες υποδομές (χώροι, προσβασιμότητα) της βιβλιοθήκης;
10. Τι τεχνολογικό εξοπλισμό (λογισμικό, Η/Υ και λοιπά μέσα) διαθέτει η βιβλιοθήκη;
11. Τι περιλαμβάνει η συλλογή της βιβλιοθήκης;

Β΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση του ρόλου των δημοτικών βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού

12. Ποιος είναι ο υφιστάμενος αριθμός χρηστών της δημοτικής βιβλιοθήκης;
13. Ποιος είναι ο εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων στις δράσεις της κατ' έτος;
14. Τι είδους δράσεις υλοποιεί η βιβλιοθήκη;
15. Με ποιους τρόπους αξιολογείτε το παραγόμενο πολιτιστικό έργο της βιβλιοθήκης;
16. Με ποιον τρόπο αξιολογείτε τη συμμετοχή και την ανταπόκριση του κοινού της βιβλιοθήκης;
17. Πώς αξιολογούν οι χρήστες / συμμετέχοντες σε δράσεις της το παραγόμενο πολιτιστικό έργο της βιβλιοθήκης;

Γ΄ Θεματικός Άξονας: Χαρτογράφηση του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών

18. Ποιες είναι οι επιμέρους ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνεται η βιβλιοθήκη (π.χ. παιδιά, έφηβοι, ενήλικες, ερευνητές, ΑμεΑ, κλπ)
19. Πώς κατανέμονται οι υφιστάμενοι χρήστες / συμμετέχοντες στις δράσεις της βιβλιοθήκης ανά ομάδα κοινού;

20. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και οι προτιμήσεις κάθε ομάδας κοινού της βιβλιοθήκης;
21. Με ποιες δράσεις απευθύνεστε σε κάθε ομάδα κοινού;
22. Ποιες αλλαγές έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια στη σύνθεση του κοινού;
23. Σε ποιες νέες ομάδες κοινού σκοπεύετε να απευθυνθείτε και με ποιο τρόπο;

Δ΄ Θεματικός Άξονας: Αποτύπωση της επικοινωνιακής στρατηγικής των δημοτικών βιβλιοθηκών και της σχέσης της με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου

24. Ποιοι είναι οι βασικοί επικοινωνιακοί στόχοι της βιβλιοθήκης;
25. Σε ποιον βαθμό οι επικοινωνιακές ενέργειες εντάσσονται στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό του Δήμου;
26. Τι ποσά δαπανώνται ετησίως για ενέργειες επικοινωνίας της βιβλιοθήκης;
27. Ποια μέσα επικοινωνίας χρησιμοποιείτε (ψηφιακά, έντυπα, οπτικοακουστικά κλπ);
28. Θεωρείτε ότι η επικοινωνιακή στρατηγική της βιβλιοθήκης έχει συμβάλει στη συμμετοχή και την ανάπτυξη του κοινού της; Αν ναι, με ποιον τρόπο;
29. Πώς αξιολογείτε την υφιστάμενη στρατηγική επικοινωνίας της βιβλιοθήκης;

Ε΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση των προβλημάτων και προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες στο πλαίσιο της επικοινωνίας τους με το κοινό

30. Ποιες θεωρείτε τα κυριότερα προβλήματα στο πλαίσιο της επικοινωνίας της βιβλιοθήκης με το κοινό της;
31. Ποιες θεωρείτε τις κυριότερες προκλήσεις στο πλαίσιο της επικοινωνίας της βιβλιοθήκης με το κοινό της;

Παράρτημα Β: «Συνεντεύξεις»

1η Συνέντευξη

Θέμα: Επικοινωνιακές στρατηγικές δημοτικών βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη του κοινού τους. Συγκριτική μελέτη δημοτικών βιβλιοθηκών

Σκοπός της συνέντευξης

Η συνέντευξη στοχεύει στη διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών που εφαρμόζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες, της συμβολής τους στην ανάπτυξη και διεύρυνση του κοινού, καθώς και των προκλήσεων και καλών πρακτικών που αναδύονται στο σύγχρονο πολιτιστικό και ψηφιακό περιβάλλον.

Προφίλ συμμετεχόντων

Διευθυντές/τριες ή στελέχη δημοτικών βιβλιοθηκών με ευθύνη:

- στον σχεδιασμό δράσεων,
- στην επικοινωνία,
- στην ψηφιακή παρουσία της βιβλιοθήκης.

Α΄ Θεματικός Άξονας: Καταγραφή της ταυτότητας των δημοτικών βιβλιοθηκών

1. Πότε ιδρύθηκε η βιβλιοθήκη;
1966

2. Ποια είναι η νομική της μορφή;
Γραφείο στο Τμήμα Πολιτισμού της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Διά Βίου Μάθησης Δήμου Πρέβεζας.

3. Από ποια τμήματα αποτελείται;
Ενηλίκων και Παιδικό-Εφηβικό Τμήμα

4. Από ποιο όργανο διοικείται;
Τμήμα Πολιτισμού - Δήμος Πρέβεζας

5. Ποιο είναι το ανθρώπινό της δυναμικό ανά ειδικότητα;

3 Βιβλιοθηκονόμοι ΤΕ

6 . Ποια είναι η αποστολή της βιβλιοθήκης;

Να προωθεί χωρίς πολιτικές, θρησκευτικές, φυλετικές και άλλες διακρίσεις τη διάδοση της γνώσης, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και να καθιστά εφικτή την πρόσβαση με κάθε μέσο και σε κάθε είδους πληροφορία και έρευνα.

7 . Ποιο είναι οι καταστατικοί της σκοποί;

• Να παρέχει στους πολίτες ίσες ευκαιρίες για μόρφωση, ενημέρωση, ψυχαγωγία, επαγγελματική πρόοδο και ανάπτυξη • Να συμβάλει στην ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης • Να παρέχει την εξοικείωση των πολιτών στα μέσα και πηγές πληροφόρησης • Να συμβάλει στην υποστήριξη της προφορικής παράδοσης • Να παρέχει πρόσβαση σε κάθε είδους πληροφορία που συνδέεται με την τοπική κοινωνία και την περιοχή

8. Ποιος είναι ο ετήσιος προϋπολογισμός της βιβλιοθήκης τα τελευταία 3 χρόνια (2023-2026);

Η βιβλιοθήκη δεν έχει ξεχωριστώ προϋπολογισμό και σε ότι αφορά στις αγορές βιβλίων και τη συνδρομή του λογισμικού γίνεται απευθείας από την οικονομική υπηρεσία έπειτα από κατάθεσης σχετικής εισήγησης από τη Δ/νση.

9 . Ποιες είναι οι υφιστάμενες υποδομές (χώροι, προσβασιμότητα) της βιβλιοθήκης;

Κτίριο τμήματος ενηλίκων 200 τμ περίπου χωρίς πρόσβαση ΑΜΕΑ, Κτίριο παιδικού-εφηβικού τμήματος 150 τμ περίπου με πρόσβαση ΑΜΕΑ

10. Τι τεχνολογικό εξοπλισμό (λογισμικό, Η/Υ και λοιπά μέσα) διαθέτει η βιβλιοθήκη;

4 Η/Υ για το προσωπικό, 6 Η/Υ για το κοινό, 2 εκτυπωτές, 1 εκτυπωτής 3D, 2 προτζέκτορες με πανί προβολής, 2 κονσόλες ήχου, 1 λογισμικό (OpenAbekt)

11. Τι περιλαμβάνει η συλλογή της βιβλιοθήκης;

Η Βιβλιοθήκη με βάσει το βιβλίο εισαγωγής έχει περίπου 50.000 τόμους βιβλίων που καλύπτουν όλες τις θεματικές κατηγορίες της γνώσης με ιδιαίτερη έμφαση στην ελληνική και ξένη λογοτεχνία (ενηλίκων και παιδική-εφηβική), ιστορία, ψυχολογία, τεχνολογίες κ.ά..

Β΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση του ρόλου των δημοτικών βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού

12. Ποιος είναι ο υφιστάμενος αριθμός χρηστών της δημοτικής βιβλιοθήκης;
Συνολικός αριθμός μελών 8208

13. Ποιος είναι ο εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων στις δράσεις της κατ' έτος;
Πολιτιστικές εκδηλώσεις περίπου 800 άτομα – εκπαιδευτικές εκδηλώσεις περίπου 2500 παιδιά

14. Τι είδους δράσεις υλοποιεί η βιβλιοθήκη;
Παρουσιάσεις βιβλίων, λογοτεχνικές βραδιές, εκπαιδευτικές δραστηριότητες φιλαναγνωσίας, επισκέψεις-ξεναγήσεις σχολείων όλων των βαθμίδων, λέσχη ανάγνωσης ενηλίκων, συνεργασίες με άλλους φορείς και με δομές του δήμου. Πολιτιστικές εκδηλώσεις π.χ. χριστουγεννιάτικο χωριό, πασχαλινές εκδηλώσεις, διοργάνωση εκθέσεων κ.ά.

15. Με ποιους τρόπους αξιολογείτε το παραγόμενο πολιτιστικό έργο της βιβλιοθήκης;
Βιβλίο επισκεπτών-εντυπώσεων (σε εκθέσεις)

16. Με ποιον τρόπο αξιολογείτε τη συμμετοχή και την ανταπόκριση του κοινού της βιβλιοθήκης;
Συμπλήρωση ερωτηματολογίου

17. Πώς αξιολογούν οι χρήστες / συμμετέχοντες σε δράσεις της το παραγόμενο πολιτιστικό έργο της βιβλιοθήκης;
Συμπλήρωση ερωτηματολογίου

Γ΄ Θεματικός Άξονας: Χαρτογράφηση του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών

18. Ποιες είναι οι επιμέρους ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνεται η βιβλιοθήκη (π.χ. παιδιά, έφηβοι, ενήλικες, ερευνητές, ΑμεΑ, κλπ)
Βρέφη, παιδιά, έφηβοι, ενήλικές, φοιτητές, ερευνητές

19. Πώς κατανέμονται οι υφιστάμενοι χρήστες / συμμετέχοντες στις δράσεις της βιβλιοθήκης ανά ομάδα κοινού;
Εκπαιδευτικές δράσεις (μαθητές νηπιαγωγείου-δημοτικού-γυμνασίου) επισκέψεις σχολείων (όλες οι βαθμίδες, σχολείο 2ης ευκαιρίας, ΙΕΚ), παρουσιάσεις παιδικών βιβλίων: παιδιά με γονείς και ενήλικες, παρουσιάσεις βιβλίων: ενήλικες, πολιτιστικές δραστηριότητες: όλες οι ομάδες.

20. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και οι προτιμήσεις κάθε ομάδας κοινού της βιβλιοθήκης;
Ενήλικες: κυρίως λογοτεχνία, ιστορία, ψυχολογία – παιδιά: παραμύθια, διαδραστικά βιβλία, μυθολογία, ιστορία, cd με παραμύθια – ερευνητικές/φοιτητές: επιστημονικά άρθρα & βιβλία

21. Με ποιες δράσεις απευθύνεστε σε κάθε ομάδα κοινού;
Στα παιδιά με εκπαιδευτικές δράσεις ανάλογα την ηλικία και δράσεις φιλαναγνωσίας κυρίως τους θερινούς μήνες κάθε φορά με μία συγκεκριμένη θεματολογία π.χ. περιβάλλον, μυθολογία κ.ά. Στους ενήλικες με παρουσιάσεις βιβλίων, λογοτεχνικές βραδιές, διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

22 . Ποιες αλλαγές έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια στη σύνθεση του κοινού;
Περισσότεροι φοιτητές και συνταξιούχοι καθώς έχει αυξηθεί και ο αριθμός των επισκεπτών το καλοκαίρι που δεν είναι κάτοικοι του νομού αλλά επισκέπτες (Έλληνες και αλλοδαποί)

23. Σε ποιες νέες ομάδες κοινού σκοπεύετε να απευθυνθείτε και με ποιο τρόπο;
Στην βρεφική ηλικία με προμήθεια του κατάλληλου εξοπλισμού και στην τρίτη ηλικία με δράσεις ανάλογα με το πνευματικό επίπεδο και τα τυχών κινητικά προβλήματα.

Δ΄ Θεματικός Άξονας: Αποτύπωση της επικοινωνιακής στρατηγικής των δημοτικών βιβλιοθηκών και της σχέσης της με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου

24 . Ποιοι είναι οι βασικοί επικοινωνιακοί στόχοι της βιβλιοθήκης;

• Λειτουργεί ως τοπικό κέντρο πληροφόρησης, που εξασφαλίζει στους χρήστες πρόσβαση σε κάθε είδους γνώση και πληροφορία
• Ενισχύει την αναγνωσιμότητα και κάθε είδους μορφωτική και πολιτιστική δραστηριότητα και την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας των νέων
• Σχεδιάζει και υλοποιεί την έκδοση βιβλίων, περιοδικών και άλλων εντύπων για την προβολή της τοπικής πνευματικής δημιουργίας, την καταγραφή και την ανάδειξη της ιστορικής και (τοπικής) λαογραφικής παράδοσης
• Διοργανώνει εκδηλώσεις (εκθέσεις έντυπου – και μη – υλικού, συζητήσεις, διαλέξεις, σεμινάρια κλπ.) με στόχο τη μόρφωση, ενημέρωση και ψυχαγωγία των δημοτών του Δήμου
• Προωθεί την ενημέρωση στα θέματα της πολιτιστικής κληρονομιάς, των επιστημονικών επιτευγμάτων και καινοτομιών. Εξασφαλίζει στους πολίτες κάθε είδους πληροφορία, που συνδέεται με την τοπική ιστορία και πολιτισμό.

25 . Σε ποιον βαθμό οι επικοινωνιακές ενέργειες εντάσσονται στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό του Δήμου;
Εντάσσονται στο συνολικό επικοινωνιακό προφίλ του Δήμου για τη διασφάλιση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου.

26 . Τι ποσά δαπανώνται ετησίως για ενέργειες επικοινωνίας της βιβλιοθήκης;
Δεν υπάρχει ξεχωριστό κόστος γιατί καλύπτεται από το συνολικό επικοινωνιακό κόστος του Δήμου.

27 . Ποια μέσα επικοινωνίας χρησιμοποιείτε (ψηφιακά, έντυπα, οπτικοακουστικά κλπ);
Έντυπα μέσα (αφίσες-προσκλήσεις-φυλλάδια), ψηφιακά, Μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οπτικοακουστικά μέσα (ραδιόφωνο, τηλεόραση).

28 . Θεωρείτε ότι η επικοινωνιακή στρατηγική της βιβλιοθήκης έχει συμβάλει στη συμμετοχή και την ανάπτυξη του κοινού της; Αν ναι, με ποιον τρόπο;
Φυσικά και έχει συμβάλλει γιατί με τον τρόπο αυτό γίνεται ευρέως γνωστό το έργο της και οι στόχοι της.

29. Πώς αξιολογείτε την υφιστάμενη στρατηγική επικοινωνίας της βιβλιοθήκης;

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα μέσα και το προσωπικό η εφιστάμενη στρατηγική επικοινωνία της βιβλιοθήκης είναι πολύ καλή.

Ε΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση των προβλημάτων και προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες στο πλαίσιο της επικοινωνίας τους με το κοινό

30. Ποιες θεωρείτε τα κυριότερα προβλήματα στο πλαίσιο της επικοινωνίας της βιβλιοθήκης με το κοινό της;

Το μεγαλύτερο επικοινωνιακό πρόβλημα μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι η αλλαγή αντίληψης που αφορά στη λειτουργία και στους σκοπούς της σημερινής βιβλιοθήκης. Έχει επικρατήσει στο ευρύ κοινό η αντίληψη ότι η βιβλιοθήκη είναι ένας χώρος μόνο για δανεισμό βιβλίων ή μελέτης, αγνοώντας τις νέες ψηφιακές/ηλεκτρονικές υπηρεσίες που έχουν υιοθετηθεί. Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών που έχει αρχίσει ήδη εδώ και πολλά χρόνια να συμβαίνει στις βιβλιοθήκες, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι γίνεται αντιληπτό. Η βιβλιοθήκη ενημερώνει σχετικά με τις νέες δυνατότητες το κοινό της προκειμένου να γίνουν γνωστές και με τον τρόπο αυτό οι χρήστες της να μπορούν να καλύπτουν τις πληροφοριακές τους ανάγκες αμεσότερα και πληρέστερα.

31. Ποιες θεωρείτε τις κυριότερες προκλήσεις στο πλαίσιο της επικοινωνίας της βιβλιοθήκης με το κοινό της;

Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι να πειστεί ο χρήστης/μέλος της βιβλιοθήκης ότι αυτή, μπορεί και έχει τα μέσα να προσφέρει ποιοτική και έγκυρη πληροφόρηση από διαφορετικές πληροφοριακές πηγές και από με τη χρήση διαφορετικών μέσω και όχι μόνο του google search. Ο βιβλιοθηκονόμος πλέον δεν κάνει μόνο έναν στεγνό δανεισμό αλλά έχει εξελιχθεί σε έναν επιστήμονα της πληροφόρησης. Η βιβλιοθήκη είναι ένας χώρος κοινωνικοποίησης από την βρεφική κιόλας ηλικία, είναι ένας χώρος συνεργασίας και δημιουργικότητας που αντανακλά τις προκλήσεις και τις ανάγκες όλων των κατοίκων του δήμου.

2η Συνέντευξη

Θέμα: Επικοινωνιακές στρατηγικές δημοτικών βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη του κοινού τους. Συγκριτική μελέτη δημοτικών βιβλιοθηκών

Σκοπός της συνέντευξης

Η συνέντευξη στοχεύει στη διερεύνηση των επικοινωνιακών στρατηγικών που εφαρμόζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες, της συμβολής τους στην ανάπτυξη και διεύρυνση του κοινού, καθώς και των προκλήσεων και καλών πρακτικών που αναδύονται στο σύγχρονο πολιτιστικό και ψηφιακό περιβάλλον.

Προφίλ συμμετεχόντων

Διευθυντές/τριες ή στελέχη δημοτικών βιβλιοθηκών με ευθύνη:

- στον σχεδιασμό δράσεων,
- στην επικοινωνία,
- στην ψηφιακή παρουσία της βιβλιοθήκης.

Α΄ Θεματικός Άξονας: Καταγραφή της ταυτότητας των δημοτικών βιβλιοθηκών

1. Πότε ιδρύθηκε η βιβλιοθήκη;

1990

2. Ποια είναι η νομική της μορφή;

ΝΠΔΔ

3. Από ποια τμήματα αποτελείται;

παιδικό τμήμα, τμήμα ενηλίκων

4. Από ποιο όργανο διοικείται;

αντιδημαρχία πολιτισμού δήμου Ορεστιάδας

5. Ποιο είναι το ανθρώπινό της δυναμικό ανά ειδικότητα;

1 βιβλιοθηκονόμος, 4 βιβλιοθηκάριοι

6 . Ποια είναι η αποστολή της βιβλιοθήκης;
δωρεάν διάθεση γνώσης της περιοχής και παροχή βιβλίων ψυχαγωγικού χαρακτήρα

7 . Ποιο είναι οι καταστατικοί της σκοποί;
παροχή γνώσης στους κάτοικους της περιοχής.

8. Ποιος είναι ο ετήσιος προϋπολογισμός της βιβλιοθήκης τα τελευταία 3 χρόνια (2023-2026);
15.000 Ευρώ

9 . Ποιες είναι οι υφιστάμενες υποδομές (χώροι, προσβασιμότητα) της βιβλιοθήκης;
ειδική ράμπα αμαξιδίων

10. Τι τεχνολογικό εξοπλισμό (λογισμικό, Η/Υ και λοιπά μέσα) διαθέτει η βιβλιοθήκη;
3 Η/Υ, εκτυπωτές

11. Τι περιλαμβάνει η συλλογή της βιβλιοθήκης;
βιβλία εφημερίδες περιοδικά

Β΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση του ρόλου των δημοτικών βιβλιοθηκών ως οργανισμών πολιτισμού

12. Ποιος είναι ο υφιστάμενος αριθμός χρηστών της δημοτικής βιβλιοθήκης;
9470

13. Ποιος είναι ο εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων στις δράσεις της κατ' έτος;
2000

14. Τι είδους δράσεις υλοποιεί η βιβλιοθήκη;
παρουσίαση βιβλίων, θεματικές ομιλίες, ομιλίες για το θρακικό πολιτισμό, παιδικά παιχνίδια

15. Με ποιους τρόπους αξιολογείτε το παραγόμενο πολιτιστικό έργο της βιβλιοθήκης;
στατιστικά επισκεψιμότητας στις διάφορες εκδηλώσεις

16. Με ποιον τρόπο αξιολογείτε τη συμμετοχή και την ανταπόκριση του κοινού της βιβλιοθήκης;
μέτρηση συμμετοχής και αποδοχής της κάθε εκδήλωσης

17. Πώς αξιολογούν οι χρήστες / συμμετέχοντες σε δράσεις της το παραγόμενο πολιτιστικό έργο της βιβλιοθήκης;
από την συμμετοχή των δημοτών

Γ΄ Θεματικός Άξονας: Χαρτογράφηση του κοινού των δημοτικών βιβλιοθηκών

18. Ποιες είναι οι επιμέρους ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνεται η βιβλιοθήκη (π.χ. παιδιά, έφηβοι, ενήλικες, ερευνητές, ΑμεΑ, κλπ)
παιδιά έφηβοι, ενήλικες, ερευνητές ενήλικες άτομα τρίτης ηλικίας, επισκέπτες από το εξωτερικό

19. Πώς κατανέμονται οι υφιστάμενοι χρήστες / συμμετέχοντες στις δράσεις της βιβλιοθήκης ανά ομάδα κοινού;
1 βιβλιοθηκάριος ανά δράση

20. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και οι προτιμήσεις κάθε ομάδας κοινού της βιβλιοθήκης;
κυρίως μυθιστορήματα και παιδικά παραμύθια

21. Με ποιες δράσεις απευθύνεστε σε κάθε ομάδα κοινού;
εορτασμοί συγκεκριμένων ημερών, για παράδειγμα παγκόσμια ημέρα βιβλίου

22 . Ποιες αλλαγές έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια στη σύνθεση του κοινού;
μείωση ερευνητών, λόγω χρήσης του ιντερνέτ

23. Σε ποιες νέες ομάδες κοινού σκοπεύετε να απευθυνθείτε και με ποιο τρόπο;
επαγγελματίες υγείας, προσφέροντας πιο στενευμένα βιβλία

Δ΄ Θεματικός Άξονας: Αποτύπωση της επικοινωνιακής στρατηγικής των δημοτικών βιβλιοθηκών και της σχέσης της με τον ευρύτερο πολιτιστικό σχεδιασμό του δήμου

24. Ποιοι είναι οι βασικοί επικοινωνιακοί στόχοι της βιβλιοθήκης;
ενημέρωση του κοινού για τις δράσεις της βιβλιοθήκης

25. Σε ποιον βαθμό οι επικοινωνιακές ενέργειες εντάσσονται στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό του Δήμου;
μέσω του δήμου συμβάλλουμε στην προώθηση του πολιτισμού στην πόλη

26. Τι ποσά δαπανώνται ετησίως για ενέργειες επικοινωνίας της βιβλιοθήκης;
150 Ευρώ για αφίσες και φυλλάδια

27 . Ποια μέσα επικοινωνίας χρησιμοποιείτε (ψηφιακά, έντυπα, οπτικοακουστικά κλπ);
έντυπα και ανάρτηση εκδηλώσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

28 . Θεωρείτε ότι η επικοινωνιακή στρατηγική της βιβλιοθήκης έχει συμβάλει στη συμμετοχή και την ανάπτυξη του κοινού της; Αν ναι, με ποιον τρόπο;
καθοριστικά

29. Πώς αξιολογείτε την υφιστάμενη στρατηγική επικοινωνίας της βιβλιοθήκης;
επαρκή

Ε΄ Θεματικός Άξονας: Διερεύνηση των προβλημάτων και προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες στο πλαίσιο της επικοινωνίας τους με το κοινό

30. Ποιες θεωρείτε τα κυριότερα προβλήματα στο πλαίσιο της επικοινωνίας της βιβλιοθήκης με το κοινό της;
προβλήματα στην οργάνωση προβολής δράσεων λόγω γραφειοκρατίας

31. Ποιες θεωρείτε τις κυριότερες προκλήσεις στο πλαίσιο της επικοινωνίας της βιβλιοθήκης με το κοινό της;
δημιουργία ελκυστικών φυλλαδίων και αναρτήσεων στα κοινωνικά δίκτυα για την προσέλκυση περισσότερων αναγνωστών.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.